

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “มโนรมย์” การปรับภูมิทัศน์สำหรับเมืองท่องเที่ยว
วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์

“Manorom” Development of Landscape for
Creative Cultural Tourism

ณรงค์ พลธีรักษ์
ปริญญา นาคปฐม
เยี่ยมพล โชติปัญญาธรรม

โครงการวิจัยประเภทงบประมาณเงินรายได้
(เงินอุดหนุนจากรัฐบาล) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561
มหาวิทยาลัยบูรพา

รหัสโครงการ 667985
สัญญาเลขที่ 123/2561

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “มโนรมย์” การปรับภูมิทัศน์สำหรับเมืองท่องเที่ยว
วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์
“Manorom” Development of Landscape for
Creative Cultural Tourism

ผศ.ดร.ณรงค์ พลธิราช
ดร.ปริญญา นาคปทุม
นายเยี่ยมพล โชติปัญญาธรรม

คณะภูมิสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยบูรพา
คณะเกษตรศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้จากเงินอุดหนุนรัฐบาล (งบประมาณแผ่นดิน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 มหาวิทยาลัยบูรพา ผ่านสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ เลขที่สัญญา 123/2561

Acknowledgment

This work was financially supported by the Research Grant of Burapha University through National Research Council of Thailand (Grant no. 123/2561)

บทคัดย่อ

มโนรมย์เป็นเมืองที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานและน่าสนใจ มีการขุดพบโบราณสถานและโบราณวัตถุที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ อีกทั้งยังมีความอุดมสมบูรณ์ สามารถทำเกษตรกรรมและเกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกรหลายแห่ง งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจ รวบรวม และจัดทำแผนที่ฐานทรัพยากรเชิงวัฒนธรรม 2) ประเมินศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว 3) วางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินและออกแบบเมืองท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ 4) สร้างตราสินค้าและกำหนดตำแหน่งทางการตลาดให้กับเมืองมโนรมย์ และ 5) จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแผนการพัฒนาเมืองมโนรมย์ให้เป็นเมืองท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์

จากการรวบรวมข้อมูลสถานที่สำคัญของเมืองมโนรมย์สามารถจำแนกสถานที่ออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มศาสนสถาน และกลุ่มวิถีเกษตร นำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ของมโนรมย์ นั่นคือ เมืองแห่งพุทธศาสนาและวิถีเกษตร โดยสถานที่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้มี 35 แห่ง และจำแนกออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ 5 แห่ง ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด ปูนปั้น และแกะสลัก 3 แห่ง ศาสนา รวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา 10 แห่ง และลักษณะงานและเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น 17 แห่ง จากนั้นจัดทำและเสนอเส้นทางท่องเที่ยวที่มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของเมือง โดยแบ่งเส้นทางท่องเที่ยวออกเป็น 3 รูปแบบหลัก ได้แก่ เส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ ด้านวิถีชีวิตเกษตรกรรมเชิงสร้างสรรค์ และด้านประเพณีเชิงสร้างสรรค์ โดยเส้นทางท่องเที่ยวนี้ได้นำเทคนิคระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ หรือ GIS (Geographic Information System) มาใช้ในการสร้างเส้นทางและนำเสนอในรูปแบบของแผนที่เพื่อนักท่องเที่ยวและผู้สนใจใช้เป็นแนวทางและวางแผนการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในเมืองมโนรมย์

การใช้ประโยชน์ที่ดินของเมืองมโนรมย์ในปี พ.ศ. 2545 และ 2560 ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม เช่น นาข้าว พืชไร่ พืชสวน และไม้ผล ส่วนพื้นที่อื่น ๆ เช่น ที่อยู่อาศัย สิ่งปลูกสร้าง และแหล่งน้ำ ในช่วงเวลานี้พบการเปลี่ยนจากนาข้าวไปเป็นพืชไร่มากที่สุด รองลงมาเป็นการเปลี่ยนแปลงจากไม้ผลเป็นนาข้าว การเปลี่ยนแปลงจากนาข้าวเป็นไม้ผล ในขณะที่ที่อยู่อาศัยและสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ มีการขยายตัวมากขึ้นคิดเป็นร้อยละ 1.22

ส่วนการออกแบบเมืองและการปรับปรุงภูมิทัศน์นั้นมีการกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาเมืองมโนรมย์ให้เป็นเมืองท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์และแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรก การปรับปรุงภูมิทัศน์เส้นทางท่องเที่ยว 3 รูปแบบ และส่วนที่ 2 เป็นการปรับปรุงภูมิทัศน์รายตำบล โดยทุกตำบลได้มีการนำเสนอรูปแบบในการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สอดคล้องกับแนวทางของการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ตามเป้าหมายของเมืองมโนรมย์

คำสำคัญ: ท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ การปรับปรุงภูมิทัศน์ เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ

Abstract

Manorom is the interesting historical city because it has long chronicle founded by many archaeological sites and antiquities. This area is fruitful and abundance with natural resources which leads to farmers' conglomeration in the area. The objectives of the research aim: to survey, conclude and create a cultural resource map, to evaluate the potential for tourist attractions' development, to utilize the and design the creative cultural tourism destination, to create the marketing brand and position the marketing strategy for Manorom, and to propose the policy and plan of Manorom development as being as creative cultural tourism city.

According to gathering the famous destinations information, the destinations are typically classified into 2 categories: religious destination and agricultural destination. The combination of two categories approaches to Manorom identity creation; there are two lifestyles of Manorom which are religion and agriculture. In addition, the destinations that can be developed to be creative cultural destination consist of 35 destinations and classified into four types: 1) five of history and historical evidence destinations, 2) three of carving, art, sculpture, stucco, and painting destinations, 3) ten of religious and ritual destinations, and 4) seventeen local wisdom innovation destinations. With these 35 destinations, the routes of creative cultural destination are drawn into 3 routes; first, creative historical and cultural route; second, creative agricultural lifestyle; and third, creative festival route. The destinations in each route are pointed with Geographic Information System (GIS) and presented into the map for disseminating to tourists.

The land use of Manorom between 2002 and 2017, mostly concerned about agricultural activities such as paddy field, field crop, perennial, and orchard. The rest of the land was used for residence, building, and reservoir. During the period, the change from paddy field to field crop was mostly founded, followed by the change from orchard to paddy field and paddy field to orchard, respectively. The residence and building were expanded and spread wider about 1.22%.

For city design and landscape improvement, are targeting to be creative cultural tourism destination and categorized into 2 parts: landscape development based on 3

routes designed, and based on location in each sub-district. However, the landscape development must be harmonized with Monorom creative tourism development goal.

Keywords: Creative Cultural Tourism, Landscape Improvement, Geoinformation Technology

สารบัญเรื่อง (Table of Contents)

เรื่อง	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	ค
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
กรอบแนวคิดของการวิจัย	7
แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	9
การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	10
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์	14
การจัดการการท่องเที่ยว	14
การวางแผนเพื่อการพัฒนาทางการท่องเที่ยว	16
การสร้างตราสินค้าและตำแหน่งทางการตลาด	18
เมืองสร้างสรรค์	19
การวางผังเมืองและภูมิสถาปัตยกรรม	23
เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ	29
ข้อมูลทั่วไปของเมืองมโนรมย์	30
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	34

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	35
ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	35
เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย	35
ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง	36
วิธีดำเนินการวิจัย	36
บทที่ 4 ข้อมูลการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์	43
ประวัติและความเป็นมาของอำเภอมนोरมย์	43
สถานที่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว	44
การจำแนกแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	60
เส้นทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์	68
สรุปผล	84
บทที่ 5 การใช้ประโยชน์ที่ดิน และการออกแบบเมือง	86
การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2545 และ 2560	86
การใช้ประโยชน์ที่ดินและผังเมืองรวมของมโนรมย์	95
การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเมืองโบราณ	98
การออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่	102
สรุปผล	131
บทที่ 6 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาเมืองมโนรมย์	133
ข้อเสนอแนะที่ 1: การบริหารจัดการการท่องเที่ยว	133
ข้อเสนอแนะที่ 2: การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	135
ข้อเสนอแนะที่ 3: การออกแบบเมืองและการปรับปรุงภูมิทัศน์	136
บรรณานุกรม	140
ประวัตินักวิจัย	104

สารบัญตาราง (List of Tables)

ตารางที่		หน้า
2-1	องค์ประกอบที่นำมาใช้ในการจัดการการท่องเที่ยว	15
4-1	สถานที่สำคัญที่คาดว่าจะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ในอำเภอมโนรมย์	45
4-2	เมนูน้ำพริกบ้านไผ่พักช้างที่ได้รับหมายเลข อ.ย.	48
4-3	การจัดแหล่งท่องเที่ยว อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ตามประเภทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	62
4-4	วัดสำคัญที่อยู่ในเมืองมโนรมย์	81
4-5	กลุ่มทางการเกษตรที่สำคัญในเมืองมโนรมย์	82
5-1	การใช้ประโยชน์ที่ดินของอำเภอมโนรมย์ พ.ศ. 2545	87
5-2	การใช้ประโยชน์ที่ดินของอำเภอมโนรมย์ พ.ศ. 2560	88
5-3	การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินระหว่าง พ.ศ. 2545 และ 2560	91
5-4	ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินของอำเภอมโนรมย์ตามท้ายกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมของจังหวัดชัยนาท พ.ศ. 2560	96
5-5	การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2560 ของอำเภอมโนรมย์จำแนกตามประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองรวม	97
5-6	การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2545 ในบริเวณเมืองโบราณของอำเภอมโนรมย์	99
5-7	การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2560 ในบริเวณเมืองโบราณของอำเภอมโนรมย์	100
5-8	การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณเมืองโบราณ พ.ศ. 2545 และ 2560	100
6-1	ลำดับการออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ของแต่ละตำบลในเมืองมโนรมย์	137

สารบัญภาพ (List of Illustrations)

ภาพที่		หน้า
2-1	การแสดงความคล้ายคลึงของรายละเอียดในระดับของการวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว	17
4-1	แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์	64
4-2	แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด ปูนปั้น และแกะสลัก	65
4-3	แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทศาสนา รวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา	66
4-4	แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทลักษณะงานและเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่นนำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น	67
4-5	เส้นทางไหว้พระเลียบแม่น้ำเจ้าพระยา	69
4-6	เส้นทางไหว้ 9 วัด	70
4-7	เส้นทางไหว้พระทางน้ำแบบที่ 1	72
4-8	เส้นทางไหว้พระทางน้ำแบบที่ 2	73
4-9	เส้นทางชมวิถีเกษตร แบบที่ 1	75
4-10	เส้นทางชมวิถีเกษตร แบบที่ 2	76
4-11	ที่ตั้งของการจัดเทศกาลและประเพณีสำคัญของอำเภอมโนรมย์	78
4-12	การวิเคราะห์ชุมชนของเมืองมโนรมย์	80
5-1	การใช้ประโยชน์ที่ดินของอำเภอมโนรมย์ พ.ศ. 2545	89
5-2	การใช้ประโยชน์ที่ดินของอำเภอมโนรมย์ พ.ศ. 2560	90
5-3	การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินของอำเภอมโนรมย์ระหว่าง พ.ศ. 2545 และ 2560	94
5-4	เมืองโบราณที่ตั้งอยู่ในอำเภอมโนรมย์	98
5-5	การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2545 ในบริเวณเมืองโบราณ	101
5-6	การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2560 ในบริเวณเมืองโบราณ	101
5-7	การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณเมืองโบราณ พ.ศ. 2545 และ 2560	101

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
5-8	พื้นที่ที่ควรพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ในตำบลคิ่งสำเภ	103
5-9	เรือสำเภาทงมโนรมย์และพื้นที่โดยรอบก่อนการพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์	104
5-10	ภาพรวมหลังจากปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณเรือสำเภาทงมโนรมย์และพื้นที่ โดยรอบ	104
5-11	บริเวณท่าเรือใกล้เรือสำเภาทงมโนรมย์ก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์	105
5-12	รูปแบบการปรับปรุงภูมิทัศน์ของตลิ่งบริเวณเรือสำเภาทงมโนรมย์	106
5-13	การปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณแยกศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	107
5-14	บริเวณทุ่งนาวิเวชาบริเวณสี่แยกป้อมตำรวจคิ่งสำเภก่อนและหลังการปรับปรุง ภูมิทัศน์	108
5-15	พื้นที่ที่ควรพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ในตำบลทางน้ำสาคร	109
5-16	แผนที่บริเวณวัดทางน้ำสาคร	110
5-17	บริเวณตลิ่งวัดทางน้ำสาครหลังปรับปรุงภูมิทัศน์	110
5-18	แนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์ตลิ่งวัดทางน้ำสาคร	111
5-19	บริเวณบึงหางแขยงและพื้นที่ที่ควรพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์	111
5-20	ภาพรวมของพื้นที่หัวบึงหางแขยงก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์	112
5-21	รายละเอียดบริเวณหัวบึงหางแขยงก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์	113
5-22	บริเวณหน้าวัดหางแขยงก่อนการปรับปรุงภูมิทัศน์	114
5-23	บริเวณหน้าวัดหางแขยงหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์	114
5-24	รายละเอียดพื้นที่หน้าวัดบึงหางแขยงก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์	115
5-25	บริเวณท้ายบึงหางแขยงก่อนปรับปรุงภูมิทัศน์	116
5-26	ภาพรวมของบริเวณท้ายบึงหางแขยงหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์	116
5-27	รายละเอียดพื้นที่ท้ายบึงหางแขยงก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์	117
5-28	แนวตัดตลิ่งธรรมชาติ 3:1 เพื่อกันดินสไลด์	118
5-29	แนวตัดตลิ่งแบบหินทิ้ง	118
5-30	แนวตัดตลิ่งแบบโครงสร้าง คสล.	118
5-31	บริเวณหน้าวัดป่าสักก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์	119
5-32	พื้นที่ที่ควรพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ในตำบลท่าฉนวน	120
5-33	บึงกระทะและพื้นที่โดยรอบก่อนการปรับปรุงภูมิทัศน์	121

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
5-34	บึงกระทะและพื้นที่โดยรอบหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์	121
5-35	การพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่เล่นน้ำ	122
5-36	การออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์สนามเด็กเล่น	122
5-37	การพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่สำหรับกิจกรรมพายเรือและตกปลา	123
5-38	การปรับปรุงภูมิทัศน์บึงตกปลาในบริเวณบึงกระทะ	124
5-39	การปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนโดยรอบบึงกระทะ	125
5-40	บริเวณบึงน้ำก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เป็นบึงดอกบัวคราม	126
5-41	บริเวณตลาดทำฉนวนและแนวคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์ของตลาด	127
5-42	รายละเอียดของตลาดก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์	128
5-43	เส้นทางปั่นจักรยานในชุมชนก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์	129
5-44	การปรับปรุงเส้นทางปั่นจักรยานในชุมชน	129
5-45	บริเวณที่ควรพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ในตำบลศิลาदान	129
5-46	บริเวณวัดธรรมชั้น์ก่อนการปรับปรุงภูมิทัศน์	130
5-47	การปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณวัดธรรมชั้น์สำหรับจอดรถบัสและรถยนต์	130
6-1	ขอบเขตตำบลอุตะเถาและทำเลที่ตั้งของเมืองโบราณอุตะเถา	139
6-2	การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2560 ในเขตเมืองโบราณอุตะเถา	139

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังคงมีความสำคัญต่อการเติบโตของเศรษฐกิจโลก รวมถึงการจ้างงาน ในปี 2558 ผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (GDP) ด้านการท่องเที่ยวและเดินทางของโลกคาดว่าจะขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.5 ซึ่งสูงกว่าการขยายตัวของ GDP รวมของโลกที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 2.5 โดยมีส่วนแบ่งทางเศรษฐกิจโลกมูลค่าถึง 7.8 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 3.5 ของ GDP โลก ก่อให้เกิดการจ้างงานถึง 284 ล้านคนทั่วโลก (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558) ในปี 2558 มีนักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางมาประเทศไทยจำนวน 29.9 ล้านคน ขยายตัวร้อยละ 20.4 ปรับตัวดีขึ้นจากปี 2557 ที่หดตัวร้อยละ 6.5 สร้างรายได้มูลค่า 1.45 พันล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 23.4 (กรมการท่องเที่ยว, 2558) หากพิจารณาสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามายังประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และส่งผลให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศให้เกิดความยั่งยืนจึงอยู่ที่คุณภาพของนักท่องเที่ยว และอีกประการหนึ่งคือ การจัดการฐานทรัพยากรและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและน่าสนใจที่จะสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามายังประเทศไทยได้

ประเทศไทยมีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน มีความหลากหลายของชาติพันธุ์และการนับถือศาสนา รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในที่มีความแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น จึงเกิดการสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะ เมื่อเวลาผ่านไปมีการเปลี่ยนแปลง ผสมผสาน หล่อหลอม พัฒนา และประยุกต์ร่วมกับวัฒนธรรมทั้งข้างถิ่นและข้ามถิ่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรุ่งเรืองทางด้านวัฒนธรรมในแผ่นดินไทยที่มีการสืบสานผ่านกาลเวลาอย่างยาวนาน ประเทศไทยจึงอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าประเทศหนึ่งของโลก (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2556) ฐานทรัพยากรทางศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนถูกนำมาพัฒนาและจัดการเพื่อสร้างรายได้ให้กับประเทศชาติในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ศิลปหัตถกรรม สถาปัตยกรรม ดนตรีและวรรณกรรมพื้นบ้าน และอื่น ๆ

ในปัจจุบันรูปแบบของการพัฒนาเศรษฐกิจของโลกได้ก้าวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ที่นำความรู้เข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตและการแข่งขัน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงประเทศจากเศรษฐกิจยุคเก่าเข้าสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ คือ เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) เป็นการเชื่อมโยงทุนของประเทศ ได้แก่ ทุนธรรมชาติ ทุนกายภาพ ทุนสังคม ทุนมนุษย์ ทุนการเงิน และทุนวัฒนธรรมเป็นตัวผลักดัน จากแนวคิดนี้เองที่ใช้องค์ความรู้การศึกษา การ

สร้างสรรค์งาน และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม จนเกิดการส่งเสริมความรู้ของสังคม เทคโนโลยี และนวัตกรรมสมัยใหม่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) อีกทั้งการดำเนินธุรกิจในยุคใหม่นี้เป็นไปในแนวทางของเศรษฐกิจฐานความรู้ มีการสร้างมูลค่าจากวัตถุดิบที่จับต้องไม่ได้ (ยุวดี นีรัตน์ตระกูล, 2554) เช่น ฐานทรัพยากรทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต ส่งผลก่อให้เกิดการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่เรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวพัฒนาศักยภาพของตนผ่านกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และได้ประสบการณ์ตรงจากการท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2556; Unesco, 2006; Richard, 2011)

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในขั้นต่อไปจึงเป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่างฐานทรัพยากรวัฒนธรรมในพื้นที่ นั่นคือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เกิดเป็นรูปแบบการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ (Creative Cultural Tourism) การจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ ต้องอาศัยการบริหารจัดการจากหลายภาคส่วน ประกอบด้วย ขององค์ความรู้ตามหลักฐานที่ปรากฏ การสืบทอดให้คงอยู่และการดำเนินต่อไป การสร้างสรรค์การท่องเที่ยวโดยวางอยู่บนพื้นฐานของคุณค่าทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นหรือทุนทางวัฒนธรรมสามารถดำเนินการได้โดยหยิบยกเรื่องราวจากประวัติศาสตร์ความเป็นมา วิถีความเป็นชุมชน ศิลปะท้องถิ่น หัตถกรรม ดนตรีพื้นบ้าน วรรณกรรม สถาปัตยกรรม ความงดงามของฝีมือช่าง และอื่น ๆ มาจัดการให้เกิดความน่าสนใจสอดคล้องตามคุณค่าของชุมชนหรือเมือง ซึ่งนักท่องเที่ยวมีโอกาสได้รับประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้ผ่านทางท่องเที่ยว ยกตัวอย่างเช่น นักท่องเที่ยวได้ใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้านอย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นการแสดงหรือเป็นสร้างขึ้นมา (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2556) เช่น นักท่องเที่ยวที่มาอาศัยร่วมกับครอบครัวชาวนา ก็จะมีโอกาสได้ลงมือดำนาหรือเกี่ยวข้าว หรือหากมาอยู่กับครอบครัวที่ทำขนมไทย นักท่องเที่ยวก็จะสามารถเรียนรู้และลงมือทำขนมไทยเหมือนเป็นหนึ่งในสมาชิกของครอบครัวเช่นกัน

มโนรมย์เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดชัยนาท เป็นเมืองโบราณเก่าแก่ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนานประมาณ 400 ปีก่อน ในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชของกรุงศรีอยุธยา ดังนั้น เมืองมโนรมย์จึงมีศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่น่าสนใจและควรค่าแก่การเยี่ยมชมและเรียนรู้ จากการสำรวจและศึกษาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเบื้องต้นของคณะศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร (2559) พบว่า เมืองมโนรมย์มีจุดเด่นหลายด้าน ได้แก่ ทำเลที่ตั้งติดกับแม่น้ำเจ้าพระยาและมีแม่น้ำสะแกกรังไหลมาบรรจบ อยู่ไม่ห่างจากกรุงเทพมหานคร และติดกับถนนเส้นหลัก (ถนนพหลโยธิน) รวมทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายแห่ง ทั้งทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ธรรมชาติ และวิถีชีวิต เช่น วัดจวน ที่การก่อสร้างวัดมีความเชื่อมโยงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การสร้างเมืองของเจ้าเมืองมโนรมย์มายาวนานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เมืองโบราณอู่ตะเภา สร้างขึ้นในสมัยทวารวดี ราวพุทธศตวรรษที่ 11-16 มีผลิตผลทาง

การเกษตรที่มีชื่อเสียง ได้แก่ แดงโมขาวแดงกวา การทอเสื่อจากต้นกก อีกทั้งในชุมชนยังมีความหลากหลายทางศาสนา จึงสามารถพบเห็นได้ทั้งวัดไทย ศาลเจ้าจีน และโบสถ์คริสต์ และจุดเด่นที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ แหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งเรียงรายอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำได้ อย่างไรก็ตามเมืองมโนรมย์ยังคงเป็นเมืองทางผ่านซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากนัก แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งยังขาดการเชื่อมโยงระหว่างกัน และประการสำคัญที่สุด คือ ยังไม่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสำรวจและศึกษาอย่างจริงจัง รวมถึงขาดการบริหารจัดการให้เมืองมโนรมย์เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้

จากฐานทรัพยากรวัฒนธรรมของเมืองมโนรมย์ที่มีความหลากหลาย น่าสนใจ มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนที่สงบเรียบง่าย หากมีการศึกษาและรวบรวมข้อมูลอย่างถูกต้องโดยนักวิชาการ สามารถนำไปสู่การบริหารจัดการเมืองมโนรมย์ให้กลายเป็นเมืองท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์แห่งใหม่ของประเทศไทย งานวิจัยนี้จึงมีแนวคิดในการนำฐานทรัพยากรท่องเที่ยววัฒนธรรมที่มีอยู่แล้วในเมืองมโนรมย์มาพัฒนาพร้อมกับแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ก่อให้เกิดเป็นรูปแบบการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังได้นำแนวคิดและหลักการการวางผังเมือง (Urban Planning) ภูมิสถาปัตยกรรม (Landscape Architecture) และเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ ประกอบด้วย ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS) การรับรู้จากระยะไกล (Remote Sensing: RS) และระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (Global Positioning System: GPS) มาใช้ในการวางแผนพัฒนาเมืองมโนรมย์ให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ โดยยังคงความเป็นเอกลักษณ์และไม่กระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวเมืองมโนรมย์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สำรวจ รวบรวม และจัดทำแผนที่ฐานทรัพยากรเชิงวัฒนธรรม และประเมินศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
2. วางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน และออกแบบเมืองท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์
3. สร้างตราสินค้า และกำหนดตำแหน่งทางการตลาดให้กับเมืองมโนรมย์
4. จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแผนการพัฒนาเมืองมโนรมย์ให้เป็นเมืองท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ด้านวิชาการ

1.1 มีการบูรณาการความรู้ด้านการท่องเที่ยว ร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เมืองสร้างสรรค์ การวางผังเมือง ภูมิสถาปัตยกรรม และภูมิสารสนเทศศาสตร์ เกิดเป็นรูปแบบและแนวทางการพัฒนาเมืองมโนรมย์ให้เป็นเมืองท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์

1.2 ตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในวารสารวิชาการหรือการประชุมวิชาการระดับชาติหรือนานาชาติ อย่างน้อย 2 เรื่อง

2. ด้านนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การบริหารส่วนจังหวัด อำเภอลำปาง และตำบล รวมทั้งชุมชน สามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการวางแผนการจัดการและพัฒนาเมืองมโนรมย์ให้เป็นเมืองท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ได้

3. ด้านเศรษฐกิจ

3.1 สร้างรายได้ให้กับประเทศจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการการท่องเที่ยวที่มีส่วนร่วมกับชุมชน โดยนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวต่างชาติ

3.2 สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวสู่คนในชุมชนโดยตรง เนื่องจากผู้จัดการหรือผู้ดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นคนในชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของวัฒนธรรมหรือกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น รายได้ที่เกิดขึ้นทั้งค่าธรรมเนียมการเข้าร่วมกิจกรรม ค่าที่พัก ค่าอาหาร ซึ่งถือเป็นค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่จากการท่องเที่ยวจะตกอยู่กับคนในชุมชน

3.3 ผู้ประกอบการ ได้แก่ บริษัทนำเที่ยว สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปจัดเป็นโปรแกรมท่องเที่ยวเพื่อนำเสนอต่อนักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวรูปแบบนี้

4. ด้านสังคมและชุมชน

เกิดความร่วมมือและช่วยเหลือกันระหว่างคนในชุมชน รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว รวมถึงมีการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไปยังชุมชน ส่งผลให้เกิดความเท่าเทียมกันของคนในสังคม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้แบ่งขอบเขตของโครงการออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่

1. ขอบเขตเชิงเนื้อหา

1.1 ทรัพยากรเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย แหล่งโบราณสถาน ศาสนสถาน (ไทย-จีน-คริสต์) วิถีชีวิต ประเพณี ศิลปหัตถกรรม และการประกอบอาชีพ

1.2 การรวบรวมข้อมูลทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร หนังสือ และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง และจากแหล่งปฐมภูมิ โดยการสำรวจและรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ ซึ่งในการสำรวจนี้จะทำการเก็บพิกัดตำแหน่งที่ตั้งของทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมด้วยเครื่อง GPS เพื่อนำมาจัดทำแผนที่ด้วยเทคนิคทาง GIS

1.3 การประเมินศักยภาพภาพทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้เกณฑ์ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว คุณค่า เอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมและการยอมรับจากคนในชุมชน

1.4 การจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินจากภาพถ่ายดาวเทียมจาก Google Earth ในปี พ.ศ. 2545 และ 2560 ด้วยวิธีการแปลตีความด้วยสายตา จากนั้นทำการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในช่วงปีดังกล่าว และนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินร่วมกับข้อมูลผังเมืองรวมของเมืองมโนรมย์

1.5 การออกแบบผังการพัฒนาพื้นที่เมืองมโนรมย์โดยใช้แนวคิดและหลักการของการวางผังเมือง ภูมิสถาปัตยกรรม และเมืองสร้างสรรค์

1.6 การสร้างตราสินค้า และกำหนดตำแหน่งทางการตลาดให้กับเมืองมโนรมย์ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มนักท่องเที่ยว และกลุ่มผู้รู้ ประชาชนชาวบ้าน และคนในชุมชน เพื่อให้เกิดการสะท้อนมุมมอง ทศนคติ และความคิดเห็นที่แท้จริงที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวและเมืองมโนรมย์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อใช้ในการสร้างแบรนด์ และกำหนดตำแหน่งทางการตลาดให้กับเมืองมโนรมย์

2. ขอบเขตเชิงพื้นที่

พื้นที่ศึกษา ได้แก่ อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัด โดยมีพิกัดภูมิศาสตร์ $15^{\circ}18'34''\text{N}$ $100^{\circ}5'2''\text{E}$ และอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังนี้ (ภาพที่ 1-1)

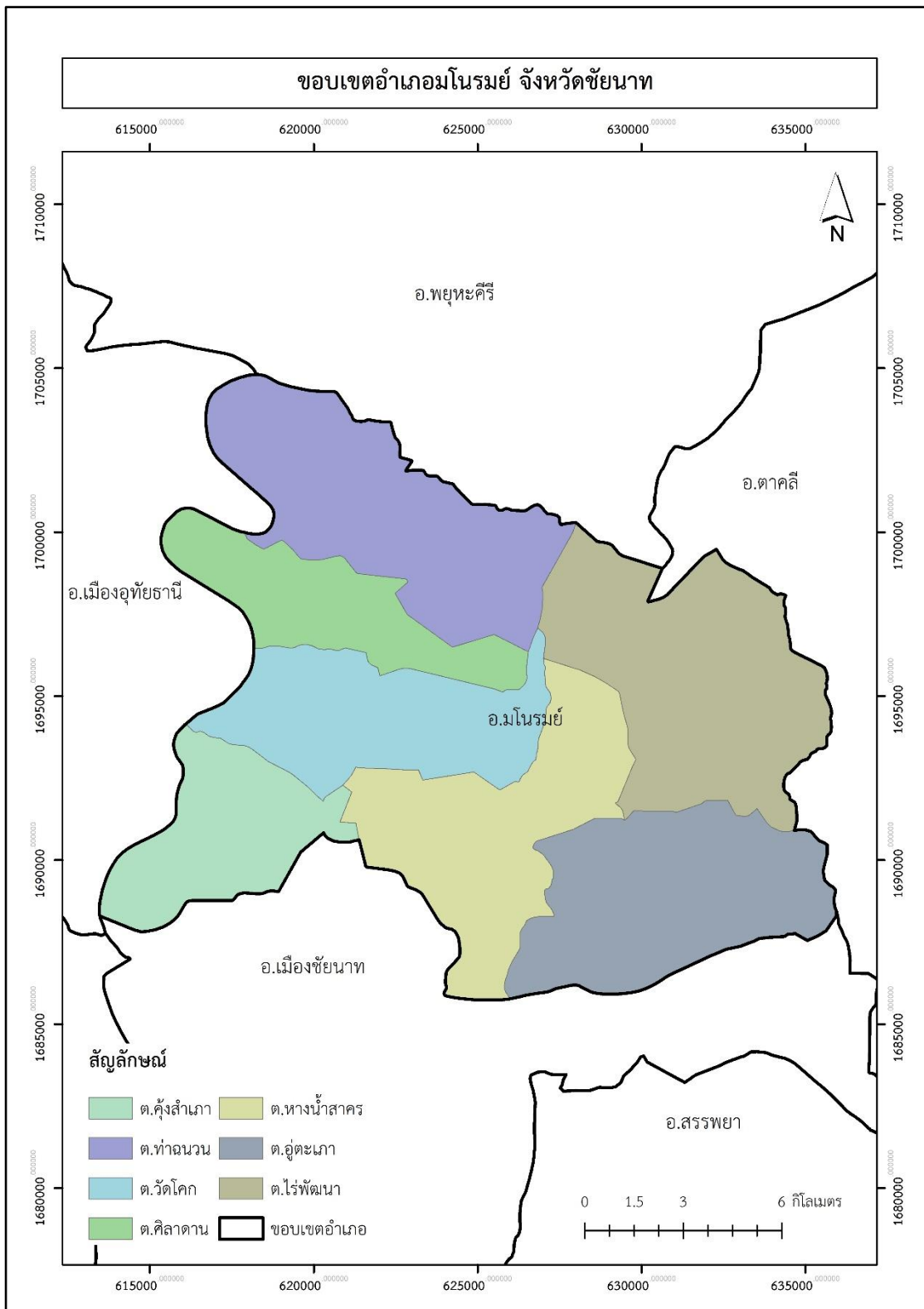
2.1 ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอพยุหะคีรี (จังหวัดนครสวรรค์)

2.2 ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอตาคลี (จังหวัดนครสวรรค์)

2.3 ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเมืองชัยนาท และอำเภอวัดสิงห์

2.4 ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอเมืองอุทัยธานี (จังหวัดอุทัยธานี)

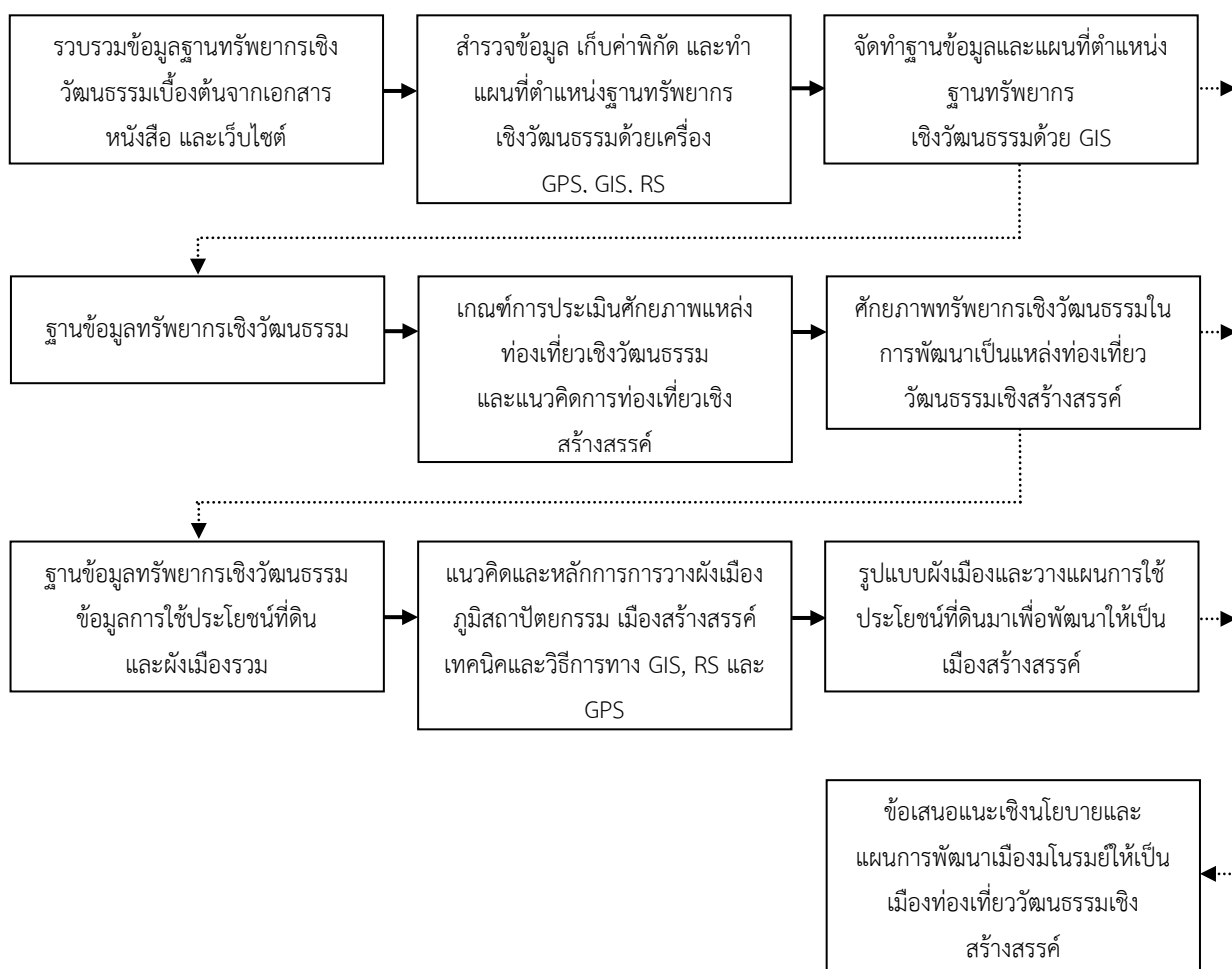
อำเภอมโนรมย์แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 ตำบล 44 หมู่บ้าน มีพื้นที่ 225.64 ตารางกิโลเมตร

ภาพที่ 1-1 ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อของอำเภอโนนรัมย์ จังหวัดชัยนาท

กรอบแนวคิดของการวิจัย

โครงการวิจัยนี้มีแนวคิดในการนำฐานทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมที่มีอยู่แล้วในเมืองมโนรมย์ร่วมกับแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์มาพัฒนาให้กลายเป็นการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยมีการประเมินศักยภาพของทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังได้นำแนวคิดและหลักการการวางผังเมือง ภูมิสถาปัตยกรรม เทคนิคและวิธีการทาง GIS, RS และ GPS มาใช้ในการออกแบบผังเมืองและวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินมาเพื่อพัฒนาเมืองมโนรมย์ให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ รวมถึงรองรับการขยายตัวของเมืองในอนาคต โดยคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และไม่กระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในเมืองมโนรมย์ โครงการวิจัยนี้สามารถแสดงกรอบแนวคิดได้ดังภาพที่ 1-2

ภาพที่ 1-2 กรอบแนวคิดของงานวิจัย

แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย

1. นำเสนอผลวิจัยสู่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจทางการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสมาคมมัคคุเทศก์ไทย เป็นต้น เพื่อนำไปเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเพื่อพัฒนาเมืองมโนรมย์ให้เป็นเมืองการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เกิดการจัดรูปแบบกิจกรรม และเส้นทางการท่องเที่ยว และบูรณาการกับการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเพิ่มรายได้ให้ชุมชนและภูมิภาค โดยจากกิจกรรมในโครงการวิจัย ได้แก่ การจัดประชุมระดมความคิดเห็นระหว่างนักวิจัย ผู้นำชุมชน และคนในชุมชน เกี่ยวกับข้อมูลสถานที่สำคัญ ข้อมูลของชุมชน ข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแนวคิดและข้อคิดเห็นสำหรับนำมาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว

2. เผยแพร่งานวิจัยสู่สาธารณะเพื่อประชาสัมพันธ์งานวิจัยและข้อมูลการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของเมืองมโนรมย์ผ่านการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ทั้งในรูปแบบวารสารวิชาการและการประชุมวิชาการในระดับชาติหรือนานาชาติ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

UNESCO (n.d.) ได้ให้คำจำกัดความของมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) ไว้ว่าเป็น (1) อนุสรณ์สถาน รวมไปถึงผลงานทางสถาปัตยกรรม ประติมากรรม หรือจิตรกรรม ส่วนประกอบหรือโครงสร้างของโบราณคดีธรรมชาติ จารึก ถ้ำที่อยู่อาศัย และร่องรอย ซึ่งมีคุณค่าโดดเด่นในระดับสากลทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ (2) กลุ่มอาคาร รวมถึงกลุ่มของอาคารไม่ว่าจะแยกจากกันหรือเชื่อมต่อกันโดยลักษณะทางสถาปัตยกรรม หรือโดยความสอดคล้องกลมกลืน หรือโดยสภาพทางภูมิทัศน์ ซึ่งมีคุณค่าโดดเด่นในระดับสากลทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ และ (3) ผลงานที่เกิดจากมนุษย์ หรือผลที่เกิดจากมนุษย์และธรรมชาติ และบริเวณอันรวมถึงแหล่งโบราณคดีซึ่งมีคุณค่าโดดเด่นในระดับสากลทางด้านประวัติศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ ชาติพันธุ์วิทยา หรือมานุษยวิทยา

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี (ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว, 2555)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมครอบคลุมประเภทของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ดังนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

1. ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์
2. โบราณคดีและพิพิธภัณฑ
3. งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิม
4. ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้น และแกะสลัก
5. ศาสนา รวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา
6. ดนตรี การแสดงละคร และภาพยนตร์
7. ภาษาและวรรณกรรม
8. ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน และเทศกาลต่าง ๆ
9. ลักษณะงานและเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1. ความหมาย

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) คือ การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต และเอกลักษณ์ของชุมชนจากประสบการณ์ตรง หรือร่วมสร้างประสบการณ์ที่ดีกับเจ้าของวัฒนธรรม หรือมีปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ ทั้งจากการพูดคุย ทดลองทำ และการใช้ชีวิตร่วม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2556)

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การนำวัฒนธรรม ประเพณี และสิ่งที่ดึงดูดใจของชุมชน หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมมาสร้างสรรค์รูปแบบการท่องเที่ยวแบบใหม่ให้มีความน่าสนใจภายใต้ความเข้มแข็งของชุมชน และคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชนให้เป็นที่ดึงดูดของนักท่องเที่ยวมาเที่ยวอย่างยั่งยืน (ธีระ สนิเดชารักษ์ และนาฬิกาอดิภักดิ์ แสงสนิท, 2556)

2. ลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีคุณลักษณะเฉพาะ 6 ประการดังนี้ (ภักยมณี แก้วสง่า และนิศาชล จำนงศรี, 2555 อ้างอิงจาก Richards, 2009)

2.1 เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เพิ่มทักษะให้กับนักท่องเที่ยว โดยเกิดจากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมการทอผ้าพื้นเมืองของชาวเมารี ประเทศนิวซีแลนด์ หรือกิจกรรมด้านการปรุงอาหารของเมืองบาร์เซโลนา ประเทศสเปน นักท่องเที่ยวจะได้ทักษะด้านต่าง ๆ จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านี้

2.2 เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีสินค้าหลัก คือ ทักษะและประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรม เช่น ประสบการณ์ทางดนตรีพื้นเมืองและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ได้จากการเข้าร่วมงานเทศกาลดนตรีของประเทศเม็กซิโก และประสบการณ์และทักษะด้านศิลปะการวาดภาพและการแกะสลักจากการเข้าร่วมงานศิลปะในป่าของประเทศแคนาดา

2.3 เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากการขายทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องได้สู่ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องไม่ได้ เปลี่ยนจากการขายสินค้าที่เป็นวัตถุไปสู่การขายสินค้าที่เรียกว่าประสบการณ์ เช่น เปลี่ยนจากการขายมิดล็กโยล (Laguiole) ซึ่งเป็นงานฝีมือแบบดั้งเดิมของชาวฝรั่งเศสเป็นการสาธิตการทำมิดจากมืออาชีพในท้องถิ่น

2.4 เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากสินค้าที่เป็นวัฒนธรรมระดับสูงไปสู่สินค้าที่เป็นวัฒนธรรมประจำวัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ สัมผัสถึงความเป็นท้องถิ่น และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ง่ายขึ้น โดยวัฒนธรรมระดับสูงเป็นวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องไปเยี่ยมชม ได้แก่ พิพิธภัณฑสถาน อาคารแสดงผลงานศิลปะ และอนุสาวรีย์ต่าง ๆ ส่วนวัฒนธรรมประจำวันจะเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างแท้จริงที่มีอยู่ตามชนบทในวิถีชีวิตประจำวัน เช่น ตลาดนัดท้องถิ่น และร้านอาหารพื้นบ้านตามชนบท

2.5 เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เช่น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในนิวซีแลนด์ได้จัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์หลายรูปแบบ อาทิ การแกะสลัก การเรียนภาษาเมารี และการทำอาหาร นักท่องเที่ยวสามารถเลือกเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ต้องการโดยมีชาวบ้านในท้องถิ่นคอยให้คำแนะนำ

2.6 เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ต้องมีความโดดเด่นแตกต่างกันด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว เช่น เมืองบาร์เซโลนา ประเทศสเปน มีความโดดเด่นด้านอาหารพื้นเมือง จึงพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยจัดกิจกรรมการสอนการทำอาหารวิธีการปรุงอาหาร ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น

3. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่จะนำมาใช้เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ 2 ประการ (ภุริวัจน์ เดชอุ่ม, 2556) ได้แก่

3.1 นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากเนื่องจากเป็นที่ได้รับประสบการณ์โดยตรงจากการท่องเที่ยวและแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปแบบต่าง ๆ จากในปัจจุบันที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากขึ้น นักท่องเที่ยวบางส่วนสามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนที่จะเดินทางไปท่องเที่ยว จึงทำให้นักท่องเที่ยวรู้ถึงพื้นฐานของชุมชน วัฒนธรรม และวิถีชีวิตก่อนเดินทางพอสมควร ดังนั้นนักท่องเที่ยวจึงควรตระหนักถึงสังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน รวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ และสร้างประสบการณ์ร่วมกับคนอย่างในชุมชนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

3.2 มิติและปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยแบ่งออกเป็นมิติที่สำคัญ 3 ด้าน ดังนี้

มิติที่ 1: พื้นที่ (Space) พื้นที่ที่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ก่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วยเมืองและชุมชนที่มีศักยภาพ ความโดดเด่น และมีแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวครอบคลุมตั้งแต่ผังเมืองในเชิงสัณฐานวิทยา ลักษณะทางสถาปัตยกรรมทั้งในเชิงกายภาพและเชิงพื้นที่ และวิถีชีวิตในชุมชนทั้งในเมืองและชนบท รวมถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่สะท้อนภาพการเปลี่ยนแปลงในเชิงการรับรู้ของนักท่องเที่ยว เป็นกลุ่มข้อมูลที่สะท้อนความเป็นจริงและการเปลี่ยนแปลงสภาพของพื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่ในโลกเสมือนจริง

มิติที่ 2: การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) การปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวผ่านวัฒนธรรมที่เดินทางไปเยี่ยมชม อาจอยู่ในรูปแบบของวัฒนธรรมเก่า วัฒนธรรมร่วมสมัย วัฒนธรรมระดับชาติ หรือวัฒนธรรมท้องถิ่น นักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์จริง ก่อให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

มิติที่ 3: ตัวกลาง (Agents) เป็นผู้ที่มีส่วนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ผู้มีความคิดสร้างสรรค์ในแต่ละสถานที่ ได้แก่ คนในชุมชนหรือท้องถิ่นซึ่งได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญา มีทักษะและความสามารถประยุกต์ให้เข้ากับบริบทปัจจุบันได้ และปัจจัยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างชุมชนที่เป็นเจ้าบ้าน กับนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์หรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

4. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทยเกิดขึ้นภายหลังจากการส่งเสริมนโยบายเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ผ่านโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์หรือโอท็อป และมีพัฒนาการไปสู่การท่องเที่ยวชุมชนที่เป็นแหล่งผลิตงานศิลปหัตถกรรมที่เรียกว่า หมู่บ้านท่องเที่ยวโอท็อป ซึ่งเป็นรากฐานของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเวลาต่อมา รวมถึงนโยบายของรัฐบาลทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2551 รัฐบาลได้กล่าวถึงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์อย่างชัดเจนผ่านการแถลงนโยบายต่อรัฐสภา โดยการท่องเที่ยวถือเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ประเภทการสืบทอดทางวัฒนธรรม จึงถือได้ว่าแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้เกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างเป็นทางการตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของประเทศไทยในปัจจุบันอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยมีหน่วยงานในสังกัด ที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) และสำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน) เป็นต้น แต่ด้วยเหตุที่ประเทศไทยมีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก จึงทำให้การทำงานระดับนโยบายไม่บูรณาการกันเท่าที่ควร นอกจากนี้การขับเคลื่อนนโยบายยังคงจำกัดอยู่ในโครงสร้างระดับบนเท่านั้น ยังขาดการแปรนโยบายไปสู่ระดับการปฏิบัติอย่างจริงจัง ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์เท่าที่ควร ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทยจึงตกอยู่ในสภาพที่ขาดพลังแห่งความร่วมมือทั้งจากหน่วยงานภาครัฐด้วยกันเองและหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง แหล่งท่องเที่ยวและชุมชนในท้องถิ่นหลายแห่งเริ่มนำแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไปปรับใช้แม้ว่าจะอยู่ในขั้นเริ่มต้นหรือใช้อย่างผิวเผินก็ตาม

จากนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของประเทศไทยอยู่ในลักษณะนโยบายแบบเร่งรัด มีลักษณะจากบนลงล่าง โดยเริ่มต้นจากภาคอุปทาน ในรูปแบบการส่งเสริมการผลิตสินค้าศิลปหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาในท้องถิ่น จากนั้นจึงขยายขอบเขตมาสู่การท่องเที่ยวในรูปแบบหมู่บ้านท่องเที่ยวโอท็อปควบคู่กับการรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของความคิดเชิงสร้างสรรค์เพื่อกระตุ้นให้เกิดอุปสงค์ในตลาดผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ดังนั้น นโยบายแบบบนลงล่างอย่างเช่นในกรณีของประเทศไทย จึงจำเป็นสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในระยะแรก

การสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในบริบทของประเทศไทย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้ (ภุริวัจน์ เดชอุ่ม, 2556)

ขั้นตอนที่ 1 การค้นหาอัตลักษณ์และทำความเข้าใจคุณค่าของวัฒนธรรม

เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ต้องอาศัยทุนทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยหลัก หากต้องการพัฒนาควรเริ่มต้นจากการค้นหาอัตลักษณ์หรือการเรียนรู้ตนเองซึ่งครอบคลุมการวิเคราะห์ฐานทรัพยากรทางวัฒนธรรม ได้แก่ วิถีชีวิต ศิลปะ ประเพณี ภูมิปัญญา และความหลากหลายทางธรรมชาติ การค้นหาอัตลักษณ์และการทำความเข้าใจคุณค่าทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมในชุมชนเพื่อกระตุ้นจิตสำนึกของผู้คนในชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การค้นหาความโดดเด่นและสร้างความแตกต่าง

ข้อเสียสำคัญประการหนึ่งของการท่องเที่ยว คือ สามารถลอกเลียนแบบได้ง่าย ดังนั้นการค้นหาความโดดเด่นหรือการสร้างเอกลักษณ์และการสร้างความแตกต่างจึงมีความสำคัญ สามารถป้องกันการถูกลอกเลียนแบบและทำให้นักท่องเที่ยวจำแนกลักษณะเฉพาะของแต่ละชุมชนได้

ขั้นตอนที่ 3 การหยั่งรู้ความต้องการของตลาดในเชิงลึก

จากการที่การท่องเที่ยวในยุคปัจจุบันมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปสู่ตลาดแบบแยกเป็นส่วนเล็ก ๆ (Fragmented Market) อีกทั้งผู้บริโภคยุคใหม่มักจะปิดบังอำพรางความรู้สึกนึกคิด การวิเคราะห์หรือทำความเข้าใจตลาดยุคใหม่จึงไม่สามารถใช้วิธีการทั่วไป เช่น การใช้แบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์ ดังนั้นการทำความเข้าใจในเชิงลึกหรือการหยั่งรู้เพื่อค้นหาความต้องการที่แท้จริงของนักท่องเที่ยวโดยการใช้วิธีการสังเกตการณ์เชิงบริบท (Contextual Observation) เช่น การสังเกตลักษณะใช้ชีวิต พฤติกรรมการบริโภค และปฏิกิริยาตอบสนอง จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาตีความและสร้างกรอบความคิดใหม่ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการได้อย่างแท้จริง

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างเสริมคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

การสร้างเสริมคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวจะใช้องค์ประกอบ โดยเริ่มต้นตั้งแต่การออกแบบแนวคิด การออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ การออกแบบบริการ รวมถึงการออกแบบประสบการณ์ นักท่องเที่ยวพึงจะได้รับจากแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ

ขั้นตอนที่ 5 การปรับเปลี่ยนกลวิธีการพัฒนาตลาด

ในปัจจุบันได้นำกลวิธีการตลาดที่ใช้คุณค่าเป็นฐาน (Value-Based Marketing) มาพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยเชื่อมคุณค่าของความดั้งเดิมและความเป็นตัวตนเข้ากับ ความทันสมัยอย่างกลมกลืน และก่อให้เกิดคุณค่าที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวยุคใหม่

จากนั้นจึงกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวในกลุ่มเป้าหมายรับรู้และตระหนักถึงคุณค่าที่สอดแทรกอยู่ตัวอยู่ในผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว เช่น การเล่าเรื่อง การใช้แนวคิดผลิตภัณฑ์มีจำกัด/ไม่ผลิตซ้ำ และการใช้สื่อสังคมออนไลน์

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์

แนวคิดหลักของการวิจัยนี้ คือ การพัฒนาฐานทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมที่อยู่ในเมืองมโนรมย์ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการผสมผสานแนวคิดและหลักการของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ก่อการให้เกิดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ตรงจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน เกิดเป็นความประทับใจและบอกต่อ

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์สามารถดำเนินการโดยเริ่มต้นจากการค้นหาอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ฐานทรัพยากรเชิงวัฒนธรรม วิเคราะห์ความโดดเด่นและความแตกต่าง และกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์ด้วยวิธีวิจัยแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ การประชุมระดมความคิดเห็น กระบวนการตั้งกล่าวถือเป็นกระบวนการสำคัญมากในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำไปสู่การพัฒนาในขั้นตอนต่อไป

สำหรับประเทศไทยถึงแม้จะมีฐานข้อมูลทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่หลากหลายก็ตาม แต่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ตั้งแต่ระดับชาวบ้านที่อยู่ในชุมชน หน่วยงานระดับท้องถิ่นและจังหวัด จนถึงผู้กำหนดนโยบายของประเทศ นั่นคือ รัฐบาล อีกทั้งการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับในประเทศไทยนั้นยังถือเป็นเรื่องใหม่ ต้องอาศัยเวลาในการพัฒนาและเกิดความยั่งยืน

การจัดการการท่องเที่ยว

ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว หรือการจัดการแหล่งท่องเที่ยวควรต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่สำคัญอย่างน้อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2549) โดยองค์ประกอบที่สามารถนำมาใช้ในการพิจารณาจัดการแหล่งท่องเที่ยว ดังตารางที่ 2-1

ตารางที่ 2-1 องค์ประกอบที่นำมาใช้ในการจัดการการท่องเที่ยว

Goeldner & Brent Ritchie (2009, 2552)	กุลวรา สุวรรณ-พิมล (2552)	ทิพวรรณ พุ่มมณี (2554)	นิตา ชัชกุล (2554)	นาฏสุดา เชนนะ-สิริ (2555)
1. ที่พัก	1. สถานที่ท่องเที่ยว	1. นักท่องเที่ยว	1. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว	1. นักท่องเที่ยว
2. ความบันเทิง	2. ธุรกิจที่พักแรม	2. ทรัพยากรท่องเที่ยว	2. แหล่งท่องเที่ยว	2. แหล่งท่องเที่ยว
3. การคมนาคมขนส่ง	3. ธุรกิจขนส่ง	3. การขนส่ง	3. การคมนาคมขนส่ง	3. การคมนาคม
4. อาหารและเครื่องดื่ม	4. ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม	4. ระเบียบพิธีการและปัจจัยพื้นฐาน	4. ร้านอาหารและภัตตาคาร	4. สิ่งอำนวยความสะดวก
5. สถานที่ดึงดูดความสนใจทางการท่องเที่ยว	5. ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์	5. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว	5. บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์	5. ตลาดการท่องเที่ยว
6. การผจญภัยและกิจกรรมกลางแจ้ง	6. ธุรกิจจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก	6. สินค้าที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง	6. ร้านขายของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง	6. บริการท่องเที่ยว
7. การบริการทางการท่องเที่ยว		7. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร	7. สิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าออกเมือง	
8. กิจกรรม			8. ความปลอดภัย	

จากตารางข้างต้นพบว่า องค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่

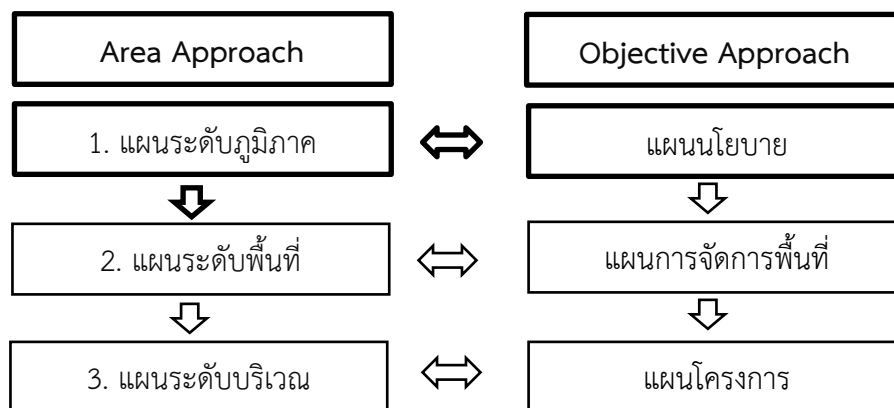
1. นักท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

2. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่เป้าหมายของนักท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์โบราณคดี และแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น
3. การคมนาคม หมายถึง ระบบการขนส่ง ทั้งทางอากาศ ทางบก และทางน้ำ รวมถึงธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยานพาหนะ เส้นทาง สถานี และผู้ประกอบการ
4. ธุรกิจที่พัก หมายถึง สถานที่สำหรับให้นักท่องเที่ยวใช้พักชั่วคราว หรือค้างคืนระหว่างการเดินทาง หรือเมื่อถึงจุดหมายปลายทาง เช่น โรงแรม บังกะโล และรีสอร์ท
5. ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม หมายถึง สถานที่สำหรับนักเดินทางใช้เพื่อการบริโภคอาหารและเครื่องดื่ม โดยอาจมีความบันเทิงร่วมด้วย
6. ธุรกิจจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก หมายถึง การจัดจำหน่ายของที่ระลึก เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้นำไปฝากญาติมิตรเพื่อแสดงถึงความมีน้ำใจ หรือสะสมไว้เป็นที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวที่ตนเองเคยเดินทางไป
7. สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ได้แก่ การอำนวยความสะดวกในการเข้า-ออกราชอาณาจักรไทย การป้องกันการโจรกรรม สาธารณูปโภค
8. การบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ หมายถึง การให้บริการด้านข้อมูล ด้านประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการให้บริการและอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

การวางแผนเพื่อการพัฒนาทางการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2549) ได้สร้างหลักเกณฑ์การสำรวจ และการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนา โดยการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวมีวิธีดำเนินการ 3 วิธี ได้แก่ การสำรวจจากเอกสารอ้างอิง การสำรวจจากพื้นที่จริง และการสำรวจจากการสอบถาม จากนั้นจำแนกแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวประเภทที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณคดี โบราณวัตถุ เป็นแหล่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นตามประโยชน์การใช้งานของมนุษย์เอง และแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม

นำชัย ทนุผล (2542) อ้างอิงจาก นภวรรณ ฐานกาญจน์ ที่กล่าวถึงระดับการวางแผนที่ประกอบด้วยหลายระดับ ซึ่งส่วนใหญ่มักจัดระดับของแผนออกเป็น 3 ระดับ ไม่ว่าจะเป็นการจัดระดับโดยอาศัยการศึกษาพื้นที่เป็นหลัก (Area Approach) หรือการจัดระดับโดยอาศัยการศึกษาตามวัตถุประสงค์เป็นหลัก (Objective Approach) ได้แก่ แผนระดับภูมิภาค (Regional Plan) แผนระดับพื้นที่ (Area Plan) และแผนระดับบริเวณ (Site Plan) ในขณะที่แผนระดับของการศึกษาตามวัตถุประสงค์แบ่งเป็น แผนนโยบาย (Policy Plan) แผนการจัดการพื้นที่ (Area Management Plan) และแผนโครงการ (Project Plan) ดังภาพที่ 2-1

ภาพที่ 2-1 การแสดงความคล้ายคลึงของรายละเอียดในระดับของการวางแผน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว (นำชัย ทนุผล, 2542)

นอกจากนี้ นำชัย ทนุผล (2542) ได้สรุปการกำหนดกลยุทธ์และวิธีการจัดการการท่องเที่ยว โดยเริ่มต้นจากการประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การกำหนดการท่องเที่ยวที่ต้องการ จากนั้นทำการวางแผนกลยุทธ์ที่จะตัดสินใจเกี่ยวกับระดับและประเภทของการท่องเที่ยว และขั้นตอนสุดท้าย คือ การยกร่างเอกสารเกี่ยวกับกลยุทธ์ของการท่องเที่ยวเพื่อจัดพิมพ์เป็นเอกสาร

การวางแผนการพัฒนาทางการท่องเที่ยวในปัจจุบันควรคำนึงถึงการจัดการในระยะยาว หรือการจัดการอย่างยั่งยืน โดยบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้เสนอหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่ประกอบด้วยหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนใน 3 มิติ คือ

มิติด้านการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ที่ทุกฝ่ายต้องมีแนวคิดร่วมกันในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายเพื่อปกป้องรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับแรก และคงไว้ซึ่งความสวยงามและคุณค่าทรัพยากรการท่องเที่ยว

มิติการสร้างควมพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมีแนวคิดให้นักท่องเที่ยวปรารถนาหรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรม

มิติด้านการสร้างความมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมีแนวคิดในการมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนท้องถิ่นด้วยการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม

การสร้างตราสินค้าและตำแหน่งทางการตลาด

1. การตลาดด้านการท่องเที่ยว

การตลาดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว หมายถึง แนวคิดหรือปรัชญาทางการจัดการที่เน้นศึกษาความต้องการพื้นฐานของนักท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การพยากรณ์ การคัดเลือกทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการนำเสนอให้นักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด (นิคม จารุมณี, 2544)

วินิจ วีรยงกูร (2532) ได้อธิบายถึงจุดเน้นสำคัญทางการตลาดเพื่อการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ เน้นในประเด็นที่ต้องการตอบสนองทางความต้องการของนักท่องเที่ยว เน้นศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว ได้ใช้การวิจัยทางการตลาดและการพยากรณ์ความต้องการของตลาดในอนาคต และแนวคิดเกี่ยวกับวงจรชีวิตของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ความชอบหรือไม่ชอบของนักท่องเที่ยวจะมีอิทธิพลอย่างมากในการกำหนดนโยบายของธุรกิจการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ นิคม จารุมณี (2544) อธิบายถึงตลาดการท่องเที่ยวซึ่งหมายรวมถึง องค์ประกอบอีก 5 ประการ ได้แก่ การกำหนดความต้องการของสินค้าและบริการ การกำหนดขั้นตอนเพื่อตอบสนองความต้องการนั้น ๆ การกำหนดราคาตามการแข่งขันของตลาดและกำไรที่ต้องการ การคัดเลือกวิธีการที่เหมาะสมที่สุด เพื่อการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสู่นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย และการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ประการ ได้แก่ การจัดจำหน่ายที่เน้นตัวสินค้าเป็นหลัก นั่นคือ สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ความเชื่อ วัฒนธรรม เป็นต้น การจัดจำหน่ายที่เน้นการตลาดเป็นหลัก ได้แก่ เน้นการตอบสนองความต้องการ และความปรารถนาของกลุ่มนักท่องเที่ยว และการจัดจำหน่ายที่เน้นสังคมเป็นหลัก ได้แก่ การผสมทั้ง สินค้า และการตลาดรวมกัน เพื่อผลประโยชน์โดยรวมของท้องถิ่น โดยต้องศึกษา ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ควบคู่กันไป

2. การสร้างภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยว

ภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวเป็นการสร้างจินตนาการทางการท่องเที่ยวให้กับความรู้สึกของนักท่องเที่ยวก่อนที่จะเดินทางไปสัมผัสกับสถานที่จริง การสร้างภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวเพื่อกำหนดตำแหน่งทางการท่องเที่ยวสามารถสร้างได้ 5 วิธีดังนี้(บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2549)

2.1 การสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับกายภาพ เป็นการสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์ เช่น แม่น้ำ ภูเขา และทุ่งหญ้า

2.2 การสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ เป็นการสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับความเป็นอยู่ และความเป็นไปของผู้คนในท้องถิ่น ซึ่งสามารถสร้างความน่าสนใจและดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเกิดการเดินทางเพื่อเยี่ยมชม

2.3 การสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ เป็นการสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับฐานะทางเศรษฐกิจ รวมทั้งลักษณะการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ให้กับนักท่องเที่ยวเกิดการรู้จักในแหล่งท่องเที่ยวนั้น

2.4 การสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับสิ่งก่อสร้าง เป็นการสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับสิ่งก่อสร้างที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศาสนา หรือสิ่งก่อสร้างที่แสดงความเป็นมาของท้องถิ่น

2.5 การสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับพืชพันธุ์และสัตว์ เป็นการสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่เทียบเคียงกับพืชพันธุ์และสัตว์ที่หายาก มีลักษณะแปลกหรือโดดเด่นจนกลายเป็นที่รู้จักของผู้คน

3. การกำหนดตำแหน่งสินค้า

Kotler (1994) ได้อธิบายการกำหนดตำแหน่งสินค้า (Positioning) ในมิติทางการตลาด คือ การกำหนดคุณลักษณะพิเศษของสินค้าว่ามีลักษณะแตกต่าง และมีความโดดเด่นในการแข่งขันอย่างไร ซึ่งการสร้างกลยุทธ์การแข่งขันนั้นสามารถเลือกแนวทางได้ อาทิ นำเสนอความแตกต่าง เป็นผู้นำด้านราคาต่ำ หรือเป็นผู้ที่สนใจตลาดเฉพาะส่วน เมื่อมีการพัฒนาแนวคิดของการกำหนดตำแหน่งของผลิตภัณฑ์ และทดสอบผลิตภัณฑ์แล้วนั้น ลำดับต่อไป คือ การจัดวางตำแหน่งของตราสินค้าว่าจะอยู่ที่ตำแหน่งใดในตลาด มีคู่แข่งทางการค้ากับใครหรือไม่ จะมีขนาดของตลาดที่เท่าไร มีความคุ้มค่าต่อการลงทุนหรือไม่

ข้อควรระวังในการกำหนดตำแหน่งสินค้าทางการตลาดที่ Kotler (1999) ได้นำเสนอ สามารถนำมาปรับเป็นข้อควรระวังทางการท่องเที่ยว โดยการวางตำแหน่งทางการท่องเที่ยวที่ต่ำเกินไป สามารถทำให้พลาดการนำเสนอรูปแบบ องค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่ดี และสมควรเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเลือกของนักท่องเที่ยว การวางตำแหน่งทางการท่องเที่ยวที่สูงเกินไป ทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีงบประมาณจำกัดไม่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และเลิกสนใจในแหล่งท่องเที่ยว และการวางตำแหน่งทางการท่องเที่ยวที่สับสน ทำให้การนำเสนอข้อมูลอาจเกิดการขัดแย้งกัน และส่งผลต่อการรับรู้ของนักท่องเที่ยว ทำให้ความสนใจในแหล่งท่องเที่ยวลดลง

เมืองสร้างสรรค์

1. ความหมายและความเป็นมา

UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development) (2008) ได้ให้คำจำกัดความของเมืองสร้างสรรค์ (Creative City) ไว้ว่า ลักษณะของเมืองสร้างสรรค์จะมีกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเศรษฐกิจและสังคมของเมือง ต้อง

ประกอบไปด้วยรากฐานที่มั่นคงทางสังคมและวัฒนธรรม มีการรวมกลุ่มของคนทำงานสร้างสรรค์จำนวนมาก และมีสถานที่เชิงวัฒนธรรมที่เป็นสิ่งดึงดูดการลงทุน

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 เป็นต้นมา คำว่า เมืองสร้างสรรค์ ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์ของเมืองต่าง ๆ ทั่วโลก (Redaelli, 2011) ในรูปแบบของเมืองสร้างสรรค์นั้น คนและวัฒนธรรมถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้เมืองเป็นพื้นที่ของความคิดสร้างสรรค์ โดยท้องถิ่นสามารถแสดงออกผ่านทางศิลปะและกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ นอกจากนี้คนหรือกลุ่มคนสร้างสรรค์ถือเป็นกลไกที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการขับเคลื่อนและทำให้เกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ขึ้น ดังนั้นเมืองต่าง ๆ จึงต้องแข่งขันกันเพื่อดึงดูด รักษา และสร้างกลุ่มมวลชนสร้างสรรค์ด้วยการพัฒนาสภาพแวดล้อมเมือง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและกลไกทางธุรกิจที่เอื้อต่อการลงทุนและพัฒนาธุรกิจสร้างสรรค์ และให้ความสำคัญกับส่วนที่สำคัญที่สุด คือ การรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นและวางแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อให้เมืองมีความพร้อมในเชิงเอกลักษณ์และบรรยากาศทางวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านกายภาพของเมือง ผู้ประกอบการสร้างสรรค์ (Creative Entrepreneur) ไม่ได้หมายถึงผู้ประกอบการด้านงานศิลปะหรืองานออกแบบเพียงด้านเดียว แต่หมายถึงผู้ประกอบการที่สามารถรวบรวมองค์ความรู้ทักษะ เทคโนโลยี และสุนทรียภาพจากวัฒนธรรมและงานศิลปะ แล้วนำมาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าและความแตกต่างตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละกลุ่มได้ การสร้างผู้ประกอบการที่มีความคิดสร้างสรรค์นั้น สภาพแวดล้อมและกิจกรรมสาธารณะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ต้องดำเนินควบคู่ไปกับการเรียนรู้ในระบบการศึกษาปกติและนโยบายสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ให้เอื้อต่อกระบวนการสร้างนักคิดและบ่มเพาะให้กลายเป็นผู้ประกอบการสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่รัฐบาลในหลายประเทศกำลังดำเนินการ (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ, 2557)

ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในอนาคตจึงไม่แตกต่างจากประเทศอื่นที่อยู่บนพื้นฐานของการส่งเสริมคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ (Creative People) หรือการเป็นเจ้าของสิทธิบัตร ความคิดสร้างสรรค์อันจะเป็นแหล่งสร้างงานและรายได้ไม่รู้จบ ประเทศไทยจึงต้องดำเนินนโยบายขับเคลื่อนไปสู่ระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์หรือระบบเศรษฐกิจที่มีผู้ประกอบการสร้างสรรค์เป็นกลไกในการขับเคลื่อน ซึ่งจะก่อให้เกิดการจ้างงานและขยายฐานรายได้ภาษีให้กับรัฐเพื่อให้ประเทศไทยยังรักษาฐานการเติบโตทางเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบหลักอื่นๆ ที่ก่อให้เกิดเมืองสร้างสรรค์ สถานที่ที่เปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อให้เกิดกระบวนการใช้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการประกอบธุรกิจ ทั้งสถานที่ในเมืองและผ่านเครือข่ายเชื่อมโยงทั่วโลก สภาพแวดล้อมที่ดึงดูดให้ผู้ประกอบการสร้างสรรค์และนักคิดจากแหล่งต่าง ๆ มาแสวงหาแรงบันดาลใจในการคิดและพัฒนาผลงาน รวมทั้งอยู่อาศัยและประกอบธุรกิจ วิสัยทัศน์ผู้นำของเมืองและประเทศที่เข้าใจกระบวนการสร้างเมืองให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การประกอบธุรกิจและการอยู่อาศัย และการส่งเสริมวัฒนธรรม

ท้องถิ่นเป็นฐานของการสร้างแรงบันดาลใจและความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นแนวทางของการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์จึงต้องประกอบด้วยนโยบายและแผนการลงทุนของภาครัฐในหลายด้าน ได้แก่ สาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน และการเรียนรู้ การปรับปรุงกฎระเบียบ และการสนับสนุนด้านการเงินให้เอื้อต่อการประกอบธุรกิจและอยู่อาศัยของผู้ประกอบการสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังรวมถึงการจัดกิจกรรมระดับเมืองและระดับชาติที่หลากหลายเพื่อสะท้อนเอกลักษณ์และภาพลักษณ์ของเมืองอย่างสร้างสรรค์ ในปัจจุบันเทคโนโลยีทำให้เกิดทุกแห่งในโลกสามารถผลิตสินค้าและบริการได้ทัดเทียมกัน ความแตกต่างของสินค้าและบริการจึงต้องมาจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ในการผสมผสานกระบวนการผลิตและเรื่องราวให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะและหลากหลาย เพื่อตอบสนองผู้บริโภคตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับโลก (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ, 2557)

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าการจัดการและพัฒนาเมืองสร้างสรรค์จะต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ การปรับปรุงภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อม การลงทุนในสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาด้านศึกษา การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจหรือธุรกิจจากความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งกลุ่มคนหรือผู้ประกอบการสร้างสรรค์ถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญของเมืองที่จะขับเคลื่อนนโยบายของเมืองสร้างสรรค์ให้ประสบความสำเร็จได้

แนวคิดเมืองสร้างสรรค์เติบโตและขยายตัวขึ้นจากการขับเคลื่อนจากทั้งเศรษฐกิจและวัฒนธรรม แต่แนวคิดต่าง ๆ จะเติบโตได้ก็ต้องเป็นแนวคิดที่แข่งขันได้และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ รวมทั้งความแตกต่างและหลากหลายก็กระตุ้นให้เกิดความเป็นต้นแบบและความแปลกใหม่ ในอดีตกระบวนการนี้เข้มข้นมากในพื้นที่เมืองใหญ่ โดยเฉพาะเมืองหลวงของประเทศและของภูมิภาค ด้วยความหลากหลายของศิลปะและหัตถกรรม ตลอดจนกลไกสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิด ความคิดสร้างสรรค์และเมืองถูกสร้างมาเพื่อเสริมซึ่งกันและกัน แต่กระบวนการดังกล่าวไม่ได้เป็นเส้นตรงและขึ้นอยู่กับระบบที่ซับซ้อนมีปฏิสัมพันธ์กันและขัดแย้งกันในบางครั้ง เมืองมักจะเกี่ยวข้องอย่างสูงกับกลไกสำหรับการจัดการความหลากหลาย ความเปลี่ยนแปลง และความแตกต่างในการเติบโตของความรู้และความคิด ความขัดแย้ง และความแตกต่างขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2554)

2. แนวทางการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์

ในการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์มีแนวทางในการดำเนินการดังนี้

- 2.1 สร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้แก่เมือง
- 2.2 ส่งเสริมความหลากหลายและการเป็นสังคมที่เปิดกว้าง
- 2.3 เป็นที่รวมของผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ และนักคิด
- 2.4 สร้างสิ่งอำนวยความสะดวก และพื้นที่ที่มีคุณภาพอย่างเพียงพอ

2.5 มีวิสัยทัศน์และพันธกิจร่วมกันในการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ผ่านนโยบาย กลไกต่าง ๆ และธรรมาภิบาลที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์

3. ประโยชน์จากเมืองสร้างสรรค์

3.1 ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ จะเป็นการดึงดูดการลงทุน สร้างงาน เพิ่มรายได้ยกระดับมาตรฐานการดำรงชีวิต นอกจากนี้ยังเป็นการขยายขอบเขตของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยว และการบริการ และยังเป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางธุรกิจอย่างเป็นระบบ เช่น การปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา และการสร้างระบบทางการเงิน

3.2 ประโยชน์ในเชิงสังคม เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ และพิพิธภัณฑ์ มีการจัดตั้งเครือข่ายธุรกิจสร้างสรรค์ เกิดการฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาของสังคมที่สามารถนำมาประยุกต์เพื่อสร้างมูลค่า และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์

3.3 ประโยชน์ในเชิงสิ่งแวดล้อม เกิดการพัฒนาโครงสร้างทางกายภาพของเมือง ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงภูมิทัศน์ และเป็นไปได้ที่จะส่งเสริมแผนบริหารจัดการสภาพแวดล้อมของเมือง อย่างไรก็ตามอาจเกิดผลกระทบเชิงลบได้ เช่น ความขัดแย้งกับประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หากไม่มีการสื่อสารที่เหมาะสม และเพียงพอกับบุคคลเหล่านั้น วิธีการดำเนินชีวิตถูกกระทบ เช่น ค่าครองชีพสูงขึ้น และการเวนคืนที่ดิน ปัญหาการจราจรติดขัดเป็นคอขวด และมลพิษ เป็นต้น

4. เมืองสร้างสรรค์ในประเทศไทย

หลายเมืองในประเทศไทยมีศักยภาพในการเป็นเมืองสร้างสรรค์ได้ เนื่องจากมีความโดดเด่นทางกายภาพ เช่น ภูมิทัศน์ที่สวยงาม โครงสร้างพื้นฐานทางธุรกิจ ทำเลที่ตั้งอยู่ในใจกลางของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนานในแต่ละพื้นที่ รวมถึงมีผู้ประกอบการที่มีทักษะเชิงสร้างสรรค์

ในปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความสำคัญและพัฒนาเมืองสร้างสรรค์มากขึ้น นอกจากนี้จะเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเที่ยวชมสถานที่ต่าง ๆ ในเมืองเพิ่มขึ้นแล้วยังสามารถดึงดูดนักลงทุนให้เข้ามาลงทุนในธุรกิจสร้างสรรค์เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย เมืองเชียงใหม่เป็นอีกหนึ่งเมืองที่อยู่ในเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก เชียงใหม่สร้างสรรค์ (Creative Chiang Mai: CCM) ได้ริเริ่มส่งเสริมความสร้างสรรค์และนวัตกรรมในเชียงใหม่ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของรัฐบาลไทยโดยดึงศักยภาพที่เป็นจุดแข็งและมีเอกลักษณ์โดดเด่นของเชียงใหม่เพื่อพัฒนาความสร้างสรรค์และความรู้ทางเศรษฐกิจ ความคิดสร้างสรรค์ ความร่วมมือร่วมใจ และนวัตกรรมที่ส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจ การพัฒนาทางด้านสังคม นำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นให้น่าสนใจยิ่งขึ้น อีกหนึ่งวัตถุประสงค์สำคัญของเชียงใหม่สร้างสรรค์ คือ การตลาดของเชียงใหม่ โดยเน้นที่การสร้างจุดเด่นและความเข้มแข็งของ

เชียงใหม่ให้เป็นที่รู้จักผ่านการส่งเสริมการลงทุน การดำเนินธุรกิจ และการจ้างงาน (เชียงใหม่สร้างสรรค์, 2557)

นอกจากนี้ยังมีเมืองสร้างสรรค์ต้นแบบ 10 เมือง โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้มีการจัดการประกวดเพื่อคัดเลือก 10 เมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ได้แก่ เมืองแหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าว (นางลือ-ท่าชัย) จังหวัดชัยนาท เมืองแห่งการพัฒนา (ดอยตุง) จังหวัดเชียงราย เมืองหัตถกรรมสร้างสรรค์ จังหวัดเชียงใหม่ น่านเมืองเก่าที่มีชีวิต จังหวัดน่าน เมืองเพชรเมืองตาลโตนด จังหวัดเพชรบุรี เมืองแห่งการเรียนรู้สู่การพัฒนาชุมชน จังหวัดมหาสารคาม Bird City ศูนย์กลางเศรษฐกิจนก จังหวัดยะลา เมืองนวัตกรรมแห่งพลังงานทดแทน จังหวัดลพบุรี ลำปางเมืองเชรามิก จังหวัดลำปาง ชุมชนเอกราชหมู่บ้านทำกลอง จังหวัดอ่างทอง (เชียงใหม่สร้างสรรค์, 2557)

การวางผังเมืองและภูมิสถาปัตยกรรม

1. องค์ประกอบภูมิทัศน์เมือง

จากอดีตจุดมุ่งหมายของการเลือกที่ตั้งของเมืองเพื่อการป้องกันการรุกรานจากข้าศึกศัตรู การสร้างเมืองโดยอาศัยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ จึงถูกกำหนดเป็นปัจจัยแรกขององค์ประกอบเมือง ต่อมาเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงจากชนบทไปสู่ความเป็นเมือง และเกิดการขยายตัวจากศูนย์กลางเมืองไปชนานเมืองมากขึ้น สภาพแวดล้อมของเมืองถูกกำหนดตามสิ่งที่มีมนุษย์สร้าง โดยมีโครงข่ายคมนาคมขนส่งเป็นตัวเชื่อมโยงชุมชนต่าง ๆ องค์ประกอบของเมืองมีปัจจัยที่หลากหลาย ทั้งทางกายภาพและสังคม ตามสิ่งปลูกสร้างทางสถาปัตยกรรมของพื้นที่เมืองและพื้นที่ว่าง อันก่อให้เกิดสภาพภูมิทัศน์ในแต่ละเมืองที่แตกต่างกัน โดยได้แบ่งประเภทขององค์ประกอบภูมิทัศน์ออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ องค์ประกอบภูมิทัศน์เมืองตามลักษณะสภาพแวดล้อมทางภูมิประเทศของเมือง (Natural Environment) และองค์ประกอบภูมิทัศน์เมืองตามสภาพแวดล้อมทางที่มนุษย์สร้างสรรค์ (Manmade Build Environment) ได้แก่ สภาพแวดล้อมของเมืองที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ และสิ่งปลูกสร้างของชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่ของเมือง

1.1 เมื่อพิจารณาในแง่ของการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของเมือง และประเมินเงื่อนไขขององค์ประกอบโดยพิจารณาจากรูปทรงทางผังเมือง ลักษณะและตำแหน่งที่ตั้ง ซึ่งองค์ประกอบสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของเมืองจากปัจจัยสภาพภูมิประเทศ และสภาพทางธรรมชาติ (Landform and Nature) โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพภูมิประเทศกับภูมิทัศน์เมือง และสถาปัตยกรรมใน 3 รูปแบบ ได้แก่ (Spreiregen, 1965)

1.1.1 ภูมิทัศน์เมืองที่ตอบรับกับสภาพภูมิประเทศทั้งในเชิงสุนทรียภาพและประโยชน์ใช้สอย

1.1.2 การประเมินความสัมพันธ์และผลกระทบระหว่างงานสถาปัตยกรรมในเมืองกับพื้นที่ธรรมชาติ

1.1.3 การตัดสินใจว่าพื้นที่ใดควรปล่อยให้คงอยู่ตามธรรมชาติเพื่อช่วยเสริมสร้างคุณค่าให้กับเมือง

1.2 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเมืองตามสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างสรรค์ จากการประเมินเงื่อนไขขององค์ประกอบโดยพิจารณาจากรูปลักษณะของงานสถาปัตยกรรม ทางสัญจร และตำแหน่งของที่ตั้งตามสภาพแวดล้อมในชุมชนเมือง ได้แบ่งองค์ประกอบเมืองทางกายภาพที่มนุษย์สร้างสรรค์ 7 องค์ประกอบ ได้ดังนี้ (วรรณศิลป์ พีรพันธุ์, 2538)

1.2.1 การวางผังเมือง (Urban Planning)

1.2.2 เส้นทางคมนาคม (Routes)

1.2.3 พื้นที่เมือง และพื้นที่ว่าง (Urban Spaces and Open Spaces)

1.2.4 กระสวนและลักษณะของเนื้อเมือง (Pattern, Grain and Texture)

1.2.5 ย่านของเมือง (The Districts of a City)

1.2.6 ปัจจัยเชิงนามธรรม (Nonphysical Aspects)

1.2.7 รายละเอียดประกอบเมือง (Details)

2. ภาพลักษณ์หรือจินตภาพของเมือง (Image of the city)

Lynch (1977) สถาปนิกชาวอเมริกันได้ศึกษาองค์ประกอบของเมืองที่ได้จากการสังเกต ประกอบด้วย เอกลักษณ์ (Identity) โครงสร้าง (Structure) และความหมาย (Meaning) ส่วนประกอบทั้งสามต่างมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด สิ่งต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดจินตภาพได้ชัดเจนต้องมีคุณสมบัติด้านเอกลักษณ์และโครงสร้างอย่างชัดเจนปรากฏเป็นร่องรอยในความทรงจำแก่ผู้พบเห็น โดยเป็นมโนภาพของเมืองด้านความงามที่มีลักษณะเฉพาะอันชัดเจนแตกต่างไปจากเมืองอื่น อันชวนให้ระลึกถึงและจดจำได้ง่าย ซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงผู้คนและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเมืองนั้น ๆ โดย Lynch พบว่าเมืององค์ประกอบทางกายภาพของเมือง (The City Image and Its Elements) ที่ผู้คนมักใช้ในการสร้างจินตภาพขึ้นในใจระหว่างตนเอง และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับเมือง ให้แนวคิดองค์ประกอบในการรับรู้ของเมือง ทำให้ได้ภาพของเมืองในการค้นหาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเมืองจากผู้พบเห็นที่ช่วยให้ผู้คนใช้ในการสร้างมโนภาพของตัวเองเกี่ยวกับเมืองตามองค์ประกอบพื้นฐาน 5 ประการ ได้แก่ เส้นทาง (Path) เส้นขอบ (Edge) ย่าน (Districts) ชุมทาง (Node) และภูมิสัญลักษณ์ (Landmarks) (วิมลสิทธิ์ หรยางกูล, 2537)

2.1 เส้นทาง (Path) ทางสัญจร เป็นช่องทางการเคลื่อนที่ที่สัญจรไปมา เช่น ถนน ทางรถไฟ ทางด่วน และทางเท้า เส้นทางเหล่านี้เป็นส่วนที่มีความสำคัญมากต่อการเดินทางของผู้คนในเมือง ในขณะที่ผู้คนเคลื่อนไหวผ่านเส้นทาง ผู้คนมีโอกาสเห็นส่วนต่าง ๆ ของเมืองตามเส้นทาง และเกิดความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ของเมือง

2.2 เส้นขอบ (Edge) หรือขอบเขต เป็นองค์ประกอบที่มีลักษณะกำหนดขอบเขตของบริเวณที่ไม่ได้ใช้เส้นทางตามทัศนระของผู้สังเกต อาจปรากฏเป็นเส้นกั้นจากส่วนหนึ่งไปอีกส่วนหนึ่งที่เป็นแนวกันตามธรรมชาติ เช่น ชายฝั่งทะเล หรือริมฝั่งแม่น้ำ และแนวกันที่แสดงขอบเขตที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น กำแพงเมือง คูเมือง

2.3 ย่าน (Districts) เป็นบริเวณพื้นที่ชุมชนที่มีขนาดของพื้นที่ตามลักษณะเฉพาะของชุมชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเมือง มีเอกลักษณ์ของบริเวณอันเกิดจากลักษณะเฉพาะร่วมกันของบริเวณที่ผู้สังเกตเข้าสู่ภายในเมืองได้ โดยแต่ละพื้นที่จะมีสภาพความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันตามโครงสร้างทางสังคม วิถีชีวิตของชุมชน จะแสดงลักษณะกิจกรรมของผู้คนที่ปรากฏเป็นย่านที่มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันในเมือง

2.4 ชุมทาง (Node) หรือจุดศูนย์รวม มักเป็นจุดศูนย์กลางของเส้นทาง เช่น บริเวณสี่แยก หรือชุมทางสถานีขนส่งต่าง ๆ ชุมทางสถานีรถไฟใต้ดิน อาจเป็นสถานที่ซึ่งมีกิจกรรมหนาแน่น บริเวณจัตุรัสใจกลางเมือง จุดศูนย์รวมจึงเป็นจุดเด่นเฉพาะตัวของย่านในเมืองเกิดความสัมพันธ์กับเส้นทางต่าง ๆ ที่รวมกันเป็นชุมทางเมื่อมาถึงและเดินทางเชื่อมต่อไปยังที่อื่น ๆ

2.5 ภูมิสัญลักษณ์ (Landmark) จุดสังเกต หรือจุดหมายตา เป็นจุดอ้างอิง หรือภูมิสัญลักษณ์ที่ใช้เป็นจุดหมายตาแตกต่างจากชุมทางที่บุคคลไม่สามารถเข้าสู่ภายในจุดหมายตาได้ ทำหน้าที่เป็นสัญญาณชี้แนะสำหรับสภาพแวดล้อม เช่น ป้าย อาคารสำคัญ อนุสาวรีย์

3. แนวทางการจัดการภูมิทัศน์เมือง

แนวทางการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืน ควรคำนึงถึงเอกลักษณ์ของเมือง ทางด้านสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจรวมเข้าด้วยกัน โครงการก่อสร้างที่ส่งผลกระทบต่อทางลบที่มีต่อภูมิทัศน์เมืองโดยไม่ได้คำนึงถึงเอกลักษณ์เฉพาะและวิถีชีวิตของเมืองได้ทำลายบรรยากาศการรับรู้ทางสุนทรียภาพที่ส่งผลกระทบต่อภูมิทัศน์เมือง ทั้งนี้แนวทางการจัดการภูมิทัศน์เมืองที่เสริมสร้างการพัฒนาและการอนุรักษ์อย่างสอดคล้องกันควรยึดถือปฏิบัติดังนี้ (เกริก กิตติคุณ, 2552)

3.1 การบริหารจัดการในเชิงแผนและนโยบายของหน่วยงานในท้องถิ่น

การวางแผนเพื่อพัฒนาและอนุรักษ์ทัศนียภาพเมืองควรเป็นแผนในระดับแผนปฏิบัติการที่มีความชัดเจนในการดำเนินงาน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ ขั้นตอนกระบวนการดำเนินงาน ระยะเวลาของโครงการ และการจัดตั้งงบประมาณ โดยมีหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงาน อันจะทำให้การจัดเตรียมงบประมาณเพื่อใช้ในการดำเนินงานทั้งหมดจากรัฐบาลรวมทั้งแหล่งเงินทุนภายในและจากต่างประเทศ จากกองทุนเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยควรเน้นที่การศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อเสนอแนะวิธีการการพัฒนาสภาพภูมิทัศน์เมืองมากกว่านำมาใช้ในการของบประมาณเพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

3.2 การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อสภาพภูมิทัศน์เมือง

เพื่อบรรลุผลที่ได้จากการการวางแผน ควรได้รับการสนองตอบจากชุมชนและสังคมท้องถิ่น โดยไม่ทำให้ขีดความสามารถที่จะสนองตอบต่อความจำเป็นต้องการในอนาคตเสียไป โดยการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพภูมิทัศน์เมืองให้เกิดขึ้น แนวทางการจัดการสภาพภูมิทัศน์เมือง ควรให้ความสำคัญต่อสิทธิของประชาชนในท้องถิ่น และเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนโยบายและแผนงานที่ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ตลอดจนเผยแพร่ความรู้ด้านการอนุรักษ์แก่ประชาชน ทำได้โดยให้ความรู้และการศึกษาทั้งในโรงเรียนและนอกระบบ มีการฝึกอบรม รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์การจัดทำแนวทางหรือคู่มือการพัฒนาภูมิทัศน์เมือง ทั้งนี้กระบวนการมีส่วนร่วมนับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาในทุกระดับตั้งแต่ระดับองค์กรหน่วยงานของรัฐ จนถึงในระดับชุมชนขนาดเล็ก การพัฒนาสภาพภูมิทัศน์เมืองต้องใช้มิติของภาคประชาชนในการจัดการและการแก้ปัญหาาร่วมกัน กระบวนการมีส่วนร่วมก่อให้เกิดพลังของทุกฝ่ายในการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพ

3.3 การบังคับใช้กฎหมายที่เป็นกลไกของรัฐเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาสภาพภูมิทัศน์เมือง

มาตรการทางกฎหมายที่บังคับใช้เพื่อควบคุมภูมิทัศน์เมืองที่มีคุณค่าให้คู่ควรแก่การอนุรักษ์ และส่งเสริมการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองให้เป็นไปตามหลักการสุนทรียภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของโครงการก่อสร้างที่จะเกิดขึ้นทั้งของหน่วยงานของรัฐและเอกชน การบังคับใช้กฎหมายที่เป็นกลไกของรัฐที่ออกตามพระราชบัญญัติและกฎกระทรวง รวมทั้งข้อบัญญัติของท้องถิ่นที่บังคับใช้เฉพาะในขอบเขตพื้นที่การปกครองตามลักษณะความต้องการบังคับใช้ของท้องถิ่น การควบคุมเมืองเป็นไปตามผังที่ได้กำหนดไว้ในอนาคตของเมือง การวางและจัดทำผังเมือง ของกรมโยธาธิการและผังเมืองจะให้ความสำคัญกับมาตรการควบคุมทางกฎหมายผังเมืองที่ออกตามพระราชบัญญัติและกฎกระทรวง รวมทั้งข้อบัญญัติของท้องถิ่นที่บังคับใช้เฉพาะในขอบเขตพื้นที่การปกครองตามลักษณะความต้องการบังคับใช้ของท้องถิ่น รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมทางผังเมือง และการใช้มาตรการควบคุมการบังคับใช้ทางกฎหมายทั้งในส่วนเทศบัญญัติและข้อบังคับของท้องถิ่น เพื่อให้เป็นไปตามแผนการดำเนินงานของสภาพภูมิทัศน์ที่ได้กำหนดไว้

4. ภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape)

4.1 นิยาม

อริยา อรุณินท์ (ม.ป.ป.) ได้ศึกษาเรื่องภูมิทัศน์วัฒนธรรมไว้ดังนี้

ตามความหมายจากบทที่ 1 ของอนุสัญญามรดกโลก ภูมิทัศน์วัฒนธรรม หมายถึง การเชื่อมสัมพันธ์ของสิ่งที่เกิดจากธรรมชาติกับที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อสื่อให้เห็นวิวัฒนาการของสังคม

มนุษย์และการตั้งถิ่นฐานในช่วงเวลาต่าง ๆ กัน โดยมีอิทธิพลจากข้อจำกัดทางกายภาพของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ หรือโอกาสที่เกิดขึ้นได้โดยสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ อันต่อเนื่องจากผลแห่งพลังขับเคลื่อนทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งภายในและภายนอก อาจมีคุณค่าเป็นส่วนรวมหรือตัวแทนที่แสดงความเป็นตัวตนของพื้นที่นั้น ๆ

องค์กรมูลนิญมิทัศน์วัฒนธรรมได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า ภูมิทัศน์วัฒนธรรม คือพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่รวบรวมทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติไว้ร่วมกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ กิจกรรม หรือบุคคล บางครั้งภูมิทัศน์วัฒนธรรมอาจเกิดจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคล พื้นที่ดังกล่าวอาจใหญ่โตกว้างขวาง เป็นพื้นที่นอกเมือง หรืออาจเป็นเพียงแค่นามหน้าบ้านกว้างไม่กี่ตารางเมตร อาจเป็นพื้นที่ไร่นา สวนสาธารณะมหาวิทยาลัย สุสาน สองข้างถนนหลวงหรือแม้กระทั่งพื้นที่อุตสาหกรรม

นิยามความหมายของภูมิทัศน์วัฒนธรรมได้ถูกเขียน และให้คำจำกัดความต่าง ๆ มากมายขึ้นอยู่กับว่าเราจะมีพื้นฐานมีความรู้ความเข้าใจในภูมิทัศน์วัฒนธรรมมากน้อยสักเพียงไหน แต่หลักการส่วนใหญ่มีความสอดคล้องและใกล้เคียงกัน ซึ่งสามารถสรุปความหมายของภูมิทัศน์วัฒนธรรมได้ดังนี้ ภูมิทัศน์วัฒนธรรม คือ ทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งรูปธรรมและนามธรรม อันเป็นสิ่งที่ผู้คนในกลุ่มถือร่วมกัน (ค่านิยม) และได้กระทำต่อสภาพแวดล้อมภูมิประเทศเพื่อสร้างความเจริญอกงามและพัฒนาสังคมของมนุษย์ เป็นพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ประกอบด้วยแหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ อันมีความเกี่ยวเนื่องกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และมีคุณค่าทางด้านความงาม ภูมิทัศน์วัฒนธรรมแสดงให้เห็นถึงต้นกำเนิดและพัฒนาการของสังคมหนึ่ง ๆ ผ่านทางลักษณะทางกายภาพและการใช้งานของพื้นที่ เป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการผสมกันระหว่างธรรมชาติและมนุษย์ โดยแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการของสังคมมนุษย์และการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ผ่านกาลเวลามาจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งทำให้เห็นได้ว่าภูมิทัศน์วัฒนธรรมเป็นผลของความสัมพันธ์หรือการกระทำต่อกันระหว่างวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมภูมิศาสตร์ โดยสะท้อนถึงพัฒนาการของสังคมหรือชุมชนนั้นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ผ่านทางลักษณะกายภาพของพื้นที่ในสังคมหรือชุมชนนั้น

หัวใจหลักของแนวความคิดเรื่องภูมิทัศน์วัฒนธรรม คือ การจัดการแบบค่อยเป็นค่อยไปเช่นเดียวกับการเรียนรู้ที่จะปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมของคนในอดีต และมนุษย์กับธรรมชาติต้องมีความสัมพันธ์กัน

4.2 ประเภทของภูมิทัศน์วัฒนธรรม

UNESCO ได้แบ่งภูมิทัศน์วัฒนธรรมออกเป็น 3 ประเภท คือ

4.2.1 ภูมิทัศน์ซึ่งได้ออกแบบและสร้างสรรค์อย่างตั้งใจจากมนุษย์

4.2.2 ภูมิทัศน์ที่มีวิวัฒนาการอันเป็นผลสืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทาง

สังคม เศรษฐกิจ การปกครอง ศาสนาและความเชื่อ

4.2.3 ภูมิทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม หรือองค์ประกอบ

ทางธรรมชาติ

4.3 การจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม

การจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมเป็นศาสตร์และศิลป์แห่งการดำเนินการต่อทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ได้กระทำกับสภาพแวดล้อมภูมิประเทศ ซึ่งได้สร้างความเจริญรุ่งเรืองต่อสังคมมนุษย์หรือการดำเนินการธรรมาภิบาลกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการสังคมมนุษย์ สิ่งที่ต้องจัดการ คือ การป้องกันไม่ให้เปลี่ยนแปลงเร็ว และไม่ให้เปลี่ยนแปลงทั้งหมด แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงค่อยเป็นค่อยไป และเปลี่ยนได้เฉพาะบางบริเวณที่ยอมให้เปลี่ยนได้ และยอมได้มากน้อยเพียงใดอย่างไรเท่านั้น

วัตถุประสงค์ของการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม คือ การรักษาคุณค่าและความสำคัญภูมิทัศน์วัฒนธรรมให้คงอยู่และยั่งยืน สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของสังคมในปัจจุบัน เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ วางแผน ดำเนินการรักษาคุณค่าและความสำคัญ เพื่อประโยชน์ของการดำรงอยู่อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างความตระหนักในคุณค่า ความสำคัญ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในสังคม สำหรับแนวคิดในการจัดการพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมต้องคำนึงถึง ความยั่งยืนดั้งเดิมที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ การดำเนินการต่อไปของประโยชน์ใช้สอยและวิถีชีวิตในปัจจุบันของชุมชน ต้องให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมทั้งการอนุรักษ์ ปกป้องรักษา การพัฒนาเปลี่ยนแปลงพื้นที่ และการแปลความหมาย ของคุณค่าและความสำคัญอย่างถูกต้อง ซึ่งจะทำให้การอนุรักษ์เกิดความยั่งยืน และการจัดการที่ดี ต้องมุ่งหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม สร้างความสามัคคี เอาผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง สร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง ผู้คนมีความอบอุ่น ปลอดภัย และมั่นคง

แนวทางการจัดการมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับลักษณะทางพื้นที่ ความต้องการใช้สอยร่วมสมัย และคุณค่าด้านต่าง ๆ ได้แก่ การดูแลรักษา การรักษาให้คงสภาพ การบูรณปฏิสังขรณ์ การสร้างขึ้นมาใหม่ การปรับประโยชน์ใช้สอยใหม่ และการพัฒนาและสร้างสรรค์ใหม่

สำหรับภูมิทัศน์วัฒนธรรมในปัจจุบันของไทย เป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงของการเพิ่มขึ้น และการย้ายถิ่นฐานของประชากร และการพัฒนาทางเศรษฐกิจในช่วงกว่าสองศตวรรษที่ผ่านมา ตามนโยบายของรัฐและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งทำให้สภาพภูมิทัศน์วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปทั้งในสังคมเมือง และในสังคมชนบท ซึ่งภูมิทัศน์วัฒนธรรมในไทยยังไม่ได้ได้รับความสนใจและเอาใจใส่จากภาครัฐเท่าที่ควร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ให้ความสนใจสถาปัตยกรรมและแหล่งโบราณคดีมากกว่า การให้คำจำกัดความและการตีความของภูมิทัศน์วัฒนธรรม ยังมีความคลาดเคลื่อนอยู่มากและยังถูกนำมาใช้แบบไม่มีมิติ ไม่มีแนวความคิดในบริบทของท้องถิ่น

เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ

เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศเป็นกระบวนการ เครื่องมือ และความรู้เชิงพื้นที่ที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติ และสาขาอื่น ๆ รวมถึงสามารถนำมาใช้ในการศึกษาและจัดการทางด้านการท่องเที่ยว เช่น การจัดทำฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก การวางแผนและจัดเส้นทางท่องเที่ยว จัดทำแผนที่แหล่งท่องเที่ยว และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยในการวิจัยนี้ได้ประยุกต์เทคนิคและวิธีการทางเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS) การรับรู้จากระยะไกล (Remote Sensing: RS) และระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (Global Positioning System: GPS) รวมถึงเทคนิคอื่น ๆ ได้แก่ การจัดทำฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ การจัดทำแผนที่ การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการวางผังเมือง

1. ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (Geographic Information Systems: GIS)

GIS เป็นระบบคอมพิวเตอร์ที่มีความสามารถในการจัดเก็บ (Storage) จัดการ (Management) วิเคราะห์ (Analysis) และแสดงผล (Display) ข้อมูลภูมิศาสตร์หรือข้อมูลเชิงพื้นที่ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์นี้สามารถนำไปใช้สนับสนุนการตัดสินใจสำหรับผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้ ดังนั้นในขั้นตอนการจัดเก็บ จัดการ วิเคราะห์ และแสดงผลข้อมูลภูมิศาสตร์ต้องอาศัย ฮาร์ดแวร์ (Hardware) ซอฟต์แวร์ (Software) ข้อมูล (Data) วิธีการ (Methods) และบุคลากร (People) ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของ GIS ในการดำเนินงาน

2. การรับรู้จากระยะไกล (Remote Sensing: RS)

การสำรวจระยะไกลเป็นวิทยาศาสตร์และศิลปะที่ทำให้ได้ข้อมูลเชิงพื้นที่ หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้น ๆ โดยปราศจากการเข้าไปสัมผัสกับวัตถุ และไม่ต้องเข้าไปสำรวจในพื้นที่ แต่อาศัยคุณสมบัติของคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าในการบันทึกข้อมูลที่อยู่บนพื้นผิวโลกเกี่ยวข้องกับช่วงคลื่น (Spectral) รูปทรงสัญญาณของวัตถุนบนพื้นผิวโลก (Spatial) และการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลา (Temporal) (สมพร สง่าวงศ์, 2552)

3. ระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (Global Positioning Systems: GPS)

GPS เป็นระบบที่บอกค่าพิกัดโดยใช้เครื่องรับสัญญาณหรือเครื่อง GPS ที่ทำหน้าที่รับสัญญาณที่ส่งมาจากดาวเทียมที่โคจรรอบโลกแล้วแปลงเป็นค่าพิกัด เครื่อง GPS สามารถระบุตำแหน่งของผู้ถือเครื่อง GPS ได้ทุกแห่งบนโลก สามารถใช้เครื่อง GPS รับสัญญาณจากดาวเทียมได้ตลอด 24 ชั่วโมง และรับสัญญาณได้ทุกสภาพอากาศ GPS เป็นระบบนำร่องโดยอาศัยคลื่นวิทยุและรหัสส่งมาจากดาวเทียมซึ่งมีอยู่หลายระบบในปัจจุบัน เช่น ดาวเทียม NAVSTAR (NAVigation Satellite Timing and Ranging) จำนวน 24 ดวง ของสหรัฐอเมริกา ดาวเทียม GLONASS ของ

รัสเซีย (ชญา ฌรงค์ฤทธิ, 2547; สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ, 2552; McNamara, 2008)

การวิจัยนี้ได้ประยุกต์เทคนิคและวิธีการทางด้านภูมิสารสนเทศศาสตร์มาใช้ กล่าวคือ ใช้เครื่อง GPS สำหรับบันทึกตำแหน่งพิกัดของทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมจากการสำรวจภาคสนาม จากนั้นจึงนำข้อมูลพิกัดของแหล่งท่องเที่ยวมาจัดทำเป็นฐานข้อมูล (Database) ซึ่งประกอบด้วยไปข้อมูลเชิงพื้นที่แบบจุด (Point Feature) และข้อมูลเชิงคุณลักษณะ (Attribute Data) ของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง ในการแก้ไขและจัดทำฐานข้อมูล และการทำแผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว ดำเนินการโดยใช้เทคนิคทาง GIS ส่วนการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดำเนินการโดยจำแนกพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินจากภาพถ่ายดาวเทียมจาก Google Earth รวมถึงการออกแบบเมืองมโนรมย์จะดำเนินการโดยการใช้เทคนิคต่าง ๆ ผสมผสานกัน ทั้ง GIS, GPS และ RS

ข้อมูลทั่วไปของเมืองมโนรมย์

1. ประวัติความเป็นมา

จากเว็บไซต์อำเภอเมืองมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงประวัติเมืองมโนรมย์ว่า เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดชัยนาท ตามหลักฐานประวัติศาสตร์ปรากฏว่าเป็น "เมือง" มาก่อนซึ่งสร้างขึ้นสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี โดยให้ชื่อว่า "เมืองมโนรมย์" สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงเสด็จประพาสเมืองมโนรมย์ในหนังสือการสร้างเมือง ดังนี้

เมืองมโนรมย์เดิมอยู่แขวงเมืองชัยนาท เหตุที่ตั้งขึ้นใหม่เป็นเมืองต่างหากมีตำนานเล่ากันมาในท้องถื่นว่า เมื่อรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ขุนศรีสิทธิกรรฐ์ปลัดโกลงไปพบช้างเผือกในแขวงศรีสวัสดิ์และคล้องช้างเผือกตัวนั้นได้ และในหนังสือพงศาวดารว่า สมเด็จพระนารายณ์มหาราชขึ้นไปรับถึงเมืองนครสวรรค์ เมื่อปีจอ (พ.ศ. 2101) เมื่อมาถึงพระนครมีการสมโภชระวางขึ้นเป็นพระอินทร์ไอยรา สมเด็จพระนารายณ์ทรงถามขุนศรีสิทธิกรรฐ์ผู้ซึ่งทำการคล้องช้างเผือกตัวนั้นได้ว่าต้องการอะไรเป็นสิ่งตอบแทนในการทำความดีความชอบ ขุนศรีสิทธิกรรฐ์กราบทูลว่าอยากเป็นเจ้าของเมือง สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงพระสรวลแล้วตรัสว่า “มันอยากเป็นเจ้าของเมืองก็ให้มันเป็น” จึงโปรดแบ่งพื้นที่ในแขวงเมืองชัยนาทให้ปกครองซึ่งบริเวณบ้านของขุนศรีสิทธิกรรฐ์ นั่นคือ เมืองมโนรมย์ โดยอาณาเขตปกครองเพียงสุดเสียงข้างร้อง เมืองมโนรมย์จึงเป็นเมืองเล็กกว่าหัวเมืองใกล้เคียงอื่น ๆ คนที่มาเป็นเจ้าของเมืองมักจะมีนามต่อท้ายว่า "สิทธิกรรฐ" เช่น ขุนศรีสิทธิกรรฐ (โย) พระศรีสิทธิกรรฐ (ทรัพย์) หลวงศรีสิทธิกรรฐ (เปล่ง) และขุนอนุสรณ์สิทธิกรรฐ

เมื่อแรกเริ่มเมืองมโนรมย์ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกบริเวณวัดจวน ตำบลท่าฉนวน ห่างจากที่ว่าการอำเภอปัจจุบันไปทางทิศเหนือประมาณ 10 กิโลเมตร แต่เนื่องจากตัวเมืองขณะนั้นอยู่ในที่แคบบริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออกและได้ถูกกระแสน้ำเซาะตลิ่งพัง (ในปัจจุบันนี้บริเวณที่ตั้งเมืองดังกล่าวได้ถูกกระแสน้ำเซาะตลิ่งพังลงแม่น้ำเจ้าพระยาลงหมดแล้ว) เหตุนี้จึงย้ายตัวเมืองไปตั้งบริเวณบ้าน

หาดมะตูม ตำบลศิลาदान ซึ่งเห็นว่าเป็นบริเวณที่เหมาะสมกว่า ต่อมาเมื่อสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ได้มีการจัดการปกครองระบบใหม่ คือ การปกครองส่วนภูมิภาคในปัจจุบัน จึงได้ลดเมืองมโนรมย์มาเป็นอำเภออยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดชัยนาท ขณะนั้นอำเภอมโนรมย์มีเขตการปกครองข้ามไปถึงแม่น้ำสะแกกรัง มีตำบลหาดท่ง ตำบลเกาะเทโพ และตำบลท่าซุง (อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานีในปัจจุบัน) อยู่ในเขตการปกครองอำเภอมโนรมย์ด้วย

สมัยนั้นการคมนาคมขนส่งสินค้าและการสัญจรไปมาของประชาชนเป็นการคมนาคมทางน้ำ โดยอาศัยลำแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นทางหลักในการเดินทาง บรรทุกสินค้า และคนโดยสารจากจังหวัดนครสวรรค์ตามลำน้ำเจ้าพระยา และจากจังหวัดอุทัยธานีตามลำน้ำท่าจีนออกทางปากคลองมะขามเต่าจะมาจอดพักรอผู้โดยสารและขนส่งสินค้าเข้ากรุงเทพมหานคร บริเวณอำเภอมโนรมย์จึงเรียกว่า “คู้งสำเภา” ในระยะนั้นอำเภอมโนรมย์มีความเจริญทางเศรษฐกิจด้านพาณิชย์กรรมมากจึงได้ย้ายเมืองมโนรมย์และตั้งที่ว่าการอำเภอมโนรมย์ใหม่ (เมื่อปี พ.ศ. 2452) เพื่อให้อยู่ใจกลางเมืองและย่านชุมชนบริเวณตำบลคู้งสำเภา ซึ่งเป็นที่ว่าการอำเภอมโนรมย์ในปัจจุบันนี้ หลังปี พ.ศ. 2452 การคมนาคมเปลี่ยนจากทางน้ำมาเป็นทางบก การขนส่งสินค้าและผู้โดยสารใช้รถยนต์เป็นพาหนะ โดยมีถนนพหลโยธินเป็นเส้นทางหลักที่ใช้ในการคมนาคม สภาพเศรษฐกิจด้านพาณิชย์ของอำเภอมโนรมย์ที่เคยรุ่งเรืองกลับซบเซาลง ในปี พ.ศ. 2486 จึงได้มีการปรับปรุงเขตการปกครองใหม่โดยแบ่งพื้นที่เขตตำบลหาดท่ง ตำบลหาดเทโพ และตำบลท่าซุง ไปขึ้นอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานีโดยถือลำแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นเขตแดนที่ตั้ง

2. อาณาเขตติดต่อ และเขตการปกครอง

อำเภอมโนรมย์ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเมืองชัยนาท และอำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

ทิศตะวันตก ติดต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา และอำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี

อำเภอมโนรมย์แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 ตำบล 44 หมู่บ้าน (ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย, ม.ป.ป.) ได้แก่

2.1 ตำบลคู้งสำเภา ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน

2.2 ตำบลวัดโคก ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน

2.3 ตำบลศิลาदान ประกอบด้วย 6 หมู่บ้าน

2.4 ตำบลท่าฉนวน ประกอบด้วย 10 หมู่บ้าน

2.5 ตำบลหางน้ำสาคร ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน

2.6 ตำบลไร่พัฒนา ประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน ได้แก่

2.7 ตำบลอุทะเกา ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน ได้แก่

3. สถานที่สำคัญในอำเภอมนรมย์

3.1 วัดพิบูลงาม

ตั้งอยู่เลขที่ 82 บ้านท่าหาด หมู่ที่ 1 ตำบลคิ่งสำเกา สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีเนื้อที่ 17 ไร่ 6 ตารางวา วัดพิบูลงามเป็นวัดที่สร้างมาเก่าแก่แต่ไม่ปรากฏว่าสร้างขึ้นในสมัยใด เดิมมีชื่อว่า วัดท่าหาด แต่เนื่องจากการเสด็จประภาสันของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ได้เสด็จเมืองชัยนาท ครั้งที่ 3 โดยเสด็จประทับเรือพระที่นั่งครุฑเทเวศร์เสด็จมาตามลำน้ำเจ้าพระยา วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2451 ได้เสด็จประทับแรมที่วัดท่าหาด (วัดพิบูลงาม) อำเภอมนรมย์ ด้วยเป็นทำเลที่ประทับร่มรื่น ณ บริเวณลานวัดมีต้นพิบูลงามขึ้นอยู่มากมายและส่งกลิ่นหอมตลบอบอวล รัชกาลที่ 5 จึงทรงเปลี่ยนจากวัดท่าหาดมาเป็นวัดพิบูลงามจนถึงปัจจุบัน คราวเมื่อเสด็จพระองค์ได้พระราชทานเครื่องราชูปโภคเพื่อเป็นที่ระลึกกับทางวัด ซึ่งประกอบด้วย ปิ่นโต บาตร พระแสงดาบ และหีบลายฉลุที่มีพระปรมาภิไธย โดยยอฉลุไม้เครื่องสูบน้ำทองเรือซึ่งจัดแสดงมาจนทุกวันนี้

3.2 ลีอกกท่าฉนวน

ลีอกกท่าฉนวนถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของตำบลท่าฉนวน มีประวัติความเป็นมา เมื่อประมาณ 40-60 ปีที่ผ่านมา ณ ตำบลท่าฉนวน มีนายถนอมยา ฮกเส็ง นำฟืมตัวอย่างสำหรับการทอเสื่อมาจากทางบ้านล่าง เป็นฟืมที่มีลักษณะแบบพื้นจระเข้ โดยใช้ต้นหญ้ากกที่ขึ้นตามบึง ทอเป็นเสื่อหยาบเพื่อมาใช้ภายในครัวเรือ ต่อมานายถนอมยา ฮกเส็ง ได้ทำการดัดแปลงฟืมเป็นแบบเจาะเป็นรู เอาเชือกเอ็นเสื่อร้อย และได้มีการจัดทำฟืมออกจำหน่าย ต่อมาชาวนาได้สรรหาลูกกกมาปลูกเพิ่มการใส่ปุ๋ยเพื่อให้ผลผลิตงอกงาม การทอเสื่อได้กลายเป็นอาชีพรองจากการทำนา ในปัจจุบันลักษณะเด่นของเสื่อก ตำบลท่าฉนวน คือ ลวดลายที่ปรากฏบนผืนเสื่อจะมีความแตกต่างจากพื้นอื่น เช่น ลายเรือสำเภาทอง ลายจันทร์ ลายมัดหมี่ และลายพญานาค รวมไปถึงการทอเสื่อให้มีข้อความตัวอักษร

3.3 ถนนคนเดิน ตลาดคิ่งสำเกา

ตั้งอยู่บริเวณชุมชนเก่าแก่วัดริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่มีประวัติศาสตร์มายาวนาน เนื่องจากเป็นจุดแวะพักของเรือสำเภาบรรทุกสินค้าที่ขึ้นเหนือล่องใต้ในสมัยโบราณ และยังอนุรักษ์พื้นฟูวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมบ้านเรือนแบบเก่าไว้เหมือนเดิม ซึ่งจุดเริ่มต้นของถนนคนเดิน ตลาดคิ่งสำเกา เริ่มต้นใกล้กับบริเวณจุดขึ้น-ลงแพขนานยนต์ข้ามปากไปจังหวัดอุทัยธานี ไปจนถึงบริเวณลานโพธิ์ ศาลเจ้าพ่อกวนอู โดยเปิดทำการครั้งแรก เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ช่วงระยะแรก 4-5 เดือน ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดงานด้านศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

ของจังหวัดชัยนาท ซึ่งมีร้านค้าแผงลอยต่างๆ มาจำหน่ายของกินมากมาย รวมทั้งสินค้า OTOP และสินค้าหัตถกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลายตลอดสองข้างทาง

3.4 ตลาดวัดศรีสิทธิการาม (วัดเหนือ)

ตั้งอยู่บริเวณใกล้กับหัวถนนของถนนคนเดิน ตลาดคึกซ์สำเภา ไปจนถึงพื้นที่ภายในวัดศรีสิทธิการาม มีลักษณะเป็นตลาดเช้าที่ขายสินค้าบริโภค ได้แก่ อาหารสด อาหารแห้ง ผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ เครื่องดื่ม และสินค้าอุปโภค โดยเริ่มเปิดขายทุกวัน เวลาประมาณ 04.00-10.00 น.

3.5 เมืองโบราณอู่ตะเภา

ตั้งอยู่บริเวณที่ราบริมลำน้ำทางน้ำสาคร มีลักษณะเป็นรูปวงกลมขนาดใหญ่ มีลำน้ำผ่านเกือบกึ่งกลางของพื้นที่ สภาพปัจจุบันยังปรากฏคูน้ำและคันดินที่ยังอยู่ในสภาพดี โดยเฉพาะทางด้านทิศตะวันออก ภายในพื้นที่ตัวเมืองเป็นที่ราบบางส่วนเป็นเนินดินสูงต่ำ มีร่องรอยของสระน้ำบนผิวดินมีเศษภาชนะดินเผากระจัดกระจายอยู่ทั่วไป แสดงถึงการใช้เป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ในอดีตมาก่อน ด้านทิศเหนือริมคูเมืองด้านนอกพบร่องรอยเตาถลุงเหล็กหลายแห่ง นอกจากนี้ยังพบโบราณสถานในสมัยทวารวดีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 11-16 และโบราณวัตถุ เช่น เหรียญเงินรูปสังข์ รูปศรีวิชัย และปลารธรรมจักรศิลา และเสาแปดเหลี่ยม รวมทั้งฐานอิฐรูปวงกลม ที่ใช้สำหรับตั้งหรือรองรับเสาแปดเหลี่ยมและธรรมจักร มีจารึกอักษรปัลลวะ ภาษาบาลีเรื่องธรรมจักรกับปวัตนสูตร ซึ่งเป็นหลักฐานในการกำหนดอายุของศาสนสถานแห่งนี้

จากหนังสือโบราณคดีเมืองอู่ตะเภา เอกสารกองโบราณคดีหมายเลข 3/2534 ตามโครงการสำรวจแหล่งโบราณคดีของกรมศิลปากรกล่าวถึงเมืองอู่ตะเภาเป็นที่รู้จักกันมานานกว่า 20 ปี จากการสำรวจของอาจารย์มานิตย์ วัลลิโภดม เมื่อปี พ.ศ. 2506 ได้พบเมืองโบราณรูปสี่เหลี่ยมคางหมูและรอบ ๆ เมืองมีระบบชลประทานและสระน้ำ นอกจากนี้ยังมีเมืองที่อยู่ใกล้ ๆ อีก 2 เมือง คือ เมืองนครน้อย และเมืองนางเหล็ก ซึ่งทั้ง 3 เมืองอยู่ในสมัยทวารวดี ลักษณะทั่วไปของเมืองอู่ตะเภา มีพื้นที่ประมาณ 29.5 ไร่ เป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมู มีคันดินสูงประมาณ 9 เมตร หลักฐานที่พบ คือ สระน้ำ เตาเครื่องปั้นดินเผา เศษภาชนะดินเผา และโครงกระดูกมนุษย์

3.6 เรือสำเภาทองมโนรมย์

สืบเนื่องจากอำเภอมนอรมย์ได้มีการจัดโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีการจัดกิจกรรมถนนคนเดินตลาดคึกซ์ เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจจึงได้ร่วมกับทุกภาคส่วนในพื้นที่อำเภอมนอรมย์ ทำการกู้เรือสำเภาโบราณที่จมอยู่ในแม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อสมัยเริ่มสร้างเขื่อนเจ้าพระยาขึ้นมาบูรณะซ่อมแซมใหม่ ด้วยไม้สักพร้อมทั้งทาสีทองทั้งลำเรือเพื่อให้เกิดความสวยงามและเรียกชื่อว่า สำเภาทองมโนรมย์ โดยเมื่อซ่อมแล้วเสร็จ เรือมีขนาดกว้าง 5.8 เมตร ยาว 17 เมตร และเสากระโดงกลางสูง 10 เมตร ซึ่งเรือลำนี้เดิมเป็นเรือของชาวจังหวัดพิจิตร สร้างเมื่อ 70 ปีที่แล้ว ด้วยไม้ตะเคียนทั้งลำเพื่อใช้ในการลำเลียงสินค้าต่าง ๆ ไปค้าขาย ต่อมาเมื่อมีถนนสายเอเชียตัดผ่านจึงได้ขายต่อมายังจังหวัดชัยนาทใช้บรรทุกข้าวสารเพื่อส่งลูกค้าที่กรุงเทพฯ จนกระทั่งมีการสร้างเขื่อน

เจ้าพระยาจึงได้จมนเรือไว้ในแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อรักษาเนื้อไม้ไม่ให้ผุกร่อนจากแสงแดดและแรงลม เนื่องจากไม่ได้ใช้งานขนส่งสินค้าทางน้ำแล้ว

หลังจากที่ได้มีการซ่อมแซมเรือสำเภาบราวนเสร็จ จึงได้นำมาติดตั้งไว้ที่บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาหน้าศาลเจ้าพ่อกวนอู และมีพิธีการบวงสรวงแม่ย่านางเรือสำเภาทองมโนรมย์ เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2558 ซึ่งปัจจุบันได้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาสักการบูชาและชมความสวยงาม และมีชื่อเสียงในการให้โชคลาภ และการโยนเหรียญใส่ลำเรือเพื่อสร้างความเป็นสิริมงคลให้ตนเองและครอบครัวมีความเจริญรุ่งเรือง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเมืองมโนรมย์ ยังไม่พบการศึกษาหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามก็ดียังพบว่ามี การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ของเมืองมโนรมย์ผ่านทางเว็บไซต์หลายแห่ง แต่ยังไม่มียรายละเอียดที่ครบถ้วนสมบูรณ์มากนัก ตลอดจนยังขาดการบริหารจัดการที่ดีและการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวเหล่านั้นให้เป็นที่รู้จัก จากการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นโดยคณะนักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร (2559) ทำให้ทราบข้อมูลของสถานที่ต่าง ๆ ในเมืองมโนรมย์ ซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ความน่าสนใจของวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และงานศิลปหัตถกรรมที่มีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ทำเลที่ตั้งของเมืองมโนรมย์ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา และมีบางส่วนเชื่อมติดกับแม่น้ำสะแกกรังที่เป็นอาณาเขตของจังหวัดอุทัยธานี อีกทั้งเมืองมโนรมย์ยังติดกับถนนสายหลัก ได้แก่ ถนนพหลโยธิน ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้เดินทางผ่านไปยังจังหวัดท่องเที่ยวหลักทางภาคเหนือ นอกจากนี้ยังไม่พบว่ามี การส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวในเมืองนี้อย่างจริงจัง ดังนั้นจึงเป็นโอกาสอันดีที่การวิจัยนี้จะทำการศึกษาวิจัยเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเมืองมโนรมย์ โดยใช้ฐานทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีอยู่ ร่วมกับแนวคิดและหลักการเมืองสร้างสรรค์ การวางผังเมือง ภูมิสถาปัตยกรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศศาสตร์ เพื่อให้เมืองมโนรมย์เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่จำเป็น เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ รวมถึงขั้นตอนการดำเนินงาน มีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

1. ข้อมูลทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมในเมืองมโนรมย์ ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยข้อมูลปฐมภูมิได้จากการสำรวจ การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์เชิงลึก ส่วนข้อมูลทุติยภูมิได้จากการทบทวนเอกสาร งานวิจัย ตำรา หนังสือ และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

2. ข้อมูลค่าพิกัดตำแหน่งของทรัพยากรเชิงวัฒนธรรม ได้จากการสำรวจภาคสนามโดยใช้เครื่อง GPS

3. ข้อมูลด้านกายภาพและสภาพแวดล้อมของเมืองมโนรมย์ ได้แก่ ลักษณะภูมิประเทศ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม สิ่งก่อสร้าง และภัยพิบัติ รวบรวมได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์ และการแปลภาพถ่ายดาวเทียมจาก Google Earth นำมาใช้ในการออกแบบเมือง

4. ข้อมูลมุมมองและทัศนคติที่มีทรัพยากรเชิงวัฒนธรรม และเมืองมโนรมย์ของนักท่องเที่ยวและคนในพื้นที่ ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก นำมาใช้ในการสร้างแบรนด์และกำหนดตำแหน่งทางการตลาดให้กับเมืองมโนรมย์

5. ข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมจาก Google Earth ในปี พ.ศ. 2545 และ 2560 ครอบคลุมพื้นที่อำเภอมโนรมย์ นำมาใช้ในการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดิน และวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในช่วงปีดังกล่าว

6. ข้อมูลและแผนที่ผังเมืองรวมของอำเภอมโนรมย์ จากกรมโยธาธิการและผังเมือง

7. ข้อมูลขอบเขตการปกครองระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด ในรูปแบบของแผนที่ดิจิทัล (Digital Map) จากกรมแผนที่ทหาร

8. แบบจำลองความสูงเชิงเลข (Digital Elevation Model: DEM) เป็นข้อมูลแสดงค่าความสูงต่ำของพื้นที่

เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปและประวัติความเป็นมาของทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ศึกษา

2. เครื่อง GPS ใช้สำหรับเก็บค่าพิกัดตำแหน่งทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมในการสำรวจภาคสนาม
3. ซอฟต์แวร์ทางภูมิสารสนเทศศาสตร์ ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ จัดทำแผนที่ และจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปและประวัติความเป็นมาของทรัพยากรเชิงวัฒนธรรม ข้อมูลกายภาพ สภาพแวดล้อม และข้อมูลทั่วไปในพื้นที่ ได้แก่

1.1 ประชากร ได้แก่ บุคคลที่อาศัยอยู่ในเมืองมโนรมย์

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน และคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งทรัพยากรเชิงวัฒนธรรม โดยต้องมีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรวัฒนธรรมและข้อมูลของพื้นที่เป็นอย่างดี อย่างน้อย 1 คน ต่อ 1 แห่ง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์มุมมองและทัศนคติที่มีต่อสถานที่ท่องเที่ยว และเมืองมโนรมย์ เพื่อนำมาใช้ในการสร้างแบรนด์และกำหนดตำแหน่งทางการตลาด ได้แก่

2.1 ประชากร ได้แก่ นักท่องเที่ยว และคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในเมืองมโนรมย์

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเมืองมโนรมย์ และผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน และคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเมืองมโนรมย์เป็นอย่างดี

ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 40 คน แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชายและหญิงจำนวน 30 คน และผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน และคนในชุมชนจำนวน 10 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยสามารถแบ่งตามวัตถุประสงค์ โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดดังนี้

1. การสำรวจและรวบรวมข้อมูล จัดทำแผนที่ และประเมินศักยภาพทรัพยากรเชิงวัฒนธรรม

1.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมในเมืองมโนรมย์ จากแหล่งทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร งานวิจัย และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จากนั้นทำการสรุปและวางแผนเพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม

1.2 สำรวจและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน และคนในชุมชนเกี่ยวกับรายละเอียดและประวัติศาสตร์ความเป็นมาของทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมแต่ละแห่ง ทำการจดบันทึกข้อมูลและบันทึกภาพ รวมทั้งเก็บค่าพิกัดตำแหน่งของทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมเพื่อนำมาจัดทำเป็นฐานข้อมูลและแผนที่

1.3 สรุปข้อมูลและรายละเอียดของทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมแต่ละแห่งที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม

1.4 จัดทำฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ (Spatial Database) ทรัพยากรเชิงวัฒนธรรม โดยใช้เทคนิคและวิธีการทาง GIS โดยตำแหน่งที่ตั้งของทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมแต่ละแห่งถูกแทนด้วยข้อมูลแบบจุด (Point Feature) และทำการสร้างข้อมูลเชิงคุณลักษณะ (Attribute Data) ประกอบด้วย ชื่อของสถานที่ ที่ตั้ง และประเภทของทรัพยากร และขั้นตอนสุดท้าย คือ การจัดทำแผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งของทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมในเมืองมโนรมย์

1.5 ประเมินศักยภาพทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมเพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้แนวคิดและหลักการของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มาเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

1.5.1 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมครอบคลุมประเภทของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ดังนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

- (1) ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์
- (2) โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์
- (3) งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิม
- (4) ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้น และแกะสลัก
- (5) ศาสนา รวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา
- (6) ดนตรี การแสดงละคร และภาพยนตร์
- (7) ภาษาและวรรณกรรม
- (8) ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน และเทศกาลต่าง ๆ
- (9) ลักษณะงานและเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น

1.5.2 คุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สำคัญซึ่งนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว คือ การมีกิจกรรม กล่าวคือ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างเจ้าของวัฒนธรรมกับนักท่องเที่ยว หรือหากยังไม่มีกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว แต่สามารถสร้างหรือจัดกิจกรรมขึ้นมาได้ในอนาคต

1.5.3 สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ร้านค้า ร้านอาหาร ที่พัก และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

1.5.4 ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งพิจารณาทั้งความปลอดภัยในการเข้าถึง และความปลอดภัย ณ แหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการเกิดภัยพิบัติ และอาชญากรรม

1.5.5 คุณค่า เอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของทรัพยากรเชิงวัฒนธรรม

1.5.6 การมีส่วนร่วมและการยอมรับจากคนในชุมชน

1.5.7 สร้างแบบประเมินศักยภาพทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมโดยใช้เกณฑ์จากข้อ (1)-(6)

1.5.8 ทำการประเมินศักยภาพทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมจากแบบประเมินที่ได้จัดทำขึ้น โดยดำเนินการพร้อมกับการสำรวจข้อมูลภาคสนามในขั้นตอนก่อนหน้า จากนั้นทำการคำนวณค่าคะแนนจากการประเมินศักยภาพแต่ละแห่ง และสรุปผล

2. การศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดิน

2.1 คัดเลือกข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมจาก Google Earth ในปี พ.ศ. 2545 และ 2560 ครอบคลุมพื้นที่อำเภอโมรเมย์

2.1.1 จำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินของเมืองมโนรมย์ด้วยวิธีการแปลตีความด้วยสายตา (Visual Interpretation) โดยจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับ 2 (Level 2) ตามเกณฑ์ของกรมพัฒนาที่ดิน (2552) ดังตารางที่ 3-1

ตารางที่ 3-1 การจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินระดับ 2 (กรมพัฒนาที่ดิน, 2552)

ระดับ 1 (Level 1)	ระดับ 2 (Level 2)
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง (Urban and Built-Up Land: U)	ตัวเมืองและย่านการค้า/หมู่บ้าน/สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ/สถานีคมนาคม/ย่านอุตสาหกรรม/อื่น ๆ
พื้นที่เกษตรกรรม (Agricultural Land: A)	นาข้าว/พืชไร่/ไม้ยืนต้น/ไม้ผล/พืชสวน/ไร่มุมนเวียน/ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์/พืชน้ำ/สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ/เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม
พื้นที่ป่าไม้ (Forest Land: F)	ป่าดิบ/ป่าผลัดใบ/ป่าเลน/ป่าพรุ/สวนป่า/วนเกษตร
พื้นที่น้ำ (Water Body: W)	แหล่งน้ำธรรมชาติ/แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น
พื้นที่เบ็ดเตล็ด (Miscellaneous Land: M)	ทุ่งหญ้าและไม้ละเมาะ/พื้นที่ลุ่ม/เหมืองแร่ บ่อขุด/อื่น ๆ

2.1.2 ตรวจสอบความถูกต้องแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินที่ได้จากการจำแนกภาพถ่ายดาวเทียมจาก Google Earth โดยการสำรวจภาคสนาม และการคำนวณค่าสถิติ

2.1.3 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยใช้เทคนิคการซ้อนทับข้อมูล (Overlay Technique) โดยการจับคู่แผนที่การใช้ที่ดินระหว่างปี พ.ศ. 2545 และ 2560 ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินใน 2 ช่วงเวลา จากผลลัพธ์ที่ได้นี้จะนำไปใช้ในการวางแผนใช้ประโยชน์ที่ดินและออกแบบเมืองต่อไป

2.1.4 วางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินตามแผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินตามที่ได้จำแนกประเภทท้ายกฎกระทรวงของอำเภอมโนรมย์ ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. 2555 โดยแบ่งการใช้ประโยชน์ที่ดินออกเป็น 9 กลุ่ม ดังนี้ (สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2559)

- (1) ประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย กำหนดเป็นสีเหลือง
- (2) ประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง กำหนดเป็นสีส้ม
- (3) ประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก กำหนดเป็นสีแดง
- (4) ประเภทอุตสาหกรรมเฉพาะกิจ กำหนดเป็นสีม่วงอ่อน
- (5) ประเภทชนบทและเกษตรกรรม กำหนดเป็นสีเขียว
- (6) ประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม กำหนดเป็นสีเขียวอ่อน
- (7) ประเภทสถาบันการศึกษา กำหนดเป็นสีเขียวมะกอก
- (8) ประเภทสถาบันศาสนา กำหนดเป็นสีเทาอ่อน
- (9) ประเภทสถาบันราชการ การสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ กำหนดเป็นสีน้ำเงิน

2.1.5 นำแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินปี พ.ศ. 2560 (ที่ได้จากการจำแนกภาพถ่ายดาวเทียมจาก Google Earth) มาซ้อนทับกับแผนที่ผังเมืองรวมข้างต้น ผลลัพธ์ที่ได้จะทำให้ทราบถึงสถานการณ์การใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน และสอดคล้องกับผังเมืองรวมที่ประกาศไว้

2.1.6 จัดทำข้อเสนอแนะและแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินให้สอดคล้องกับผังเมืองรวม และการใช้ประโยชน์ที่ดิน

3. การออกแบบเมือง

ในการออกแบบเมืองได้นำแนวคิดและหลักการของการออกแบบและวางผังเมือง ภูมิสถาปัตยกรรม เมืองสร้างสรรค์ และเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศมาใช้ เพื่อทำการออกแบบเมืองมโนรมย์ให้มีลักษณะเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 รวบรวมข้อมูลพื้นฐานทางด้านกายภาพและสภาพแวดล้อม ได้แก่ ลักษณะภูมิประเทศ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม สิ่งก่อสร้าง และภัยพิบัติ จากเอกสาร เว็บไซต์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์ และการแปลภาพถ่ายดาวเทียมจาก Google Earth

3.2 ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมมา เพื่อคัดกรองข้อมูลที่ไม่สำคัญออกและเก็บข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นไว้สำหรับนำมาใช้ในการออกแบบเมือง

3.3 ออกแบบผังการพัฒนาพื้นที่เมืองมโนรมย์

หลักในการออกแบบผังการพัฒนาเมืองมโนรมย์ให้เป็นเมืองท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์นี้ คือ ยังคงความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์และไม่กระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวเมืองมโนรมย์ มีการนำแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และเมืองสร้างสรรค์มาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบเมือง โดยหลักการในการออกแบบและพัฒนาพื้นที่เมืองมโนรมย์มีดังนี้ (นิลกุล คล่องเวสสะ, 2552; Lynch, 1962; Lynch, 1977; Booth, 1983; Yoshinobu, 1983; Michael, 1986; McHarg, 1992; Simonds, 1998)

3.3.1 สงวนหรืออนุรักษ์พื้นที่ธรรมชาติ ป่าไม้ ลำธาร และแหล่งต้นน้ำในพื้นที่ให้คงอยู่

3.3.2 ปรับปรุงภูมิทัศน์ริมแม่น้ำลำคลองเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม และสร้างให้เป็น Amenity ของพื้นที่

3.3.3 ปรับปรุงสวนสาธารณะเดิมให้ตอบสนองกิจกรรมความต้องการของชุมชน หรือพัฒนาพื้นที่ที่มีความเหมาะสมเป็นสวนสาธารณะแห่งใหม่

3.3.4 พัฒนาลานอเนกประสงค์ให้เกิดเป็นพื้นที่ประกอบกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อรองรับการท่องเที่ยวได้

3.3.5 พัฒนาระบบสัญญาณภายในเมืองให้มีลำดับโครงข่ายและปรับปรุงภูมิทัศน์รวมถึง Street Furniture 2 ข้างทาง เพื่อรองรับกับการเชื่อมต่อโครงข่ายคมนาคม

3.3.6 พัฒนาเส้นทางสีเขียว (Green way) เพื่อลดมลภาวะจากการใช้รถยนต์ให้เชื่อมต่อกับพื้นที่สีเขียว ลานกิจกรรม สวนสาธารณะ และ Amenity อื่น ๆ ให้เป็นระบบ

3.3.7 พัฒนาพื้นที่ภูมิทัศน์กิจกรรมชาติโดยปรับปรุงพื้นที่เกษตรกรรม ทุ่งนา ไร่ สวน ให้เป็นภูมิทัศน์เกษตรกรรม ออกแบบบริเวณให้สวยงาม ใช้ทรัพยากรหมุนเวียนมากที่สุด ไร่ ปัญหาน้ำท่วม และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์ที่มีเอกลักษณ์ได้อีกด้วย

3.3.8 จัดการขยะของชุมชนอย่างเป็นระบบ ทำหน้าบ้านให้น่ามอง ลดปริมาณความเกะกะของป้ายโฆษณา 2 ฝั่งถนน สายเคเบิล สายและเสาไฟฟ้า และสร้างเอกลักษณ์ที่มีคุณค่าในแต่ละชุมชนที่มีศักยภาพ

3.3.9 พัฒนา บริหาร และจัดการเพื่อเป็นศูนย์บริการชุมชนในรูปแบบต่างๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

3.4 เมื่อได้แบบผังการพัฒนาพื้นที่เมืองมโนรมย์แล้ว จึงทำการสรุปและกำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่ออกเป็นโครงการต่าง ๆ และจัดลำดับและช่วงเวลาในการพัฒนาตามโครงการและพื้นที่

4. การสร้างตราสินค้าและกำหนดตำแหน่งทางการตลาดให้กับเมืองมโนรมย์

4.1 การสร้างตราสินค้าการท่องเที่ยวเมืองมโนรมย์

ในการสร้างตราสินค้าให้กับการท่องเที่ยวได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยว และกลุ่มผู้รู้ ปรชาญชาวบ้าน และคนในชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 สร้างข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์สะท้อนมุมมอง ทักษะคิด และความคิดเห็นที่แท้จริงที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว และเมืองมโนรมย์

4.1.2 ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ณ สถานที่จริง สำหรับนักท่องเที่ยวใช้ วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ และทำการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวจนครบจำนวน 30 คน เพื่อให้ได้ ข้อมูลที่ครบถ้วนและตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้รู้ ปรชาญชาวบ้าน และคน ในชุมชน จำนวน 10 คน เพื่อให้ได้มุมมองและทักษะคิดที่มีต่อเมืองมโนรมย์อย่างแท้จริง ในขณะที่ สัมภาษณ์ทำการจดบันทึก บันทึกเสียง และบันทึกภาพ

4.1.3 สรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นทำการตรวจสอบ ขั้นตอนที่มาเป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยหลักการตีความ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ เป็นอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและเมืองมโนรมย์

4.1.4 นำข้อมูลที่ได้มาทำการสร้างแบรนด์สำหรับการท่องเที่ยวเมือง มโนรมย์

4.2 กำหนดตำแหน่งทางการตลาดให้กับเมืองมโนรมย์

กระบวนการในการกำหนดตำแหน่งเมืองท่องเที่ยวให้กับเมืองมโนรมย์มีขั้นตอนดัง ตารางที่ 3-2 (นาฏสุดา เชนนะศิริ, 2555)

ตารางที่ 3-2 ขั้นตอนการกำหนดตำแหน่งเมืองท่องเที่ยวให้กับเมืองมโนรมย์

รายการ	ผลลัพธ์
1. การตั้งเป้าหมาย (Goal) เป็นการกำหนดความสำเร็จ ที่ได้รับภายใต้ปรัชญาการท่องเที่ยว แบบยั่งยืน	วัตถุประสงค์ในการวางแผน ที่ชัดเจน
2. การวิเคราะห์ด้านศักยภาพ (Potentiality Analysis) เป็นการตรวจสอบแนวโน้มทางการตลาดการท่องเที่ยวอย่างกว้าง ๆ การวิเคราะห์คุณค่าของพื้นที่ จุดแข็ง จุดอ่อน ผู้แข่งขัน การ พิจารณาเป้าหมายของชุมชน ศักยภาพทางเศรษฐกิจที่มีอยู่ในพื้นที่ ต่อการท่องเที่ยว	ศักยภาพและการพัฒนา เบื้องต้น

<p>3. การวิเคราะห์การตลาด (Market Analysis)</p> <p>เป็นการวิเคราะห์แนวโน้ม ส่วนประกอบการตลาด ลักษณะความต้องการ รวมทั้งศักยภาพในการเติบโต</p>	<p>กลุ่มเป้าหมายทางการตลาด ตำแหน่งทางการตลาด และ ช่องว่างด้านผลผลิตที่สำคัญ</p>
<p>4. ภาพเหตุการณ์ (Scenarios)</p> <p>เป็นการระบุคุณค่าพื้นฐานเหตุการณ์ที่เป็นทางเลือกในอนาคต นัยทางการเจริญเติบโต และการเลือกเหตุการณ์ที่เหมาะสม รวมทั้ง การกำหนดจุดมุ่งหมายและกลยุทธ์</p>	<p>โครงสร้างบทบาทในอนาคตที่ ต้องการ และลักษณะการ ท่องเที่ยว</p>
<p>5. การปรึกษาหารือ (Consultations)</p> <p>การขอคำแนะนำจากองค์กรหลักและชุมชน โดยใช้การสัมภาษณ์ หรือการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ รวมทั้งเสนอผลที่ได้จากการ ปรึกษา</p>	<p>วิสัยทัศน์ หรือข้อตกลง เกี่ยวกับลักษณะการ ท่องเที่ยวในอนาคตที่ ต้องการ</p>
<p>6. การประเมินรายละเอียดความสามารถแบบยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อม (Detailed Assessment for Economic and Environmental Sustainability)</p> <p>เป็นการประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ และ มนุษย์สร้างขึ้น วิเคราะห์คุณค่าด้านสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ รวมทั้งปัญหาและข้อจำกัดในการพัฒนา</p>	<p>วัตถุประสงค์และกลยุทธ์ที่ ปรับปรุงใหม่</p>
<p>7. การสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure Support)</p> <p>เป็นการระบุและให้รายละเอียดที่เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานที่ ต้องการในการลงทุนสนับสนุน และตอบสนองความต้องการของ นักท่องเที่ยว</p>	<p>รายการเบื้องต้นในการ ดำเนินการด้านโครงสร้าง พื้นฐาน</p>
<p>8. การดำเนินการ (Implementation)</p> <p>การกำหนดกลไกในการปฏิบัติงาน ได้แก่ โปรแกรมการทำงาน องค์กรที่รับผิดชอบ และระยะเวลา รวมทั้งการเปลี่ยนแปลง กฎหมายที่มีอยู่</p>	<p>กลยุทธ์ในการดำเนินการ</p>
<p>9. การปรึกษาหารือ (Consultation)</p> <p>เป็นการขอความเห็นชอบจากองค์กรหลักและชุมชน</p>	<p>แผนการพัฒนาที่ต้องการ และการแก้ไขปรับปรุงแผน ตามความเหมาะสม</p>
<p>10. การทบทวน (Review)</p> <p>การติดตามตรวจสอบและทบทวนขั้นตอนการดำเนินการ</p>	<p>รายงานการดำเนินการเป็น ระยะ และข้อเสนอในการ ปรับปรุงแผน</p>

บทที่ 4

ข้อมูลการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์

การวิจัยเรื่อง “มโนรมย์” การปรับภูมิทัศน์สำหรับเมืองท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีวิทยาการศึกษาปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology Study) ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ ได้แก่ ข้อมูลภาพถ่ายจากดาวเทียม ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์หรือ GIS ระบบกำหนดตำแหน่งบนโลกหรือ GPS และแนวทางการคิดทางภูมิสถาปัตย์สำหรับการออกแบบเมืองเชิงสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) จากผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นผู้บริหารระดับสูงของจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยนาท เจ้าหน้าที่จากการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดชัยนาท และนายอำเภอเมืองมโนรมย์ รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกกับปราชญ์ท้องถิ่นและประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองมโนรมย์ และนักท่องเที่ยว โดยผลการวิจัยในบทที่ 4 มีรายละเอียดดังนี้

1. ประวัติและความเป็นมาของอำเภอเมืองมโนรมย์
2. สถานที่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมืองมโนรมย์
3. การจำแนกแหล่งท่องเที่ยวตามประเภทการท่องเที่ยววัฒนธรรม
4. เส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์
5. การสร้างตราสินค้าและการกำหนดตำแหน่งทางการตลาดให้กับเมืองมโนรมย์
6. สรุปผล

ประวัติและความเป็นมาของอำเภอเมืองมโนรมย์

สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงเล็งเห็นว่าเมืองมโนรมย์ไว้ในหนังสือสร้างเมืองดังนี้ เมืองมโนรมย์เดิมอยู่ในแขวงเมืองชัยนาท เหตุที่ตั้งขึ้นใหม่เป็นเมืองต่างหากเนื่องจากมีตำนานเล่ากันว่าเมื่อรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ขุนศรีสิทธิกรรัฐปลัดโหลงไปพบช้างเผือกในแขวงศรีสวัสดิ์และคล้องช้างเผือกตัวนั้นได้ สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงขึ้นไปรับช้างเผือกตัวนั้นด้วยพระองค์เองที่เมืองนครสวรรค์ในปี พ.ศ. 2101 เมื่อพระองค์ทรงเสด็จกลับมาถึงพระนครก็ทรงให้จัดการสมโภชระวางขึ้นเป็นพระอินทร์ไอยรา ซึ่งสมเด็จพระนารายณ์ทรงถามขุนศรีสิทธิกรรัฐผู้ทำการคล้องช้างเผือกตัวนั้นได้ว่าต้องการอะไรเป็นสิ่งตอบแทนในการทำความดีความชอบ ขุนศรีสิทธิกรรัฐกราบทูลว่า “อยากเป็นเจ้าเมือง” สมเด็จพระนารายณ์ทรงพระสรวลแล้วตรัสว่า “มันอยากเป็นเจ้าเมืองก็ให้มันเป็น” จึงโปรดแบ่งพื้นที่ในแขวงเมืองชัยนาทให้ปกครองซึ่งบริเวณบ้านของขุนศรีสิทธิกรรัฐนั้นเรียกว่า “เมืองมโนรมย์” แต่ให้อาณาเขตปกครองเพียงสุดเสียงช้างร้อง ด้วยเหตุ

ดังกล่าวทำให้เมืองมโนรมย์จึงมีขนาดพื้นที่เล็กกว่าเมืองอื่น ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับหัวเมืองอื่น ในภายหลังหากใครได้เป็นเจ้าของมโนรมย์มักจะมีนามต่อท้ายว่า “สิทธิกรรม” เช่น ขุนศรีสิทธิกรรม (ใย) พระศรีสิทธิกรรม (ทรัพย์) หลวงศรีสิทธิกรรม (เปล่ง) และขุนอนุสรณ์สิทธิกรรม เป็นต้น

ตามจารึกกล่าวว่า อำเภอมโนรมย์สร้างขึ้นครั้งแรกในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกบริเวณในเขตวัดจวน ตำบลท่าฉนวนในปัจจุบัน ซึ่งห่างจากที่ว่าการอำเภอไปทางทิศเหนือประมาณ 10 กิโลเมตร แต่เนื่องจากตัวเมืองขณะนั้นอยู่ในที่แคบบริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก และได้ถูกกระแสน้ำเซาะตลิ่งพัง (ในปัจจุบันบริเวณที่ตั้งเมืองดังกล่าวได้ถูกกระแสน้ำเซาะพังลงแม่น้ำเจ้าพระยาหมดแล้ว) ด้วยเหตุดังกล่าวจึงย้ายตัวเมืองไปตั้งบริเวณบ้านหาดมะตูม ตำบลศิลาदान เนื่องจากมีลักษณะภูมิประเทศที่เหมาะสมกว่า ต่อมาเมื่อถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ได้มีการจัดการปกครองระบบใหม่ คือ จัดให้มีการปกครองส่วนภูมิภาค ทำให้เมืองมโนรมย์ถูกลดขนาดมาเป็นอำเภอที่อยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดชัยนาท โดยในขณะนั้นอำเภอมโนรมย์มีเขตการปกครองข้ามไปถึงแม่น้ำสะแกกรัง มีตำบลหาดทอง ตำบลเกาะเทโพ และตำบลท่าซุง (อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานีในปัจจุบัน) อยู่ในเขตการปกครองอำเภอมโนรมย์ด้วย

การคมนาคมขนส่งสินค้าและการสัญจรไปมาของประชาชนอาศัยการคมนาคมทางน้ำ ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นทางหลักในการขนส่งสินค้าทางเรือ และคนโดยสารจากจังหวัดนครสวรรค์มาตามลำน้ำเจ้าพระยา และจากจังหวัดอุทัยธานีตามลำน้ำท่าจีนออกทางปากคลองมะขามเฒ่าซึ่งจะเป็นที่จอดพักเรือผู้โดยสารและขนส่งสินค้าเข้ากรุงเทพมหานคร ทำให้บริเวณอำเภอมโนรมย์ถูกเรียกว่า “คู้สำเภา” ในช่วงเวลานั้นอำเภอมโนรมย์มีความเจริญทางเศรษฐกิจด้านพาณิชย์กรรมเป็นอย่างมาก ทำให้มีการย้ายเมืองมโนรมย์และตั้งที่ว่าการอำเภอมโนรมย์ใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2452 เพื่อให้อยู่ใจกลางเมืองและย่านชุมชนบริเวณตำบลคู้สำเภาซึ่งถูกใช้เป็นที่ว่าการอำเภอมโนรมย์มาจนถึงปัจจุบัน

ต่อมาสมัยหลังปี พ.ศ. 2452 การคมนาคมมีการพัฒนาโดยเปลี่ยนจากการคมนาคมทางน้ำมาเป็น การคมนาคมทางบกเพื่อการขนส่งสินค้าและประชาชนหันมาใช้รถยนต์เป็นหลัก โดยมีการสร้างถนนพหลโยธินเพื่อใช้ในการคมนาคมขนส่ง ต่อมาในปี พ.ศ. 2486 สภาพเศรษฐกิจด้านพาณิชย์กรรมของอำเภอมโนรมย์ที่เคยรุ่งเรืองในอดีตกลับซบเซาลงตามกาลเวลา จึงได้มีการปรับปรุงเขตการปกครองใหม่โดยแบ่งพื้นที่เขตตำบลหาดทอง ตำบลหาดเทโพ และตำบลท่าซุง ให้ไปขึ้นอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี โดยถือลำแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นเขตแดนแบ่งระหว่างจังหวัดชัยนาทและจังหวัดอุทัยธานีจนกระทั่งปัจจุบัน

สถานที่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

จากการรวบรวมข้อมูลและสำรวจสถานที่สำคัญ ซึ่งคาดว่าจะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ในอำเภอมโนรมย์ทั้ง 7 ตำบล ได้แก่ ตำบลท่าฉนวน ศิลาदान วัดโคก คู้สำเภา ทางน้ำ-

สาคร อุตะเถา และไร่พัฒนา พบว่ามีสถานที่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งสิ้น 41 แห่ง โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4-1

ตารางที่ 4-1 สถานที่สำคัญที่คาดว่าจะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ในอำเภอมนोरมย์

ตำบล	สถานที่ (แห่ง)
ท่าฉนวน	7
ศิลาดาน	1
วัดโคก	3
คู้่งสำเภา	10
ทางน้ำสาคร	14
อุตะเถา	3
ไร่พัฒนา	3
รวม	41

1. ตำบลท่าฉนวน

ตำบลท่าฉนวนมีสถานที่สำคัญ 7 แห่ง ได้แก่ วัดจวน วัดห้วยยาง กลุ่มอาชีพบ้านดอนฉนวน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านไผ่พักช้าง สวนผสมมะเขือเทศและการปลูกพืชหมุนเวียน ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ และเสื่อกกบ้านซื่อสัตย์

1.1 วัดจวน

วัดจวนก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2375 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2529 ซึ่งเขตวิสุงคามสีมามีความกว้าง 20 เมตร และความยาว 40 เมตร โดยวัดจวนตั้งอยู่เลขที่ 53 บ้านท่าฉนวน หมู่ที่ 2 สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินของวัดมีเนื้อที่ 5 ไร่ 34 ตารางวา โฉนดที่ดินเลขที่ 8767 อาณาเขตทิศเหนือติดกับทางสาธารณะประโยชน์ ทิศใต้ติดกับที่ดินเอกชน ทิศตะวันออกติดกับทางสาธารณะประโยชน์ และทิศตะวันตกติดกับทางสาธารณะประโยชน์

โบราณวัตถุสำคัญ ได้แก่ พระประธานประดิษฐานในประจําอุโบสถปางมารวิชัย มีขนาดหน้าตักกว้าง 70 นิ้ว สูง 120 นิ้ว นอกจากนี้ภายในวัดจวนยังมีพระประธานปางมารวิชัย ประดิษฐานประจำศาลาการเปรียญมีขนาดหน้าตักกว้าง 40 นิ้ว สูง 70 นิ้วอีกด้วย นอกจากนี้ภายในวัดจวนยังมีสิ่งที่น่าสนใจอื่น ๆ ได้แก่ แนวกำแพงหรือป้อมเดิมที่อยู่บริเวณแม่น้ำเจ้าพระยา ได้รับการบูรณะใหม่แล้ว และพระอุโบสถ (หลังเก่า) ซึ่งได้รับการบูรณะจากกรมศิลปากร โดยได้ทำสีทองทั้งหลัง

1.2 วัดห้วยยาง

วัดห้วยยางก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2405 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2522 ซึ่งเขตวิสุงคามสีมามีความกว้าง 20 เมตร และความยาว 40 เมตร ตั้งอยู่เลขที่ 75 บ้านห้วยยาง หมู่ที่ 5 ตำบลท่าฉนวน สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินที่ตั้งวัดมีเนื้อที่ 7 ไร่ 3 งาน 90 ตารางวา (ส.ค.1 เลขที่ 174) อาณาเขตทิศเหนือติดกับลำน้ำเจ้าพระยา ทิศใต้ติดกับทางหลวง ทิศตะวันออกติดกับที่ดินเอกชน และทิศตะวันตกติดกับที่ดินเอกชน โบราณวัตถุที่สำคัญ ได้แก่ พระประธานปางมารวิชัยซึ่งประดิษฐานในพระอุโบสถมีขนาดหน้าตักกว้าง 50 นิ้ว และสูง 75 นิ้ว รวมทั้งพระประธานปางมารวิชัยซึ่งประดิษฐานในศาลาการเปรียญมีขนาดหน้าตักกว้าง 40 นิ้ว และสูง 70 นิ้ว นอกจากนี้วัดห้วยยางมีเจดีย์เก่าสร้างด้วยปูนทรายสูงจากพื้นถึงยอดประมาณ 6 เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. 2474

สิ่งที่น่าสนใจอื่น ๆ ได้แก่ งานประเพณีห่มผ้าพระธาตุ เป็นงานประจำปีที่จัดขึ้นในช่วงวันมาฆบูชา ภายในงานจะมีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ตักบาตรดอกไม้ แห่มาลัยสาย การปฏิบัติธรรมของผู้มีจิตศรัทธาโดยการห่มผ้าพระธาตุ ซึ่งภายในพระธาตุบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นความเชื่อที่สืบเนื่องมาตั้งแต่พุทธกาลซึ่งปรากฏความว่า คราวหนึ่งหลังสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ 3 พรรษา เกิดความเดือดร้อนวุ่นวายแก่ชาวเมืองเวสาลีเกิดภัยพิบัตินานาประการ และมีโจรผู้ร้ายเช่นฆ่าผู้บริสุทธิ์ไม่เว้นแต่สมณพราหมณ์ผู้ทรงศีล ทำให้ผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก เมื่อพระพุทธรองค์เสด็จไปเท่านั้นความเดือดร้อนวุ่นวายก็พลันหายไปสิ้นเป็นนำอัศจรรย์ พระพุทธรองค์ตรัสว่า ที่เป็นเช่นนี้มีไฉ่ความอัศจรรย์ แต่เป็นเพราะอานุภาพแห่งบุญบารมีที่พระองค์เคยเอาผ้าประดับบูชาเจดีย์ในอดีตชาติ

การตักบาตรดอกไม้ตามความเชื่อของชาวพุทธเป็นการสร้างอานิสงส์ที่สูงส่งอย่างยิ่ง โดยปรากฏตามพุทธะตำนานว่า พระเจ้าพิมพิศาล กษัตริย์กรุงราชคฤกษ์ ทรงโปรดปรานดอกมะลิมาก ในแต่ละวันจะรับสั่งให้นายมาลาการนำดอกมะลิมาถวายวันละแปดกำมือ วันหนึ่งขณะที่นายมาลาการกำลังเก็บดอกมะลิได้พบเห็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์อีกจำนวนหนึ่งเสด็จออกบิณฑบาต นายมาลาการตัดสินใจนำดอกมะลิถวายแต่พระพุทธรเจ้า พร้อมกันนั้นก็ตั้งจิตอธิษฐานว่าข้าวของทุกสิ่งทีพระเจ้าพิมพิศาลทรงมอบให้เพียงยังชีพในภพนี้เท่านั้น แต่การนำดอกไม้ถวายบูชาแต่พระพุทธรองค์สร้างอานิสงส์ได้ทั้งภพนี้และพบหน้า หากถูกประหารชีวิตเพราะไม่ได้ถวายดอกมะลิแก่พระเจ้าพิมพิศาลก็ยินยอม แต่หลังจากที่พระเจ้าพิมพิสารทรงทราบกลับพ้อพระราชหฤทัยเป็นอันมากได้ปูนบำเหน็จรางวัล นับแต่นั้นมาชีวิตนายมาลาการก็อยู่เย็นเป็นสุขตลอดมา การตักบาตรด้วยดอกไม้ชนิดต่าง ๆ เช่น ดอกดาวเรือง ดอกบัว แต่คนในชุมชนส่วนใหญ่จะใช้ดอกดาวเรือง เนื่องจากมีการปลูกดอกดาวเรืองเพื่อจำหน่ายเป็นจำนวนมาก

1.3 กลุ่มอาชีพบ้านดอนฉนวน

กลุ่มอาชีพบ้านดอนฉนวนเป็นกลุ่มอาชีพการทำเสื่ออก โดยเริ่มมาจากการรวมตัวกันของคนในหมู่บ้านดอนฉนวนหมู่ที่ 6 ตำบลท่าฉนวน เป็นการนำภูมิปัญญาเดิมของชาวบ้านมาสู่สานการทำเสื่ออกของกลุ่มนี้เป็นการทำแบบเครือข่ายส่งต่องานแต่ละอย่างให้แก่บุคคลที่มีความถนัดหรือชำนาญ การทอเสื่ออกบ้านท่าฉนวนมีประวัติการทอมานานกว่า 100 ปี แต่เดิมบริเวณนี้มีกกที่ขึ้นเองตามธรรมชาติเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงได้นำมาทอเสื่อ แต่ปัจจุบันกกที่ขึ้นเองตามธรรมชาติมีปริมาณลดลง จึงมีการทำนากกโดยไปหาลูกกกที่มีอยู่ตามแหล่งน้ำมาดำและนำมาทอเป็นเสื่อที่มีคุณภาพดี นุ่มละเอียด ไม่ขึ้นรา มีอายุการใช้งานมากกว่า 10 ปี จึงได้รับความไว้วางใจจากผู้ใช้งานตลอดเป็นเวลายาวนาน มีเสื่อผืน เสื่อพับ เสื่อเลียด (เสื่อยาว) เสื่อบุฟองน้ำ นอกจากนี้ยังมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์เสื่ออกเป็นของใช้ของชำร่วยอีกหลากหลาย เช่น หมวกพับ กล่องอเนกประสงค์ กล่องทิชชู กระเป๋า และอื่น ๆ ได้รับการรับรองมาตรฐานเลขที่ มผช.7/2546 และ OTOP ระดับ 4 ดาว

นอกจากนี้ หมู่บ้านดอนฉนวนหมู่ที่ 6 ตำบลท่าฉนวน ยังได้จัดทำตระกร้าสานจากซังข้าวโพด เนื่องจากพื้นที่อำเภอโนนรมย์มีการปลูกข้าวโพดกันมาก จึงมีวัตถุดิบที่สามารถผลิตชิ้นงานได้ ซึ่งกลุ่มคนในท้องถิ่นได้นำซังข้าวโพดที่ถูกพื้นเป็นเชือกมาสานตามรูปแบบต่าง ๆ โดยมีโครงหลักเป็นแกนสาน ต่อมาผู้ผลิตเส้นด้ายซังข้าวโพดในเขตอำเภอโนนรมย์นั้นได้เลิกผลิตเส้นด้าย ทำให้ชาวบ้านที่ยังสานตระกร้าเป็นอาชีพหลักต้องนำเข้าวัตถุดิบจากพื้นที่ใกล้เคียง เช่น จังหวัดนครสวรรค์

1.4 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านไผ่พักช้าง

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านไผ่พักช้างเป็นการรวมตัวของคนในหมู่บ้านดอนฉนวนหมู่ที่ 8 ตำบลท่าฉนวน ที่มีภูมิปัญญาในการเก็บรักษาอาหารมากมายหลายวิธี อาทิ การแปรรูปอาหารจากปลาสดมาหมักเป็นปลาร้าเพื่อถนอมอาหารให้สามารถเก็บไว้รับประทานได้นานขึ้น จากการทำปลาร้าก็มีการต่อยอดพัฒนาเป็นน้ำพริก ในปัจจุบันคนรุ่นใหม่ได้นำภูมิปัญญาชาวบ้านของบรรพบุรุษมาดัดแปลงสร้างนวัตกรรมพัฒนาประเภทของน้ำพริกโดยใช้วัตถุดิบตามที่มีในชุมชนท้องถิ่น เช่น ส้มโอ ขาวแดง กวาว มะตูม ทำให้น้ำพริกมีรสชาติหลากหลาย อีกทั้งมีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์น้ำพริกให้มีความสวยงาม สะดวกในการรับประทานและการขนส่ง เหมาะสมสำหรับการนำไปเป็นของฝากให้กับญาติผู้ใหญ่

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านไผ่พักช้างจึงได้รวมตัวกันเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาเป็นสินค้า OTOP ได้แก่ น้ำพริกหลากรสบ้านไผ่พักช้าง หมู่ที่ 8 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงรสชาติให้เหมาะสมกับปัจจุบัน แต่น้ำพริกก็ยังคงเป็นอาหารที่เป็นส่วนหนึ่งที่อยู่กับคนไทยเสมอ น้ำพริกบ้านไผ่พักช้างมีให้เลือกมากมาย ดังตารางที่ 4-2

ตารางที่ 4-2 เมนูน้ำพริกบ้านไผ่พริกข้างที่ได้รับหมายเลข อ.ย.

เมนูน้ำพริกบ้านไผ่พริกข้าง	หมายเลข อ.ย.
น้ำพริกปลาร้าทรงเครื่อง	อย.18-2-00455-2-0001
น้ำพริกปลาร้าผัด	อย.18-2-00455-2-0002
น้ำพริกเผากุ้ง	อย.18-2-00455-2-0003
น้ำพริกนรกปลาอย่าง	อย.18-2-00455-2-0004
น้ำพริกแกงเผ็ด	อย.18-2-00455-2-0005
น้ำพริกแกงส้ม	อย.18-2-00455-2-0006
น้ำพริกส้มโอ	อย.18-2-00455-2-0007
น้ำพริก มะขามตูม	อย.18-2-00455-2-0008
น้ำพริกแมงดาหน้า	อย.18-2-00455-2-0009
น้ำพริกพริกตาแดง	อย.18-2-00455-2-0010

1.5 สวนผสมมะเขือเทศและการปลูกพืชหมุนเวียน

สวนผสมมะเขือเทศเป็นการปลูกพืชหลังจากการทำนาปี ซึ่งจะปลูกมะเขือเทศ 5 ชนิด ได้แก่ มะเขือเทศกลมแดง มะเขือเทศกลมเหลือง มะเขือเทศเชอร์รี่แดง มะเขือเทศเชอร์รี่เหลือง และมะเขือเทศราชินี ทั้งหมดนี้จะมีพ่อค้ามาซื้อจากสวนโดยตรงเพื่อนำส่งตลาดไท รายได้กิโลกรัมละ 30 บาท การปลูกพืชหมุนเวียนของชาวบ้านในพื้นที่เป็นช่องทางการหารายได้เพิ่มเติมตามนโยบายของรัฐบาล เมื่อได้เวลาทำนาปี ชาวบ้านจะปรับพื้นที่ตรงสวนมะเขือเทศเพื่อทำนา

1.6 ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่

ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ตั้งอยู่ตำบลท่าฉนวน หมู่ที่ 4 ซึ่งเป็นหนึ่งในศูนย์การเชื่อมโยงตามนโยบายภาครัฐและส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นได้เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต ทางศูนย์การเรียนรู้ฯ ได้มีการทำแปลงสาธิตปลูกผักปลอดสารพิษ เช่น ผักสลัด ชะอม โดยผู้ดูแล คือ ชาวบ้านในพื้นที่ เมื่อได้ผลผลิตก็นำไปขายตามท้องตลาดเพื่อเป็นการสร้างรายได้เสริมอีกช่องทางหนึ่ง

1.7 เลี้ยงกบบ้านซื้อสัตว์

เลี้ยงกบบ้านซื้อสัตว์ตั้งอยู่เลขที่ 220 หมู่ 2 ตำบลท่าฉนวน เป็นการทำเลี้ยงกบในระบบงานเอกชน แต่มีแรงงานเป็นประชาชนในพื้นที่ โดยสินค้าจะเป็นไปตามที่ลูกค้าต้องการ

2. ตำบลศิลาदान

ตำบลศิลาदानมีสถานที่สำคัญ 1 แห่ง ได้แก่ สวนส้มโอขาวแตงกวาสุขสำราญ เกิดขึ้นเมื่อ 200 ปีก่อน มีชาวบ้านชื่อนางผิงได้นำต้นส้มโอมาปลูกในพื้นที่ตำบลคู้งสำเภา และได้ตั้งชื่อว่าพันธุ์ขาวแตงกวา เนื่องจากส้มโอพันธุ์ดังกล่าวมีคุณลักษณะพิเศษเฉพาะตัว คือ รสชาติหวานอ่อนเปรี้ยว ไม่มีเมล็ด เนื้อสีเหลืองน้ำผึ้ง เนื้อแห้งและกรอบ ทำให้เป็นที่นิยมของผู้บริโภคโดยทั่วไปอย่างรวดเร็วและมีชื่อเสียงติดอันดับต้น ๆ ของประเทศไทย ซึ่งในปัจจุบันอำเภอมนรมย์มีพื้นที่ปลูกส้มโอขาวแตงกวากว่า 600 ไร่ เคยมีนายทุนพยายามนำกิ่งพันธุ์ส้มโอขาวแตงกวาไปปลูกยังพื้นที่อื่น แต่ปรากฏว่าเกิดการกลายพันธุ์ ได้ส้มโอที่รสชาติไม่ดีเทียบเท่าที่ปลูกในจังหวัดชัยนาท ทั้งนี้ด้วยลักษณะภูมิอากาศและคุณสมบัติทางเคมีของดินลุ่มน้ำเจ้าพระยา ทำให้ส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวามีรสชาติดีกว่าแหล่งอื่น ๆ จึงนับเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดชัยนาทอีกอย่างหนึ่งด้วย ได้มีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ส้มโอขาวแตงกวาชัยนาท (Chainat Khaotangkwa Pomelo) ทะเบียนเลขที่ สข 49100007 เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2549

โดยปกติส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวาจะออกผลผลิต 2 ช่วง คือ เดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน ซึ่งจะรุ่นนี้จะมีรสชาติเปรี้ยวกว่าเนื่องจากส้มโอไม่ชอบความชื้น และเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน ส้มโอรุ่นนี้จะมีรสชาติหวานอร่อย การเก็บผลผลิตส้มโอจะเก็บได้ปีที่ 5 ในระยะ 1-4 ปีแรกนั้นค่าใช้จ่ายในการดูแลสวนอยู่ที่ 200,000 บาท ดังนั้นคนในพื้นที่จึงปลูกแบบสวนผสม เนื่องจากไม่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายก่อนออกผลในช่วง 4 ปีแรกได้ และทำเรื่องขอเข้าเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกส้มโอขาวแตงกวาอำเภอมนรมย์ เพื่อที่จะได้มีแหล่งขายส้มโอหลังจากออกผลผลิต การจำหน่ายส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวาส่วนใหญ่จะจำหน่ายภายในตลาดของจังหวัด และบางแห่งจะมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อที่สวน ราคาขายอยู่ที่ 35-50 บาทต่อกิโลกรัม

3. ตำบลวัดโคก

ตำบลวัดโคกมีสถานที่สำคัญ 3 แห่ง ได้แก่ คลองชลประทาน วัดโคกแจ่ง และวัดหนองม่วง

3.1 คลองชลประทาน

กรมชลประทานได้ทำการสร้างคลองชลประทานเพื่อส่งน้ำและบำรุงรักษาให้กับอำเภอมนรมย์ภายใต้การควบคุมดูแลของสำนักชลประทานที่ 10 พื้นที่บริเวณประตูระบายน้ำได้เปิดให้ประชาชนเข้ามาใช้ประโยชน์ เช่น เป็นสถานที่พักผ่อน ออกกำลังกาย และกิจกรรมนันทนาการ

3.2 วัดโคกแจ่ง

วัดโคกแจ่งมีสิ่งเคารพสักการะสำคัญ ได้แก่ หลวงพ่อรำพึง ซึ่งเป็นพระพุทธรูปขนาดใหญ่ปางรำพึงประดิษฐานอยู่ในหอพระ นอกจากนี้วัดโคกแจ่งยังมีฆ้องขนาดใหญ่ซึ่งตั้งอยู่ด้านหน้าของวัด อันเป็นเอกลักษณ์ของวัดนี้ ชาวบ้านในตำบลวัดโคกให้ความเลื่อมใสศรัทธาในองค์ของหลวงพ่อ

รำพึงมาก เนื่องจากเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของท่านที่แสดงเรื่องราวปาฏิหาริย์ให้แก่ชาวบ้านและผู้ศรัทธายูบ่บ่อยครั้ง และยังมีพิธีช้องใหญ่หน้าหอพระ เพื่อขอพรให้มีชื่อเสียงโด่งดังกังวานและทำให้ผู้คนเกรงขามอีกด้วย

3.3 วัดหนองม่วง

วัดหนองม่วงมีสิ่งเคารพสักการะสำคัญ ได้แก่ คือ หลวงพ่อบา ซึ่งชาวบ้านเชื่อถึงความศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นพระพุทธรูปคู่วัดวัดหนองม่วง ชาวบ้านในตำบลวัดโคกนั้นให้ความเลื่อมใสศรัทธาในองค์ของหลวงพ่อบาเป็นอย่างมาก

4. ตำบลคิ่งสำเภา

มีสถานที่สำคัญ 10 แห่ง ได้แก่ เรือสำเภาทองมโนรมย์ ศาลเจ้าพ่อกวนอู ตลาดเช้ามโนรมย์ วัดศรีสิทธิการาม (วัดเหนือ) วัดโพธิ์ศรีศรัทธาราม (วัดกลาง) วัดศรีมณีวรรณ (วัดใต้) วัดพิบูลงาม (วัดหัวหาด) พิพิธภัณฑ์เครื่องสังฆราชูปโภค (รัชกาลที่ 5) เกาะตาลัด และจุดบรรจบแม่น้ำสองสี

4.1 เรือสำเภาทองมโนรมย์

แต่เดิมเรือสำเภาทองเป็นเรือของชาวจังหวัดพิจิตร สร้างเมื่อ 70 ปีที่แล้วด้วยไม้ตะเคียนทั้งลำเพื่อใช้ในการลำเลียงสินค้าต่าง ๆ ไปค้าขาย ต่อมาเมื่อมีถนนสายเอเชียตัดผ่านจึงได้ขายต่อมายังจังหวัดชัยนาทใช้บรรทุกข้าวสารเพื่อส่งลูกค้าที่กรุงเทพมหานครจนกระทั่งมีการสร้างเขื่อนเจ้าพระยา จึงได้จมเรือไว้ในแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อรักษาเนื้อไม้ไม่ให้ผุกร่อนจากแสงแดดและแรงลมเนื่องจากไม่ได้ใช้งานขนส่งสินค้าทางน้ำแล้ว ต่อมาเรือสำเภาลำดังกล่าวได้ถูกกู้เรือขึ้นเมื่อสมัยเริ่มสร้างเขื่อนเจ้าพระยา โดยมีการบูรณะซ่อมแซมใหม่ด้วยไม้สัก พร้อมทั้งทาสีทองทั้งลำเรือเพื่อให้เกิดความสวยงามและเรียกชื่อว่าสำเภาทองมโนรมย์ เมื่อซ่อมแล้วเสร็จ เรือมีขนาดกว้าง 5.8 เมตร ยาว 17 เมตร และเสากระโดงกลางสูง 10 เมตร ภายหลังจากที่ได้มีการซ่อมแซมเรือสำเภาโบราณเสร็จ จึงได้นำมาติดตั้งไว้ที่บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาหน้าศาลเจ้าพ่อกวนอู และมีพิธีการบวงสรวงแม่ย่านางเรือสำเภาทองมโนรมย์เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 ปัจจุบันได้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาสักการบูชาและชมความสวยงาม และมีชื่อเสียงในการให้โชคลาภ การโยนเหรียญใส่ลำเรือเพื่อสร้างความเป็นสิริมงคลให้ตนเองและครอบครัวมีความเจริญรุ่งเรือง

4.2 ศาลเจ้าพ่อกวนอู

ศาลเจ้าพ่อกวนอูเป็นศาลเจ้าที่มีความเก่าแก่อยู่กับชาวอำเภอเมืองมโนรมย์มาเป็นเวลายาวนานกว่า 200 ปี สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 ความโดดเด่นของศาลเจ้าพ่อกวนอู คือ เป็นศาลเจ้าที่ประดิษฐานเจ้าพ่อกวนอูซึ่งทำจากไม้แกะสลัก นอกจากนี้ยังมีองค์รัชเจ้าพ่อกวนอูอีก 2 องค์ซึ่งตั้งอยู่

ด้านข้างศาลเจ้า รวมทั้งซุ้มประตูไม้แกะสลักเป็นรูปตุ๊กตาชาวจีนอันงดงาม ศาลเจ้าพ่อกวนอูแห่งนี้เป็นที่เคารพสักการะของชาวจีนและชาวไทยในตำบลkungสำเภา

4.3 ตลาดเช้าโนรมย์

ที่ตั้งของตลาดเริ่มต้นที่บริเวณแพขนานยนต์ยาวไปจนสุดวัดศรีสิทธิการาม (วัดเหนือ) เปิดตั้งแต่เวลา 0.4.00-10.00 น. โดยจะมีพ่อค้าแม่ค้านำสินค้า ได้แก่ อาหารสด อาหารสำเร็จ ผัก พืชบ้านสด ๆ และผลไม้มากมาย โดยพ่อค้าแม่ค้าจะจัดเตรียมร้านเพื่อรอลูกค้าซึ่งเป็นชาวบ้านและนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาจับจ่ายซื้อของกัน ถือว่าเป็นตลาดเช้าที่ใหญ่มากอีกแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท นอกจากนี้การเดินทางมาซื้อของที่ตลาดเช้าโนรมย์จะเห็นวิถีชีวิตของชาวบ้านที่พ่อค้าแม่ค้ามีอัธยาศัยดีและเป็นกันเองกับชาวบ้านที่มาจับจ่ายซื้อของ ตลาดเช้าโนรมย์จะมีของกินจากร้านค้าต่าง ๆ มากมายให้เลือกสรรอย่างเต็มที่ เช่น ข้าวมันไก่ ขนมครกโบราณ และไก่ย่าง อีกทั้งยังสามารถถือโอกาสตักบาตรยามเช้าเพื่อเป็นการสร้างกุศลผลบุญให้แก่ตนและผู้อื่นได้อีกด้วย

4.4 วัดศรีสิทธิการาม (วัดเหนือ)

วัดศรีสิทธิการามก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2320 เดิมชื่อว่าวัดแก่นเหล็ก แต่ชาวบ้านนิยมเรียกว่า วัดเหนือ ต่อมาในสมัยที่พระศรีสิทธิการมเป็นนายอำเภอเมืองโนรมย์ได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์วัดใหม่ จึงได้เปลี่ยนชื่อจากวัดแก่นเหล็กเป็นวัดศรีสิทธิการาม และมีการพัฒนาวัดมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาคามศรีมาเมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2435 เขตวิสุงคามสีมามีความกว้าง 26 เมตร และความยาว 37 เมตร วัดนี้มีที่ธรณีสงฆ์ 2 แห่ง เนื้อที่รวม 50 ไร่ 1 งาน

วัดศรีสิทธิการามมีปูชนียวัตถุที่สำคัญ ได้แก่ พระประธานปางสะดุ้งมารซึ่งประดิษฐานในประจําอุโบสถ มีขนาดหน้าตักกว้าง 90 นิ้ว และสูง 120 นิ้ว สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2435 และพระประธานปางสมาธิ ซึ่งประดิษฐานในศาลาการเปรียญมีขนาดหน้าตักกว้าง 30 นิ้ว และสูง 39 นิ้ว สร้างเมื่อ พ.ศ. 2524 ในทุก ๆ วันวัดเหนือจะมีความคึกคักอยู่สองช่วง คือ ช่วงเช้าที่มีตลาดเช้าชาวบ้านจะมาซื้อของที่ตลาดและยังได้ร่วมทำบุญตักบาตรตอนเช้า อีกช่วง คือ ช่วงเย็น ก็จะได้แวะเวียนมาจับจ่ายใช้สอยสินค้าอาหารหรืออื่น ๆ ที่มีขายอยู่บริเวณตลาดเย็นภายในวัด

4.5 วัดโพธิ์ศรีศรัทธาราม (วัดกลาง)

วัดโพธิ์ศรีศรัทธารามตั้งเมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2500 เดิมมีชื่อว่าวัดโพธิ์คำ สันนิษฐานว่าเริ่มตั้งวัดก่อนรัตนโกสินทร์ศก สถานที่ตั้งวัดเดิมอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ถูกน้ำกัดเซาะทำให้ต้องย้ายที่ตั้งวัดถึง 3 ครั้ง ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นวัดกลางและปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นวัดโพธิ์ศรีศรัทธาราม ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2512 เขตวิสุงคามสีมามีความกว้าง 40 เมตร และมีความยาว 80 เมตร ปูชนียวัตถุที่สำคัญ ได้แก่ พระประธานปางมารวิชัยประดิษฐานอยู่

ในพระอุโบสถ ขนาดหน้าตักมีความกว้าง 50 นิ้ว และมีความสูง 60 นิ้ว นอกจากนี้ยังมีพระประธานปางมารวิชัยประดิษฐานอยู่ในศาลาการเปรียญ ขนาดหน้าตักมีความกว้าง 30 นิ้ว และมีความสูง 45 นิ้ว และยังมีปูชนียวัตถุอื่น ๆ ได้แก่ หลวงพ่อสามศรีพระพุทธรูปสำคัญและมีความสวยงามปางมารวิชัยสมัยกรุงสุโขทัยประดิษฐานประจำวิหาร ชาวบ้านให้ความศรัทธาแก่หลวงพ่สามศรีมาก เพราะมีความน่าอัศจรรย์ใจกับผู้คนที่อยู่แวกนั้นมาช้านาน ทั้งในเรื่องของอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนอีกด้วย

4.6 วัดศรีมณีวรรณ (วัดใต้)

วัดศรีมณีวรรณสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2345 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2513 เขตวิสุงคามสีมามีความกว้าง 40 เมตร และความยาว 80 เมตร ปูชนียวัตถุสำคัญของวัด ได้แก่ พระประธานปางสะดุ้งมาร ซึ่งประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถ ขนาดหน้าตักมีความกว้าง 69 นิ้ว และมีความสูง 99 นิ้ว สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2519 รวมทั้งมีพระประธานปางสะดุ้งมารประดิษฐานอยู่ในศาลาการเปรียญ ขนาดหน้าตักมีความกว้าง 73 นิ้ว และมีความสูง 109 นิ้ว สร้างเมื่อ พ.ศ. 2546 นอกจากนี้ยังมีพระพุทธรูปสามองค์หรือหลวงพ่สามพี่น้องปางสะดุ้งมารประดิษฐานอยู่ในวิหารสำคัญของวัด วัดศรีมณีวรรณมีพระเกจิชื่อดัง ชื่อว่าหลวงพ่อวิชา ซึ่งเป็นพระสงฆ์ที่มีความรอบรู้ด้านเครื่องรางของขลังและเมตตามหานิยม

4.7 วัดพิบูลงาม (วัดหัวหาด)

วัดพิบูลงามเป็นวัดที่สร้างมาเก่าแก่แต่ไม่ปรากฏว่าสร้างขึ้นในสมัยใด เดิมมีชื่อว่าวัดหัวหาด ปูชนียวัตถุที่สำคัญของวัด ได้แก่ พระประธานปางมารวิชัยประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถ ขนาดหน้าตักมีความกว้าง 60 นิ้ว และมีความสูง 70 นิ้ว สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2485 รวมถึงพระประธานปางมารวิชัยประดิษฐานอยู่ในศาลาการเปรียญ ขนาดหน้าตักมีความกว้าง 60 นิ้ว และมีความสูง 90 นิ้ว สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2534 และมีปูชนียวัตถุอื่น ๆ ได้แก่ รูปหล่อยืนหลวงปู่ศุข และศาลเจ้าแม่กวนอิม นอกจากนี้ภายในวัดพิบูลงามยังมีลิงประมาณ 500 ตัว อาศัยอยู่ภายในบริเวณวัด

4.8 พิพิธภัณฑสถานเครื่องสังฆาบูชา โภค รัชกาลที่ 5

ตามประวัติกล่าวว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ได้เสด็จประพาสต้นที่เมืองชัยนาท (ครั้งที่ 3) พระองค์ทรงเสด็จประทับเรือพระที่นั่งครุฑเหินเหิงโดยทรงเสด็จมาตามลำน้ำเจ้าพระยาเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2451 และได้เสด็จประทับแรมที่วัดหัวหาด ด้วยเห็นว่าเป็นทำเลที่มีความร่มรื่น เนื่องจากบริเวณลานวัดมีต้นพิบูลขึ้นอยู่มากมาย และส่งกลิ่นหอมตลอดบอวล ทำให้พระองค์ทรงเปลี่ยนจากวัดหัวหาดมาเป็นวัดพิบูลงามจนถึงปัจจุบัน

คราวเมื่อพระองค์ได้เสด็จมาประทับแรม ได้ทรงพระราชทานเครื่องราชูปโภคให้เป็น ที่ระลึกกับทางวัดพิบูลงาม ประกอบด้วยปืนโต บาตร พระแสงดาบ หีบลายฉลุที่มีพระปรมาภิไธยย่อ และฉลุไม้เครื่องสูบน้ำห้องเรือซึ่งจัดแสดงมาจนทุกวันนี้ ความน่าสนใจของเครื่องราชูปโภคที่จัดแสดง ไว้ในพิพิธภัณฑ์ คือ ความวิจิตรแห่งเครื่องราชูปโภคของรัชกาลที่ 5 ของกรมช่างสิบหมู่ อันเป็นงานชั้น ครูที่หาชมได้ยากในปัจจุบัน

4.9 เกาะตาลัด

เกาะตาลัดตั้งอยู่ที่ตำบลคู้งสำเภา เป็นเกาะกลางน้ำอันเกิดจากสันดอนทรายกลาง แม่น้ำเจ้าพระยา เกาะแห่งนี้มีสิ่งที่น่าสนใจที่สำคัญ คือ นกปากห่างจำนวนมากกว่า 30,000 ตัว อพยพ มาอาศัยอยู่ตามต้นไม้บนเกาะ ทำให้ดูเหมือนต้นไม้ออกดอกเป็นนกปากห่าง แต่ละต้นจะมีนกปากห่าง เกาะทำให้เห็นเป็นสีขาวสลัดำและเรียงรายเหมือนดอกไม้ที่กำลังบานสะพรั่งเต็มต้น ซึ่งเป็นภาพที่น่า ตื่นตาตื่นใจเหมาะแก่การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตตามธรรมชาติอย่างมาก โดยปกติแล้วนกปากห่างพวกนี้ จะอพยพมาปีละครั้งประมาณเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม และจะอยู่หากินในแถบนี้จนถึงเดือน กันยายน จากนั้นนกปากห่างก็จะอพยพไปที่อื่น โดยเกาะตาลัดจะอยู่ห่างจากวัดศรีมณีวรรณ (วัดใต้) และตลาดเข้าคู้งสำเภาลงมาทางทิศใต้ริมแม่น้ำเจ้าพระยาประมาณ 3 กิโลเมตร

4.10 จุดบรรจบแม่น้ำสองสี

จุดบรรจบแม่น้ำสองสีเป็นการบรรจบกันของสายน้ำ 2 สายสำคัญบนเส้นแบ่ง ระหว่าง 2 จังหวัด คือ แม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งอำเภอมโนรมย์ที่อยู่ซีกตะวันออก กับแม่น้ำสะแกกรังฝั่ง อำเภอมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี ที่อยู่ทางซีกตะวันตก จะเห็นภาพของแม่น้ำทั้ง 2 สายไหลมา บรรจบกันเหมือนพญายักษ์ 2 ตัวเลื้อยมาทักทายกัน จะมีสีของน้ำที่มีความแตกต่างในเฉดสี คือ ด้าน ของแม่น้ำสะแกกรังที่มีความแคบกว่าจะมีสีโทนอมเขียว ส่วนทางแม่น้ำเจ้าพระยาที่ไหลมาจากทาง จังหวัดนครสวรรค์ที่กว้างกว่ามากจะมีสีโทนแดง

นอกจากความอัศจรรย์ของสายน้ำแล้ว ในฤดูน้ำหลากจะเห็นภาพของเกาะคู้ง สำเภาที่ดูเหมือนเกาะที่กำลังจะจมน้ำ จากระดับน้ำในแม่น้ำที่เพิ่มขึ้น ซึ่งหมู่บ้านที่อยู่บนเกาะแห่งนี้จะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือ บ้านทุกหลังจะปลูกอยู่บนแนวสันเกาะเท่านั้น เพราะจะเป็นจุดที่สูงที่สุด และไม่ถูกน้ำท่วมจนจมนิดแตกต่างกับพื้นที่ชายเกาะที่ต่ำกว่า จะต้องถูกน้ำท่วมไปจนมิดนั่นเอง สำหรับชุมชนเกาะคู้งสำเภาเองจะมีวิถีชีวิตที่น่าสนใจมากมายให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชม เพราะคนที่นี่จะมีเรือเป็นพาหนะชนิดเดียวที่ใช้งาน และจะปลูกผักกับหาปลาเป็นอาชีพหลัก นักท่องเที่ยวที่สนใจจะเข้าไปเที่ยวชมชุมชนเกาะคู้งสำเภาสามารถเดินทางมาที่ตลาดคู้งและว่าจ้างเรือ เพื่อเข้าไปเที่ยวชมสัมผัสวิถีชาวเกาะได้ในราคาที่ไม่แพง

5. ตำบลหางน้ำสาคร

ตำบลหางน้ำสาครมีสถานที่สำคัญ 14 แห่ง ได้แก่ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรกล้วยฉาบ กลุ่มนาหญ้าแพงโกล่า กลุ่มผลิตอาหารสัตว์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเลี้ยงเห็ดและผลิตภัณฑ์จากเห็ดขยายฉิมอินดี กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่แบบลดต้นทุน ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านทางแขวง การทำนาแบบลดต้นทุน ถนนเด็กเดิน บ้านเกษตรผสมผสานนานาพันธุ์พืชผักผลไม้ต่างถิ่น บ้านไก่ชน บ้านปลากทราย และปลาช่อน บ้านสวนชวนกิน ผลิตข้าวปลอดภัย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพืชสวนตำบลหางน้ำสาคร (สวนมะนาว) ร้านมิตช่างแกะ วัดทางแขวง และวัดหางน้ำสาคร

5.1 กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรกล้วยฉาบ

กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรกล้วยฉาบเป็นการรวมกลุ่มกันของประชาชนในตำบลหางน้ำสาคร ได้นำกล้วยที่เป็นวัตถุดิบท้องถิ่น 2 ชนิด ได้แก่ กล้วยหักมุก และกล้วยน้ำว้า มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เกษตรกล้วยฉาบ ทำให้เกิดการสร้างรายได้ในครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง ด้วยการผลิตที่มีต้นทุนของวัตถุดิบต่ำแต่ให้ผลผลิตที่มาก โดยกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรกล้วยฉาบมีความมั่นคงทางอาชีพ นอกจากนี้ยังมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรที่มีตามฤดูกาล ที่สำคัญ คือ มีช่องทางการตลาดที่มั่นคงมีเนื่องจากมีตลาดขนาดใหญ่รองรับผลผลิตทั้งปี

5.2 กลุ่มนาหญ้าแพงโกล่า

กลุ่มนาหญ้าแพงโกล่าตั้งอยู่ที่หมู่ 2 มีประธานกลุ่ม คือ นางบุญนำ บุญเกิด วัตถุประสงค์ของกลุ่มนาหญ้าแพงโกล่า คือ การปลูกหญ้าแพงโกล่าเพื่อจำหน่ายเป็นอาหารสัตว์ มีทั้งแบบสดและแห้ง นอกจากนี้ยังมีการให้ความรู้สำหรับผู้สนใจในการปลูกหญ้าแพงโกล่า ประกอบด้วยฐานองค์ความรู้ 3 ฐาน คือ ฐานการเรียนรู้การปลูกนาหญ้าแพงโกล่า การจัดจำหน่ายหญ้าแพงโกล่าอัดฟ่อน และการจัดจำหน่ายพันธุ์หญ้าแพงโกล่า

5.3 กลุ่มผลิตอาหารสัตว์

กลุ่มผลิตอาหารสัตว์เป็นการรวมตัวกันของผู้มีแนวคิดด้านการผลิตอาหารสัตว์ที่ต้องการต่อยอดโดยเน้นการผลิตในรูปแบบของอินทรีย์สาร ซึ่งสามารถหาได้ในพื้นที่ตำบลหางน้ำสาคร ลดการใช้สารเคมี ซึ่งในอนาคตกลุ่มผลิตอาหารสัตว์จะจัดทำพื้นที่เป็นฐานการเรียนรู้และโฮมสเตย์เพื่อเป็นการต่อยอดด้านการท่องเที่ยว และเพื่อเป็นการรับรองผู้สนใจเข้ามาเรียนรู้วิธีการผลิตอาหารสัตว์แบบลดต้นทุนและไม่พึ่งพาสารเคมีอีกด้วย

5.4 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเลี้ยงเห็ด

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเลี้ยงเห็ดและผลิตภัณฑ์จากเห็ดขยายฉิมอินดี ตั้งอยู่ที่หมู่ 2 มีแนวคิดการทำงานในรูปแบบวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการรวมตัวกันของคนในชุมชนที่มีความ

ต้องการเพาะเห็ดขายเป็นอันดับแรก จากนั้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ จึงต่อยอดผลิตภัณฑ์จนกลายเป็นการผลิตครบวงจร ตั้งแต่การผลิตก้อนเห็ดจนถึงการแปรรูป โดยมีฐานการเรียนรู้สำคัญ 3 ฐาน ได้แก่ การผลิตก้อนเชื้อเห็ดดอกเห็ด การฝึกอบรมฝึกอาชีพเพาะเห็ด และการจำหน่ายวัสดุอุปกรณ์เพาะเห็ดทุกชนิด นอกจากนี้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ ยังให้บริการโฮมสเตย์สำหรับผู้ที่มาเรียนรู้อาชีพได้พักค้างคืนเพื่อเรียนรู้วิถีชุมชน รวมถึงเป็นศูนย์ประสานงานแม่ข่ายในการท่องเที่ยววิถีเกษตรในชุมชนอีกด้วย

5.5 กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่แบบลดต้นทุน

กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่แบบลดต้นทุน ตั้งอยู่ที่หมู่ 2 โดยประธานกลุ่ม คือ นายวรวิทย์ ทองอินทร์ ที่ต้องการลดต้นทุนในการเลี้ยงและเพื่อให้ได้ไข่ไก่ที่ไม่มีสารเคมี โดยมีฐานการเรียนรู้สำคัญ 8 ฐาน ประกอบด้วย การจำหน่ายไข่ไก่และไข่เปิดอารมณ์ดี การอบรมการเลี้ยงไก่ไข่อารมณ์ดี เดินสู่แนวทางเกษตรอินทรีย์ การอบรมการทำเกษตรผสมผสานตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ การเรียนรู้การเลี้ยงเปิดอารมณ์ดี การเลี้ยงกบและเลี้ยงปลา การเรียนรู้การเผาถ่าน การเรียนรู้การทำปุ๋ยหมักชีวภาพและน้ำหมักจุลินทรีย์ การเรียนรู้การปลูกพืชอาหารเลี้ยงสัตว์ และการเรียนรู้การปลูกกล้วยมาลื่อองและกล้วยหอม

5.6 ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหางแขยง

ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหางแขยง การทำนาแบบลดต้นทุน ตั้งอยู่ที่หมู่ 2 ประธานกลุ่ม คือ นายสมศักดิ์ แดงโพธิ์ มีแนวคิดในการทำนาแปลงใหญ่แบบลดต้นทุน ลดการใช้สารเคมี ให้ผลิตผลมีการปนเปื้อนสารเคมีน้อยที่สุด โดยจะเป็นการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอโนนรมย์ สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดชัยนาท สำนักงานชลประทานจังหวัดชัยนาท และสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชัยนาท

5.7 ถนนเด็กเดิน

ถนนเด็กเดินเป็นการริเริ่มของนายพรเทพ พรหมตระกูล หรือครูต๋อง ภายใต้แนวคิดที่ว่าคนดีในท้องถิ่นตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดกิจกรรมสอนเด็ก ๆ วาดภาพระบายสีและปั้นดินน้ำมันในทุกวันเสาร์ตั้งแต่เวลา 16.00-20.00 น. บริเวณหน้าเทศบาลตำบลหางน้ำสาครโดยไม่มีค่าใช้จ่าย ครูต๋องได้ดำเนินการมาเป็นระยะ 8 ปี โดยตั้งมั่นในการทำงานครั้งนี้เพื่อพัฒนาเยาวชนให้ห่างไกลจากยาเสพติด เมื่อดำเนินการมาได้สักระยะหนึ่งได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านและประชาชนเป็นอย่างดี อีกทั้งยังได้รับความร่วมมือจากกลุ่มคนในท้องถิ่นจนผลักดันให้ถนนเด็กเดินได้มีการจัดกิจกรรมสงกรานต์ถนนเด็กเดิน โดยชาวบ้านจะมาเปิดจุดบริการอาหารฟรีตลอดงาน นับว่าเป็นการร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนอย่างแท้จริง

5.8 บ้านเกษตรผสมผสานนาาพันธุ์พืชผักผลไม้ต่างถิ่น

บ้านเกษตรผสมผสานนาาพันธุ์พืชผักผลไม้ต่างถิ่น ริเริ่มโดยคุณปราณี ประชนอม เป็นชาวบ้านหมู่ที่ 5 ครั้งแรกที่เริ่มทำมีแต่คนไม่เห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าว แต่ปัจจุบันบ้านเกษตรฯ ได้ปลูกพืชผักผลไม้ไว้หลายชนิด อาทิ เงาะ มังคุด ทูเรียน ดีปลี มะดัน กล้วยพันธุ์ต่าง ๆ ขนุน พืชผัก สมุนไพร และต้นไม้ นอกจากนี้ยังมีการจัดจำหน่ายกิ่งพันธุ์ซึ่งตอนจากต้นพันธุ์ในสวน ที่สำคัญยังนำแนวคิดเกษตรปลอดสารมาใช้ ทุกวันนี้สามารถจำหน่ายผลผลิตในชุมชนมีรายได้ทุกวันให้ครอบครัว และเป็นการสร้างความหลากหลายให้ชุมชนทางน้ำสาคร

5.9 บ้านไก่อชน บ้านปลาทราย และปลาช่อน

บ้านไก่อชน บ้านปลาทราย และปลาช่อน ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 เป็นการสร้างอาชีพด้วยการ เลี้ยงไก่อชน ปลาทราย และปลาช่อน ในรูปแบบเกษตรผสมผสาน ณ ริมบึงหางแขยง โดยมีฐานการเรียนรู้สำคัญ 2 ฐาน ประกอบด้วย การเรียนรู้จากผู้ประกอบอาชีพจริง อุปสรรค ปัญหา และช่องทางการจัดจำหน่าย และการเรียนรู้แนวทางเกษตรผสมผสานการเลี้ยงไก่อชน และเลี้ยงปลา พร้อมกับการปลูกกล้วย มะนาว มะละกอ และข้าว นอกจากนี้ยังมีการให้องค์ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมือง และไก่อชน ปัจจุบันประชาชนให้ความสนใจกันมากขึ้น และมีการผลักดันเป็นกีฬา รวมถึงการประกวดราคาไก่อชน นับว่าเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการสร้างรายได้ให้แก่ผู้สนใจอีกด้วย

5.10 บ้านสวนชวนกิน ผลิตข้าวปลอดสาร

บ้านสวนชวนกิน ผลิตข้าวปลอดสาร ตั้งอยู่ที่หมู่ 4 เป็นการรวมกลุ่มของเกษตรกรรุ่นใหม่ ได้แก่ คุณสร้อยญา คำโฉม ที่ต้องการลดต้นทุนสารเคมี โดยแบ่งพื้นที่ส่วนหนึ่งจากทางบ้านมาทำแปลงสาธิตและเปรียบเทียบผลผลิตระหว่างแปลงที่ใช้สารเคมีและไม่ใช้สารเคมีให้แก่ผู้ใหญ่ในบ้าน คือ คุณแม่ เมื่อทำการเปรียบเทียบผลผลิต รายได้ กำไร และขาดทุนแล้วนั้น ผลปรากฏว่าใช้ทุนน้อย ผลผลิตมาก กำไรดี ทางบ้านจึงหันมาทำเกษตรแบบปลอดสารตั้งแต่นั้นมา โดยมีฐานการเรียนรู้สำคัญ 5 ฐาน ประกอบด้วย การผลิตข้าวปลอดสารจำหน่ายในแบรนด์ของตนเอง การเรียนรู้ข้าวหอมปทุม ข้าวไรซ์เบอร์รี่ปลอดสาร การบริหารโรงสีชุมชนขนาดย่อม การเรียนรู้การเพาะเห็ด และการปลูกพืชผักผสมผสาน

5.11 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพืชสวนตำบลทางน้ำสาคร (สวนมะนาว)

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพืชสวนตำบลทางน้ำสาคร (สวนมะนาว) ตั้งอยู่ที่หมู่ 3 ตำบลทางน้ำสาคร โดยมีประธานเป็นกลุ่มฯ คือ นางลำจวน เผือกสีมา ซึ่งเป็นการปลูกสวนมะนาวแบบยกร่อง โดยมีฐานการเรียนรู้สำคัญ 2 ฐาน ได้แก่ การเรียนรู้การทำตลาดมะนาวแป้นรำไพ และการสอบถามข้อมูล ปัญหา และวิธีการเพาะปลูกมะนาว โดยผลผลิตส่วนใหญ่ขนส่งจำหน่ายที่ตลาดไท

แสดงให้เห็นถึงผลผลิตที่ดีในการปลูกมะนาว หากเราเรียนรู้อย่างถูกวิธีแล้ว การทำเกษตรแบบใดก็ตามย่อมได้ผลผลิตดีเช่นกัน

5.12 ร้านมีดช่างแกะ

ร้านมีดช่างแกะ ดำเนินการโดยช่างแกะ หรือนายบุญธรรม ภูมิเมือง อายุ 63 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ตำบลหางน้ำสาคร ปัจจุบันได้ส่งต่อองค์ความรู้ให้บุตรชาย โดยสิ่งสำคัญของร้านมีดช่างแกะ คือ การนำวัสดุเหลือใช้มาทำเป็นมีดและอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งการตีมีดลักษณะดังกล่าวกำลังจะสูญหายไปจากชุมชน

ช่างแกะเล่าว่า เดิมบิดาประกอบอาชีพตีมีดอยู่ที่ตลาดเข้มนนรมย์ ตนได้ช่วยเป็นลูกมือ และเรียนรู้เทคนิคต่าง ๆ จากบิดาที่ละเอียดละน้อย ต่อมามีคนชักชวนให้ย้ายมาทำที่ตำบลหางน้ำสาคร จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2532 บิดาได้เสียชีวิตลงขณะที่ตนอายุประมาณ 20 ปี จึงตัดสินใจสานต่ออาชีพตีมีดเป็นอาชีพหลักจนถึงปัจจุบัน โดยผลิตภัณฑ์ที่ตนเองรับทำ เช่น มีด เหยี่ยูหวด หลู่เหี้ยว จอบ เสียม และรับซ่อมด้วย สำหรับเหล็กที่ใช้ได้ไปรับซื้อจากร้านรับซื้อของเก่า เช่น แหนบ รถยนต์ เหล็กเหล่านี้ต้องเป็นเหล็กที่สามารถชุบแข็งได้ ตอนนี้มีบุตรชายช่วยทำงาน และมีความตั้งใจจะให้สานต่ออาชีพตีมีดนี้ สำหรับรายได้ไม่แน่นอน บางช่วงที่ชาวนามีรายได้ดี ข้าวราคาดี ก็จะขายได้จำนวนมาก ส่วนงานซ่อมมีด จอบ เสียม ก็มีเรื่อย ๆ มีรายได้เฉลี่ยวันละ 500-600 บาท คิดราคาค่าซ่อมมีดเล่มละ 40 บาท ถ้าเป็นมีดตีใหม่ใส่ด้ามเสร็จเล่มละ 250 บาท ส่วนดาบเล่มละ 300 บาท

5.13 วัดทางแขง

วัดทางแขงตั้งอยู่ที่บ้านทางแขง สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2412 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2538 เขตวิสุงคามสีมามีความกว้าง 30 เมตร และความยาว 60 เมตร ปุชนิยมวัดฤดูที่สำคัญของวัด ได้แก่ พระประธานปางมารวิชัย ซึ่งประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถ ขนาดหน้าตักมีความกว้าง 50 นิ้ว และมีความสูง 70 นิ้ว สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2537 และพระประธานปางมารวิชัยประดิษฐานอยู่ในศาลาการเปรียญ ขนาดหน้าตักมีความกว้าง 30 นิ้ว และมีความสูง 50 นิ้ว สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2521

5.14 วัดทางน้ำสาคร

วัดทางน้ำสาครตั้งอยู่ที่บ้านทางน้ำสาคร สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ปุชนิยมวัดฤดูที่สำคัญ ได้แก่ พระประธานปางมารวิชัยประดิษฐานอยู่ในอุโบสถ ขนาดหน้าตักมีความกว้าง 1.20 เมตร และมีความสูง 2.6 เมตร สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2535 นอกจากนี้ยังมีพระประธานปางมารวิชัย ซึ่งประดิษฐานอยู่ในศาลาการเปรียญ ขนาดหน้าตักมีความกว้าง 1 เมตร และมีความสูง 1.30 เมตร สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2506 พระประจำศาลาธรรมสังเวชปางมารวิชัย หน้าตักมีขนาดกว้างกว้าง 1.20 เมตร

และมีความสูง 1.50 เมตร และพระพุทธรูปทองคำศรีองค์ มีขนาดหน้าตักกว้าง 2 นิ้ว และ 3.5 นิ้ว ซึ่งค้นพบในเจดีย์ เมื่อปี พ.ศ. 2547

6. ตำบลอุตะเถา

ตำบลอุตะเถามีสถานที่สำคัญ 3 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณอุตะเถา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้เสียดินอแกนิกส์ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงแพะ

6.1 เมืองโบราณอุตะเถา

จากหนังสือโบราณคดีเมืองอุตะเถา ซึ่งเป็นเอกสารกองโบราณคดีหมายเลข 3/2534 ตามโครงการสำรวจแหล่งโบราณคดี กรมศิลปากร ได้กล่าวไว้ว่าเมืองอุตะเถาเป็นที่รู้จักกันมานานกว่า 20 ปี จากการสำรวจของอาจารย์มานิตย์ วัลลิโกดม ช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2506 ในเบื้องต้นพบว่าเมืองโบราณอุตะเถามีพื้นที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมู ตั้งอยู่ริมแม่น้ำอุตะเถา วัดอุโบสถที่พบส่วนใหญ่เป็นเครื่องปั้นดินเผา และมีเหรียญเงินตรารูปสังข์ อีกด้านเป็นรูปศรีวิไล และปลา บริเวณรอบ ๆ เมืองโบราณอุตะเถามีระบบการชลประทานและสระน้ำ นอกจากนี้ยังมีเมืองโบราณอยู่ใกล้ ๆ อีก 2 แห่ง คือ เมืองนครน้อย และเมืองนางเหล็ก กลุ่มเมืองดังกล่าวอยู่ในสมัยทวารวดี ระหว่างปลายปี พ.ศ. 2531 ซึ่งชาวบ้านทางน้ำสาครได้พบชิ้นส่วนธรรมจักรและเสาศาปต์เหลี่ยมจำนวนหนึ่ง และได้นำไปเก็บไว้ที่ธนาคารกรุงเทพฯ สาขาชัชวาท ในความดูแลของนายแพทย์สำนวน ปาลวัฒน์วิไชย เจ้าของที่ดินที่ขุดพบ ต่อมานักโบราณคดีจากกองโบราณคดีได้เดินทางไปตรวจสอบและทำการสำรวจเพื่อศึกษาทางโบราณคดีในบริเวณที่พบธรรมจักรศิลา ได้พบชิ้นส่วนธรรมจักรเพิ่มเติมจำนวนหนึ่งและฐานเป็นรูปวงกลม แต่หยุดการทำงานไว้ชั่วคราวเนื่องจากเป็นฤดูฝน อย่างไรก็ตามได้ลอกจารึกบนธรรมจักรและเสาศาปต์เหลี่ยมส่งให้นักภาษาโบราณ กองหอสมุดแห่งชาติทำการศึกษา ปรากฏเป็นอักษรปัลลวะ ภาษาบาลีเรื่อง ธรรมจักรกัปปวัฒนสูตร

รอบเมืองโบราณมีคูน้ำขนาดกว้างประมาณ 19 เมตร มีคันดินสูงประมาณ 9 เมตร ซึ่งอยู่ในสภาพดี ด้านตะวันตกของเมืองซึ่งเป็นด้านยาวที่สุดของรูปสี่เหลี่ยมคางหมู อยู่ติดกับแม่น้ำอุตะเถา กำแพงเมืองตอนที่ใกล้ลำน้ำแม่น้ำมากที่สุดอยู่ห่างกันเพียง 40 เมตรเท่านั้น ซึ่งด้านนี้คูเมืองต้นทำให้คันกำแพงเมืองค่อนข้างต่ำ หมู่บ้านอุตะเถาตั้งอยู่บริเวณนี้มีรอยขาดของกำแพงเมืองทางด้านนี้สองช่อง แสดงให้เห็นว่าเป็นช่องระบายน้ำออกจากเมือง ริมกำแพงข้างในมีสระน้ำ 2 สระอยู่ติดกันทางด้านตะวันออกมีร่องกำแพงเมืองกว้างประมาณ 5 เมตร ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นประตูเมือง ห่างประตูเมืองออกไปนอกเมืองทางเหนือราว 30 เมตร พบซากเจดีย์ก่อด้วยอิฐฐานกว้างประมาณ 18 เมตร เจดีย์องค์นี้ถูกทำลายเสียหายอย่างยับเยิน เหลือให้เห็นอยู่เพียงแค่ฐานเท่านั้น ห่างตัวเมืองออกไปทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือ 500 เมตร พบเสาโกลนสมัยทวารวดี ทำด้วยหินสีเขียวจมอยู่ในดินหลักหนึ่งสูงจากพื้นดิน 84 เซนติเมตร และมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางกว้าง 55 เซนติเมตร กำแพงเมือง

ด้านหนึ่งเป็นสันสูงมีต้นไม้ปกคลุมทึบและวกไปบรรจบกันกับด้านตะวันตก มีช่องทางระบายน้ำออกจากตัวเมืองช่องหนึ่ง

นอกจากนี้บริเวณกลางเมืองค่อนข้างมาทางด้านตะวันตกและด้านเหนือ มีเนินดินขนาดใหญ่อยู่เนินหนึ่งชื่อบ่อหมัน เป็นซากศาสนสถานขนาดใหญ่ ซึ่งก่อด้วยอิฐและศิลาแลง แต่ทว่ายังเหลือแต่ฐาน ตรงกลางมีบ่อลึกและพบเนินดินมีเศษกระเบื้องถ้วยชามมากมายติดกับบริเวณอื่น พบเหรียญเงินขนาดใหญ่กว่าห้าบาทปัจจุบัน ด้านหนึ่งเป็นตราสังข์อีกด้านหนึ่งมีรูปศรีวิวัตสะและรูปปลาจึงดูแปลกกว่าเงินอื่น ๆ ที่พบในเขตเมืองนี้ซึ่งมีตราเป็นรูปดวงอาทิตย์และอีกด้านหนึ่งเป็นรูปศรีวิวัตสะ

6.2 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไส้เดือนดินอแกนิกส์

เป็นศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในตำบลอุตุตะเกา โดยร้อยตรี มณฑล น่วมภักดี มีแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการดำเนินงานที่เน้นการสร้างสรรค์ พร้อมถ่ายทอดประสบการณ์ การทำงาน วิธีการเพื่อให้บุคคลอื่น ๆ สามารถนำความรู้ไปพัฒนาและต่อยอดได้ตามความต้องการ โดยมีฐานการเรียนรู้สำคัญ 2 ฐาน ได้แก่ การเรียนรู้วิถีมูลไส้เดือน จากผู้มีประสบการณ์ตรง การนำเสนอช่องทางการตลาด และประโยชน์จากการใช้ปุ๋ยมูลไส้เดือน โดยการเริ่มต้นการเลี้ยงไส้เดือนจากไม้ก๊อกละมั่ง จนกระทั่งปัจจุบันมีการขยายการผลิตโดยใช้เครื่องมือมาช่วย และบริหารจัดการในรูปแบบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผลผลิตหลัก ได้แก่ การผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือนเพื่อจำหน่ายแก่บุคคลทั่วไป และมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการต่อยอดของการเรียนรู้ในยึดแนวทางที่ว่าการเรียนรู้ไม่สิ้นสุดโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดด้านความพอเพียง

6.3 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงแพะ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงแพะ ก่อตั้งโดยคุณชนิษฐา ยิ่งเจริญ ซึ่งเป็น Young Smart Farmer มีวิสัยทัศน์เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ของตำบล รวมทั้งพัฒนารายได้โดยการเลี้ยงแพะเพื่อการส่งออกไปยังประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีความต้องการแพะสูงมาก โดยมีฐานการเรียนรู้สำคัญ 2 ฐาน ประกอบด้วย การบรรยายให้ความรู้จากผู้มีประสบการณ์ตรงเรื่องการเลี้ยงแพะ การจัดการช่องทางการตลาด การเรียนรู้เรื่องการดูแลเลี้ยงแพะ และการเรียนรู้เรื่องการทำอาหารเลี้ยงแพะ นอกจากนี้ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงแพะยังมีแนวคิดการทำฟาร์มสเตย์ การขยายพื้นที่การเลี้ยงแพะเพิ่มเติม และการทดลองนำสัตว์ชนิดอื่นเข้ามาเลี้ยงด้วย เช่น แกะ เป็นต้น

7. ตำบลไรพัฒนา

มีสถานที่สำคัญ 3 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณนครน้อย เมืองโบราณแม่น้ำเหล็ก และฟาร์มนกใหญ่เมลอน

7.1 เมืองโบราณนครน้อย

เมืองโบราณนครน้อย ตั้งอยู่ที่บ้านหัวถนน อยู่ห่างจากเมืองอุตะเกาออกไปประมาณ 2 กิโลเมตร ทางด้านตะวันออกหน้าเขาแหลมเป็นคูน้ำคันดินโบราณขนาดเล็กกรุสื่เหลี่ยมผืนผ้าส่วนที่เป็นคูน้ำตื้นเขินหมดแล้ว ส่วนที่เป็นคันดินกำแพงดินมีขนาดกว้าง 250 เมตร และมีความยาว 300 เมตร แต่ปัจจุบันสภาพเมืองโบราณนครน้อยไม่เหลือร่องรอยทางประวัติศาสตร์ให้ศึกษาเนื่องจากชาวบ้านได้เข้ามาหักร้างถางพงทำเป็นไร่ทั้งหมด

7.2 เมืองโบราณแม่ปางเหล็ก

เมืองโบราณแม่ปางเหล็ก ตั้งอยู่ที่บ้านเขาแหลม ซึ่งอยู่ถัดจากเมืองโบราณนครน้อย ไปทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 5 กิโลเมตร ตัวเมืองมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีขนาดใหญ่กว่าเมืองโบราณนครน้อยเล็กน้อย นอกจากนี้ยังมีคูน้ำและคันดินอยู่ในสภาพดี แต่ไม่ปรากฏว่ามีศาสนสถานใด ๆ ภายในตัวเมืองเมืองแม่ปางเหล็กอาจจะเป็นเมืองหน้าด่าน หรือเมืองในการปกครองของเมืองอุตะเกาเช่นเดียวกับเมืองโบราณนครน้อย

7.3 ฟาร์มนกใหญ่เมลอน

ฟาร์มนกใหญ่เมลอนเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่สำคัญแห่งหนึ่งในตำบลไร่พัฒนา เป็นการเรียนรู้วิธีการปลูกเมลอนเพื่อพัฒนาต่อยอดด้านการส่งออกและการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเมลอน โดยฐานการเรียนรู้จำนวน 4 ฐาน ประกอบด้วย การพัฒนาสินค้าโอท็อป 5 ดาวจังหวัดชัยนาท การบริหารจัดการการผลิตให้ผ่านการรับรอง GAP การอบรมการเพาะเลี้ยงพืชตระกูลแตง ได้แก่ เมลอน แตงโม แคนตาลูป และการแปรรูปจากผลผลิต อาทิ ไอศกรีมเมลอน เค้กเมลอน ปัจจุบันทางผู้บริหารฟาร์มนกใหญ่เมลอนและการเพาะเลี้ยงเมลอนในโรงเรียนได้มีแนวคิดในการทำฟาร์มสเตย์ และจะมีการขยายตลาดด้านผลิตภัณฑ์จากเมลอนมากขึ้น ทั้งที่เป็นผลสดและแปรรูป

การจำแนกแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การจำแนกสถานที่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอมนรมย์ จังหวัดชัยนาท โดยใช้เกณฑ์ของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ซึ่งจัดประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมออกเป็น 9 รูปแบบ ได้แก่

1. ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์
2. โบราณคดีและพิพิธภัณฑ
3. งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิม
4. ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด ปูนปั้น และแกะสลัก
5. ศาสนา รวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา

6. ดนตรี การแสดง และภาพยนตร์
7. ภาษาและวรรณกรรม
8. ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน และเทศกาล
9. ลักษณะงานและเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น

เมื่อจำแนกสถานที่ทั้ง 41 แห่งตามประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่อยู่ในอำเภอโมโนรมย์ พบว่าสถานที่ที่พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ 35 แห่ง และจำแนกเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ 4 ประเภท ได้แก่ ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ 5 แห่ง ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด ปูนปั้น และแกะสลัก 3 แห่ง ศาสนา รวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา 10 แห่ง และลักษณะงานและเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น 17 แห่ง ดังตารางที่ 4-3

ตารางที่ 4-3 การจัดแหล่งท่องเที่ยว อำเภอโมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ตามประเภทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ลำดับ	สถานที่	ตำบล
ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์		
1	เรือสำเภาทองมโนรมย์	คู้้งสำเภา
2	ศาลเจ้าพ่อกวนอู	คู้้งสำเภา
3	เมืองโบราณนครน้อย	ไร่พัฒนา
4	เมืองโบราณแม่นางเหล็ก	ไร่พัฒนา
5	เมืองโบราณอยู่ตะเภา	อยู่ตะเภา
ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด ปูนปั้น และแกะสลัก		
1	กลุ่มอาชีพบ้านดอนฉนวน	ท่าฉนวน
2	เสื่อกกบ้านซื่อสัตย์	ท่าฉนวน
3	ร้านมีดช่างแกะ	หางน้ำสาคร
ศาสนา รวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา		
1	วัดศรีสิทธิการาม (วัดเหนือ)	คู้้งสำเภา
2	วัดโพธิ์ศรีศรัทธาราม (วัดกลาง)	คู้้งสำเภา
3	วัดศรีมณีวรรณ (วัดใต้)	คู้้งสำเภา
4	วัดพิบูลงาม (วัดหัวหาด)	คู้้งสำเภา
5	วัดจวน	ท่าฉนวน

ตารางที่ 4-3 (ต่อ)

ลำดับ	สถานที่	ที่ตั้ง
6	วัดห้วยาง	ท่าฉนวน
7	วัดทางแขยง	ทางน้ำสาคร
8	วัดทางน้ำสาคร	ทางน้ำสาคร
9	วัดหนองม่วง	วัดโคก
10	วัดโคกแจง	วัดโคก
ลักษณะงานและเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น		
1	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านไผ่พักช้าง	ท่าฉนวน
2	สวนผสมมะเขือเทศและการปลูกพืชหมุนเวียน	ท่าฉนวน
3	ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่	ท่าฉนวน
4	ฟาร์มนกใหญ่เมลอน	ไร่พัฒนา
5	สวนส้มโอขาวแตงกวาสุขสำราญ	ศิลาदान
ลำดับ	สถานที่	ที่ตั้ง
6	กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรกล้วยฉาบ	ทางน้ำสาคร
7	กลุ่มนาหญ้าแพงโกล่า	ทางน้ำสาคร
8	กลุ่มผลิตอาหารสัตว์	ทางน้ำสาคร
9	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเลี้ยงเห็ดและผลิตภัณฑ์จากเห็ด ขยายฉิมอินดี	ทางน้ำสาคร
10	กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่แบบลดต้นทุน	ทางน้ำสาคร
11	ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านทางแขยง	ทางน้ำสาคร
12	บ้านเกษตรผสมผสานนาพันธุ์พืชผักผลไม้ต่างถิ่น	ทางน้ำสาคร
13	บ้านไก่ชน บ้านปลาทราย และปลาช่อน	ทางน้ำสาคร
14	บ้านสวนชวนกิน ผลิตข้าวปลอดสาร	ทางน้ำสาคร
15	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพืชสวนตำบลทางน้ำสาคร (สวนมะนาว)	ทางน้ำสาคร
16	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไส้เดือนดินอแกนิกส์	อู่ตะเภา
17	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงแพะ	อู่ตะเภา

จากตารางที่ 4-3 สถานที่ทั้ง 35 แห่งสามารถจำแนกเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและ
แบ่งออกเป็น 4 ประเภท โดยแต่ละประเภทประกอบด้วยสถานที่ต่าง ๆ ดังนี้

1. ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์

ประเภทประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์มีจำนวน 6 แห่ง ได้แก่ เรือสำเภาทองมโนรมย์ และศาลเจ้าพ่อกวานอ อยู่ในตำบลคู้งสำเภา เมืองโบราณนครน้อย และเมืองโบราณแม่น้ำเหล็ก ตั้งอยู่ที่ตำบลไร่พัฒนา เมืองโบราณอุ้งตะเภา ตั้งอยู่ในตำบลอุ้งตะเภา ดังภาพที่ 4-1

2. ศิลปะ ทัศนกรรม ประติมากรรม ภาพวาด ปูนปั้น และแกะสลัก

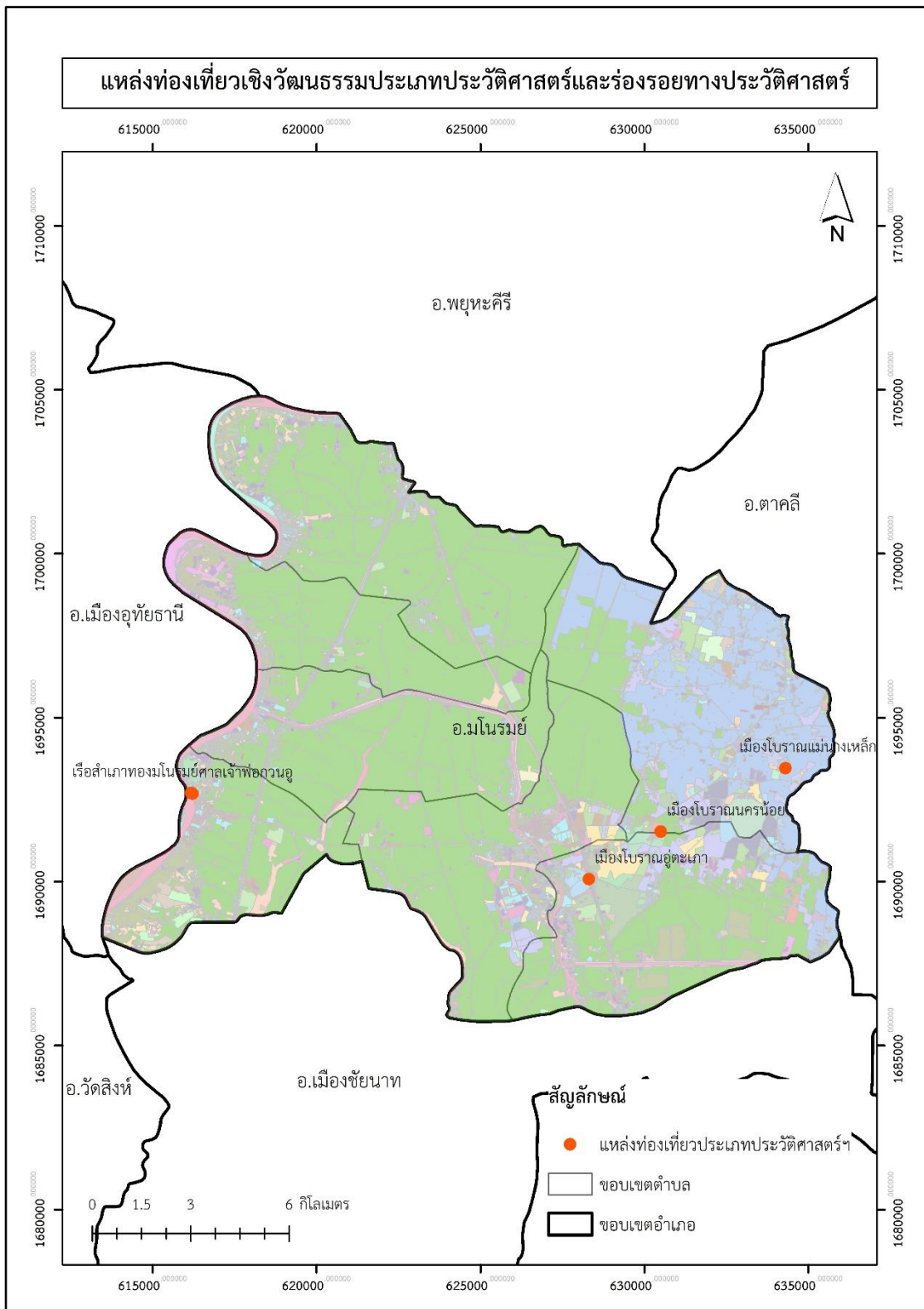
ประเภทศิลปะ ทัศนกรรม ประติมากรรม ภาพวาด ปูนปั้น และแกะสลัก ในอำเภอมโนรมย์มี 3 แห่ง ได้แก่ กลุ่มอาชีพบ้านดอนฉนวน และเสื่อกกบ้านซื่อสัตย์ ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าฉนวน และร้านมีดช่างแกะ ตั้งอยู่ที่ตำบลหางน้ำสาคร ดังภาพที่ 4-2

3. ศาสนา รวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา

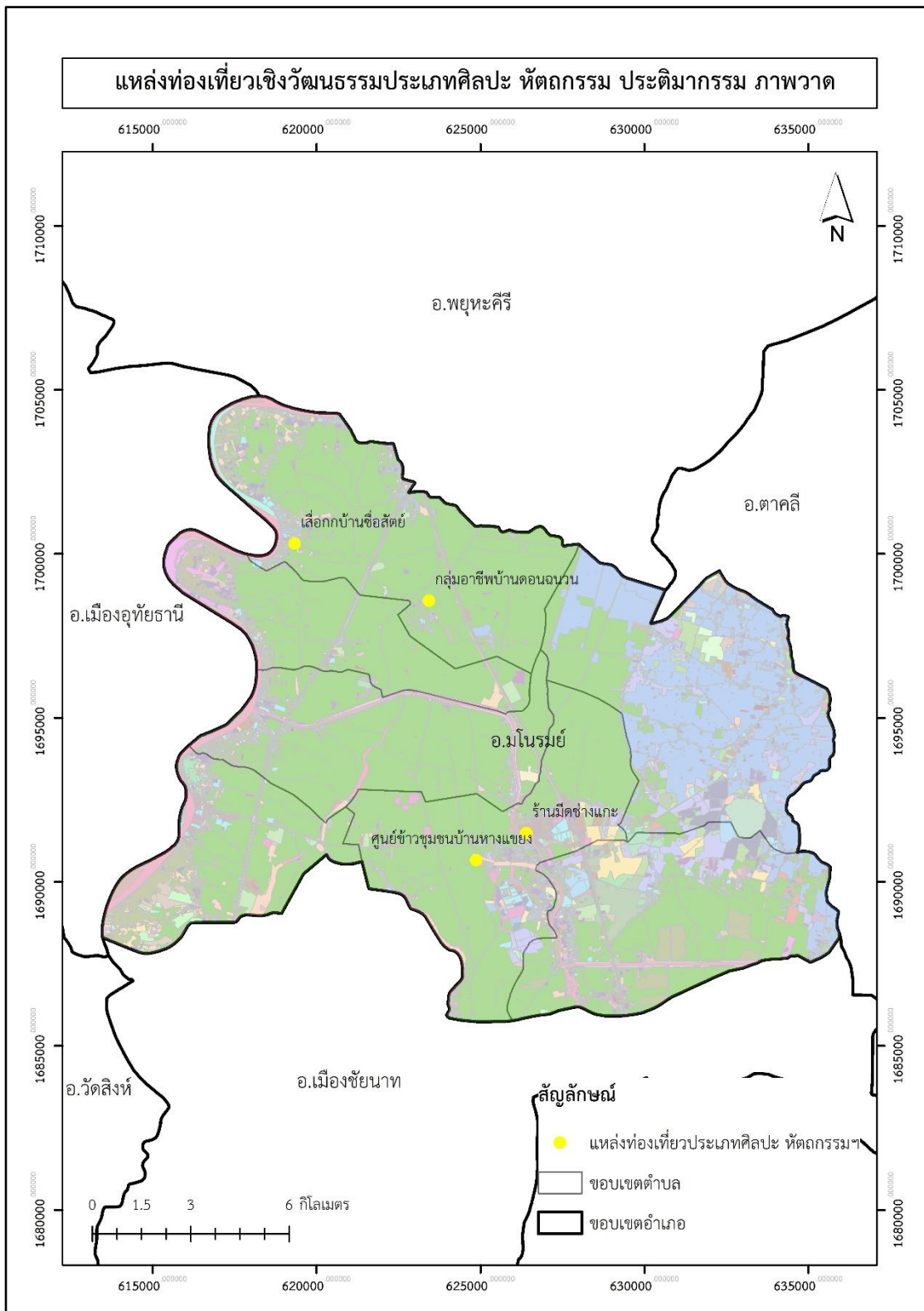
แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทศาสนา รวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา ซึ่งเชื่อมโยงถึงรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีก 2 ประเภท ได้แก่ โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์ และประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้านและเทศกาลรวมเข้าไว้ด้วยกัน พบว่าในอำเภอมโนรมย์มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ทั้งสิ้น 10 แห่ง ได้แก่ วัดศรีสิทธิการาม (วัดเหนือ) วัดโพธิ์ศรีศรัทธาราม (วัดกลาง) วัดศรีมณีวรรณ (วัดใต้) ส่วนวัดพิบูลงาม (วัดหัวหาด) ตั้งอยู่ที่ตำบลคู้งสำเภา ส่วนวัดจวน และวัดหัวยาง ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าฉนวน วัดทางแขยง และวัดหางน้ำสาคร ตั้งอยู่ในตำบลหางน้ำสาคร ในขณะที่วัดหนองม่วง และวัดโคกแจง ตั้งอยู่ที่ตำบลวัดโคก ดังภาพที่ 4-3

4. ลักษณะงานและเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น

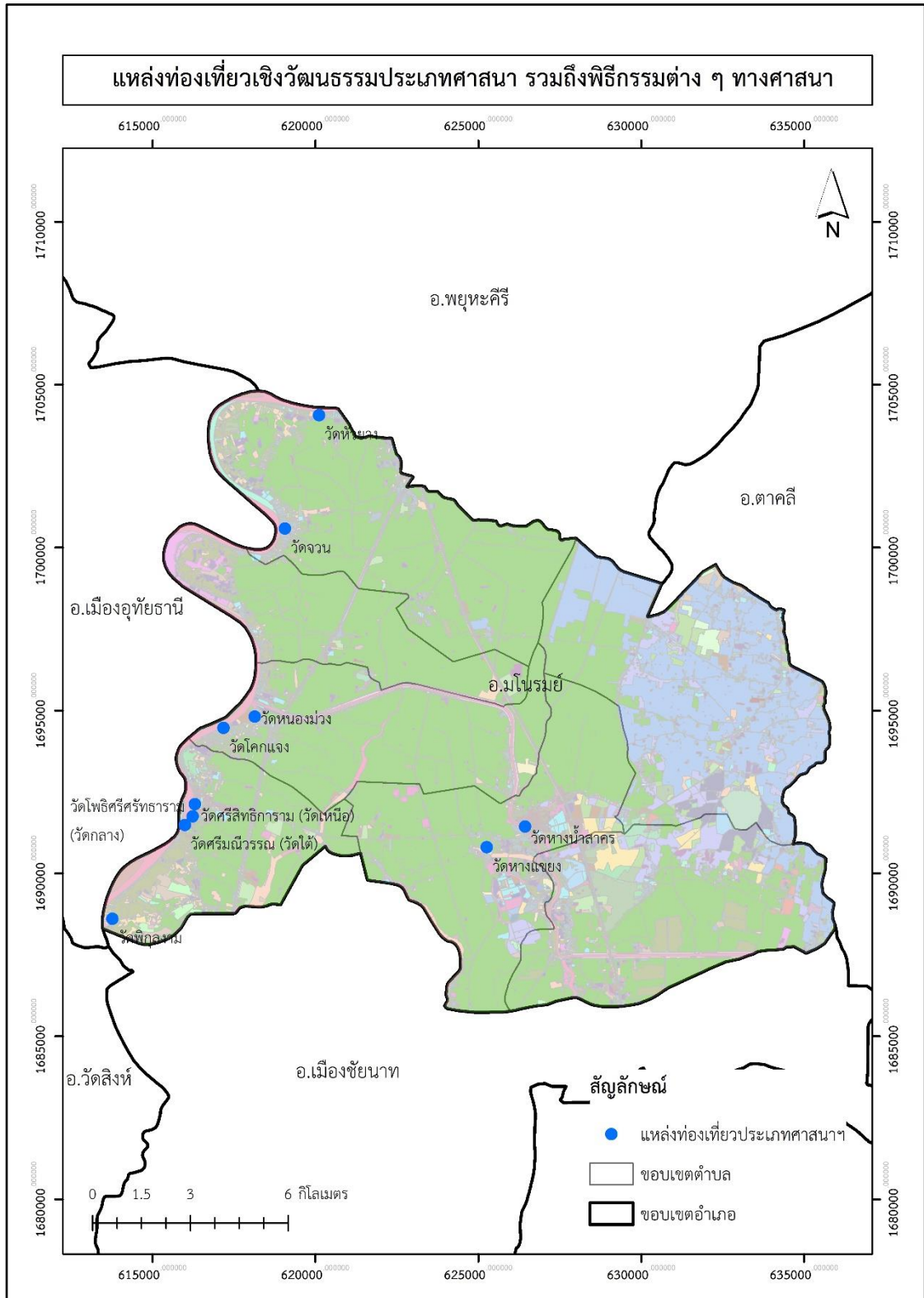
แหล่งท่องเที่ยวประเภทลักษณะงานและเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้เฉพาะท้องถิ่นพบมากที่สุดในอำเภอมโนรมย์ โดยมีจำนวน 17 แห่ง ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านไผ่พักช้างสวนผสมมะเขือเทศและการปลูกพืชหมุนเวียน และศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าฉนวน ฟาร์มนกใหญ่แม่เลื่อน ตั้งอยู่ที่ตำบลไร่พัฒนา สวนส้มโอขาวแตงกวาสุขสำราญ ตั้งอยู่ตำบลศิลาदान ในขณะที่กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรกล้วยฉาบ กลุ่มนาหญ้าแพงโกล่า กลุ่มผลิตอาหารสัตว์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเลี้ยงเห็ดและผลิตภัณฑ์จากเห็ดขยายฉิมอินดี กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่แบบลดต้นทุน ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านทางแขยง บ้านเกษตรผสมผสานนาพันธุ์พืชผักผลไม้ต่างถิ่น บ้านไก่ชน บ้านปลาทราย และปลาช่อน บ้านสวนชวนกิน ผลิตข้าวปลอดสาร และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพืชสวนตำบลหางน้ำสาคร (สวนมะนาว) ตั้งอยู่ที่ตำบลหางน้ำสาคร ส่วนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไส้เดือนดินอแกนิกส์ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงแพะ ตั้งอยู่ในตำบลอุ้งตะเภา ดังภาพที่ 4-4

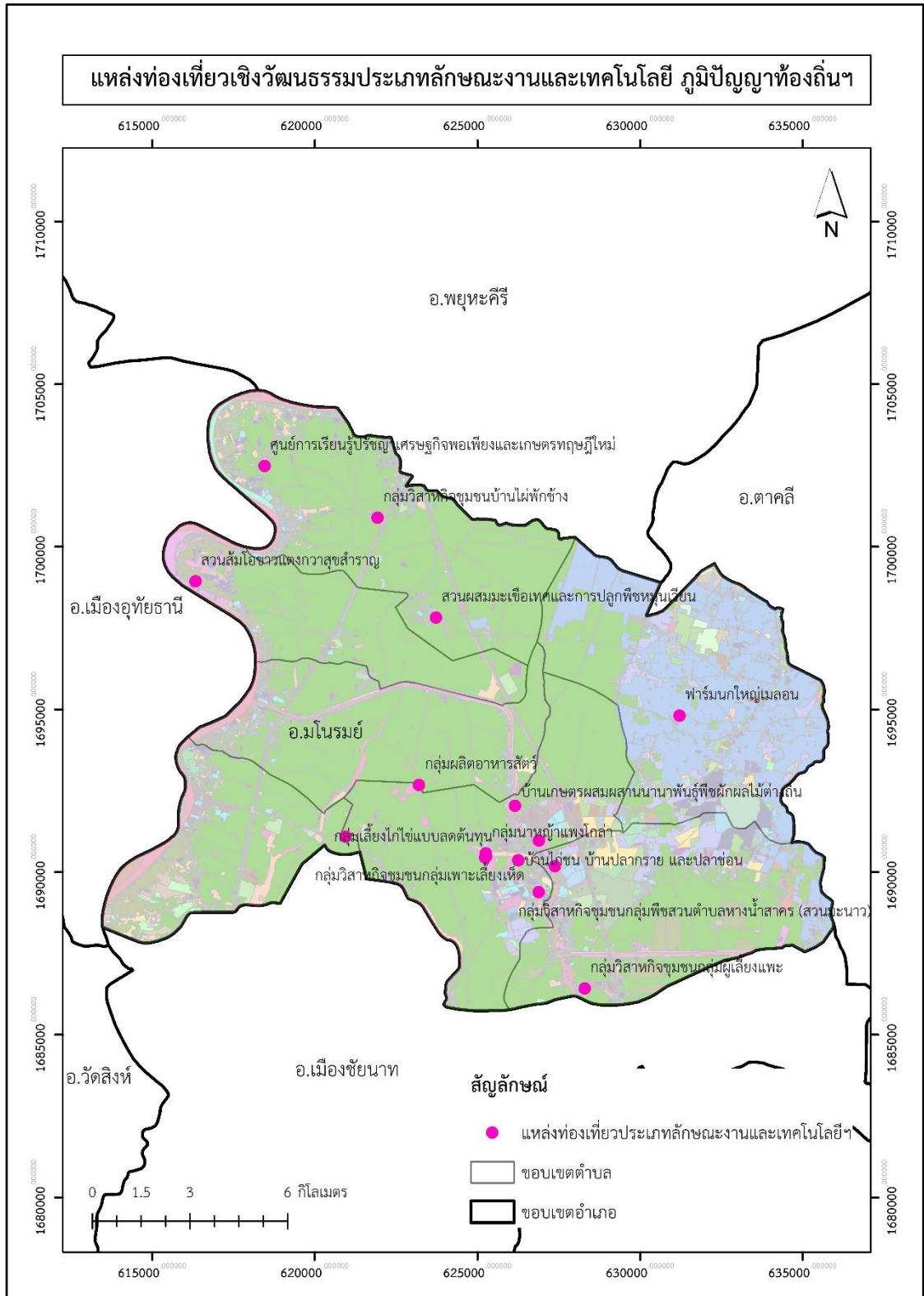
ภาพที่ 4-1 แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์

ภาพที่ 4-2 แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทศิลปะ ทัศนกรรม ประติมากรรม ภาพวาด ปูนปั้น และแกะสลัก

ภาพที่ 4-3 แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทศาสนา รวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา

ภาพที่ 4-4 แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทลักษณะงานและเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น
นำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น

นอกจากนี้ยังพบว่ามีสถานที่ที่ไม่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามเกณฑ์การจัดประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของยูเนสโก จัดตั้งพัฒนา (2548) จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ เกาะตาลัต จุดบรรจบแม่น้ำสองสี และตลาดข้ามโนรมย์ ตั้งอยู่ที่ตำบลคู้งสำเภา ถนนเด็กเดิน ตั้งอยู่ที่ตำบลหางน้ำสาคร และคลองชลประทาน ตั้งอยู่ที่ตำบลวัดโคก

เส้นทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์

หลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแนวทางการศึกษาของภยมณี แก้วสง่า และนิศาชล จานงศรี (2555) อ้างอิงจาก Richards (2009) ที่กล่าวถึงคุณลักษณะเฉพาะ 6 ประการของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยสถานที่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอโนรมย์มี 35 แห่ง สามารถกำหนดเป็นเส้นทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต และเอกลักษณ์ของชุมชน โดยการเรียนรู้ อาจเกิดจากประสบการณ์ทางตรงหรือประสบการณ์ทางอ้อมก็ได้ ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การจัดเส้นทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์แบ่งได้เป็น 3 รูปแบบมีรายละเอียดดังนี้

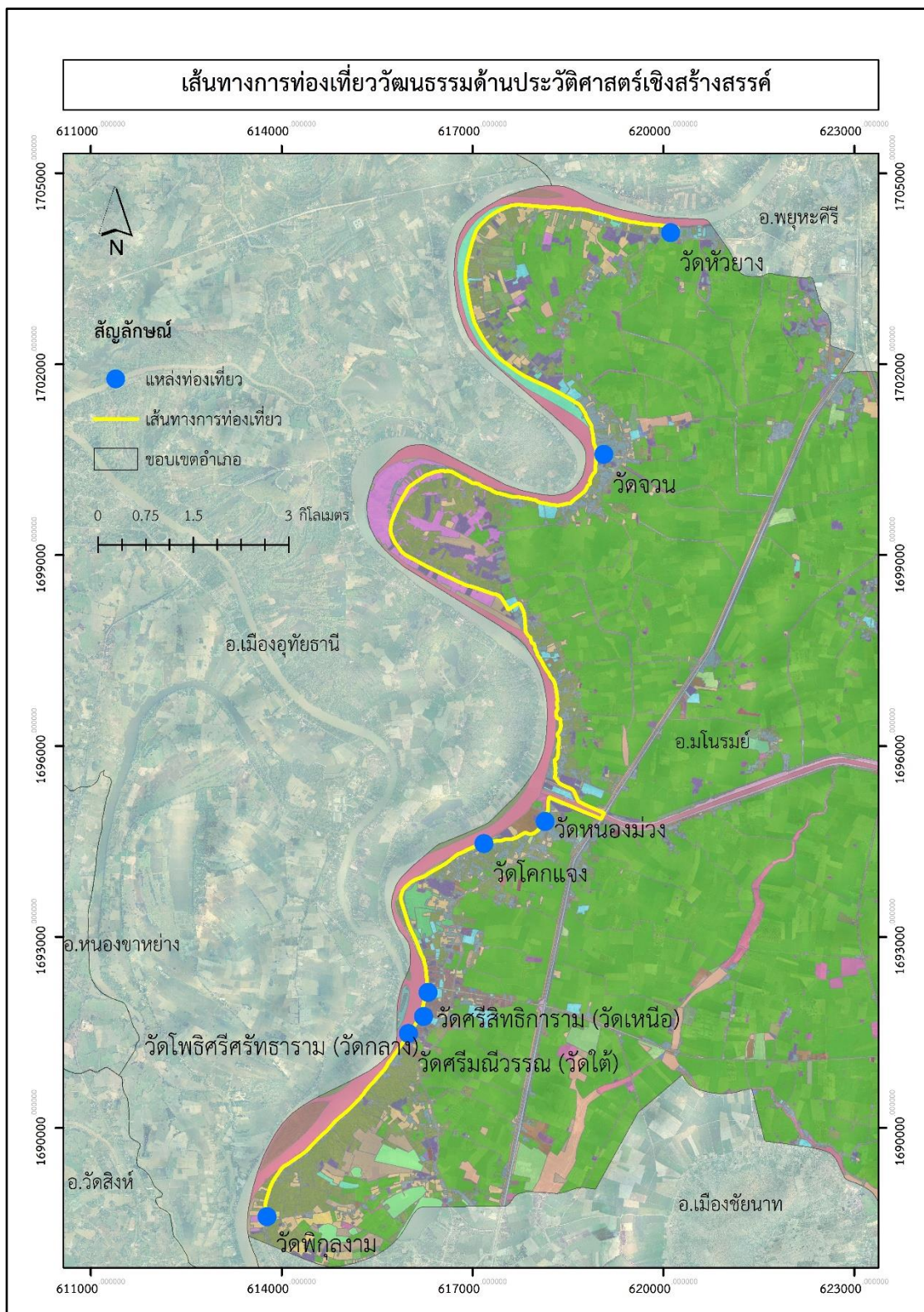
1. เส้นทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์เชิงสร้างสรรค์

ในเมืองโนรมย์มีวัดสำคัญทางศาสนาหลายแห่ง ด้วยความโดดเด่นนี้จึงทำการจัดเส้นทางไหว้พระซึ่งแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ เส้นทางไหว้พระทางบก และเส้นทางไหว้พระทางน้ำ (ล่องเรือในแม่น้ำเจ้าพระยา) โดยวัดที่มีความโดดเด่นแต่ละวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คน รวมถึงพิธีกรรมทางศาสนา นอกจากนี้ยังเชื่อมโยงถึงประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้านและเทศกาลตามความเชื่อของชุมชนไว้ด้วย เส้นทางไหว้พระทั้ง 2 รูปแบบ ได้แก่

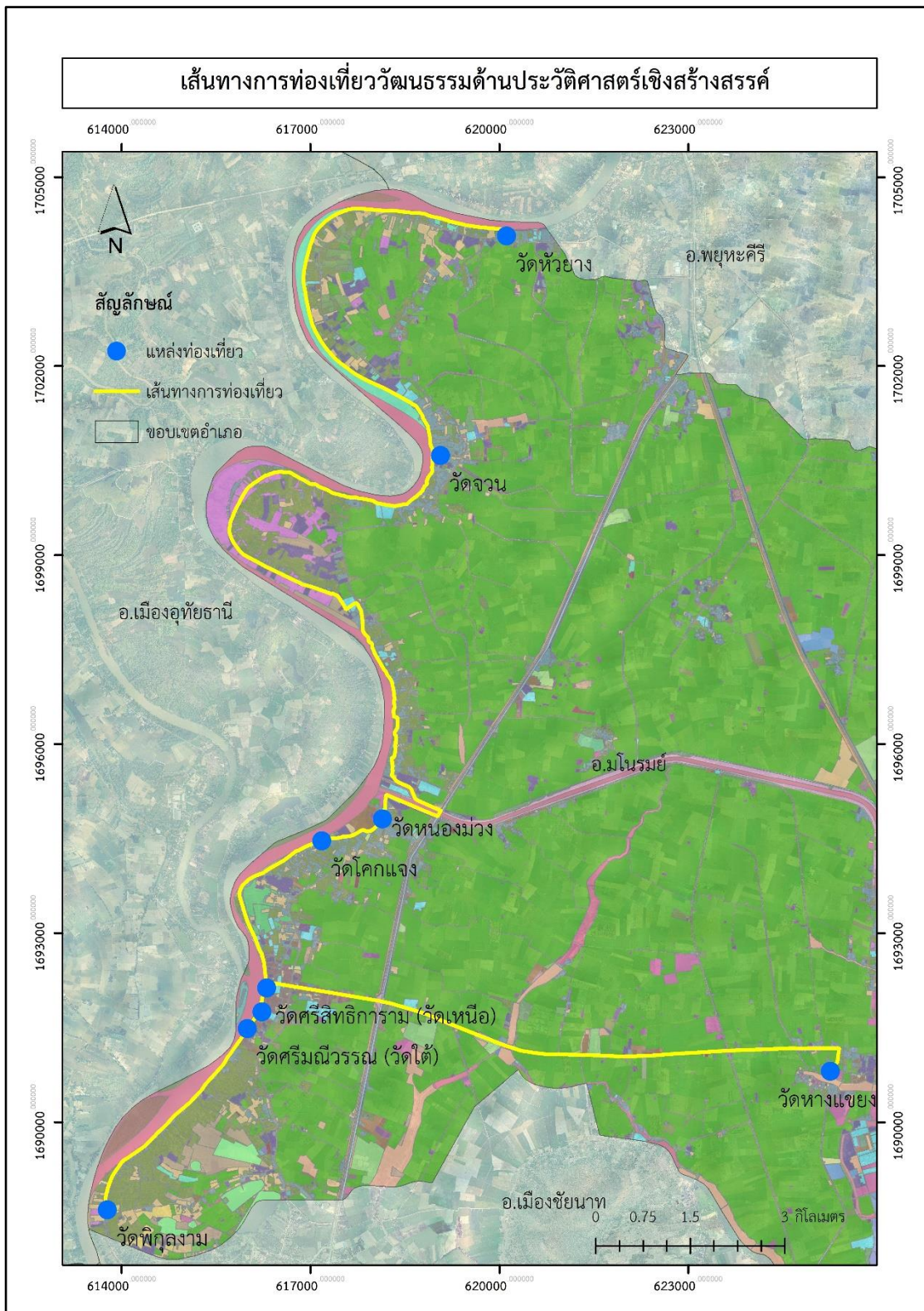
1.1 เส้นทางไหว้พระทางบก

เส้นทางไหว้พระทางบกแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบย่อย ได้แก่ เส้นทางไหว้พระเลียบบแม่น้ำเจ้าพระยา ผ่านวัดที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำจำนวนทั้งสิ้น 8 วัด โดยเริ่มจากวัดที่ตั้งอยู่เหนือสุดไปยังวัดที่อยู่ใต้สุด ประกอบด้วย วัดหัวยาง วัดจวน วัดหนองม่วง วัดโคกแจง วัดศรีสิทธิการาม (วัดเหนือ) วัดโพธิ์ศรีศรัทธาราม (วัดกลาง) วัดศรีมณีวรรณ (วัดใต้) และวัดพิบูลงาม (วัดหัวหาด) เส้นทางนี้มีระยะทางประมาณ 28.80 กิโลเมตร ดังภาพที่ 4-5 ส่วนอีกหนึ่งเส้นทาง คือ เส้นทางไหว้พระ 9 วัด โดยเพิ่มอีกหนึ่งวัดจากเส้นทางแรก ได้แก่ วัดหางแขยง เส้นทางนี้มีระยะทาง 38.50 กิโลเมตร ดังภาพที่ 4-6

โดยวัดที่อยู่ในเส้นทางไหว้พระทางบกนี้ตั้งอยู่ในตำบลคู้งสำเภา หางน้ำสาคร วัดโคกศิลาदान และท่าฉนวน

ภาพที่ 4-5 เส้นทางไหว้พระเลียบแม่น้ำเจ้าพระยา

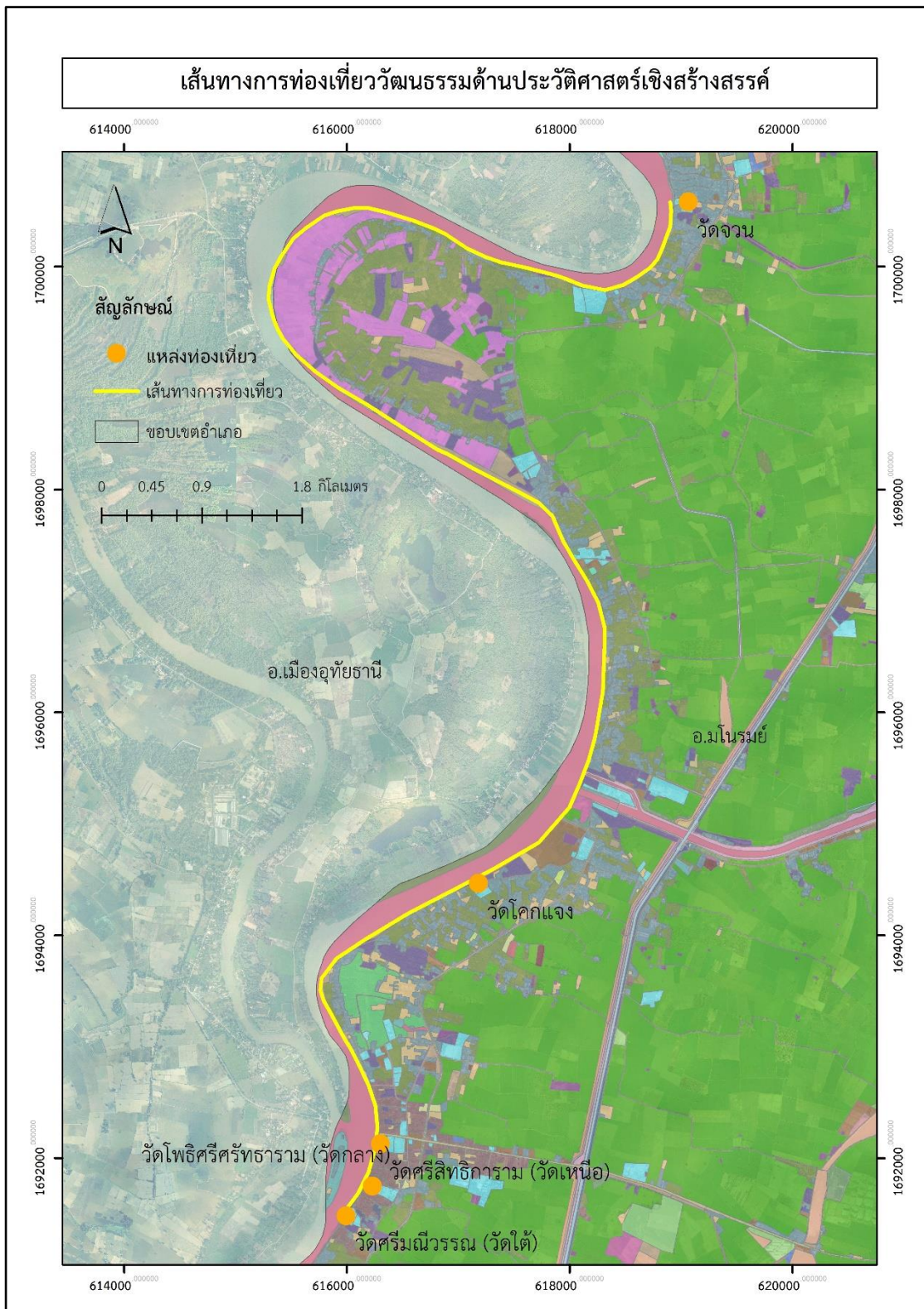

ภาพที่ 4-6 เส้นทางไหว้ 9 วัด

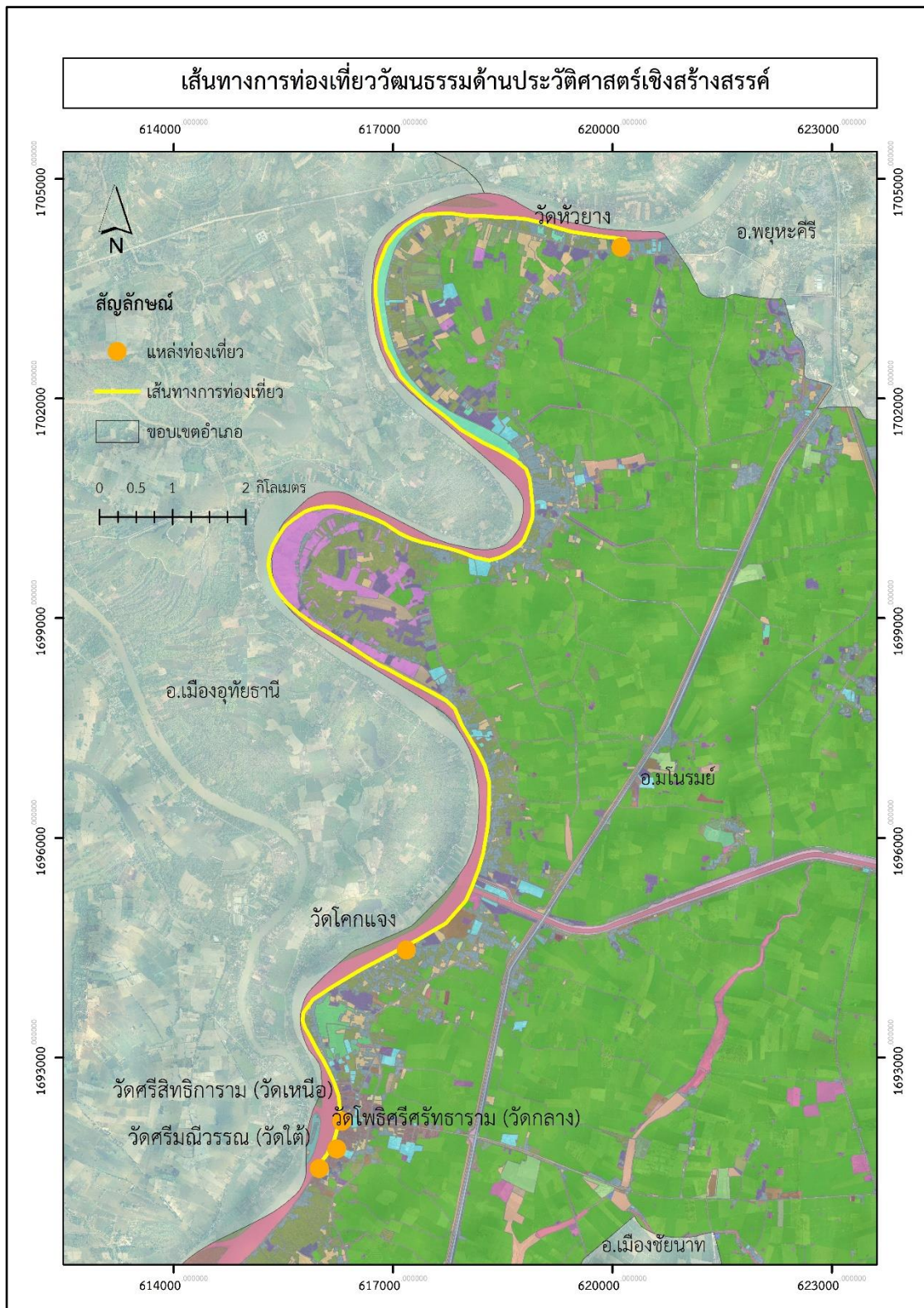
1.2 เส้นทางไหว้พระทางน้ำ

นอกจากเส้นทางไหว้พระทางบกแล้ว ทางน้ำก็เป็นอีกเส้นทางหนึ่งที่น่าสนใจและมีความสวยงาม นักท่องเที่ยวจะได้ล่องเรือชมความงามของธรรมชาติและบ้านเรือนที่อยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และยังสามารถแวะสักการะพระพุทธรูปสำคัญตามวัดต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำได้ เรือนำเที่ยวมีให้บริการอยู่หลายจุด เช่น บริเวณหน้าศาลเจ้ากวนอู เส้นทางไหว้พระทางน้ำแบ่งเป็น 2 รูปแบบ โดยรูปแบบแรกมี 5 วัด เริ่มจากวัดจวน วัดโคกแจรง วัดศรีสิทธิการาม (วัดเหนือ) วัดโพธิ์ศรีศรัทธาราม (วัดกลาง) วัดศรีมณีวรรณ (วัดใต้) มีระยะทาง 15.80 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ดังภาพที่ 4-7

รูปแบบที่ 2 มี 5 วัดเช่นกัน แต่เริ่มจากวัดห้วยาง วัดโคกแจรง วัดศรีสิทธิการาม (วัดเหนือ) วัดโพธิ์ศรีศรัทธาราม (วัดกลาง) วัดศรีมณีวรรณ (วัดใต้) เส้นทางนี้มีระยะทางไกลกว่าเส้นทางแรก คือ มีระยะทาง 23.70 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง ดังภาพที่ 4-8

ภาพที่ 4-7 เส้นทางไหว้พระทางน้ำแบบที่ 1

ภาพที่ 4-8 เส้นทางให้พระทางน้ำแบบที่ 2

2. เส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตเกษตรกรรมเชิงสร้างสรรค์

เส้นทางท่องเที่ยวนี้เป็นการนำเสนอวิถีชีวิตของของเกษตรกรในชุมชน เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการต่าง ๆ กล่าวคือ ประชาชนส่วนใหญ่ของอำเภอโนนรมย์มีอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้นกิจกรรมทั้งหมดจึงเกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ ในอำเภอโนนรมย์มีการรวมกลุ่มของเกษตรกรตามอาชีพทั้งสิ้น 17 แห่ง นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวและมีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่แต่ละแห่งได้จัดขึ้นได้

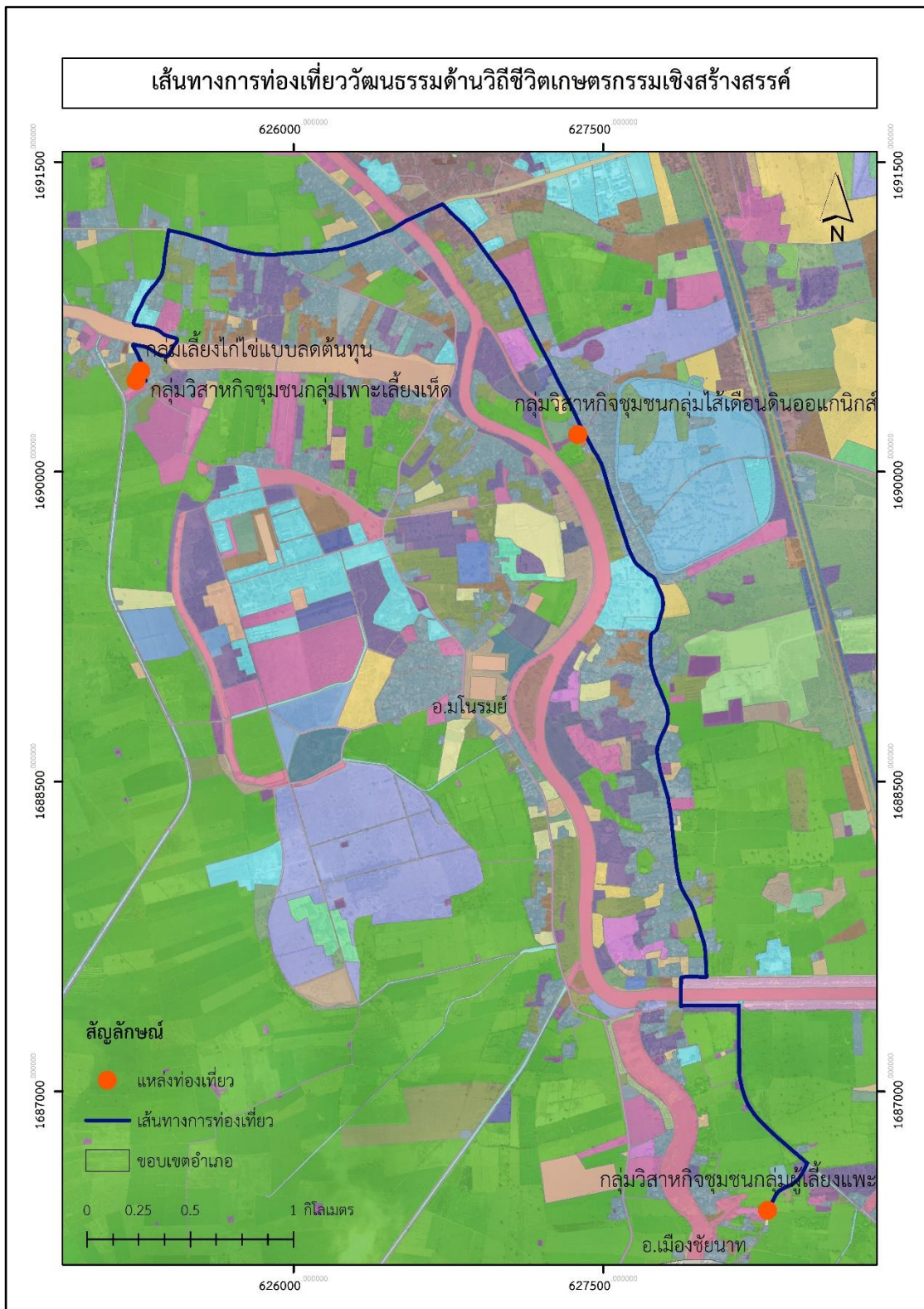
การวิจัยนี้ได้จัดทำและนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตเกษตรกรรมเชิงสร้างสรรค์ 2 เส้นทาง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรงทางการท่องเที่ยว ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา (การมองเห็น) หู (การได้ยิน) จมูก (การดมกลิ่น) ลิ้น (การชิมรส) และกาย (การสัมผัส) โดยการเลือกแหล่งท่องเที่ยวพิจารณาจากแหล่งท่องเที่ยวต้องมีกิจกรรมหลากหลาย มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วน มีการเดินทางที่สะดวกสบาย มีผู้ให้ความรู้ประจำแหล่งท่องเที่ยว มีสินค้าของฝากหรือของที่ระลึก และที่สำคัญแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดต้องมีระยะทางที่ไม่ไกลกันจนเกินไป ผลการศึกษาพบว่าแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตเกษตรกรรมเชิงสร้างสรรค์ มีดังนี้

2.1 เส้นทางชมวิถีเกษตร แบบที่ 1

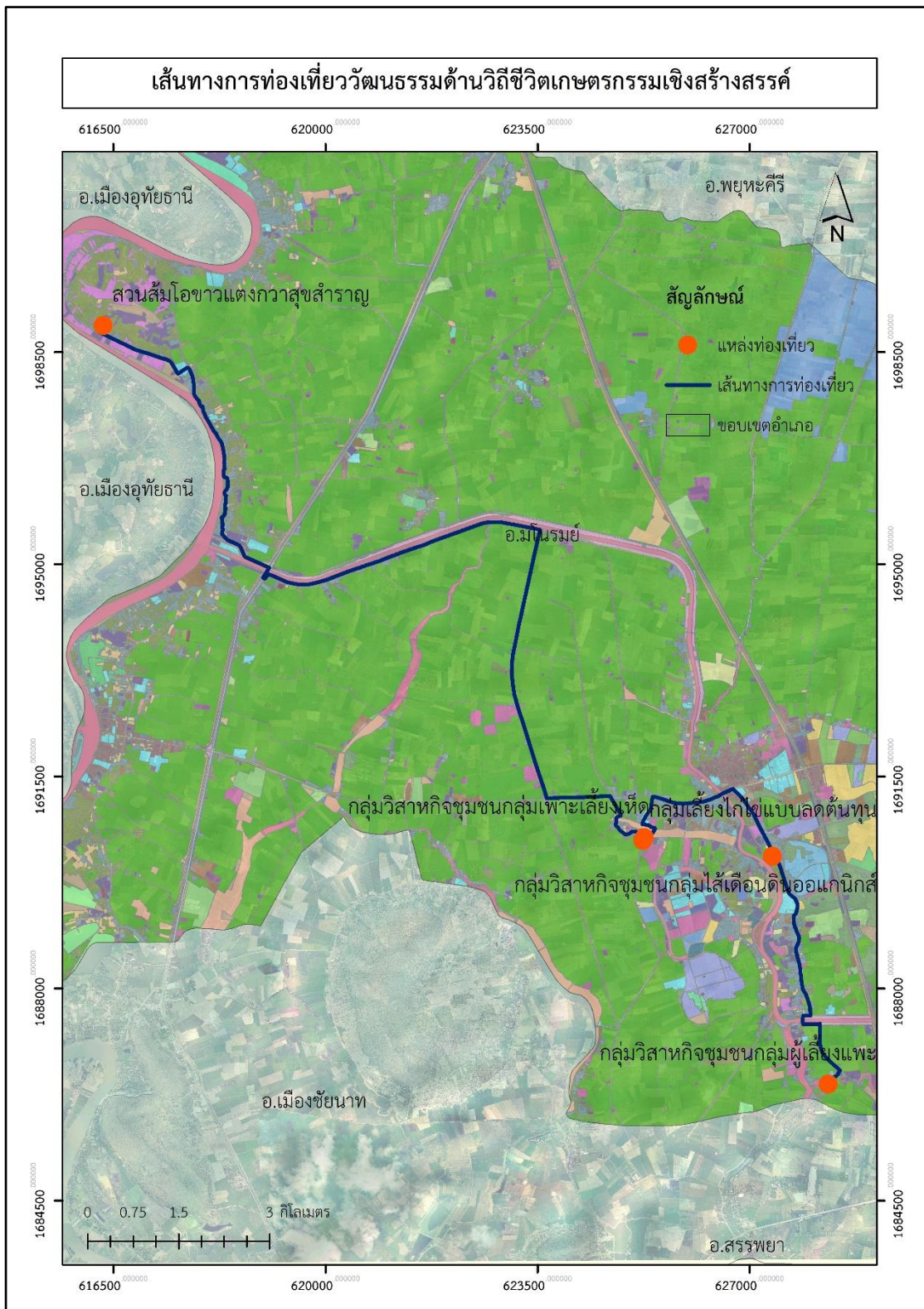
เส้นทางท่องเที่ยวชมวิถีเกษตรแบบที่ 1 นี้ มีระยะทางสั้นเพียง 8.50 กิโลเมตรเท่านั้น เหมาะกับนักท่องเที่ยวที่มีเวลาไม่มากนัก เส้นทางนี้มีแหล่งท่องเที่ยว 4 แห่ง ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเลี้ยงเห็ดและผลิตภัณฑ์จากเห็ดขยายฉิมอินดี และกลุ่มเลี้ยงไก่ไข่แบบลดต้นทุน ตั้งอยู่ในตำบลห้วยน้ำสาคร ส่วนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไส้เดือนดินออกแกนิกส์ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงแพะ ตั้งอยู่ในตำบลอุตะเกา ดังภาพที่ 4-9

2.2 เส้นทางชมวิถีเกษตร แบบที่ 2

เส้นทางท่องเที่ยวชมวิถีเกษตรแบบที่ 2 มีแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากเส้นทางแรก 1 แห่ง รวมเป็น 5 แห่ง นั่นคือ สวนส้มโอขาวแดงกวาสุขสำราญ จึงทำให้เส้นทางนี้มีระยะทาง 25.90 กิโลเมตร ดังภาพที่ 4-10

ภาพที่ 4-9 เส้นทางชมวิถีเกษตร แบบที่ 1

ภาพที่ 4-10 เส้นทางชมวิถีเกษตร แบบที่ 2

3. เส้นทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมด้านประเพณีเชิงสร้างสรรค์

งานวิจัยนี้ได้นำรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีสินค้าหลัก คือ ทักษะและประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมทางเทศกาลและงานประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญของเมืองมโนรมย์ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต ความเชื่อ และพิธีกรรมผ่านประสบการณ์ตรง โดยส่วนใหญ่ปรากฏอยู่ในเทศกาลงานวัดสำคัญซึ่งนักท่องเที่ยวต้องมีการกำหนดเวลาที่ชัดเจน เนื่องจากเทศกาลและงานประเพณีจะถูกกำหนดเป็นช่วงเวลา หนึ่งปีจะจัดขึ้นเพียงครั้งเดียว มโนรมย์มีเทศกาลและงานประเพณีที่สำคัญและมีการจัดปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน 4 ประเพณี มีรายละเอียดดังนี้ (ภาพที่ 4-11)

3.1 ประเพณีห่มผ้าพระธาตุ ตักบาตรดอกไม้ และแห่มาลัยสาย

ประเพณีห่มผ้าพระธาตุ ตักบาตรดอกไม้ และแห่มาลัยสาย จัดขึ้นในช่วงเทศกาลวันมาฆบูชาของทุกปี ณ วัดห้วยยาง ตำบลท่าฉนวน วัดห้วยยางมีเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ภายในงานนักท่องเที่ยวสามารถเคารพสักการะพระบรมสารีริกธาตุ และสามารถเดินซื้อของฝากที่สำคัญของอำเภอมโนรมย์ อาทิ สินค้า OTOP เครื่องหัตถกรรม และผลไม้ท้องถิ่น เป็นต้น

3.2 ประเพณีแห่พ่อขุนศรีสีหิกรรฐ์

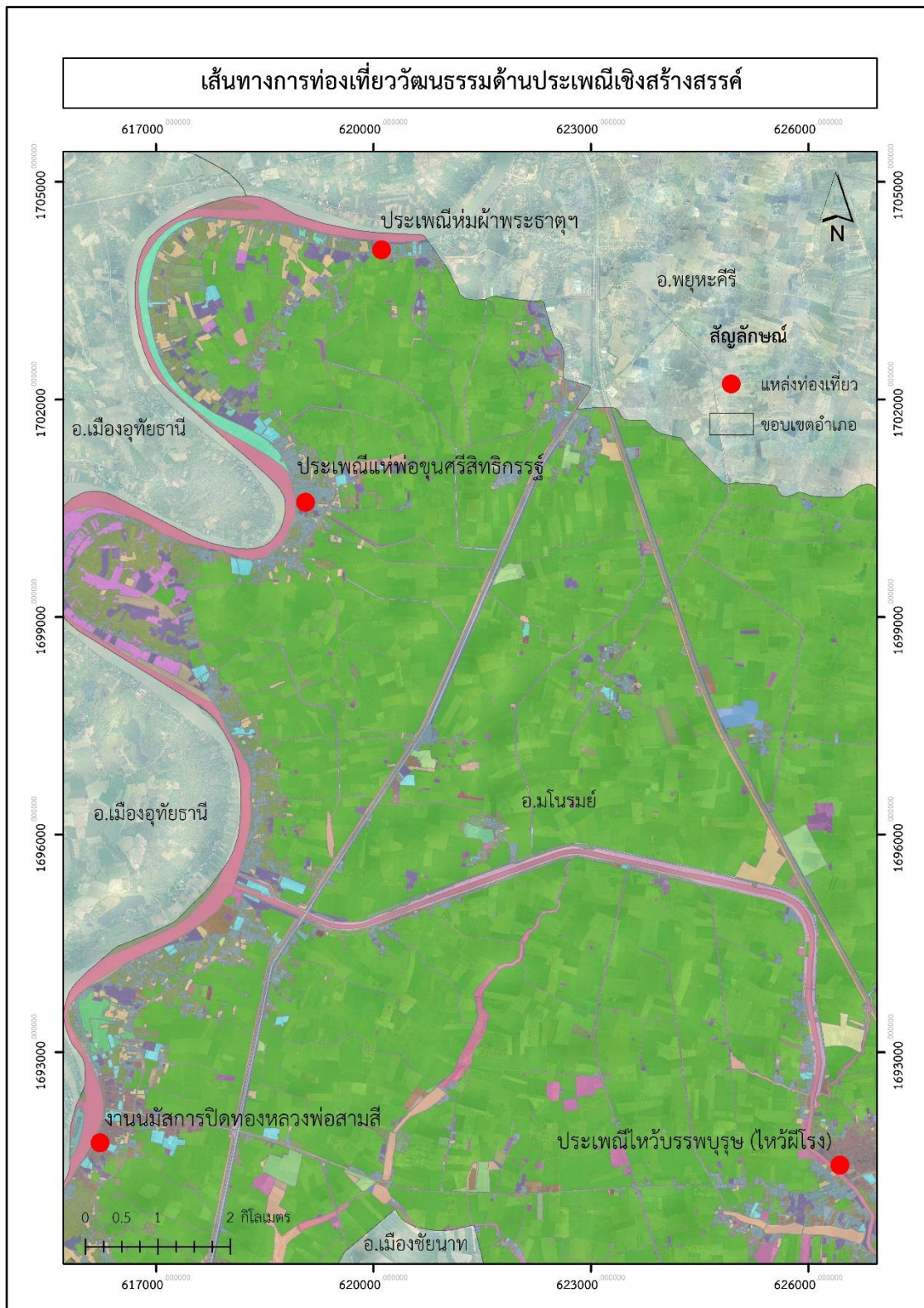
ขุนศรีสีหิกรรฐ์เป็นผู้ก่อตั้งเมืองมโนรมย์และเป็นเจ้าเมืองคนแรก ประชาชนในอำเภอมโนรมย์จึงให้ความสำคัญและเคารพนับถือ โดยจัดให้มีประเพณีแห่พ่อขุนศรีสีหิกรรฐ์ในช่วงวันที่ 17 เมษายนของทุกปี ณ วัดจวน ตำบลท่าฉนวน ที่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นจุดกำเนิดเมืองมโนรมย์

3.3 งานนมัสการปิดทองหลวงพ่อสามศรี

งานนมัสการปิดทองหลวงพ่อสามศรีจัดขึ้นในช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงต้นเดือนเมษายนขึ้นทุกปี ณ วัดโพธิ์ศรีศรัทธาธรรม (วัดกลาง) ตำบลคู้้งสำเภา โดยประชาชนจะทำการนมัสการพระพุทธรูปหลวงพ่อสามศรี ซึ่งประชาชนในชุมชนเชื่อว่าเป็นเทพเจ้าแห่งท้องน้ำคู้้งสำเภา ทำให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่น่าเชื่อถือ ผู้ที่เดินทางมากราบไหว้ขอพรก็ได้สมความปรารถนา

3.4. ประเพณีไหว้บรรพบุรุษ (ไหว้ผีโง้ง)

ประเพณีงานไหว้บรรพบุรุษ (ไหว้ผีโง้ง) เป็นประเพณีที่เป็นความเชื่อดั้งเดิมของชาวบ้านชุมชนบ้านหางน้ำสาคร ตำบลหางน้ำสาคร เป็นการไหว้บรรพบุรุษที่ปกป้องคุ้มภัยให้แก่ลูกหลาน จัดในปีที่มีเดือนแปด 2 เดือนติดต่อกัน (แปดสองหน) โดยปกติในรอบเวลา 4 ปี จะเกิดปีที่มีเดือนแปดสองหน 1 ครั้ง ซึ่งวันที่ถูกกำหนดให้เป็นวันวันประกอบพิธีกรรม ได้แก่ วันอังคารหรือวันเสาร์ ช่วงต้นเดือน 7

ภาพที่ 4-11 ที่ตั้งของการจัดเทศกาลและประเพณีสำคัญของอำเภอมโนรมย์

การสร้างตราสินค้าและการกำหนดตำแหน่งทางการตลาดให้กับเมืองมโนรมย์

กระบวนการสร้างตราสินค้าและการกำหนดตำแหน่งทางการตลาดให้กับเมืองมโนรมย์ แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 5 ขั้นตอน (5Cs) ได้แก่ การแต่งตั้งคณะทำงาน (Committee) การวิเคราะห์ชุมชน (Community Analysis) การค้นหาอัตลักษณ์ชุมชน (Community Identity) การช่วยกันคิดช่วยกันทำ (Co-Creation) และการสื่อสารตราสินค้า (Communication) (สัจจา ไกรสรรัตน์ และ วรวิรัช สุขเมธ, 2560) และข้อมูลสำคัญอีกส่วนหนึ่งได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อย โดยผู้ที่ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงของจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยนาท เจ้าหน้าที่จากการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดชัยนาท และนายอำเภอเมืองมโนรมย์ รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกกับปราชญ์ท้องถิ่นและประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองมโนรมย์ และนักท่องเที่ยว ในการดำเนินงานมีรายละเอียดดังนี้

1. การแต่งตั้งคณะทำงาน

คณะกรรมการกระบวนการสร้างตราสินค้าและการกำหนดตำแหน่งทางการตลาดประกอบด้วย คณะทำงาน 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำที่มีพลังอำนาจบารมี (Power Leader) บุคคลหรือพนักงาน (People) การมีส่วนร่วม (Participation) และเครือข่ายพันธมิตร (Partnership) โดยในการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อการสร้างตราสินค้าและการกำหนดตำแหน่งทางการตลาดให้กับเมืองมโนรมย์ ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ผู้ประกอบการที่พัก แหล่งท่องเที่ยว ร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึก

คณะทำงานมีหน้าที่ประสานงานและดำเนินงานเพื่อให้สมาชิกแต่ละฝ่ายได้ติดต่อสื่อสารกัน นอกจากนี้คณะทำงานต้องรับผิดชอบดำเนินการพัฒนากระบวนการสร้างตราสินค้าและการกำหนดตำแหน่งทางการตลาด รวมทั้งวิเคราะห์การดำเนินงานและการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. การวิเคราะห์ชุมชน

การวิเคราะห์ชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญที่นำไปใช้ในการสร้างตราสินค้าและการกำหนดตำแหน่งทางการตลาดถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญ โดยเมืองมโนรมย์มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวเนื่องจากมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนที่น่าสนใจ รวมถึงการประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่ การวิเคราะห์ชุมชนแบ่งออกเป็นเป็น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ ข้อดี ข้อด้อย จุดแข็ง และจุดอ่อน ในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังภาพที่ 4-12

ข้อดี	ข้อด้อย
<ul style="list-style-type: none"> ● มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลาย ● มีประวัติศาสตร์และข้อมูลทางวัฒนธรรมชุมชนที่ชัดเจน ● มีประเพณีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ ● มีสินค้าชุมชน ● มีแหล่งศึกษาเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยว ● คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็ง 	<ul style="list-style-type: none"> ● แหล่งท่องเที่ยวขาดความเชื่อมโยง ● ขาดการประชาสัมพันธ์และนำเสนอเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน ● ประชาชนในพื้นที่ยังขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ● ผู้ประกอบการสินค้าชุมชนขาดพื้นที่ในการนำเสนอสินค้า ● ขาดการจัดการองค์ความรู้ทางการท่องเที่ยว ● ขาดหน่วยงานที่ดูแลการท่องเที่ยวโดยตรง
จุดแข็ง	จุดอ่อน
<ul style="list-style-type: none"> ● สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทั้งทางบกและทางน้ำ ● อำเภอมโนรมย์อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ● แหล่งท่องเที่ยวสามารถพัฒนา บูรณาการ และต่อยอดการเชื่อมโยงทางการท่องเที่ยว ● หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา และชุมชนมีความต้องการร่วมกันในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> ● ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่ใกล้จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวภาคกลางตอนบน ● โครงสร้างพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวยังต้องมีการพัฒนาปรับปรุงอยู่มาก

ภาพที่ 4-12 การวิเคราะห์ชุมชนของเมืองมโนรมย์

จากการวิเคราะห์เมืองมโนรมย์ซึ่งประกอบด้วยข้อดี ข้อด้อย จุดแข็ง และจุดอ่อน พบว่าเมืองมโนรมย์มีความได้เปรียบทางการแข่งขันของเมืองท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ในประเด็นด้านความหลากหลายทางทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่ประกอบด้วย ประวัติศาสตร์ ประเพณี กิจกรรม และสินค้าชุมชน จากการสำรวจและเก็บข้อมูลสถานที่สำคัญของเมืองมโนรมย์ทำให้สามารถสรุปได้ว่าเมืองมโนรมย์มีลักษณะสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

2.1 เมืองแห่งพุทธศาสนา

ในเมืองมโนรมย์มีวัดสำคัญซึ่งเป็นศูนย์รวมแห่งความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนจำนวน 10 วัด โดยตั้งอยู่ในตำบลคิ่งสำเภากว 4 วัด ตำบลท่าฉนวน 2 วัด ตำบลทางน้ำสาคร 2 วัด และตำบลวัดโคก 2 วัด ดังตารางที่ 4-4

ตารางที่ 4-4 วัดสำคัญที่อยู่ในเมืองมโนรมย์

ลำดับ	ชื่อวัด	ตำบล
1	วัดศรีสิทธิการาม (วัดเหนือ)	คิ่งสำเภา
2	วัดโพธิ์ศรีศรัทธาราม (วัดกลาง)	คิ่งสำเภา
3	วัดศรีมณีวรรณ (วัดใต้)	คิ่งสำเภา
4	วัดพิบูลงาม (วัดหัวหาด)	คิ่งสำเภา
5	วัดจวน	ท่าฉนวน
6	วัดห้วยยาง	ท่าฉนวน
7	วัดทางแขยง	ทางน้ำสาคร
8	วัดทางน้ำสาคร	ทางน้ำสาคร
9	วัดหนองม่วง	วัดโคก
10	วัดโคกแจง	วัดโคก

2.2 เมืองแห่งเกษตรกรรม

เมืองมโนรมย์ถือเป็นศูนย์กลางในการทำเกษตรกรรมของจังหวัดชัยนาท มีพืชผักผลไม้ที่มีชื่อเสียง ได้แก่ ส้มโอบางแก้ว รวมทั้งเกษตรกรยังมีการรวมกลุ่มกันสร้างเป็นศูนย์การเรียนรู้ วิสาหกิจชุมชน สวนเกษตร และกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ รวมทั้งสิ้น 17 แห่ง ส่งผลให้เมืองมโนรมย์มีความโดดเด่นด้านเกษตรกรรมเป็นอย่างมาก และมีความพร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้าไปท่องเที่ยวและเรียนรู้ การรวมกลุ่มทางการเกษตรที่สำคัญดังตารางที่ 4-5

ตารางที่ 4-5 กลุ่มทางการเกษตรที่สำคัญในเมืองมโนรมย์

ลำดับ	ชื่อสถานที่	ตำบล
1	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านไผ่พักช้าง	ท่าฉนวน
2	สวนผสมมะเขือเทศและการปลูกพืชหมุนเวียน	ท่าฉนวน
3	ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่	ท่าฉนวน
4	ฟาร์มนกใหญ่เม่ล่อน	ไร่พัฒนา
5	สวนส้มโอขาวแตงกวาสุขสำราญ	ศิลาदान
6	กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรกล้วยฉาบ	ทางน้ำสาคร
7	กลุ่มนาหญ้าแพงโกล่า	ทางน้ำสาคร
8	กลุ่มผลิตอาหารสัตว์	ทางน้ำสาคร
9	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเลี้ยงเห็ดและผลิตภัณฑ์จากเห็ด ขยายฉิมอินดี้	ทางน้ำสาคร
10	กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่แบบลดต้นทุน	ทางน้ำสาคร
11	ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านทางแขยง	ทางน้ำสาคร
12	บ้านเกษตรผสมผสานนานาพันธุ์พืชผักผลไม้ต่างถิ่น	ทางน้ำสาคร
13	บ้านไก่ชน บ้านปลาทราย และปลาช่อน	ทางน้ำสาคร
14	บ้านสวนชวนกิน ผลิตข้าวปลอดภัย	ทางน้ำสาคร
15	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพืชสวนตำบลทางน้ำสาคร (สวนมะนาว)	ทางน้ำสาคร
16	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไส้เดือนดินออกแกนิคส์	อู่ตะเภา
17	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงแพะ	อู่ตะเภา

3. การค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชน

อัตลักษณ์ของเมืองมโนรมย์ คือ เมืองแห่งพุทธศาสนาและวิถีเกษตร จากที่กล่าวไปในตอนต้นว่าเมืองมโนรมย์มีวัดที่น่าสนใจหลายแห่ง มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ ประชาชนในพื้นที่ให้ความเคารพและเลื่อมใสศรัทธาจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มทางการเกษตรหลายแห่ง ทำให้กลายเป็นจุดเด่นที่สำคัญอย่างหนึ่งของเมืองมโนรมย์

จากอัตลักษณ์ที่สำคัญของเมืองมโนรมย์ นั่นคือ เมืองแห่งพุทธศาสนาและวิถีเกษตร ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้ท่องเที่ยวในวัดสำคัญของชุมชนเพื่อเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์และเข้าร่วมกิจกรรมทางการเกษตรที่แต่ละกลุ่มได้จัดทำขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไป นักท่องเที่ยวต้องการได้รับประสบการณ์จากการท่องเที่ยว ซึ่งเมือง

มโนรมย์มีความพร้อมที่จะตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ ถือเป็นจุดแข็งและสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่มีชื่อเสียงมายาวนาน ด้วยสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมที่มีอยู่จึงสามารถส่งเสริมให้เมืองมโนรมย์เป็นเมืองท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดได้

4. การร่วมคิดร่วมทำ

เป็นแนวคิดเพื่อยกระดับการทำงานของเมืองมโนรมย์ในการสร้างมูลค่าและพัฒนาตราสินค้าและบริการในพื้นที่ โดยสร้างสรรค์รูปแบบการนำเสนอตราสินค้านำรูปแบบใหม่ ได้แก่

- 4.1 การพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวชุมชนและสินค้าเชิงวัฒนธรรม
- 4.2 การพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ของศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ ให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามสากล
- 4.3 การพัฒนาศักยภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวและชุมชนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการให้บริการ
- 4.4 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักธรรมาภิบาล โปร่งใส และเป็นธรรม
- 4.5 การออกแบบภูมิสถาปัตยกรรมของแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องตามอัตลักษณ์ของเมืองท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์
- 4.6 การควบคุมคุณภาพและราคาสินค้าให้สอดคล้องกับอุปสงค์-อุปทานตามกลไกตลาด
- 4.7 การพัฒนาโครงการสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งทางบกและทางน้ำ

5. การสื่อสารการตลาด และการสื่อสารอัตลักษณ์ตราสินค้า

เมื่อกำหนดอัตลักษณ์และเป้าหมายของเมืองมโนรมย์เรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปควรทำการประชาสัมพันธ์ ซึ่งนับว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างการรู้จักให้กับนักท่องเที่ยวทั่วไป ตลอดจนนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะที่สนใจการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งตัวอย่างเครื่องมือการประชาสัมพันธ์ ได้แก่

- 5.1 การโฆษณาทางสื่อสังคม ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ และสื่อออนไลน์
- 5.2 การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ป้ายประกาศ โบว์ซัวร์ แผ่นพับ และใบปลิว
- 5.3 การจัดแถลงข่าว ทั้งในระดับพื้นที่ จังหวัด ภูมิภาค และประเทศ
- 5.4 การจัดกิจกรรมพิเศษ ได้แก่ การจัดประกวดสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน

การใช้เครื่องมือการสื่อสารทางการตลาดแต่ละประเภทต้องเลือกให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายรับสารได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน และได้รับการตอบสนองจากกลุ่มเป้าหมาย โดยคำนึงถึงกระบวนการและภาพรวมของการท่องเที่ยว ตั้งแต่การนำเสนอผลิตภัณฑ์ นั่นคือ แหล่งท่องเที่ยวและบริการ ต้องสามารถสื่อถึงอัตลักษณ์และความน่าสนใจ แหล่งท่องเที่ยว รูปแบบของกิจกรรมและบริการที่มีอยู่ ซึ่งจุดขายที่สำคัญของเมืองมโนรมย์ คือ เมืองแห่งพุทธศาสนา และวิถีเกษตร มีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมได้ ทั้งเชิงวัฒนธรรมและการเกษตร สอดคล้องกับเป้าหมายหลักที่ตั้งไว้ นั่นคือ มโนรมย์ เมืองท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์

สรุปผล

มโนรมย์เป็นเมืองที่มีความสำคัญมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มีประวัติศาสตร์และความเป็นมาที่น่าสนใจ มีโบราณสถานเก่าแก่หลายแห่ง วิถีชีวิตของคนที่ตั้งรกรากสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ก่อให้เกิดวัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่น่าศึกษาเยี่ยมชม ประกอบกับความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ จึงทำให้ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกข้าวและพืชไร่ รวมถึงการค้าขาย นอกจากนี้พื้นที่บางส่วนอยู่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้มีการตั้งชุมชนและสร้างบ้านเรือนริมฝั่งแม่น้ำ เกิดเป็นวิถีชีวิตริมน้ำที่น่าสนใจ จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เมืองมโนรมย์มีสถานที่ที่น่าสนใจ ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวิถีเกษตร ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลสถานที่สำคัญของเมืองมโนรมย์สามารถจำแนกสถานที่ออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ๆ ได้แก่ สถานที่ทางพุทธศาสนา และสถานที่เกี่ยวกับวิถีเกษตร และนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ของมโนรมย์ นั่นคือ เมืองแห่งพุทธศาสนา และวิถีเกษตร โดยสถานที่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้มีทั้งสิ้น 35 แห่ง จำแนกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ 5 แห่ง ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด ปูนปั้น และแกะสลัก 3 แห่ง ศาสนาและพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา 10 แห่ง และลักษณะงานและเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น 17 แห่ง

การนำเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวมีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของเมือง โดยแบ่งเส้นทางการท่องเที่ยวออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ เส้นทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ ด้านวิถีชีวิตเกษตรกรรมเชิงสร้างสรรค์ และด้านประเพณีเชิงสร้างสรรค์ โดยเส้นทางการท่องเที่ยวนี้ได้นำเทคนิคระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ หรือ GIS (Geographic Information System) มาใช้ในการสร้างเส้นทางและนำเสนอในรูปแบบของแผนที่เพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจใช้เป็นแนวทางและวางแผนการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในเมืองมโนรมย์ได้

จากการวิเคราะห์ข้อดี ข้อด้อย จุดแข็ง และจุดอ่อน ทำให้เห็นว่าเมืองมโนรมย์มีข้อดีและจุดแข็งที่สามารถใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวได้ นั่นคือ มีสถานที่ทางพุทธศาสนาและวิถีเกษตร แต่อย่างไรก็ดียังขาดการพัฒนาและเชื่อมโยงสถานที่ดังกล่าวให้เกิดเป็นเส้นทางการท่องเที่ยว ประเด็น

สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ขาดหน่วยงานที่ทำหน้าที่และรับผิดชอบโดยตรงด้านการท่องเที่ยว ทำให้ไม่มีการขับเคลื่อนหรือดำเนินการได้ต่อเนื่อง รวมทั้งประชาชนในพื้นที่ยังขาดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ทำให้ไม่สามารถทำให้เมืองมโนรมย์กลายเป็นเมืองท่องเที่ยวหลักของจังหวัดได้ ดังนั้น สิ่งที่ต้องเร่งดำเนินการในลำดับแรก คือ การตั้งหน่วยงานและคณะทำงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวโดยตรง จัดทำแผนและนโยบายด้านการท่องเที่ยว ซึ่งมีเป้าหมายหลัก คือ การกำหนดให้มโนรมย์เป็นเมืองท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ สอดคล้องกับแนวโน้มรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป นักท่องเที่ยวหันมาให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่มีส่วนร่วมกับชุมชนมากขึ้น รวมถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตดั้งเดิมคนในชุมชน ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การดำเนินธุรกิจอย่างเป็นธรรมและสร้างสรรค์

บทที่ 5

การใช้ประโยชน์ที่ดิน และการปรับปรุงภูมิทัศน์

การศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อนำไปสู่การออกแบบเมืองท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ในเมืองมโนรมย์ โดยการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินจากภาพถ่ายดาวเทียมจาก Google Earth ในปี พ.ศ. 2545 และ 2560 ด้วยวิธีการแปลตีความด้วยสายตา จากนั้นทำการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน จากนั้นนำข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลผังเมืองรวมของเมืองมโนรมย์ และออกแบบเมืองมโนรมย์ ผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

1. การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2545 และ 2560
2. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินระหว่าง พ.ศ. 2545 และ 2560
3. การใช้ประโยชน์ที่ดินและผังเมืองรวมของมโนรมย์
4. การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเมืองโบราณ
5. การออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่
6. สรุปผล

การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2545 และ 2560

1. การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2545

พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอมโนรมย์ คือ พื้นที่เกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำนาซึ่งมีพื้นที่มากที่สุดเท่ากับ 85,258.44 ไร่ หรือร้อยละ 60.46 พื้นที่นากระจายอยู่ทั่วไปตั้งแต่ตอนเหนือจนถึงตอนใต้ของอำเภอ มีเพียงด้านตะวันออกของอำเภอเท่านั้นที่มีการทำนากันน้อย การใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีพื้นที่รองลงมา ได้แก่ พืชไร่ มีพื้นที่ 13,807.44 ไร่ หรือร้อยละ 9.79 การปลูกพืชไร่ส่วนใหญ่พบทางตะวันออกของอำเภอ ส่วนไม้ผลและไม้ยืนต้นมีการปลูกกระจายทั่วไป ในขณะที่อาคารและสิ่งปลูกสร้าง ได้แก่ ที่อยู่อาศัย เมืองและย่านการค้า พบตั้งกระจายตัวอยู่ตามแนวแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่ตำบลท่าฉนวน ศิลาแดน และคู้้งสำเภา รวมทั้งตอนใต้ของอำเภอในตำบลทางน้ำสาครที่พบบ้านเรือนที่อยู่อาศัยกระจุกตัวค่อนข้างหนาแน่น ส่วนโรงงานอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ริมถนนสายหลัก เช่น ถนนพหลโยธิน (ทางหลวงหมายเลข 1) และทางหลวงหมายเลข 32 ดังตารางที่ 5-1 และภาพที่ 5-1

2. การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2560

การใช้ประโยชน์ที่ดินของอำเภอมโนรมย์ใน พ.ศ. 2560 ยังคงมีลักษณะคล้ายคลึงกับใน พ.ศ. 2545 กล่าวคือ มีพื้นที่นามากที่สุดเท่ากับ 78,058.41 ไร่ หรือร้อยละ 55.35 รองลงมา ได้แก่ พืชไร่

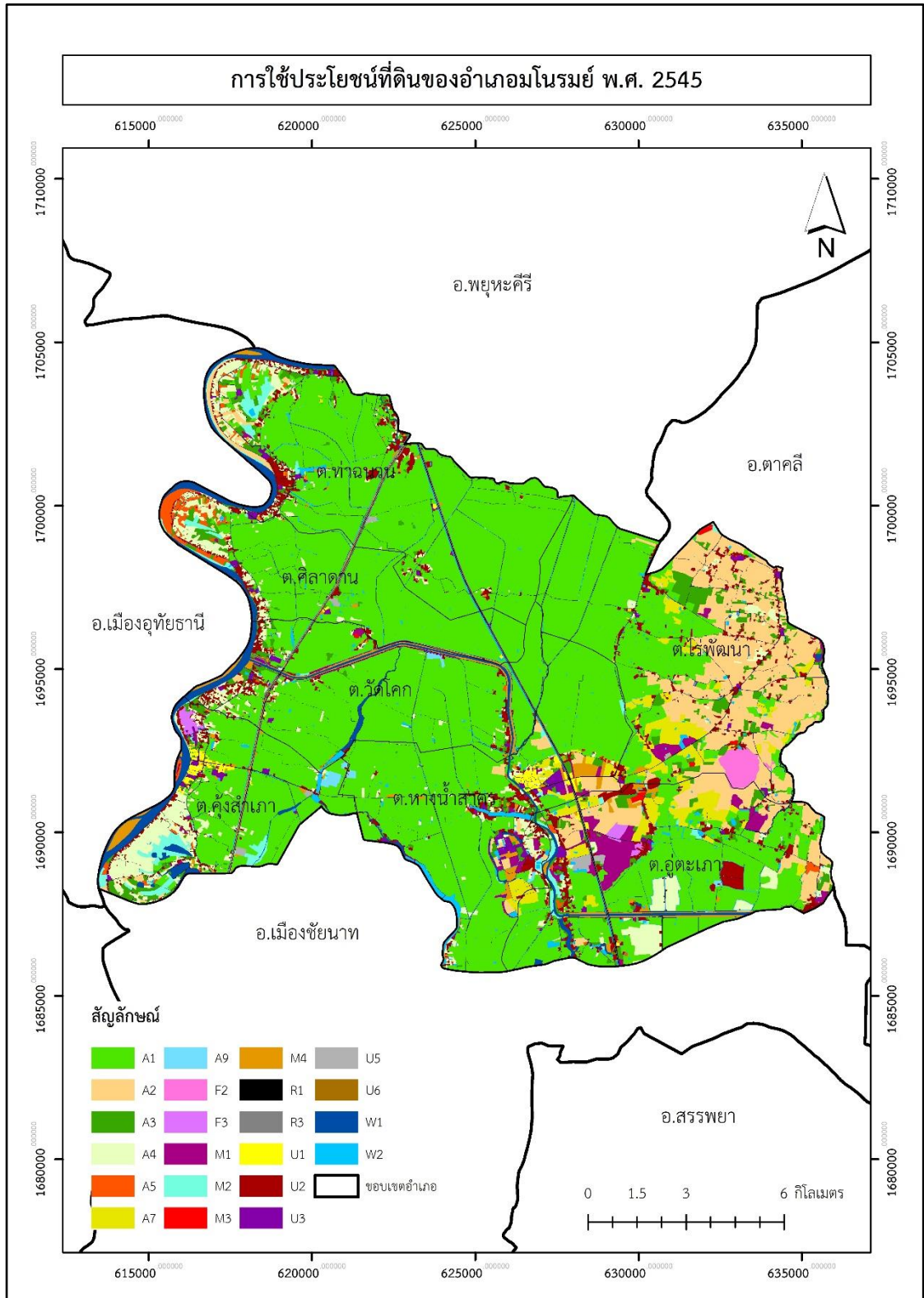
19,780.34 ไร่ (ร้อยละ 14.03) และที่อยู่อาศัย 5,589.19 ไร่ (ร้อยละ 3.84) โดยการทำนายยังคงพบทั่วไปตั้งแต่ตอนเหนือลงมาจนถึงตอนใต้ของอำเภอ ในขณะที่พืชไร่ส่วนใหญ่พบอยู่ในตำบลไร่พัฒนา และตอนเหนือของตำบลทำนนวนที่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนบ้านเรือนและที่อยู่อาศัยตั้งกระจายหนาแน่นตลอดริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลหางน้ำสาครและไร่พัฒนา ดังตารางที่ 5-2 และภาพที่ 5-2

ตารางที่ 5-1 การใช้ประโยชน์ที่ดินของอำเภอมโนรมย์ พ.ศ. 2545

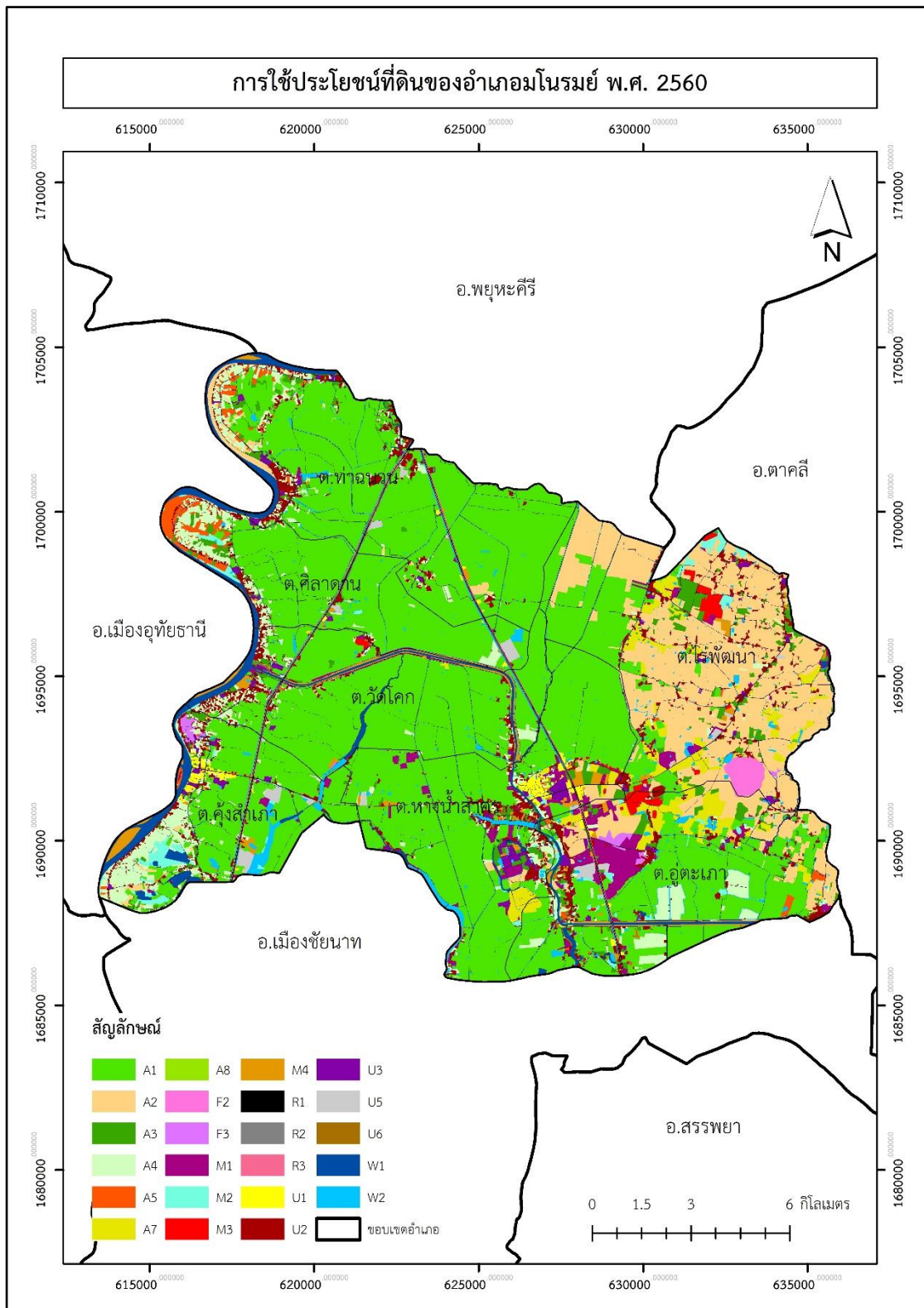
ที่	รหัส	ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	พื้นที่		
			ไร่	ตร.กม.	ร้อยละ
1	A1	พื้นที่นา	85,258.44	136.41	60.46
2	A2	พืชไร่	13,807.44	22.09	9.79
3	A3	ไม้ยืนต้น	4,683.73	7.49	3.32
4	A4	ไม้ผล	6,931.84	11.09	4.92
5	A5	พืชสวน	1,026.19	1.64	0.73
6	A7	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือน	3,738.30	5.98	2.65
7	A9	สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	254.14	0.41	0.18
8	F2	ป่าผลัดใบ	636.32	1.02	0.45
9	F3	ป่าชายเลน	326.51	0.52	0.23
10	M1	ทุ่งหญ้าและไม้ละเมาะ	2,251.57	3.60	1.60
11	M2	พื้นที่ลุ่มชื้นแฉะและพื้นที่น้ำขัง	1,706.71	2.73	1.21
12	M3	เหมืองและบ่อขุด	147.77	0.24	0.10
13	M4	พื้นที่เปิดเตล็ดอื่น ๆ	2,493.42	3.99	1.77
14	R1	เส้นทางคมนาคมสายชุมชน	2,958.23	4.73	2.10
15	R3	เขตทาง	444.61	0.71	0.32
16	U1	เมืองและย่านการค้า	597.35	0.96	0.42
17	U2	ที่อยู่อาศัย	5,589.19	8.94	3.96
18	U3	สถานที่ราชการและสถาบัน	1,071.09	1.71	0.76
19	U5	ย่านอุตสาหกรรม	300.49	0.48	0.21
20	U6	สิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ	4.40	0.01	0.00
21	W1	แหล่งน้ำตามธรรมชาติ	3,799.05	6.08	2.69
22	W2	แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น	2,998.21	4.80	2.13
รวม			141,025.00	225.64	100.00

ตารางที่ 5-2 การใช้ประโยชน์ที่ดินของอำเภอเมืองนนทบุรี พ.ศ. 2560

ที่	รหัส	ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	พื้นที่		
			ไร่	ตร.กม.	ร้อยละ
1	A1	พื้นที่นา	78,058.41	124.89	55.35
2	A2	พืชไร่	19,780.34	31.65	14.03
3	A3	ไม้ยืนต้น	3,671.64	5.87	2.60
4	A4	ไม้ผล	7,361.00	11.78	5.22
5	A5	พืชสวน	1,324.91	2.12	0.94
6	A7	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือน	3,508.74	5.61	2.49
7	A8	พืชน้ำ	42.73	0.07	0.03
8	F2	ป่าผลัดใบ	616.65	0.99	0.44
9	F3	ป่าชายเลน	342.09	0.55	0.24
10	M1	ทุ่งหญ้าและไม้ละเมาะ	2,842.90	4.55	2.02
11	M2	พื้นที่ลุ่มชื้นแฉะและพื้นที่น้ำขัง	1,285.36	2.06	0.91
12	M3	เหมืองและบ่อขุด	754.54	1.21	0.54
13	M4	พื้นที่เบ็ดเตล็ดอื่น ๆ	2,292.31	3.67	1.63
14	R1	เส้นทางคมนาคมสายชุมชน	3,106.07	4.97	2.20
15	R2	เส้นทางทางจักรยาน	50.30	0.08	0.04
16	R3	เขตทาง	385.10	0.62	0.27
17	U1	เมืองและย่านการค้า	746.75	1.19	0.53
18	U2	ที่อยู่อาศัย	5,418.54	8.67	3.84
19	U3	สถานที่ราชการและสถาบัน	1,206.86	1.93	0.86
20	U5	ย่านอุตสาหกรรม	815.83	1.31	0.58
21	U6	สิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ	17.97	0.03	0.01
22	W1	แหล่งน้ำตามธรรมชาติ	3,763.57	6.02	2.67
23	W2	แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น	3,632.37	5.81	2.58
รวม			141,025.00	225.64	100.00

ภาพที่ 5-1 การใช้ประโยชน์ที่ดินของอำเภอมนอรัมย์ พ.ศ. 2545

ภาพที่ 5-2 การใช้ประโยชน์ที่ดินของอำเภอเมืองนอรัญญ์ พ.ศ. 2560

การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินระหว่าง พ.ศ. 2545 และ 2560

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในช่วงปี พ.ศ. 2545 และ 2560 มีรายละเอียดดังตารางที่ 5-3 และภาพที่ 5-3

ตารางที่ 5-3 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินระหว่าง พ.ศ. 2545 และ 2560

2545	2560							
	A1	A2	A3	A4	A5	A7	A8	F2
A1	74,985.76	6,170.59	174.43	989.40	191.83	708.84	0.72	-
A2	447.35	11,399.58	416.53	150.45	32.55	295.73	-	-
A3	334.27	662.81	2,124.62	491.96	86.66	120.55	-	-
A4	1,014.73	367.25	286.72	4,553.94	208.28	14.07	-	-
A5	32.05	13.95	30.52	236.71	656.83	-	-	-
A7	211.73	635.18	143.48	24.86	8.95	2,119.20	-	-
A9	203.70	-	-	15.44	-	9.45	-	-
F2	-	-	-	-	-	-	-	615.81
F3	-	3.08	1.39	19.93	3.40	-	-	-
M1	40.58	249.36	168.84	75.56	6.14	68.69	-	-
M2	488.47	116.63	40.42	113.67	102.57	23.51	12.69	-
M3	-	-	21.10	-	-	29.89	-	-
M4	76.73	49.67	164.13	124.11	2.05	73.47	29.32	-
R1	-	0.02	-	0.05	0.65	-	-	-
R3	1.68	-	-	3.52	-	-	-	-
U1	-	-	5.81	7.10	-	-	-	-
U2	8.16	8.78	3.27	11.26	8.05	6.08	-	.85
U3	-	-	4.29	-	-	-	-	-
U5	-	-	-	1.76	-	-	-	-
U6	-	-	-	-	-	-	-	-
W1	1.25	.97	1.38	1.76	4.06	0.60	-	-
W2	161.96	21.47	34.72	39.52	2.90	8.66	-	-
รวม	78,058.41	19,780.34	3,671.64	7,361.00	1,324.91	3,508.74	42.73	616.65

ตารางที่ 5-3 (ต่อ)

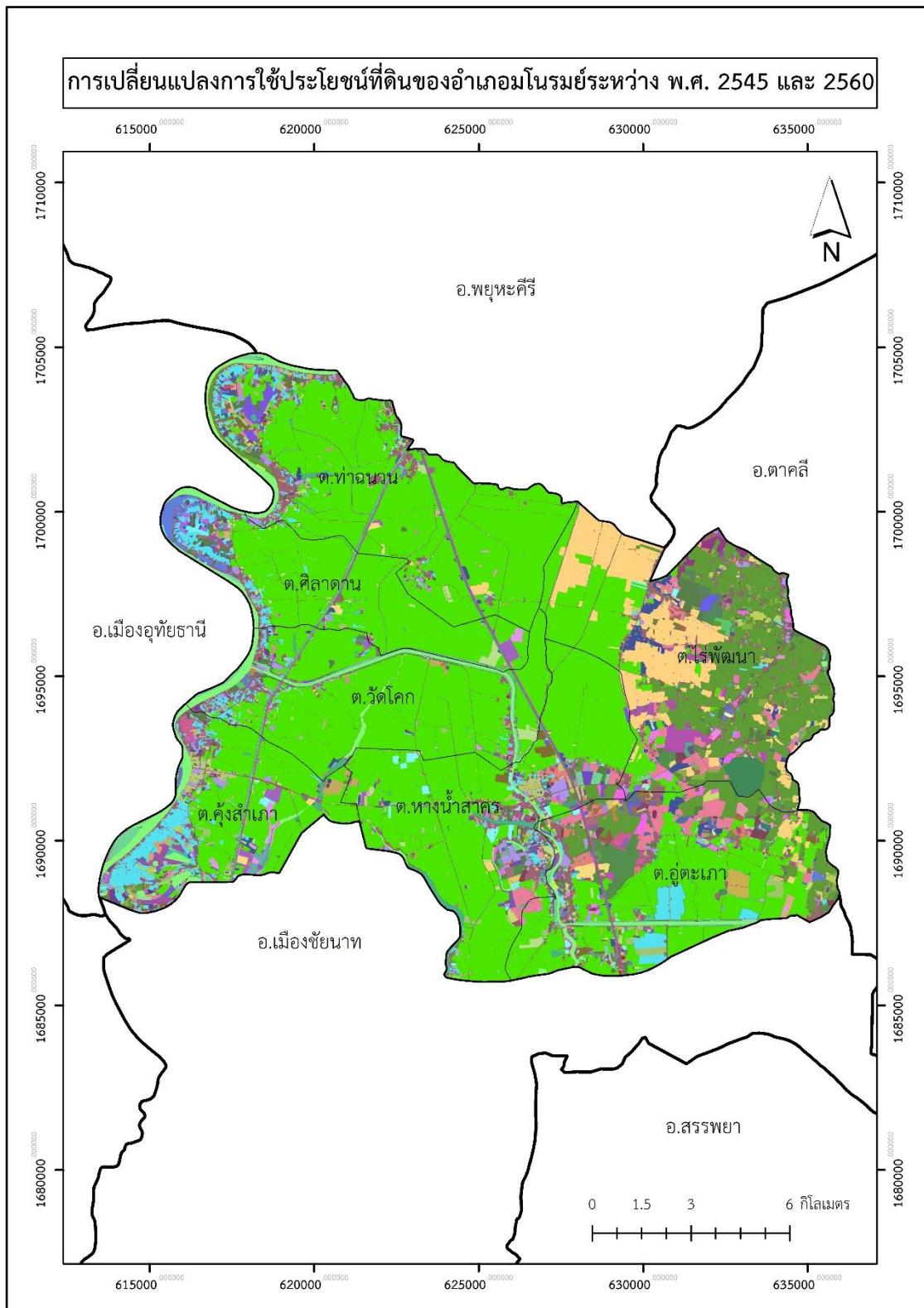
2545	2560							
	F3	M1	M2	M3	M4	R1	R2	R3
A1	-	506.76	41.82	44.02	216.24	8.00	-	1.95
A2	47.42	134.87	242.44	209.99	146.81	23.80	-	-
A3	-	183.90	107.50	177.36	113.74	9.38	-	-
A4	-	101.33	81.90	0.99	47.93	8.77	-	-
A5	-	4.76	17.86	-	1.00	0.60	-	-
A7	-	264.12	8.98	35.43	60.90	5.53	-	-
A9	-	-	19.41	-	1.17	-	-	-
F2	16.46	-	-	-	1.34	-	-	-
F3	271.00	24.04	-	-	-	2.14	-	-
M1	-	1,412.58	27.02	15.07	81.27	4.83	-	-
M2	-	48.89	515.80	-	30.99	5.66	1.46	-
M3	-	-	-	96.79	-	-	-	-
M4	5.88	83.15	31.48	90.71	1,484.32	43.23	23.47	0.15
R1	-	-	-	-	2.16	2,942.41	3.00	0.17
R3	-	-	-	-	-	30.68	22.32	382.67
U1	-	1.77	1.45	-	16.01	0.49	-	0.01
U2	1.33	47.27	23.53	79.00	56.00	5.11	-	-
U3	-	-	-	-	-	0.80	0.05	-
U5	-	-	-	-	-	-	-	-
U6	-	-	-	-	-	-	-	-
W1	-	-	62.55	-	14.71	12.24	-	-
W2	-	29.46	103.61	5.19	17.72	2.39	-	0.14
รวม	342.09	2,842.90	1,285.36	754.54	2,292.31	3,106.07	50.30	385.10

ตารางที่ 5-3 (ต่อ)

2545	2560							
	U1	U2	U3	U5	U6	W1	W2	รวม
A1	73.61	231.29	15.64	378.67	-	-	518.87	85,258.44
A2	1.58	9.42	10.48	45.68	-	5.10	107.66	13,807.44
A3	16.00	107.33	26.48	14.51	13.57	31.72	61.37	4,683.73
A4	7.18	190.52	12.36	13.51	-	3.85	18.51	6,931.84
A5	-	19.46	-	-	-	1.73	10.73	1,026.19
A7	12.83	70.37	2.31	10.99	-	-	123.45	3,738.30
A9	-	-	-	-	-	-	4.97	254.14
F2	-	2.71	-	-	-	-	-	636.32
F3	-	1.52	-	-	-	-	-	326.51
M1	16.36	40.26	32.93	-	-	-	12.08	2,251.57
M2	-	3.87	0.15	13.36	-	33.92	154.65	1,706.71
M3	-	-	-	-	-	-	-	147.77
M4	39.37	64.18	31.95	21.54	-	7.98	46.56	2,493.42
R1	-	0.71	-	-	-	-	9.05	2,958.22
R3	1.64	2.09	-	-	-	-	-	444.61
U1	555.79	5.12	3.25	-	-	-	0.55	597.35
U2	16.88	4,559.76	4.86	14.44	-	2.90	11.65	5,589.19
U3	-	0.41	1,065.53	-	-	-	-	1,071.09
U5	-	-	-	298.74	-	-	-	300.49
U6	-	-	-	-	4.40	-	-	4.40
W1	-	5.71	-	-	-	3,675.89	16.93	3,799.05
W2	5.51	23.80	0.92	4.40	-	0.48	2,535.34	2,998.21
รวม	746.75	5,418.54	1,206.86	815.83	17.97	3,763.57	3,632.37	141,025.00

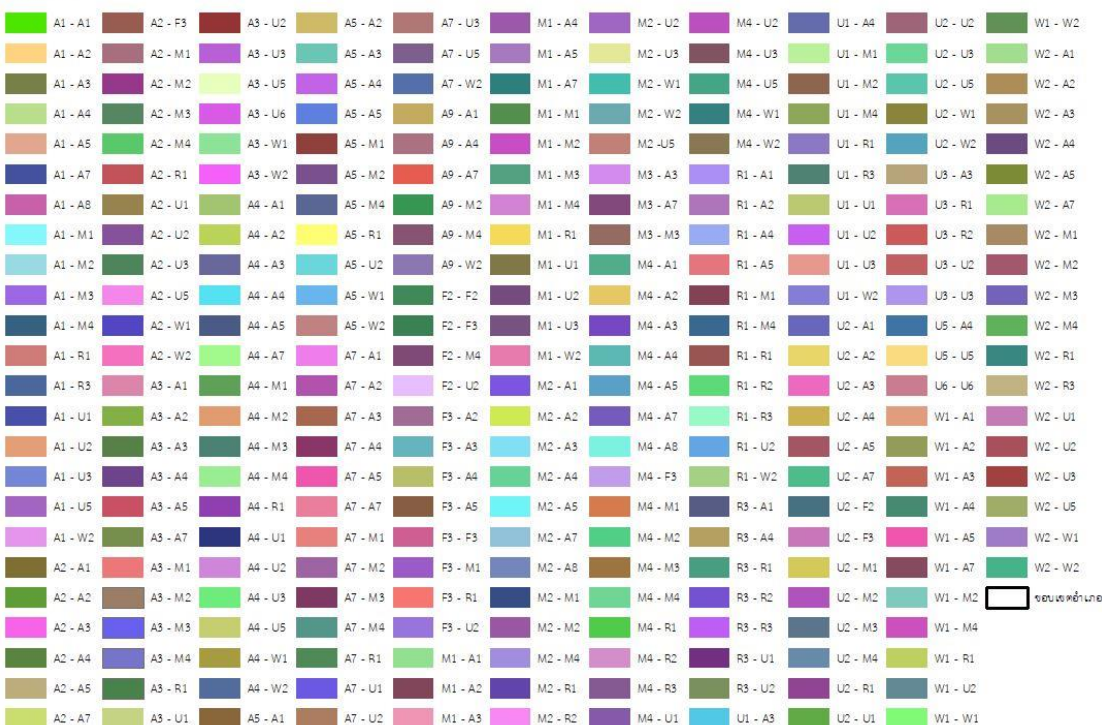
หมายเหตุ

A1 = พื้นที่นา	A8 = พืชน้ำ	M3 = เหมืองและบ่อขุด	U2 = ที่อยู่อาศัย
A2 = พืชไร่	A9 = สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	M4 = พื้นที่เบ็ดเตล็ดอื่น ๆ	U3 = สถานที่ราชการและสถาบัน
A3 = ไม้ยืนต้น	F2 = ป่าผลัดใบ	R1 = เส้นทางคมนาคมสายชุมชน	U5 = ย่านอุตสาหกรรม
A4 = ไม้ผล	F3 = ป่าชายเลน	R2 = เส้นทางทางจักรยาน	U6 = สิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ
A5 = พืชสวน	M1 = ทุ่งหญ้าและไม้ละเมาะ	R3 = เขตทาง	W1 = แหล่งน้ำตามธรรมชาติ
A7 = ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือน	M2 = พื้นที่ลุ่มชื้นแฉะและพื้นที่น้ำขัง	U1 = เมืองและย่านการค้า	W2 = แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น

ภาพที่ 5-3 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินของอำเภอนิรมย์ระหว่าง พ.ศ. 2545 และ 2560

สัญลักษณ์

จากตารางที่ 5-3 เป็นการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในช่วงปี พ.ศ. 2545 และ 2560 พบว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ การเปลี่ยนจากนาข้าวไปเป็นพืชไร่คิดเป็นพื้นที่ 6,170.59 ไร่ หรือร้อยละ 4.38 รองลงมาเป็นการเปลี่ยนแปลงจากไม้ผลเป็นนาข้าว 1,014.73 ไร่ หรือร้อยละ 0.72 การเปลี่ยนแปลงจากนาข้าวเป็นไม้ผล 989.40 ไร่ หรือร้อยละ 0.70 ในขณะที่อาคาร บ้านเรือน และสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ มีการขยายตัวมากขึ้นคิดเป็นพื้นที่รวมกันทั้งหมด 1,721.73 ไร่ หรือร้อยละ 1.22 โดยเฉพาะที่อยู่อาศัยที่เพิ่มขึ้นมากที่สุดในสิ่งปลูกสร้าง คือ 858.78 ไร่

ส่วนพื้นที่ป่าไม้ในอำเภอมโนรมย์พบ 2 ประเภท ได้แก่ ป่าผลัดใบ และป่าชายเลน ซึ่งมีพื้นที่รวมกันทั้งสิ้น 958.74 ไร่ โดยป่าชายเลนมีพื้นที่เพิ่มขึ้นมากที่สุดเท่ากับ 71.09 ไร่ นอกจากนี้ยังพบว่า แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นมีพื้นที่เพิ่มขึ้น 1,097.03 ไร่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเปลี่ยนจากพื้นที่นาข้าวมาเป็นแหล่งน้ำมากถึง 518.87 ไร่

การใช้ประโยชน์ที่ดินและผังเมืองรวมของมโนรมย์

ในงานวิจัยนี้ได้ทำการสร้างขอบเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินตามที่ได้จำแนกประเภททำยกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมของจังหวัดชัยนาท พ.ศ. 2560 (กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2560) ในอำเภอมโนรมย์แบ่งออกเป็น 6 ประเภท ดังตารางที่ 5-4

ตารางที่ 5-4 ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินของอำเภอโมรเมย์ตามทำยกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมของจังหวัดชัยนาท พ.ศ. 2560

ลำดับที่	ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองรวม
1	ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม (ก)
2	ที่ดินประเภทชุมชน (ข)
3	ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อการนันทนาการและสิ่งแวดล้อม (ค)
4	ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้า (ง)
5	เส้นทางคมนาคม (จ)
6	แหล่งน้ำธรรมชาติ (ฉ)

หลังจากนั้นได้นำข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2560 ที่จำแนกจากภาพถ่ายดาวเทียมมาทำการซ้อนทับกับประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองรวมข้างต้น ปรากฏว่ามีการใช้ประโยชน์ที่ดินทุกประเภทอยู่ในที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม (ก) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหมืองแร่และบ่อขุด (M3) และโรงงานอุตสาหกรรม (U5) ซึ่งมีพื้นที่ 659.04 และ 722.19 ไร่ ตามลำดับ พื้นที่ในบริเวณนี้ควรสงวนไว้สำหรับการทำเกษตรกรรมและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง แต่กลับพบว่ามีการทำเหมืองแร่และโรงงานอุตสาหกรรมอยู่หลายแห่ง ในขณะที่ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้า (ง) นั้นมีการใช้เพื่อปลูกพืชไร่ (A2) มากถึง 939.48 ไร่ แต่ไม่พบโรงงานอุตสาหกรรมพื้นที่นี้

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินของอำเภอโมรเมย์ในปัจจุบันมีหลายพื้นที่ไม่สอดคล้องกับประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองรวมที่ประกาศในปี พ.ศ. 2560 พบว่ามีการใช้ที่ดินผิดประเภทหลายแหล่ง เช่น การตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในเขตเกษตรกรรมและชุมชน ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหามลพิษและส่งผลกระทบต่อประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ ในทางตรงกันข้ามพื้นที่ที่ควรใช้สำหรับตั้งโรงงานอุตสาหกรรมก็มีการนำไปใช้ในการปลูกพืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น เช่นเดียวกัน

ตารางที่ 5-5 การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2560 ของอำเภอมโนรมย์จำแนกตามประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองรวม

การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2560	ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองรวม						
	ก	ข	ค	ง	จ	ฉ	รวม
A1	62,354.88	15,676.63	-	-	23.79	3.05	78,058.35
A2	18,024.25	809.51	2.15	939.48	1.01	3.92	19,780.32
A3	2,681.26	898.35	-	83.68	3.99	4.37	3,671.64
A4	5,804.63	1,540.50	-	11.22	1.95	2.69	7,360.99
A5	1,270.56	50.08	-	-	1.07	3.20	1,324.91
A7	2,838.28	475.09	0.36	193.55	1.08	0.37	3,508.73
A8	0.72	42.01	-	-	-	-	42.73
F2	156.97	-	459.63	0.06	-	-	616.65
F3	189.63	152.46	-	-	-	-	342.09
M1	1,678.21	1,154.79	-	3.36	3.76	2.78	2,842.90
M2	994.06	281.82	-	-	0.34	9.13	1,285.36
M3	659.04	82.47	-	13.04	-	-	754.54
M4	1,550.36	569.64	41.38	2.59	6.04	122.30	2,292.31
R1	1,920.48	411.93	-	29.32	737.95	6.37	3,106.06
R2	19.21	-	-	-	31.09	-	50.30
R3	117.64	16.76	-	-	250.69	-	385.10
U1	215.84	521.55	-	-	8.27	1.09	746.75
U2	4,147.62	1,180.90	0.66	69.34	7.29	12.74	5,418.54
U3	638.95	553.12	-	12.69	1.31	0.80	1,206.86
U5	722.19	91.28	-	-	2.35	-	815.83
U6	13.29	3.95	-	-	0.48	0.24	17.97
W1	714.05	154.40	3.04	-	0.90	2,891.16	3,763.55
W2	2,760.32	493.81	-	55.63	34.83	287.77	3,632.36
รวม	109,472.45	25161.07	507.22	1413.95	1118.20	3351.98	141,024.87

หมายเหตุ

ก = ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม

ข = ที่ดินประเภทชุมชน

ค = ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อการนันทนาการและสิ่งแวดล้อม

ง = ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้า

จ = เส้นทางคมนาคม

ฉ = แหล่งน้ำธรรมชาติ

A1 = พื้นที่นา

A8 = พืชน้ำ

M3 = เหมืองและบ่อขุด

U2 = ที่อยู่อาศัย

A2 = พืชไร่

A9 = สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

M4 = พื้นที่เบ็ดเตล็ดอื่น ๆ

U3 = สถานที่ราชการและสถาบัน

A3 = ไม้ยืนต้น

F2 = ป่าผลัดใบ

R1 = เส้นทางคมนาคมสายชุมชน

U5 = ย่านอุตสาหกรรม

A4 = ไม้ผล

F3 = ป่าชายเลน

R2 = เส้นทางทางจักรยาน

U6 = สิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ

A5 = พืชสวน

M1 = ทุ่งหญ้าและไม้ละเมาะ

R3 = เขตทาง

W1 = แหล่งน้ำตามธรรมชาติ

A7 = ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือน

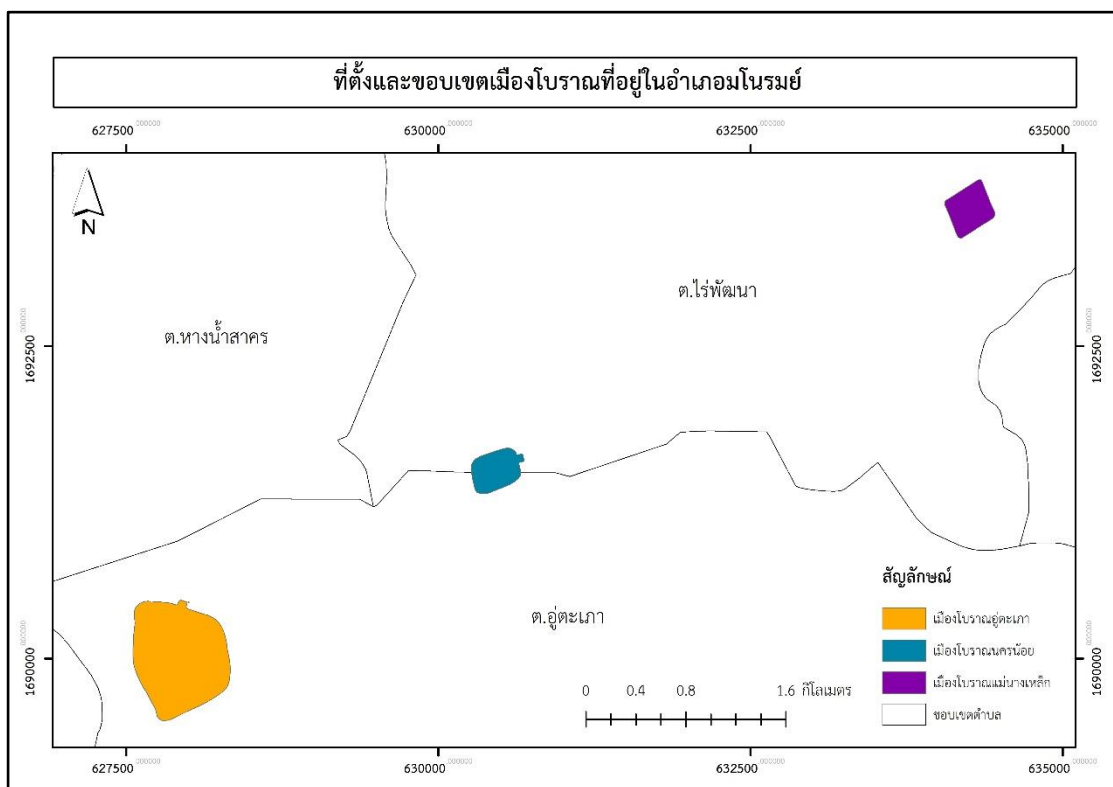
M2 = พื้นที่ลุ่มชื้นแฉะและพื้นที่น้ำขัง

U1 = เมืองและย่านการค้า

W2 = แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น

การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเมืองโบราณ

ในอำเภอนนทบุรีมีโบราณสถานสำคัญ 3 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณอู่ตะเภา เมืองโบราณนครน้อย และเมืองโบราณแม่น้ำหงษ์ โดยเมืองโบราณอู่ตะเภาตั้งอยู่ที่ตำบลอู่ตะเภา มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมูติดกับแม่น้ำอู่ตะเภา ส่วนเมืองโบราณนครน้อยที่ตั้งอยู่ในตำบลไร่พัฒนา ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองโบราณอู่ตะเภาไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 2 กิโลเมตร ในขณะที่เมืองโบราณแม่น้ำหงษ์ตั้งอยู่ในตำบลไร่พัฒนาเช่นเดียวกัน อยู่ห่างจากเมืองโบราณนครน้อยไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 4 กิโลเมตร ดังภาพที่ 5-4

ภาพที่ 5-4 เมืองโบราณที่ตั้งอยู่ในอำเภอนนทบุรี

เนื่องด้วยในปัจจุบันนี้เมืองโบราณทั้ง 3 แห่งนี้ได้มีประชาชนเข้ามาใช้ประโยชน์โดยการสร้างบ้านเพื่ออยู่อาศัย และทำเกษตรกรรมปลูกพืชไร่และไม้ยืนต้น ทำให้สภาพเมืองโบราณเปลี่ยนแปลงสิ่งก่อสร้างสำคัญและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ภายในเมืองโบราณถูกทำลายลงไปจากการเข้าไปใช้พื้นที่ ถึงแม้ว่าจะมีนักโบราณคดีจากกองโบราณคดี กรมศิลปากร เข้ามาศึกษาและสำรวจแล้วก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองโบราณอู่ตะเภาได้มีการสำรวจและค้นพบวัตถุโบราณต่าง ๆ หลายอย่าง เช่น ธรรมจักรศิลา เครื่องปั้นดินเผา และเหรียญเงินตรา

จากการเข้าไปใช้ประโยชน์ของประชาชนในเขตเมืองโบราณ ทั้งเป็นที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพ ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษารูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเมืองโบราณทั้ง 3 แห่ง ใน พ.ศ. 2545 และ 2560 ปรากฏว่ามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณโบราณสถาน พ.ศ. 2545

จากการศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเมืองโบราณทั้ง 3 แห่ง พบว่า ในเขตเมืองโบราณอยู่ตะเภานั้นมีการเข้าทำการปลูกพืชไร่มากที่สุดถึง 250.07 ไร่ รองลงมาเป็นไม้ยืนต้น 32.90 ไร่ ในขณะที่มีสิ่งปลูกสร้างรวมทั้งหมดมากถึง 92.07 ไร่ ประกอบไปด้วยที่อยู่อาศัย 13.03 ไร่ สถานที่ราชการและสถาบัน 16.15 ไร่ เส้นทางคมนาคม 2.06 ไร่ และสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ 0.01 ไร่ ส่วนเมืองโบราณนครน้อยนั้นการใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งหมดเป็นที่อยู่อาศัยและเส้นทางคมนาคมคิดเป็นพื้นที่ 59.55 และ 1.26 ไร่ ตามลำดับ ในขณะที่เมืองโบราณแม่น้ำเหล็กพบว่าการปลูกพืชไร่เพียงอย่างเดียว ซึ่งมีพื้นที่เท่ากับ 61.92 ไร่ ดังตารางที่ 5-6 และภาพที่ 5-5

ตารางที่ 5-6 การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2545 ในบริเวณเมืองโบราณของอำเภอมนรมย์

โบราณสถาน	การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2545 (ไร่)							
	A2	A3	M3	R1	U2	U3	U6	รวม
เมืองโบราณอยู่ตะเภา	250.07	32.90	0.84	2.06	13.03	16.15	0.01	315.07
เมืองโบราณนครน้อย	-	-	-	1.26	59.55	-	-	60.81
เมืองโบราณแม่น้ำเหล็ก	61.92	-	-	-	-	-	-	61.92
รวม	311.99	32.90	0.84	3.32	72.58	16.15	0.01	437.80

หมายเหตุ

A2 = พืชไร่ M3 = เหมืองและบ่อขุด U2 = ที่อยู่อาศัย U6 = สิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ
A3 = ไม้ยืนต้น R1 = เส้นทางคมนาคมสายชุมชน U3 = สถานที่ราชการและสถาบัน

2. การใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณโบราณสถาน พ.ศ. 2560

ใน พ.ศ. 2560 การใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณโบราณสถานทั้ง 3 แห่ง ไม่มีความแตกต่างจากในปี พ.ศ. 2545 มากนัก กล่าวคือ ในบริเวณเมืองโบราณอยู่ตะเภามีการปลูกพืชไร่มากที่สุด 248.03 ไร่ รองลงมาเป็นทุ่งหญ้าและป่าละเมาะ 32.90 ไร่ ส่วนสิ่งปลูกสร้างประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ที่อยู่อาศัยมีพื้นที่ 15.08 ไร่ สถานที่ราชการและสถาบันมีพื้นที่ 16.15 ไร่ และเส้นทางคมนาคม 2.07 ไร่ ในเขตเมืองโบราณนครน้อยมีการใช้ประเภทที่ดินแบบที่อยู่อาศัยมากที่สุด 59.54 ไร่ และเส้นทางคมนาคม 1.27 ไร่ ในขณะที่เมืองโบราณแม่น้ำเหล็กยังคงมีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทเดียวนั้นคือ การปลูกพืชไร่ ซึ่งมีพื้นที่ 61.92 ไร่ ดังตารางที่ 5-7 และภาพที่ 5-6

ตารางที่ 5-7 การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2560 ในบริเวณเมืองโบราณของอำเภอโมรรมย์

โบราณสถาน	การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2560 (ไร่)							
	A2	M1	M3	R1	U2	U3	U6	รวม
เมืองโบราณอู่ตะเภา	248.03	32.90	0.84	2.07	15.08	16.15	0.01	315.07
เมืองโบราณนครน้อย	-	-	-	1.27	59.54	-	-	60.81
เมืองโบราณแม่ปางเหล็ก	61.92	-	-	-	-	-	-	61.92
รวม	309.94	32.90	0.84	3.33	74.62	16.15	0.01	437.80

หมายเหตุ

A2 = พืชไร่ M3 = เหมืองและบ่อขุด U2 = ที่อยู่อาศัย U6 = สิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ
M1 = พุ่มหญ้าและไม้ละเมาะ R1 = เส้นทางคมนาคมสายชุมชน U3 = สถานที่ราชการและสถาบัน

3. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณเมืองโบราณ พ.ศ. 2545 และ 2560

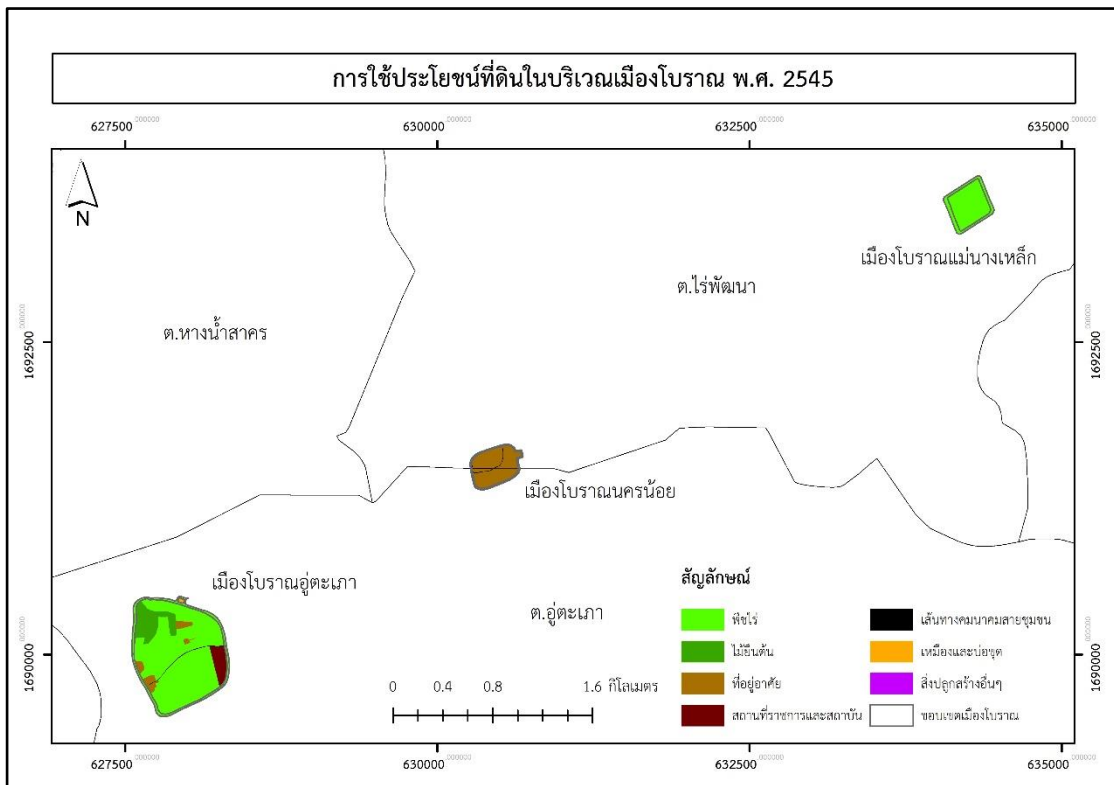
ในช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2545 ถึง 2560 เมืองโบราณทั้ง 3 แห่ง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินมากนัก ดังจะเห็นได้ว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงเป็นพืชไร่และที่อยู่อาศัยมากที่สุด โดยพบการเปลี่ยนแปลงในเมืองโบราณอู่ตะเภาเพียงแห่งเดียว คือ การเปลี่ยนแปลงจากบริเวณที่ปลูกพืชไร่มาเป็นที่อยู่อาศัย คิดเป็นพื้นที่ 2.04 ไร่ และเปลี่ยนจากไม้ยืนต้นมาเป็นพุ่มหญ้าและป่าละเมาะเท่ากับ 32.90 ไร่ ดังตารางที่ 5-8 และภาพที่ 5-7

ตารางที่ 5-8 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณเมืองโบราณ พ.ศ. 2545 และ 2560

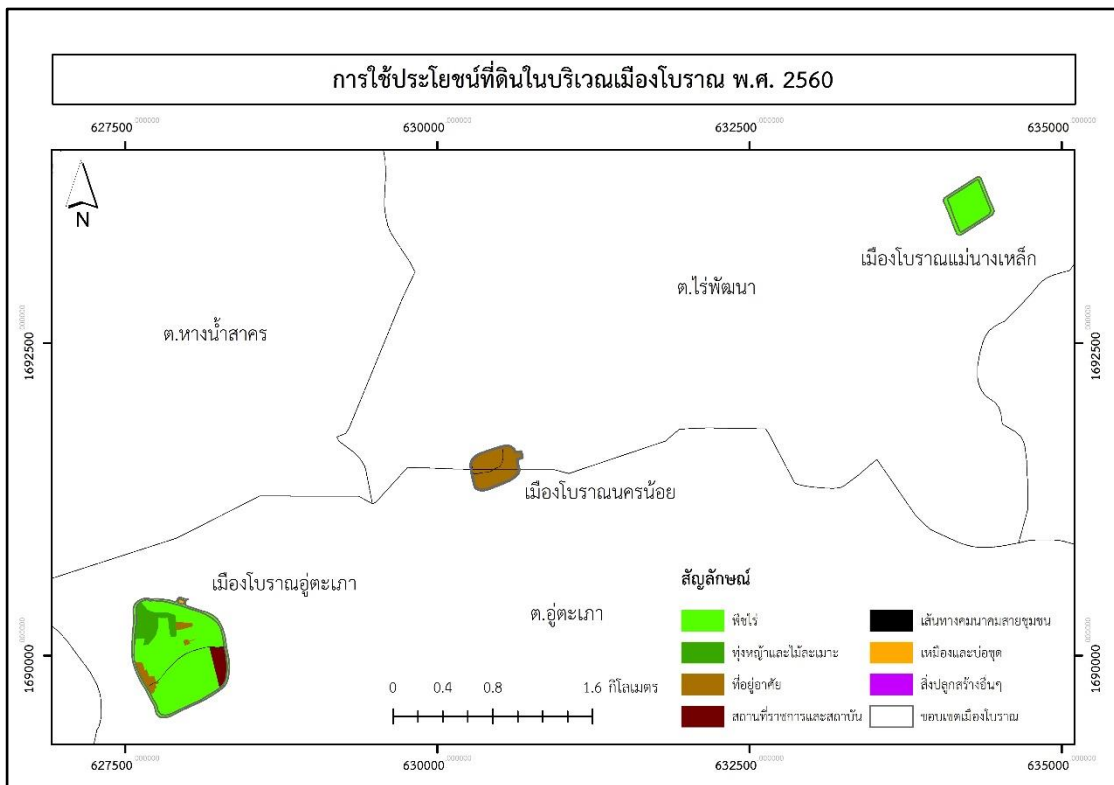
ชื่อโบราณสถาน	การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2545 และ 2560 (ไร่)								
	A2	M3	R1	U2	U3	U6	A2-U2	A3-M1	รวม
เมืองโบราณอู่ตะเภา	248.03	0.84	2.06	13.0	16.15	0.01	2.04	32.90	315.07
เมืองโบราณนครน้อย	-	-	1.26	59.55	-	-	-	-	60.81
เมืองโบราณแม่ปางเหล็ก	61.92								61.92
รวม	309.95	0.84	3.32	72.59	16.15	0.01	2.04	32.90	437.80

หมายเหตุ

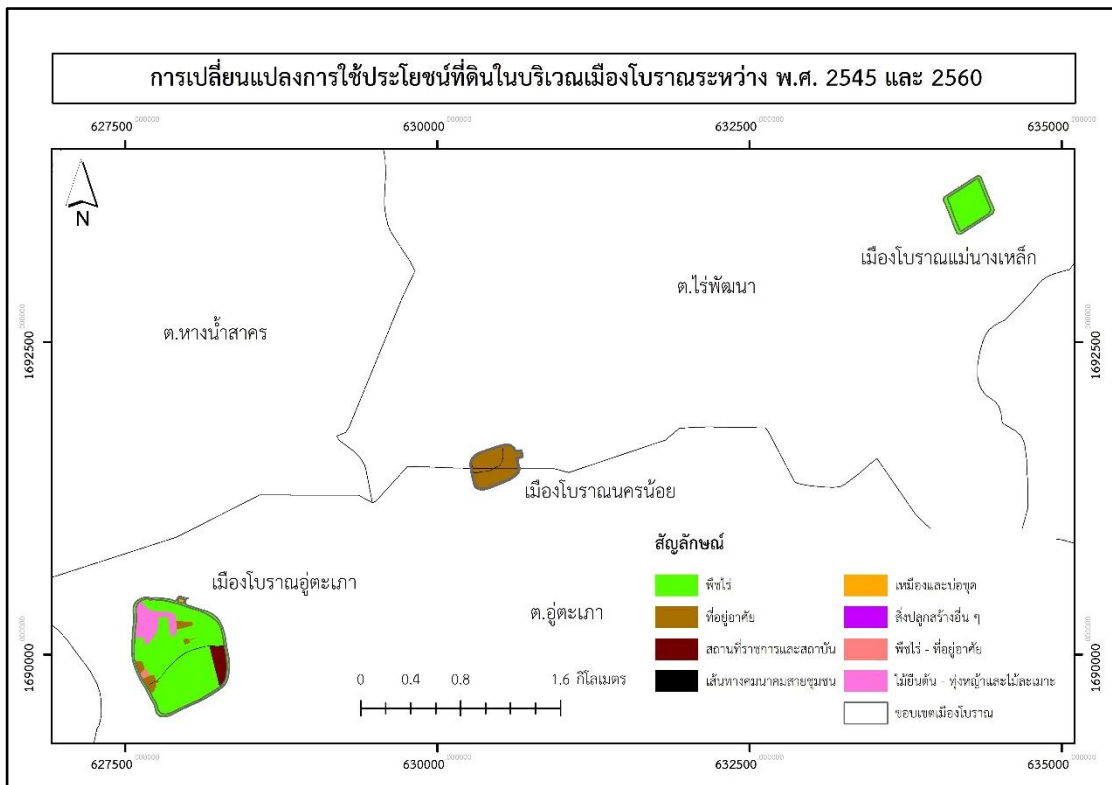
A2 = พืชไร่ M1 = พุ่มหญ้าและไม้ละเมาะ U2 = ที่อยู่อาศัย U6 = สิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ
A3 = ไม้ยืนต้น M3 = เหมืองและบ่อขุด R1 = เส้นทางคมนาคมสายชุมชน U3 = สถานที่ราชการและสถาบัน

ภาพที่ 5-5 การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2545 ในบริเวณเมืองโบราณ

ภาพที่ 5-6 การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2560 ในบริเวณเมืองโบราณ

ภาพที่ 5-7 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณเมืองโบราณ พ.ศ. 2545 และ 2560

การออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่

จากการนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ เส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ ด้านวิถีชีวิตเกษตรกรรมเชิงสร้างสรรค์ และด้านประเพณีเชิงสร้างสรรค์ (รายละเอียดในบทที่ 4) ขั้นตอนต่อมาเป็นการออกแบบ พัฒนา และปรับปรุงภูมิทัศน์ของแต่ละพื้นที่ให้สอดคล้องกับเส้นทางท่องเที่ยวที่ได้นำเสนอไว้ โดยจำแนกออกเป็นแต่ละพื้นที่ดังนี้

1. ตำบลคิ่งสำเภา

การตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของประชาชนในตำบลนี้กระจายตัวและอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้บริเวณนี้มีความหนาแน่นของบ้านเรือนสูงกว่าบริเวณอื่น ตำบลคิ่งสำเภาเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญและเป็นที่ตั้งของสถานที่สำคัญหลายแห่ง ทั้งศาสนาสถาน การรวมกลุ่มของเกษตรกรเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและศูนย์การเรียนรู้ เมื่อพิจารณาแล้วตำบลคิ่งสำเภาที่มีพื้นที่ที่ต้องปรับปรุงภูมิทัศน์ 3 แห่ง ได้แก่ บริเวณเรือสำเภาทอมนโนรมย์ ศูนย์การศึกษาอนุกระบับและการศึกษาตามอัธยาศัย และบริเวณทุ่งนาวิวเขาบริเวณสี่แยกป้อมตำรวจคิ่งสำเภา ดังภาพที่ 5-8 โดยแต่ละแห่งมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 5-9 เรือสำเภาทงมโนรมย์และพื้นที่โดยรอบก่อนการพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์

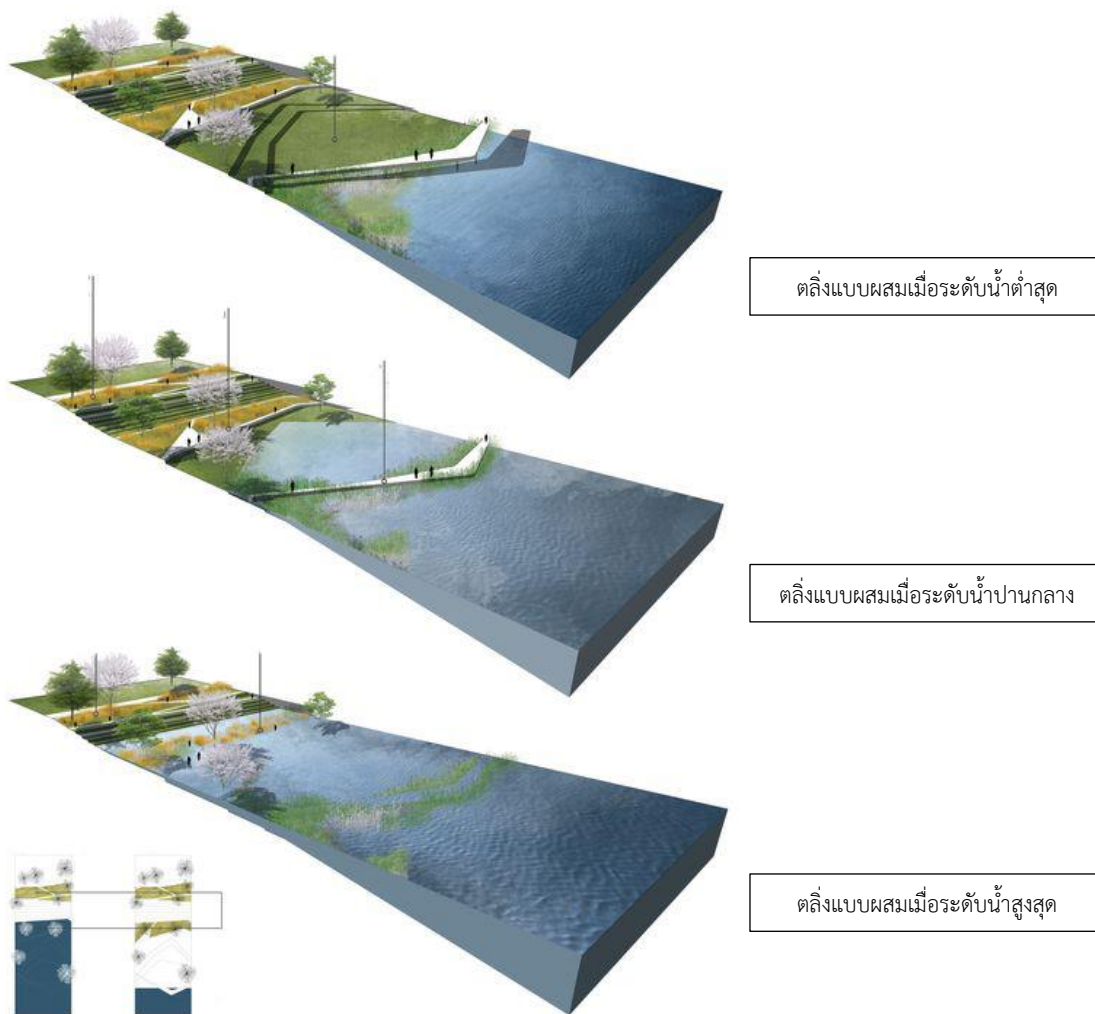
ภาพที่ 5-10 ภาพรวมหลังจากปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณเรือสำเภาทงมโนรมย์และพื้นที่โดยรอบ

การปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณท่าเรือที่บริเวณเรือสำเภาทองมโนรมย์โดยปลูกไม้ยืนต้นและไม้ดอก เช่น ต้นมโนรมย์เพื่อเพิ่มความสวยงามให้กับพื้นที่ ปรับแต่งทางเดินเท้าและทางเดินขึ้นลงท่าเรือให้สวยงามและปลอดภัยโดยเลือกใช้วัสดุที่มาจากธรรมชาติ บริเวณนี้สามารถใช้ประโยชน์เป็นที่เดินเล่นพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นจุดชมวิวมแม่น้ำทั้งสองฝั่ง ดังภาพที่ 5-11

ภาพที่ 5-11 บริเวณท่าเรือใกล้เรือสำเภาทองมโนรมย์ก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์

บริเวณริมฝั่งแม่น้ำทำการออกแบบตลิ่งโดยคำนึงถึงการใช้ประโยชน์และการทำกิจกรรมที่สัมพันธ์กับระดับน้ำในช่วงเวลาต่าง ๆ โดยแบ่งรูปแบบของตลิ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ ตลิ่งแบบผสมเมื่อระดับน้ำต่ำสุด ตลิ่งแบบผสมเมื่อระดับน้ำปานกลาง และตลิ่งแบบผสมเมื่อระดับน้ำสูงสุด ดังภาพที่ 5-12

ภาพที่ 5-12 รูปแบบการปรับปรุงภูมิทัศน์ของตลิ่งบริเวณเรือสำเภาทองมโนรมย์

1.2 ศูนย์การศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณศูนย์การศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้แก่ เพิ่มวงเวียนตรงทางแยก และปลูกต้นไม้เพื่อความสวยงาม นอกจากนี้ยังมีการปรับแต่งเกาะกลางถนนใหม่ จากนั้นทำการปลูกต้นไม้โนรมย์ตลอดแนวเกาะกลางถนน เป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียว ทำให้เกิดความร่มรื่นและความสวยงามให้แก่ถนน ดังภาพที่ 5-13

ภาพที่ 5-13 การปรับปรุงทัศนียภาพบริเวณแยกศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1.3 บริเวณทุ่งนาวิวเขา สีแยกป้อมตำรวจคู่สังเภา

บริเวณนี้สามารถพัฒนาให้เป็นจุดชมวิวได้ เนื่องจากทั้งสองข้างทางเป็นทุ่งนา ซึ่งจะมีความสวยงามแตกต่างกันไปในแต่ละฤดูกาล เช่น สีเขียวในช่วงฤดูเพาะปลูก สีทองช่วงข้าวออกรวง และสีเหลืองในช่วงเก็บเกี่ยวเสร็จแล้ว ประกอบกับในบริเวณนี้สามารถมองเห็นภูเขาได้อีกด้วย

แนวทางการพัฒนาพื้นที่บริเวณนี้ ได้แก่ การปลูกต้นไม้ในทั้งสองข้างถนน เพื่อเพิ่มความสวยงามและร่มรื่น เนื่องจากช่วงที่ออกดอกจะมีสีชมพูตลอดเส้นทาง นอกจากนี้จะทำการสร้างศาลาสำหรับนั่งพักผ่อน และเป็นจุดชมวิวและถ่ายรูปทุ่งนา ภูเขา และต้นไม้ในทิวทัศน์ รวมถึงสร้างจุดจอดรถเพื่อให้อำนวยความสะดวกและสร้างความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวอีกด้วย ดังภาพที่ 5-14

ภาพที่ 5-14 บริเวณทุ่งนาวิเวชาบริเวณสี่แยกป้อมตำรวจคู่สังเกาก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์

2. ตำบลหางน้ำสาคร

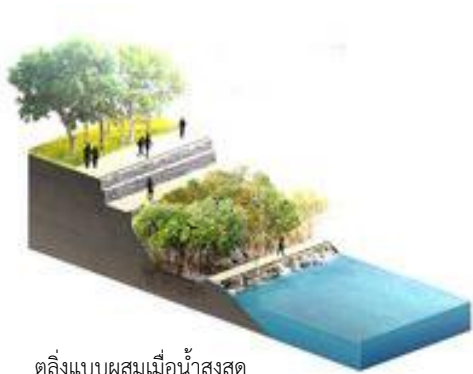
ตำบลหางน้ำสาครเป็นตำบลหนึ่งที่สำคัญของอำเภอมนรมย์ เป็นตำบลที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น และมีแหล่งท่องเที่ยววิถีเกษตรหลายแห่งตั้งอยู่ในตำบลนี้ ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว รวมทั้งให้ประชาชนเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ เช่น การพักผ่อนหย่อนใจ และออกกำลังกาย เป็นต้น พื้นที่ที่ควรมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ในตำบลหางน้ำสาครมีทั้งหมด 3 แห่ง ได้แก่ วัดหางน้ำสาคร บึงหางแย้ง และวัดป่าสัก ดังภาพที่ 5-15 โดยแต่ละแห่งมีการนำเสนอแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ดังนี้

ภาพที่ 5-15 พื้นที่ที่ควรพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ในตำบลหางน้ำสาคร

2.1 วัดหางน้ำสาคร

บริเวณวัดหางน้ำสาครมีการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณตลิ่ง โดยออกแบบให้มีที่นั่งสำหรับพักผ่อนและชมความสวยงามของแม่น้ำ ตลอดจนการทำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การออกกำลังกาย การออกแบบที่นั่งริมตลิ่งได้คำนึงถึงระดับน้ำต่ำสุดและสูงสุด ดังนั้นในการออกแบบจะแตกต่างกันไปตามระดับน้ำซึ่งจะส่งผลถึงการใช้ประโยชน์ในพื้นที่หลังจากที่มีการปรับปรุงภูมิทัศน์เสร็จแล้ว ดังภาพที่ 5-16 แสดงตำแหน่งที่ตั้งของวัดหางน้ำสาคร ส่วนภาพที่ 5-17 เป็นภาพก่อนและหลังการพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่ริมตลิ่ง และภาพที่ 5-18 ภาพเป็นตัวอย่งการปรับปรุงภูมิทัศน์ริมตลิ่งที่สัมพันธ์กับระดับน้ำต่ำสุดและสูงสุด

ตลิ่งแบบผสมเมื่อน้ำสูงสุด

ตลิ่งแบบผสมเมื่อน้ำต่ำสุด

ตลิ่งแบบโครงสร้าง คสล. เมื่อน้ำสูงสุด

ตลิ่งแบบโครงสร้าง คสล. เมื่อน้ำต่ำสุด

ภาพที่ 5-18 แนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์ตลิ่งวัดทางน้ำสาคร

2.2 บึงทางแยง

บริเวณบึงทางแยงมีพื้นที่ที่ควรพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ 3 แห่ง ได้แก่ หัวบึง หน้าวัดทางแยง และท้ายบึง ดังภาพที่ 5-19 โดยแต่ละพื้นที่มีรายละเอียดดังนี้

ท้ายบึงทางแยง

หน้าวัดทางแยง

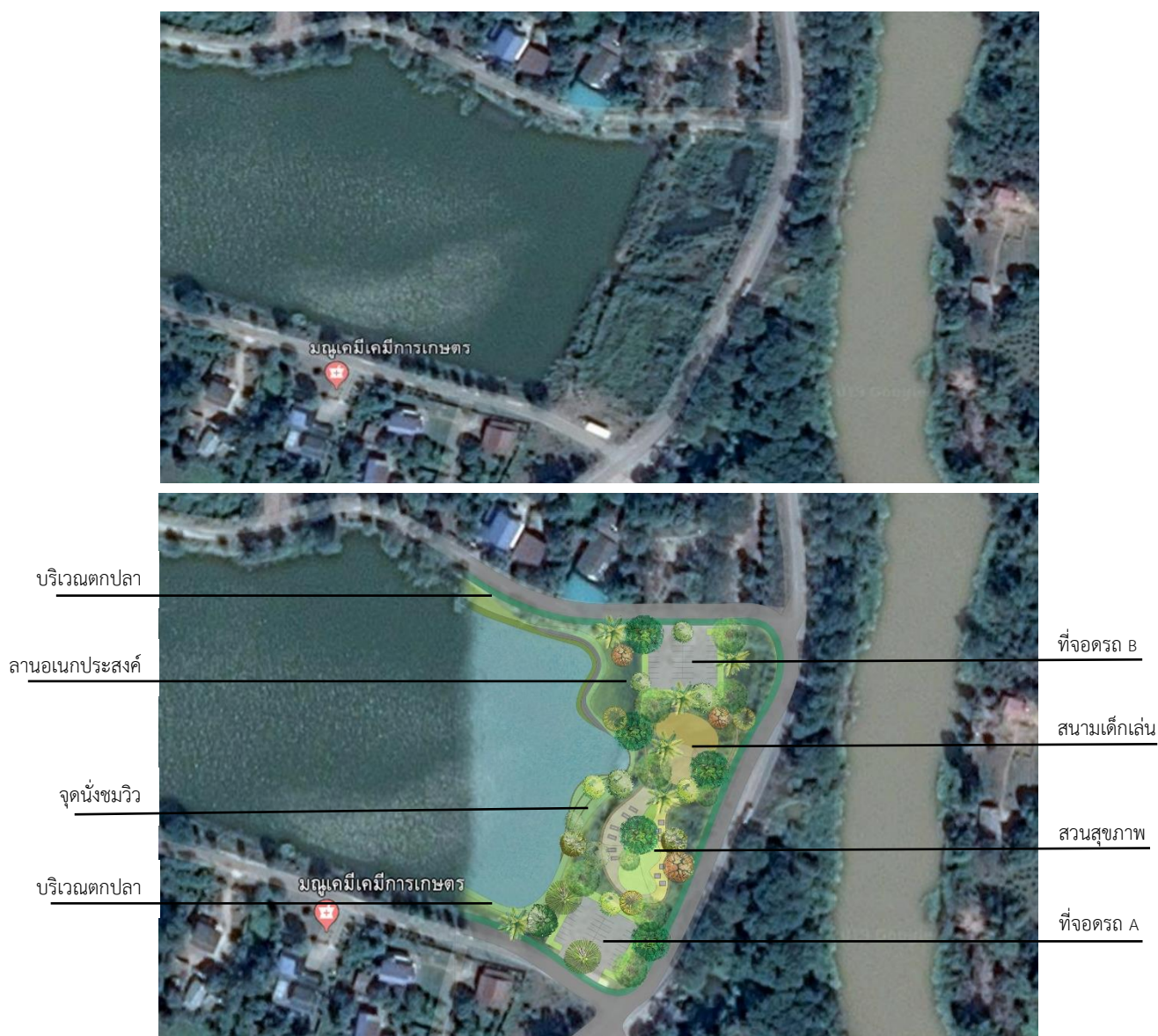
หัวบึงทางแยง

ภาพที่ 5-19 บริเวณบึงทางแยงและพื้นที่ที่ควรพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์

2.2.1 บริเวณหัวบึงหางแขยง

แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณหัวบึงหางแขยง นำเสนอให้มีการสร้างลานอเนกประสงค์ สวนสุขภาพ และจุดนั่งชมวิวเพื่อเป็นที่พักผ่อนและออกกำลังกาย รวมถึงพื้นที่สำหรับนันทนาการอื่น ๆ ได้แก่ สนามเด็กเล่น และพื้นที่ตกปลา ซึ่งจะทำให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์จากพื้นที่ได้ สำหรับวิธีการดำเนินการ คือ เปิดทัศนียภาพบริเวณโค้งน้ำ ตัดแต่งและปลูกต้นไม้ทั้ง 2 ฝั่งของบึงให้สวยงาม ปรับภูมิทัศน์บริเวณเกาะและทำสะพานเชื่อมถึงกัน ดังภาพที่ 5-20 ภาพรวมของพื้นที่หัวบึงหางแขยงก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์ ส่วนภาพที่ 5-21 เป็นการแสดงรายละเอียดของพื้นที่หัวบึงหางแขยงก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์

ภาพที่ 5-20 ภาพรวมของพื้นที่หัวบึงหางแขยงก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์

ภาพที่ 5-21 รายละเอียดบริเวณหัวบึงทางแยังก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์

2.2.2 หน้าวัดทางแยง

แนวทางการพัฒนาพื้นที่หน้าวัดทางแยง คือ การสร้างพื้นที่พักผ่อนและทำกิจกรรมกลางแจ้งสำหรับนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่ว การปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณริมตลิ่งหน้าวัดทางแยงโดยการสร้างทำน้ำลงไปในบึง ปลูกต้นไม้เพื่อสร้างพื้นที่สีเขียวให้ดูร่มรื่น สร้างอฒจันทร์ริมน้ำเพื่อเป็นที่นั่งพักผ่อนและทำกิจกรรม เพิ่มเส้นทางเดิน-วิ่ง และสร้างเส้นทางปั่นจักรยาน รวมถึงการสร้างที่จอดรถขนาดเล็ก ดังภาพที่ 5-22 เป็นพื้นที่หน้าวัดทางแยงก่อนการปรับปรุงภูมิทัศน์ และภาพที่ 5-23 เป็นภาพรวมของพื้นที่หน้าวัดทางแยงหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์เรียบร้อยแล้ว ส่วนภาพที่ 5-24 แสดงรายละเอียดบริเวณหน้าวัดทางแยงก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์

ภาพที่ 5-22 บริเวณหน้าวัดทางแขวงก่อนการปรับปรุงภูมิทัศน์

ภาพที่ 5-23 บริเวณหน้าวัดทางแขวงหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์

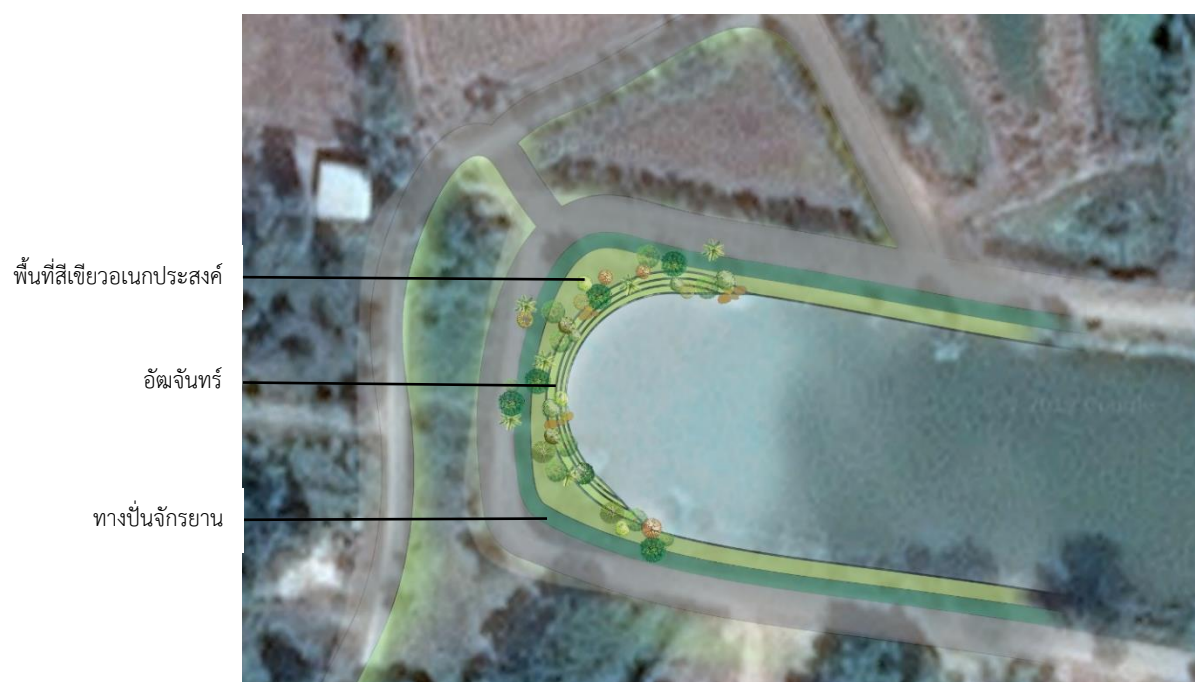
ภาพที่ 5-24 รายละเอียดพื้นที่หน้าวัดบึงหางแขวงก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์

2.2.3 ท้ายบึงหางแขวง

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ท้ายบึงหางแขวง คือ ต้องการให้พื้นที่นี้เป็นการทำกิจกรรมร่วมกันของครอบครัว จึงมีแนวคิดในการปรับพื้นที่ให้เป็นที่เล่นน้ำสำหรับเด็ก ๆ โดยมีการสร้างอฒจันทร์สำหรับผู้ปกครองนั่งดูเด็กเล่นน้ำ ซึ่งดินที่นำมาถมเพื่อปรับพื้นที่มาจากการขุดคูคลอง จากนั้นมีการปลูกไม้ยืนต้นและไม้ดอกเพิ่มเติม สร้างเส้นทางปั่นจักรยานรอบบึงมีขนาดความกว้าง 1.5 เมตร และสร้างเส้นทางเดินวิ่งสำหรับผู้ที่ต้องการออกกำลังกาย ดังภาพที่ 5-25 เป็นบริเวณท้ายบึงหางแขวงก่อนการปรับปรุงภูมิทัศน์ ส่วนภาพที่ 5-26 เป็นภาพรวมของท้ายบึงหางแขวงที่มีการปรับปรุงภูมิทัศน์เสร็จแล้ว ภาพที่ 5-27 เป็นรายละเอียดของพื้นที่ท้ายบึงหางแขวงก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์

ภาพที่ 5-25 บริเวณท้ายบึงหางแขยงก่อนปรับปรุงภูมิทัศน์

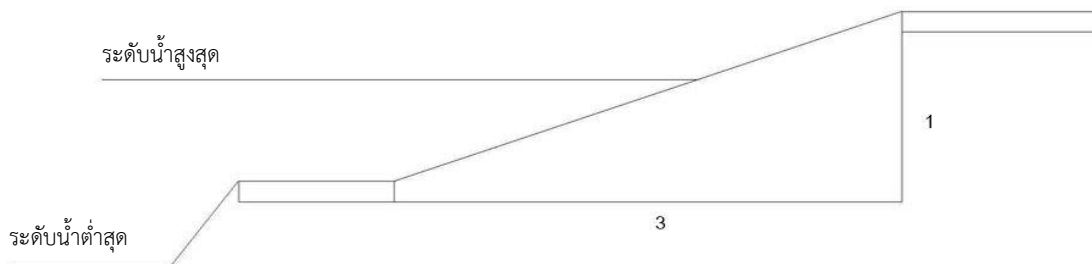

ภาพที่ 5-26 ภาพรวมของบริเวณท้ายบึงหางแขยงหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์

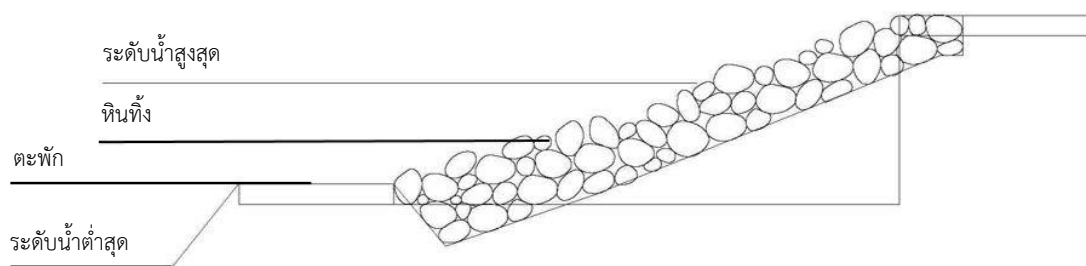

ภาพที่ 5-27 รายละเอียดพื้นที่ท้ายบึงทางแยงก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์

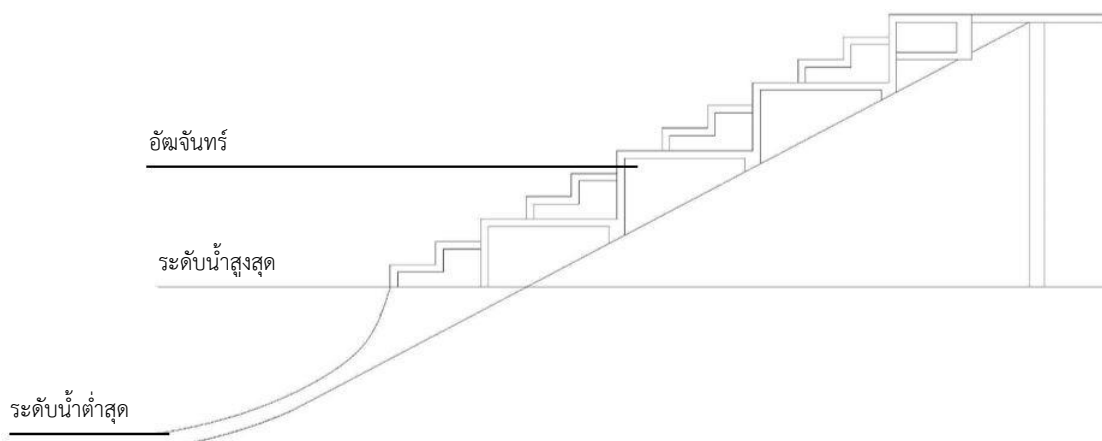
ทั้งนี้รูปแบบของตลิ่งที่นำเสนอมี 3 แบบ ได้แก่ แนวตัดตลิ่งธรรมชาติ 3:1 เพื่อกันดินสไลด์ (ภาพที่ 5-28) แนวตัดตลิ่งแบบหินทิ้ง (ภาพที่ 5-29) และแนวตัดตลิ่งแบบโครงสร้างคสล. (ภาพที่ 5-30)

ภาพที่ 5-28 แนวตัดตลิ่งธรรมชาติ 3:1 เพื่อกันดินสไลด์

ภาพที่ 5-29 แนวตัดตลิ่งแบบหินทิ้ง

ภาพที่ 5-30 แนวตัดตลิ่งแบบโครงสร้าง คสล.

2.3 วัดป่าสัก

แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่วัดป่าสัก คือ การพัฒนาสีเขียว (Green Development) เนื่องจากปัจจุบันเกิดภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ดังนั้นจึงส่งเสริมให้ปลูกต้นไม้เพิ่มมากขึ้น เพื่อช่วยในการดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ นอกจากนี้ยัง

สามารถสร้างเป็นเรื่องราวเพื่อให้นักท่องเที่ยวหรือประชาชนในพื้นที่เดินรอดต้นจามจรีก่อนเข้าไปไหว้พระและสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัดได้อีกด้วย

ภาพที่ 5-31 เป็นพื้นที่ก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์ โดยการปลูกต้นจามจรีเพิ่มเข้าไปตรงบริเวณทางเดิน สร้างความร่มรื่นให้กับประชาชนและนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังวัดป่าสัก

ภาพที่ 5-31 บริเวณหน้าวัดป่าสักก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์

3. ตำบลท่าฉนวน

ตำบลท่าฉนวนมีสถานที่สำคัญหลายแห่งที่สามารถนำมาเป็นจุดขายและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยี่ยมชม เช่น วัดจวน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ นอกจากนี้สถานที่สำคัญของตำบลยังอยู่ในเส้นทางการท่องเที่ยวที่ได้นำเสนอไว้ เมื่อทำการสำรวจพื้นที่แล้วพบว่า ตำบลท่าฉนวนมีพื้นที่ที่ควรพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ 2 แห่ง ได้แก่ บึงกระทะและตลาดท่าฉนวน และเส้นทางปั่นจักรยานชมวิถีชุมชน โดยพื้นที่ทั้ง 2 แห่งดังแสดงในภาพที่ 5-32

ภาพที่ 5-32 พื้นที่ที่ควรพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ในตำบลท่าฉนวน

3.1 บึงกระทะและพื้นที่โดยรอบ

บริเวณบึงกระทะและพื้นที่โดยรอบมีจุดที่สามารถพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ได้ 2 จุดด้วยกัน ได้แก่ บริเวณบึงกระทะ และตลาดท่าฉนวน ลักษณะของพื้นที่เดิม คือ เป็นตลาดชุมชนที่มีประชาชนทั่วไปเอาของมาขาย บริเวณโดยรอบเป็นบึงน้ำขนาดใหญ่หลายบึง ภายในบึงมีดอกบัวที่เหี่ยวเฉาแออดส่งผลทำให้น้ำในบึงเน่าเสีย บึงบางแห่งมีความกว้างไม่มากพอส่งผลให้น้ำนิ่งไม่มีการหมุนเวียนถ่ายเทน้ำ ทำให้ขยะใบไม้กองอยู่หัวริมบึงและทำให้น้ำเกิดการเน่าเสีย

แนวคิดในการพัฒนา คือ การปรับทัศนียภาพโดยรอบและปลูกดอกบัวทองหรือดอกบัวครามในบึงใหม่เพื่อเป็นจุดท่องเที่ยว เชื่อมต่อบึงแต่ละบึงเข้าด้วยกัน ทำให้น้ำมีการไหลเวียนลดการเน่าเสียของน้ำและทำให้ระบบนิเวศน์อุดมสมบูรณ์ขึ้น ส่วนพื้นที่ตลาดจะทำการออกแบบตลาดและที่จอดรถใหม่สำหรับประชาชนที่เข้ามาซื้อขายในตลาด การพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ของพื้นที่แต่ละส่วนมีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 บึงกระทะ

ภาพที่ 5-33 เป็นขอบเขตของบึงกระทะและพื้นที่โดยรอบที่จะทำการพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ ส่วนภาพที่ 5-34 เป็นภาพรวมของบึงกระทะและพื้นที่โดยรอบหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์เรียบร้อยแล้ว ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเชื่อมต่อบึงแต่ละแห่งเข้าด้วยกัน ออกแบบการใช้ประโยชน์ของบึงใหม่ เช่น บึงสำหรับพายเรือ ตกปลา ปลูกบัว เป็นต้น เป็นการเพิ่มฟังก์ชันการใช้ประโยชน์พื้นที่

ภาพที่ 5-33 บึงกระทะและพื้นที่โดยรอบก่อนการปรับปรุงภูมิทัศน์

ภาพที่ 5-34 บึงกระทะและพื้นที่โดยรอบหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์

แต่ละพื้นที่ได้นำแนวคิดในการวางผังสอดคล้องกับบึงเดิมและมีกิจกรรมที่เหมาะสม ได้แก่ กิจกรรมแบบ Active เช่น พื้นที่เล่นน้ำ สนามเด็กเล่น ลานออกกำลังกาย หรือสวนสุขภาพ และกิจกรรมแบบ Passive เช่น พายุเรือ และตกปลา

(1) กิจกรรมแบบ Active

พื้นที่เล่นน้ำ ในการออกแบบวางผังได้ใช้พื้นที่ของบึงน้ำที่ตื้นเป็นที่เล่นน้ำของเด็กเพื่อความปลอดภัย โดยออกแบบให้เป็นอ้อมจันทร์ที่หลากหลายฟังก์ชัน เหมาะกับการเล่นสนุก และปลอดภัยสำหรับเด็ก ในขณะที่เดียวกันก็มีการสร้างอ้อมจันทร์สำหรับผู้ปกครองนั่งดูได้อย่างใกล้ชิด ดังภาพที่ 5-35

ภาพที่ 5-35 การพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่เล่นน้ำ

สนามเด็กเล่น ได้ออกแบบให้อยู่ติดกับพื้นที่เล่นน้ำ แนวคิดการออกแบบสนามเด็กเล่นนั้นคำนึงถึงฟังก์ชันสำหรับเด็กทุกช่วงวัย เช่น บ่อทราย ตาข่ายยืดหยุ่น และบาร์เชือก ทำให้สามารถใช้งานได้ยาวนานและต่อเนื่อง ดังภาพที่ 5-36

ภาพที่ 5-36 การออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์สนามเด็กเล่น

ลานออกกำลังกาย เป็นลานอเนกประสงค์สำหรับออกกำลังกายของประชาชนในชุมชน อาจจะมีการจัดการแข่งขันกีฬาเล็ก ๆ หรือกิจกรรมร่าเริงในตอนเช้าสำหรับผู้สูงอายุ หรือเดินแอโรบิกในตอนเย็น

สวนสุขภาพ เป็นบริเวณที่มีเครื่องออกกำลังกายกลางแจ้ง เพื่อส่งเสริมการออกกำลังกายและเสริมสร้างสุขภาพที่แข็งแรงให้กับประชาชนในชุมชน

(2) กิจกรรมแบบ Passtive

บึงสำหรับพายเรือ เป็นกิจกรรมยามว่างเหมาะสำหรับทุกเพศทุกวัย ปรับภูมิทัศน์บึงน้ำที่เหมาะสมเป็นบริเวณพายเรือชมวิวและดื่มด่ำกับบรรยากาศชนบทที่เงียบสงบ

บึงตกปลา เป็นกิจกรรมนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่มีความนิยม ดังนั้นจึงมีการออกแบบและปรับปรุงบึงสำหรับกิจกรรมตกปลาโดยเฉพาะ เป็นการเพิ่มการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ให้มีความหลากหลายมากขึ้น และดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชอบกิจกรรมตกปลาให้เดินทางมายังพื้นที่นี้ ดังภาพที่ 5-37

ภาพที่ 5-37 การพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่สำหรับกิจกรรมพายเรือและตกปลา

รายละเอียดของการปรับปรุงภูมิทัศน์บึงน้ำให้เป็นบึงตกปลา ดำเนินการโดยการขุดลอกบึงให้มีความลึกเพิ่มขึ้น ตัดแต่งและปลูกต้นไม้เพิ่มเติมให้สวยงามและเป็นระเบียบมากขึ้น ดังภาพที่ 5-38

ภาพที่ 5-38 การปรับปรุงภูมิทัศน์บึงตกปลาในบริเวณบึงกระทะ

การปรับปรุงภูมิทัศน์ของถนนที่อยู่รอบบึงโดยการปลูกดอกไม้และต้นไม้ รวมถึงการสร้างเส้นทางปั่นจักรยานเพื่อให้นักท่องเที่ยวและประชาชนได้เข้ามาใช้ประโยชน์สำหรับ ออกกำลังกายและพักผ่อน ดังภาพที่ 5-39

ภาพที่ 5-39 การปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนโดยรอบบึงกระทะ

นอกจากนี้ในบริเวณบึงกระทะจะมีการปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบและปรับปรุงบึงน้ำใหม่โดยการปลูกดอกบัวครามหรือดอกบัวทองเพื่อทำให้อบอุ่นมีสีสันและมีความสวยงามมากขึ้น และยังส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ได้อีกด้วย ดังภาพที่ 5-40 เป็นภาพก่อนและหลังการปรับปรุงบึงโดยการปลูกดอกบัวคราม

ภาพที่ 5-40 บริเวณบึงน้ำก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เป็นบึงดอกบัวคราม

3.1.2 ตลาดท่าฉนวน

แนวคิดการปรับปรุงภูมิทัศน์ คือ การย้ายตลาดใหม่มาด้านทิศใต้ และปรับปรุงพื้นที่ตลาดเดิมให้เป็นที่จอดรถ สำหรับการย้ายตลาดมาด้านทิศใต้คำนึงถึงเรื่องมุมมอง ทิวทัศน์และความสวยงามเป็นหลัก เป็นการเปิดรับมุมมองใหม่ของผู้ที่เดินทางมายังตลาด ซึ่งจะ ทำให้เห็นบรรยากาศโดยรอบของบึงกระทะได้ดียิ่งขึ้น ดังภาพที่ 5-41

นอกจากนี้ยังมีการเสนอให้มีการจัดการฝั่งตลาดและร้านค้าเพิ่มเป็นตลาด ศูนย์รวมผลิตภัณฑ์ OTOP ของชุมชน มีร้านอาหาร และบริเวณพักผ่อนหย่อนใจ รวมถึงเพิ่มจำนวนร้านค้าและห้องน้ำสาธารณะในบริเวณสวน โดยมีระยะห่างกันไม่เกิน 400 เมตร เพื่อให้เกิดความสะดวกและตอบสนองในการใช้งานของนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่

ภาพที่ 5-41 บริเวณตลาดท่าฉนวนและแนวคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์ของตลาด

ในการออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ตลาดแห่งใหม่ที่ย้ายมาอยู่ทางทิศใต้ของตลาดเดิมนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อความสวยงามและมุมมองใหม่ โดยมีการปลูกต้นไม้และดอกไม้ปรับปรุงทางเดิน และรูปแบบของอาคารใหม่โดยใช้วัสดุพื้นถิ่นและรูปแบบของอาคารดั้งเดิมของชุมชน ดังภาพที่ 5-42

ภาพที่ 5-42 รายละเอียดของตลาดก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์

3.2 เส้นทางปั่นจักรยานชมวิถีชุมชน

เส้นทางปั่นจักรยานเป็นเส้นทางเลียบริมแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งตัดผ่านในชุมชน จึงทำให้ผู้ที่ต้องการปั่นจักรยานสามารถเที่ยวชมและศึกษาวิถีชีวิตของชาวบ้าน พร้อมกับชมทิวทัศน์และความสวยงามของแม่น้ำเจ้าพระยา นอกจากนี้ยังผ่านสถานที่สำคัญ เช่น วัดจวน อีกด้วย

แนวคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์ ได้แก่ ปรับปรุงจากถนนเดิมโดยใช้ Concrete Stamp สีพื้นธรรมชาติ ปลูกไม้หอม ได้แก่ ป๊อป จำปี จำปา พิกุล สารภี และกันเกรา เพื่อให้ดอกไม้ส่งกลิ่นหอมขณะปั่นจักรยานเที่ยวชมชุมชน ดังภาพที่ 5-43 และ 5-44

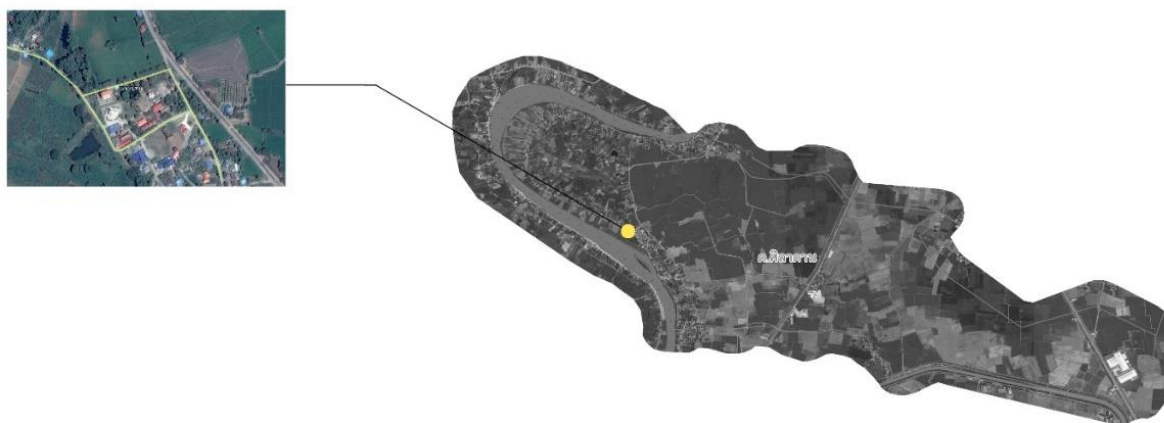
ภาพที่ 5-43 เส้นทางปั่นจักรยานในชุมชนก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์

ภาพที่ 5-44 การปรับปรุงเส้นทางปั่นจักรยานในชุมชน

4. ตำบลศิลาดาน

ตำบลศิลาดานถูกเลือกให้เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่ต้องพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อใช้เป็นพื้นที่จอดรถบัสและรถยนต์สำหรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากถนนส่วนใหญ่ในเมืองมโนรมย์มีขนาดเล็ก รถใหญ่ เช่น รถบัส ไม่สามารถขับผ่านได้ และเพื่อเป็นการป้องกันอันตรายและส่งเสริมให้ลดการใช้รถยนต์ในพื้นที่ชุมชนจึงทำการสร้างจุดจอดขึ้นในบริเวณวัดธรรมจันทร์ดังภาพที่ 5-45

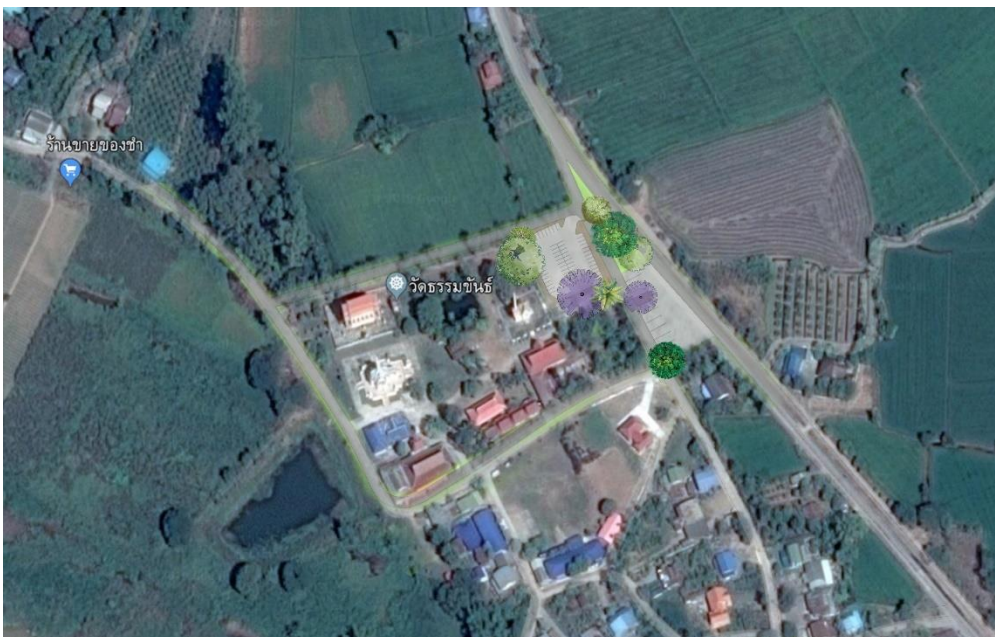

ภาพที่ 5-45 บริเวณที่ควรพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ในตำบลศิลาดาน

แนวทางการพัฒนา ได้แก่ การปรับปรุงพื้นที่ภายในวัดธรรมขันธุ์สำหรับจอดบัสและรถยนต์ มีจุดให้เช่ารถจักรยานสำหรับใช้ปั่นเพื่อเที่ยวชมในชุมชนและสถานที่สำคัญต่าง ๆ ดังภาพที่ 5-46 และ 5-47 เป็นพื้นที่วัดธรรมขันธุ์และบริเวณโดยรอบก่อนและหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์

ภาพที่ 5-46 บริเวณวัดธรรมขันธุ์ก่อนการปรับปรุงภูมิทัศน์

ภาพที่ 5-47 การปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณวัดธรรมขันธุ์สำหรับจอดรถบัสและรถยนต์

สรุปผล

ในช่วง พ.ศ. 2545 และ 2560 พื้นที่ส่วนใหญ่ของเมืองมโนรมย์เป็นการทำเกษตรกรรม เช่น การปลูกข้าว พืชไร่ พืชสวน และไม้ผล ส่วนพื้นที่อื่น ๆ ที่พบ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย สิ่งปลูกสร้าง และแหล่งน้ำ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดในช่วงเวลานี้ คือ การเปลี่ยนจากนาข้าวไปเป็นพืชไร่ รองลงมาเป็นการเปลี่ยนแปลงจากไม้ผลเป็นนาข้าว การเปลี่ยนแปลงจากนาข้าวเป็นไม้ผล ในขณะที่อาคารบ้านเรือนและสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ มีการขยายตัวแต่ไม่มากนัก คิดเป็นร้อยละ 1.22 โดยเฉพาะที่อยู่อาศัยที่เพิ่มขึ้นมากที่สุดในสิ่งปลูกสร้างทั้งหมด

จากการศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2560 พบประเด็นที่น่าสนใจ คือ มีการใช้ประโยชน์ที่ดินผิดประเภทและไม่สอดคล้องกับประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองรวมที่ประกาศในปี พ.ศ. 2560 เช่น มีการใช้ประโยชน์ที่ดินทุกประเภทในที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม (ก) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหมืองแร่และบ่อขุด และโรงงานอุตสาหกรรม (U5) ทั้งที่ในบริเวณนี้ควรสงวนไว้สำหรับการทำเกษตรกรรมและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้า (ง) พบว่ามีการใช้เพื่อปลูกพืชไร่แต่ไม่พบโรงงานอุตสาหกรรมพื้นที่นี้ หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่สามารถควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้สอดคล้องกับผังเมืองรวม ในอนาคตเมืองมโนรมย์อาจเกิดปัญหาหลายอย่างตามมา เช่น การตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในเขตเกษตรกรรมและชุมชนจะก่อให้เกิดปัญหามลพิษและส่งผลกระทบต่อประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ ในทางตรงกันข้ามพื้นที่ที่ควรใช้ในสำหรับตั้งโรงงานอุตสาหกรรมก็มีการนำไปใช้ในการปลูกพืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น เช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ยังพบปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินในเมืองมโนรมย์ นั่นคือ การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเมืองโบราณทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณอู่ตะเภา เมืองโบราณนครน้อย และเมืองโบราณแม่นางเหล็ก ซึ่งไม่มีการควบคุมการเข้าไปใช้ประโยชน์ทั้งที่เป็นเขตเมืองโบราณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และควรค่าแก่การอนุรักษ์ โดยปัจจุบันมีประชาชนเข้าไปตั้งถิ่นฐานและประกอบอาชีพในพื้นที่เมืองโบราณทั้ง 3 แห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำไร่และการสร้างที่อยู่อาศัย ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลพบว่าประชาชนเข้าไปใช้ประโยชน์ในเขตเมืองโบราณมาเป็นระยะเวลานานหลายสิบปี ทำให้หลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น คันดิน หลักฐานทางโบราณคดี ถูกทำลายและเสื่อมสภาพลงไปอย่างมากจนแทบไม่เหลือสภาพเดิม ดังนั้น จึงเป็นประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้รับผิดชอบจะต้องเข้าไปจัดการดูแลและบริหารจัดการพื้นที่ให้ถูกต้อง

พื้นที่ในการพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ในเมืองมโนรมย์นั้นการคัดเลือกจากความสอดคล้องกับเส้นทางการท่องเที่ยวที่ได้จัดทำไว้ รวมถึงเป็นที่ตั้งสถานที่สำคัญ ๆ ลักษณะภูมิประเทศที่น่าสนใจและสวยงาม อีกทั้งเมื่อทำการปรับปรุงภูมิทัศน์แล้วสามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ได้อย่างเต็มที่ทั้งในด้านของการท่องเที่ยว ตลอดจนประชาชนในพื้นที่สามารถเข้ามาใช้พื้นที่ เช่น พักผ่อนหย่อนใจ และกิจกรรมสันทนาการอื่น ๆ ส่วนการออกแบบพื้นที่ใช้แนวคิดของการออกแบบเมืองเชิงสร้างสรรค์ ไม่ทำลายธรรมชาติและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่

โดยได้คัดเลือกตำบลกิ่งสำเภา ทางน้ำสาคร ท่าฉนวน และศิลาदान เพื่อพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ เป็นลำดับแรก เนื่องจากใน 4 ตำบลนี้มีความสำคัญด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะตำบลกิ่งสำเภาและ ทางน้ำสาครซึ่งเป็นที่ตั้งสถานที่ท่องเที่ยวหลักของเมืองมโนรมย์ ดังนั้นจึงควรทำการพัฒนาและ ปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

บทที่ 6

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาเมืองมโนรมย์

จากผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ฐานข้อมูลสถานที่สำคัญ การใช้ประโยชน์ที่ดิน การออกแบบเมือง การสร้างตราสินค้าและกำหนดตำแหน่งทางการตลาดให้กับเมืองมโนรมย์เพื่อพัฒนาให้เป็นเมืองท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จากนั้นได้นำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์และจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย รวมทั้งแผนการพัฒนาเมืองมโนรมย์ โดยสามารถสรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. การบริหารจัดการการท่องเที่ยว
2. การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน
3. การออกแบบเมืองและการปรับปรุงภูมิทัศน์

ข้อเสนอแนะที่ 1: การบริหารจัดการการท่องเที่ยว

เมืองมโนรมย์มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่น่าสนใจ มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน มีประเพณีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ และในอีกด้านหนึ่ง คือ มีการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อพัฒนาให้เป็นการท่องเที่ยวโดยจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับอาชีพและวิถีชีวิตเกษตรกร ซึ่งจากการสำรวจและรวบรวมข้อมูลพบว่า เมืองมโนรมย์มีลักษณะเด่น 2 ประการ คือ การเป็นศูนย์กลางทางพุทธศาสนา มีวัดสำคัญหลายแห่ง และการรวมกลุ่มของเกษตรกรในชุมชนต่าง ๆ เมื่อทำการวิเคราะห์อัตลักษณ์ของเมืองมโนรมย์พบว่า เมืองมโนรมย์เป็นเมืองแห่งพุทธศาสนาและเกษตรกรรม ถึงแม้ว่าเมืองมโนรมย์จะมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายแห่ง โดยบางแห่งมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวแล้วก็ตาม แต่แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในพื้นที่ยังขาดความเชื่อมโยงกัน ขาดการประชาสัมพันธ์และนำเสนอเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน และที่สำคัญก็คือ ประชาชนยังขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และยังไม่มีความพร้อมที่ดูแลการท่องเที่ยวโดยตรง

ดังนั้น การบริหารจัดการการท่องเที่ยวของเมืองมโนรมย์เพื่อพัฒนาให้มโนรมย์เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้จึงเป็นสิ่งแรกๆ ที่ควรนำมาพิจารณาและดำเนินการ โดยการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของเมืองมโนรมย์ควรมีแนวทางในการดำเนินงานเป็นลำดับดังนี้

1. จัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบ

เนื่องจากในปัจจุบันในพื้นที่เมืองมโนรมย์ยังไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยตรง ดังนั้น จึงควรมีการจัดตั้งหน่วยงานและแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ที่

รับผิดชอบในการบริหารและจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในเมืองมโนรมย์ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการดำเนินกิจกรรม การพัฒนา และการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

2. การให้ความรู้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

เมื่อจัดตั้งหน่วยงานและผู้รับผิดชอบแล้ว ควรให้ความรู้และแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เช่น การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การสร้างและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การจัดการงบประมาณเพื่อใช้ในการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ตลอดจนเทคนิคในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายหลัก

3. จัดการและรวบรวมข้อมูลและองค์ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว

ในปัจจุบันนี้ยังไม่มีกรรวบรวมข้อมูลและองค์ความรู้ที่มีอยู่ของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของสถานที่สำคัญต่าง ๆ องค์ความรู้ที่ถูกถ่ายทอดมาตั้งแต่อดีต เช่น ความรู้ทางด้านสมุนไพร หรือรูปแบบการดำเนินกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมในกลุ่มหรือวิสาหกิจชุมชนด้านการเกษตรที่มีหลายแห่งที่มีความน่าสนใจ เช่น การปลูกส้มโอขาวแตงกวา เป็นผลไม้ที่มีชื่อเสียงของมโนรมย์ ที่ควรมีการสืบทอดวิธีการปลูกและการบำรุงรักษา เพื่อให้ได้ผลผลิตส้มโอขาวแตงกวาที่มีคุณภาพ โดยข้อมูลและองค์ความรู้เหล่านี้ควรมีการรวบรวมจัดเก็บ และเผยแพร่ในรูปแบบที่เหมาะสม

4. การส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

เมืองมโนรมย์ยังขาดการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างมาก ทั้ง ๆ ที่ในพื้นที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ดังนั้น ผู้รับผิดชอบควรคิดหาแนวทางและกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น การจัดกิจกรรมไหว้พระ 9 วัด กิจกรรมวอล์คแรลลี่ตามกลุ่มเกษตรกรรม เป็นต้น จากนั้นจึงทำการประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มเป้าหมายผ่านสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโซเชียลมีเดีย เช่น เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ ซึ่งเป็นสื่อที่มีความสำคัญมากในปัจจุบัน จะทำให้เกิดการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวสนใจและเดินทางมาท่องเที่ยวในเมืองมโนรมย์มากขึ้น นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่สำคัญในพื้นที่ยังขาดการเชื่อมโยง ทั้งนี้อาจดำเนินการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่สอดคล้องเข้าด้วยกันและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ เช่น อาจจัดเป็นเส้นทางไหว้พระ 9 วัด ซึ่งสามารถจัดได้ทั้งเส้นทางบก โดยทางรถยนต์หรือการปั่นจักรยาน หรือเส้นทางไหว้พระทางเรือ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้ชมวิถีชีวิตของชุมชนและความสวยงามของธรรมชาติริมฝั่งแม่น้ำด้วย

ข้อเสนอแนะที่ 2: การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน

สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็นในเมืองมโนรมย์เพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวที่ควรปรับปรุงและพัฒนาในลำดับแรก คือ ถนน เนื่องจากเป็นเส้นทางการสัญจรหลักในเมืองมโนรมย์ รองลงมา คือ การเดินทางทางเรือ ซึ่งสิ่งที่จำเป็นต้องปรับปรุงและสร้างเพิ่มเติม คือ ท่าเรือ นอกจากนี้ ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานอื่น ๆ ที่ควรมีการพัฒนาและสร้างเพิ่มเติม เช่น ที่พัก ร้านอาหาร รวมทั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่มีรายละเอียดดังนี้

1. เส้นทางคมนาคมทางบก

การเดินทางโดยรถยนต์หรือรถโดยสารสาธารณะเป็นรูปแบบการเดินทางหลักสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางมายังเมืองมโนรมย์ จากการสำรวจพบว่าถนนส่วนใหญ่ในพื้นที่อยู่ในสภาพดี แต่ยังไม่กว้างมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งถนนเลียบบแม่น้ำ ซึ่งจะถูกลอกแบบให้เป็นเส้นทางการท่องเที่ยวหลักของมโนรมย์ นั่นคือ เส้นทางไหว้พระทางบก ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเลือกการเดินทางได้ทั้งทางรถยนต์หรือการปั่นจักรยาน เริ่มตั้งแต่วัดห้วยยาง ตำบลท่าฉนวน ลงมาตามแม่น้ำจนถึงวัดพิบูลงาม ตำบลคิ่งสำเภา แต่ถนนเส้นนี้แคบมากและไม่สามารถขยายความกว้างของถนนได้ เนื่องจากมีบ้านเรือนและสิ่งปลูกสร้างทั้ง 2 ข้างของถนน หรือบางส่วนติดกับชายตลิ่งสูงชัน ดังนั้นการแก้ไขปัญหา คือ การกำหนดให้ถนนเส้นนี้เดินทางเดียว (One Way) ซึ่งหากยังมีการเดินทางแบบสวนทางกันอยู่อาจเกิดอุบัติเหตุและอันตรายสำหรับนักท่องเที่ยวและชาวบ้านที่เดินทางสัญจรไปมาได้ อย่างไรก็ตามเส้นทางการนี้จะกำหนดให้มีการเดินทางเดียวเฉพาะในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ก็ได้เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่มากนัก

นอกจากนี้ยังควรสร้างป้ายจราจรและป้ายบอกทางในแต่ละจุดเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเห็นได้ชัดเจนและสามารถเดินทางได้สะดวก อีกประการหนึ่ง คือ ควรปรับปรุงถนนที่ชำรุดและเป็นหลุมให้กลับมาใช้ได้ปกติเพื่อลดอุบัติเหตุจากการเดินทาง

2. เส้นทางคมนาคมทางน้ำ

จากการสำรวจในเบื้องต้นพบว่า ปัจจุบันมีเรือที่ให้บริการนักท่องเที่ยวที่ต้องการนั่งเรือชมวิถีชีวิตและทิวทัศน์ทั้ง 2 ฝั่งแม่น้ำ จากโครงการวิจัยนี้ได้มีการนำเสนอเส้นทางไหว้พระทางน้ำ เป็นการผสมผสานระหว่างการทำบุญไหว้พระกับการล่องเรือเพื่อชมความงามของธรรมชาติ ซึ่งเส้นทางไหว้พระนี้เกี่ยวข้องกับวัด 6 แห่ง ได้แก่ วัดจวน วัดห้วยยาง วัดโคกแจง วัดศรีสิทธิการาม (วัดเหนือ) วัดโพธิศรีศรีธาราม (วัดกลาง) วัดศรีมณีวรรณ (วัดใต้) ดังนั้นจึงควรจัดสร้างท่าเรือสำหรับเป็นที่ขึ้นลง และในการสร้างควรได้มาตรฐานและคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ดีจากการสำรวจเบื้องต้นพบว่ามีหลายวัดที่มีท่าเรืออยู่แล้ว เช่น วัดศรีมณีวรรณ วัดห้วยยาง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าไปปรับปรุงท่าเรือเหล่านั้นให้ได้มาตรฐานและความปลอดภัยก็จะสามารถใช้งานได้เลย

3. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานอื่น ๆ

เนื่องจากเมืองมโนรมย์เป็นอำเภอขนาดเล็กและนักท่องเที่ยวยังไม่ค่อยนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวมากนัก จะเห็นได้ว่าในพื้นที่ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานทางการท่องเที่ยวไม่มากนัก เช่น ที่พัก ร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึก ดังนั้น ในประเด็นนี้จึงขอเสนอแนวทางในการพัฒนาที่พักแบบโฮมสเตย์ เนื่องจากในเมืองมโนรมย์มีทำเลที่ตั้งหลายแห่งที่เหมาะสมสำหรับการทำโฮมสเตย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบ้านเรือนที่อยู่ติดริมคลองและแม่น้ำเจ้าพระยา จัดเป็นทำเลที่ตั้งที่น่าสนใจ หากหน่วยงานที่รับผิดชอบมีการอบรมเพื่อให้ความรู้แก่ชาวบ้านในการจัดทำและบริหารจัดการโฮมสเตย์ให้ได้มาตรฐาน จะเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังเมืองมโนรมย์มากขึ้น

ข้อเสนอแนะที่ 3: การออกแบบเมืองและการปรับปรุงภูมิทัศน์

การออกแบบเมืองและการปรับปรุงภูมิทัศน์ถือเป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งที่ต้องนำมาพิจารณาในการพัฒนาเมืองเพื่อรองรับการท่องเที่ยว งานวิจัยนี้ได้กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาเมืองมโนรมย์ให้เป็นเมืองท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ดังนั้นในการออกแบบเมืองและการปรับปรุงภูมิทัศน์ก็จะคำนึงถึงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นสำคัญ ในการพัฒนาใด ๆ ก็ตามในพื้นที่จะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน การก่อสร้างหรือปรับปรุงพื้นที่จะต้องไม่ส่งผลกระทบหรือทำลายสิ่งแวดล้อม

โครงการวิจัยนี้ได้ทำการออกแบบเมืองและการปรับปรุงภูมิทัศน์รายตำบล โดยในอำเภอมโนรมย์ประกอบด้วย 7 ตำบล ได้แก่ ตำบลท่าฉนวน ศิลาदान วัดโคก หางน้ำสาคร อุตะเภา ไร่พัฒนา และคุ้มสำเภา ในแต่ละตำบลจะมีการออกแบบและการปรับปรุงภูมิทัศน์แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับลักษณะภูมิประเทศ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ นอกจากการออกแบบเมืองและการปรับปรุงภูมิทัศน์รายตำบลแล้วยังมีการจัดและนำเสนอเส้นทางการท่องเที่ยว ดังนั้นในการพัฒนาหรือการดำเนินงานจริงจึงขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่รับผิดชอบที่จะจัดสรรงบประมาณและจัดลำดับความสำคัญของแต่ละพื้นที่ อย่างไรก็ตามในงานวิจัยนี้ได้วิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

1. เส้นทางท่องเที่ยว

การพัฒนาและปรับปรุงเส้นทางท่องเที่ยวเป็นสิ่งสมควรดำเนินการเป็นลำดับแรก เนื่องจากเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวหลักที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมายังเมืองมโนรมย์ โครงการวิจัยนี้ได้ออกแบบและนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวไว้ทั้งสิ้น 3 รูปแบบ โดยแต่ละเส้นทางจะมีรายละเอียดต่าง ๆ ได้แก่ จุดจอดรถ ในกรณีที่เดินทางมาโดยรถบัสหรือรถยนต์แต่ต้องการท่องเที่ยวโดยรถจักรยาน ตำแหน่งสถานที่ท่องเที่ยว แผนที่เส้นทาง และอื่น ๆ (รายละเอียดในบทที่ 5) ดังนั้นผู้รับผิดชอบต้องดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงจุดจอดรถ ป้ายบอกทาง ป้ายจราจร รายละเอียดของสถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น

2. การปรับปรุงภูมิทัศน์รายตำบล

เนื่องจากแต่ละตำบลมีสภาพแวดล้อม ลักษณะทางกายภาพ และสถานที่สำคัญแตกต่างกันไป ดังนั้น การออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์จึงแตกต่างกันไปตามจุดเด่นของแต่ละตำบล โดยทุกตำบลได้มีการนำเสนอรูปแบบในการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สอดคล้องกับแนวทางของการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ เพื่อรองรับเมืองท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ตามเป้าหมายของเมืองมโนรมย์ ในอำเภอมโนรมย์ ประกอบด้วย 7 ตำบล จึงสามารถจัดลำดับของการพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์โดยพิจารณาจากโอกาสในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว ความสวยงามของสภาพแวดล้อมและลักษณะทางกายภาพ ดังแสดงในตารางที่ 6-1

ตารางที่ 6-1 ลำดับการออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ของแต่ละตำบลในอำเภอมโนรมย์

ลำดับที่	ตำบล	แนวทางการออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์	ระดับความ เร่งด่วน
1	คุ้มสำเภา	ตำบลคุ้มสำเภามีวัดที่อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวที่นำเสนอ ดังนั้นจึงอยู่ในระดับที่ควรเร่งดำเนินการ นอกจากนี้ยังมีแผนในการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณเรือสำเภาของมโนรมย์ให้กลายเป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจของนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่อีกด้วย	★ ★ ★
2	ทางน้ำสาคร	ตำบลทางน้ำสาครมีจุดเด่น คือ เส้นทางท่องเที่ยววิถีชีวิตเกษตร ซึ่งอยู่ในแผนการนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวหลัก	★ ★ ★
3	ท่าฉนวน อู่ตะเภา	ทั้งตำบลท่าฉนวนและอู่ตะเภามีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นวัดและวิถีเกษตรใกล้เคียงกัน และสถานที่บางแห่งก็อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวที่นำเสนอ และยังมีแผนการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณบึงกระทะให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่ที่สำหรับพักผ่อนของประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณตลาดชุมชนใหม่ให้สวยงามและใช้ประโยชน์จากพื้นที่ได้มากขึ้น อย่างไรก็ตามการดำเนินงานในพื้นที่ 2 ตำบลนี้ยังไม่อยู่ในระดับเร่งด่วน	★ ★

ตารางที่ 6-1 (ต่อ)

ลำดับที่	ตำบล	แนวทางการออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์	ระดับความ เร่งด่วน
4	ศิลาดาน ไร่พัฒนา วัดโคก	ตำบลวัดโคก ไร่พัฒนา และศิลาดานอยู่ในกลุ่มที่ยังไม่ จำเป็นและยังไม่ต้องเร่งดำเนินการปรับปรุงและพัฒนา เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่อยู่ในเส้นทางที่นำเสนอ ยกเว้นตำบลศิลาดานที่มีสวนส้มโอขาวแตงกวาสุขสำราญ ซึ่งเป็นหนึ่งในสถานที่ที่อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยววิถี เกษตรที่นำเสนอ	★

หมายเหตุ ระดับความเร่งด่วนในการพัฒนา:

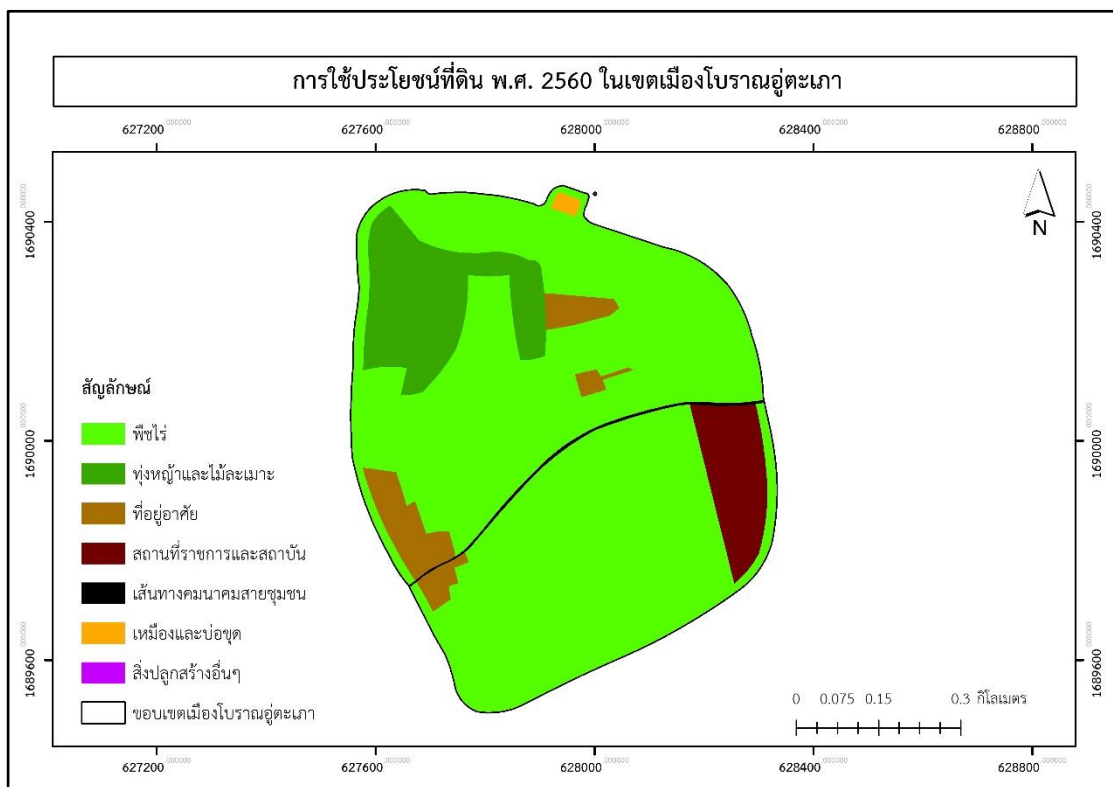
- ★★★ (3 ดาว) หมายถึง ควรเร่งดำเนินการ
- ★★ (2 ดาว) หมายถึง มีความจำเป็นแต่สามารถรอได้
- ★ (1 ดาว) หมายถึง ยังไม่จำเป็นและยังไม่ต้องเร่งดำเนินการ

3. การสร้างพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

มโนรมย์มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานและน่าสนใจ มีโบราณสถานและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ มีการขุดค้นพบโบราณวัตถุมากมาย แต่อย่างไรก็ดีสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ยังไม่ถูกนำมาจัดเก็บและจัดการอย่างถูกต้องและเหมาะสม รวมถึงประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เองก็ยังไม่ให้ความสำคัญกับโบราณสถานและโบราณวัตถุดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่เมืองโบราณ โดยการตั้งบ้านเรือนและประกอบอาชีพ หรือเมื่อค้นพบโบราณวัตถุก็ได้เก็บรักษาหรือให้ความสำคัญ ดังนั้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งส่งเสริมให้นักท่องเที่ยว ประชาชน และเยาวชนได้มีโอกาสเข้ามาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของมโนรมย์ การวิจัยนี้จึงเสนอการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเมืองมโนรมย์ โดยพื้นที่ที่เหมาะสม ได้แก่ บริเวณเมืองโบราณอู่ตะเภา ตั้งอยู่ที่ตำบลอู่ตะเภา เนื่องจากมีทำเลที่ตั้งเหมาะสมและสวยงาม มีแหล่งโบราณสถานในพื้นที่ รวมทั้งมีการขุดค้นพบโบราณวัตถุมากมาย และยังอยู่ใกล้กับถนนทางหลวงเอเชียสาย 1 (AH1) ซึ่งทำให้สะดวกในการเดินทางมายังพิพิธภัณฑ์ดังกล่าว นอกจากนี้พื้นที่ส่วนใหญ่ในเขตเมืองโบราณอู่ตะเภาเป็นการเข้าไปใช้ประโยชน์ของประชาชน เช่น การสร้างที่อยู่อาศัย ปลูกพืชไร่ และอื่น ๆ ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถที่จะเข้าไปบริหารจัดการพื้นที่เพื่อสร้างพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมได้ ดังภาพที่ 6-1 และ 6-2

ภาพที่ 6-1 ขอบเขตตำบลอุตะเกาและทำเลที่ตั้งของเมืองโบราณอุตะเกา

ภาพที่ 6-2 การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2560 ในเขตเมืองโบราณอุตะเกา

เอกสารอ้างอิง (Reference)

- กรมการท่องเที่ยวเที่ยว. 2558. สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยว ธันวาคม 2558. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2559, จาก <http://www.tourism.go.th/view/1/สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยวต่างชาติ/TH-TH>
- กรมพัฒนาที่ดิน. 2552. การจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land Use Classification). สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2559, จาก http://www.map.nu.ac.th/namnan/doc/code_lu.pdf
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2554. เมืองและชุมชนสร้างสรรค์. TAT Tourism Journal 2 (2554), 11-21.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2556. ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2559, จาก <http://tourisminvest.tat.or.th/งานวิจัย/การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์>
- กุลวรา สุวรรณพิมล. 2552. หลักการมัคคุเทศก์ พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- เกริก กิตติคุณ. 2552. ภูมิทัศน์เมือง. คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว. 2555. การพัฒนานโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานีและนนทบุรี. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์.
- คณะนักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2559. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นด้านการจัดการการท่องเที่ยวในอำเภอมโนรมย์ ในรายวิชา 761825 Seminar and Workshop on Hospitality and Tourism Industry Management 1.
- ชญา ณรงค์ฤทธิ์. 2547. ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เชียงใหม่สร้างสรรค์. 2557. เมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2559, จาก http://www.creativechiangmai.com/th/project_view.php?project_id=5&projectcont_id=5
- ทิพวรรณ พุ่มมณี. 2554. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธีระ สิ้นเดชารักษ์ และ นาฬิกอติภัค แสงสนิท. 2556. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: การรับรู้ของนักท่องเที่ยว ความพร้อมของเจ้าของกิจการ และความเป็นไปได้ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2559, จาก <http://www.dasta.or.th/th/theory/1615-การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์-การรับรู้ของนักท่องเที่ยว-html>
- นาฏสุดา เชนนะสิริ. 2555. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร. กรุงเทพฯ: พิสิกส์เซ็นเตอร์.

- นิคม จารุมณี 2544. การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นิลบล คล่องเวสสะ. 2552. ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ผังบริเวณ. เอกสารประกอบการสอนวิชา Site Planning. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
- นิตา ชักกุล. 2554. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นำชัย ทนุผล. 2542. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2548. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2549. การพัฒนาและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือท่องเที่ยวไทย.
- ภูริวัจน์ เดชอุ่ม. 2556. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรอบแนวคิดสู่แนวทางปฏิบัติสำหรับประเทศไทย. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย 33(2), 329-364.
- ภัณณิ แก้วสง่า และนิตาชล จำนงศรี. 2555. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: ทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวไทย. วารสารเทคโนโลยีสุรนารี 6(1), 93-111.
- ยุวดี นีรัตน์ตระกูล. 2554. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: ต่อยอด เพิ่มคุณค่า หาจุดต่าง. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2559, จาก http://www.etatjournal.com/upload/245/9_Creative_Tourism.pdf
- วรรณศิลป์ พีรพันธุ์. 2538. องค์ประกอบของเมือง. (ม.ป.ท.).
- วินิจ วีรยงกูร. 2532. การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิมลสิทธิ์ ทรยางกูร. 2541. พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม: มูลฐานทางพฤติกรรมเพื่อการออกแบบ และวางแผน พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย. (ม.ป.ป.). อำเภอมโนรมย์. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 2 กันยายน 2557, จาก <http://chainat.kapook.com/มโนรมย์>.
- ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ. 2557. Creative City : เมืองสร้างสรรค์คืออะไร. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 2 กันยายน 2557, จาก <http://www.tcdc.or.th/src/17453/www-creativethailand-org/Creative-City—เมืองสร้างสรรค์คืออะไร>.
- สมพร สว่างศ์. 2552. การสำรวจจากระยะไกลในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน/สิ่งปกคลุมดินและการประยุกต์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์. 2559. ผังเมืองรวม. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2559, จาก <http://www.asa.or.th/th/node/103804#mr2>

- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2558. รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2559, จาก http://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7533.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555–2559). สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2559, จาก <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=395>.
- สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ. 2552. ตำราเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศศาสตร์. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. 2556. การจัดการการท่องเที่ยวสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรม. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2559, จาก <http://www.dasta.or.th/creativetourism/th/article/156-notice4.html>
- อริยา อรุณินท์ . ม.ป.ป. เทศกาล งานเมือง: ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเพื่อความเป็นเมืองน่าอยู่. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2559, จาก <http://www.land.arch.chula.ac.th/pdf/events.pdf>
- อำเภอมนोरมย์ จังหวัดชัยนาท. (ม.ป.ป.). อำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดชัยนาท. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2559, จาก <http://chainat.webs.com/manorom.html>
- Booth, N. K. 1983. Basic Elements of Landscape Architecture Design. New York: Elsevier.
- Goeldner, C. R. and Brent Ritchie, J. R. 2009. Tourism: Principles, Practices, Philosophies. 11th Ed. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Kotler, P. 1994. Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation, and Control. 8th Ed. Englewood Cliffs. New Jersey.
- Kotler, P. 1999. Kotler on Marketing: How to Create, win, and Dominate Markets. The Free Press. New York.
- Lynch, K. 1962. Site Planning. Cambridge: M.I.T. Press.
- Lynch, K. 1977. The Image of the City. Cambridge: M.I.T. Press.
- McHarg, I. L. 1992. Design with Nature. New York: John Wiley & Sons Inc.
- McNamara, J. 2008. GPS for Dummies. Indiana: Wiley Publishing, Inc.
- Michael, L. 1986. An Introduction to Landscape Architecture Second Edition. New York: Elsevier.
- Redaelli, E. 2011. Analyzing the “creative city” governance: Relational processes in Columbus, Ohio. City, Culture and Society 2(2011), 85–91.

- Richards, G. 2011. Creativity and Tourism: State of the Art. *Annals of Tourism Research* 38(4), 1225-1253.
- Simonds, J. O. 1998. *Landscape Architecture*. New York: McGraw-Hill.
- Spreiregen, P. D. 1965. *Urban Design: The Architecture of Town and Cities*. New York: McGraw-Hill Book Co.
- UNESCO. 2006. *Towards Sustainable Strategies for Creative Tourism*. Retrieved on August 6, 2016, from <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001598/159811e.pdf>
- UNESCO. n.d. *Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage*. Retrieved on August 6, 2016, from <http://whc.unesco.org/en/conventiontext>
- UNTAD. 2008. *Creative Economy Report 2008*. Retrieved on September 1, 2016, http://unctad.org/en/Docs/ditc20082cer_en.pdf
- Yoshinobu, A. 1983. *The Aesthetics Townscape*: Translated by Lynne E. Riggs. Cambridge: M.I.T. Press.